Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Commentarius in 8 Arist. de physica auscultatione libros - Cod. Ettenheim-Münster 271

[S.l.], [18. Jahrh.]

Dispvtatio 2da

urn:nbn:de:bsz:31-129411

Visual Library

159. in subo permaneat, priuatio tn n erit quae inuol
uit semper subi aptidinem. Atq haec in unig
et primi libri textum, unig ac primae personae
in ss. Triade Dei patris honorem, ac glori
am dicta sunto.

IN SECVNDVM LIBRVM PHYSICORVM ARLIS

prooemium

Diuisio libri secundi phys. Arlis

Explicat phlg hoc secundo libro.
primo, quid sit naa. Secundo distinguit Ma
thematicum à physico, licet in obiecto con
uenire uideant. Tertio agit de causis, ea
rumq diuisione, nos more gsueto toti huic
libro unicâ dispae, sed aliquot quaestionibg
diuisa, finem imponemg

DISPVTATIO ZDA QVAESTIO PMA DE natura

ARTICVLVS PRIMVS
an, et quid sit natura

Conclio pma dat naa, huius gclionis evi-
dia patebit ex mox dicendis.

Conclio sta, plurimae sunt acceptiones
huius nois, nam naae omissis tam illis, q supra
qne unica praeambula dubio 6. de naali dixi-
mus quam alijs minus usitatis, accipit pmo
ex pma imposiè pro nascitura, id e proeo,
qd nascit, sicut pictura pro eo qd pingit
creaa qd creat. Sdo pro eo q oibus su-
um ee praebet, ut Deus, q proinde dr naa
naans qsi naam et eeiam coi cans qu-
res oes creatae dnr naa naata. Tertio
sumit pro rerum oium creatarum aggre-
gae, sic miraculum dr ee supra uires naae
id e rerum oium infra Deum existium. Quar-
to pro cais naalibus, ac necrijs, quo sensu
naa dr semper intendere ad optimum item
nihil facere frustra, n deficere in necrijs
agere modo quo pote optimo, sic sol tm lucet
et ignis tm urit, quantum pote. Quinto pro
eeia seu uera reali entium realium seu
ficta et negatiua figmentorum priuatum

Variae naturae acceptiones. Primà pro eo, qd nascitur. Sdo pro eo, qd oibus suum ee praebet.

Tertio pro rerum oium creatarum aggregatione.

Quarto pro caais naalibus ac necrijs.

Quinto pro eeia entium oium.

161. negatiuum, entium quoque rationis. Sextò pro cuiusque rei temperamento, siue complexione in genio indole, ac propensione natiua, sicquidem natura id est complexione dicitur melancolici, tetrici, sanguinei, etc. quidam quoque naturam id est indolem aut propensionem ad flagitia sollicitantem, ruere etc. Septimò pro natiuitate origine, sic à natura dicitur lusci, caeci, claudi, uari etc. qui lusci, aut caeci nati sunt. Octauò, semel natura et mixtè philosophicè pro intrinseco radicali, substantialique principio motus, quod inest cuique corpori naturali, atque in hac acceptione (à qua physici naturales philosophi appellantur, eò, quod toti in compositis talem naturam libentibus occupentur) hoc libro disputabimus, et sub hac acceptione immateriales ac spirituales substantiae completae uocari non possunt, iam supra dixi in quaestione unica praeambula. tot modis accipi naturale quot modis dicitur natura, quae uideri possunt.

Sextò pro cuiusque rei complexione.

Septimò pro natiuitate.

Octauò sumitur pro substantiali principio motus, quod inest cuique corpori naturali.

Conclio tertia, natura quoque secundum Aristotelem l. 2. c. 1. tex: 3. est principium et causa motus, et quietis, eius cui inest primo per se et non secundum accidens.

Naturae definitio, natura est principium et causa motus, et quietis, eius cui inest primo per se, et non secundum accidens.

Dicitur primò principium, et causa uterque ludat priuatio quia licet principium sit, causa tamen non est, quia caret positiuo influxu.

Hicitur stō motꝰ et qetis, noīe motꝰ illiqe motum naālem et sensibilem mutaēm, prout comprehendit generaēm motum localem alteraem, augmentaēm etc. Hinc excluduntur Angli, eorumq; substia à naāe defiē, noīe qetis u. illiqt positiua foē, aut qsi formae per motum acqsitae possessio ac permanīa, n̄ a. pura cessāo à motu, cum haec sit priuāo tm̄ motꝰ, ē itaq; hoc modo sumpta quies perfectior, quam ipse motꝰ imo ē finis ipsiꝰ motꝰ, ac trns, atq; huiꝰ qetis caā ē naā sustinendo trnum, uel actiuè gseruando, uel gr̄ijs repugnando

Nota noīe motꝰ illiqi motum maālem, et sensibilem mutaēm

Nota noīe qtis illiqi foēm positiuam, aut qsi foē motum acqsitae processio, ac permanīa.

Notandū ē hic, de parla illa cato gversiam ēē disiunctiuè, an copulatiuè sumenda sit. quidam gtendunt, eam disiunctiuè sumendam pro, uel, ut sensꝰ sit, naā ē principium et caā motꝰ uel qetis, rāo eorum ē, qa quaedam naām habentia tm̄ mouent, ut caeli aliqui, quaedam semp quiescunt, ut terrae globꝰ, item Coelum Empyreum, gō substia in his, licet uera naā sit, n̄ ē caā motꝰ, et qetis simul, sed uniꝰ tm̄, sed respondet Caelis gueniri praeter motum etiam qetem illiqendo per hanc gstantem foē suae perfectionis atq; integritatis possessiem quam

Nota caelis praeter motū etiam gueniae qtem propter foē suae perfectionem.

163. etiam terrae motum cum certum sit si tota loco
suo moueret, siue eleuaē siue depressiē
eam sponte sua iterum ad centrum ur̄sti mo-
uendam. Alij dicunt uocem, et, copulatiue sa-
mendam, ita tn̄, ut n̄ cadat super motum et q̄etem
simul respu cuiuscunq̄ corporis naālis hoc ē n̄ con
iungit, aut giuncta significat motum et q̄etem
in quouis sūbo naām habente, sed respū di-
uersorum suborūm in qbus ē naā principium
motus et q̄etis, ita ut in uno sūbo sit caā q̄e-
tis tm̄, in alio motus et q̄etis simul. Tertio
denique aiunt meo iudicio optimē giunctiam
et sumi debere copulatim, gdionatē tn̄, et
in supposiē accomodo pro raē scilc. sūbi
sensumq̄ ēē naām ēē caām motus et q̄e-
tis, posito, qd̄ aliqd̄ corpus naālitur mo-
ueri et q̄escere poīt, si u. aliqd̄ mo-
ueri tm̄, et aliud q̄escere poēt corpus tunc
in primo ēē principium motus, in altero u.
q̄etis, uel, ut alij explicant, nullum motum
aut q̄etem physicam naālem ēē, q̄ n̄ sit
à naā, tanq̄ à principio et caā, licet n̄
oīs naā in parlāri sit capax utriusq̄.
Hicitur stio, eius in quo ē, hoc ē dbl
ēē principium intrium, naā n. ē principium

Nota copu-
lam et, etiam
nrā snā su-
mi copulati-
uē, sed gdi-
tionatē, id
ē in supposiē
accomodā sed
n̄ in absl̄ā.

motus recepti in eodem subo in quo ipsa est, hinc excluduntur caae extriae producentes motum physicum in subis a se distinctis ut si ignis calefaciat aquam, substia ignis non dr stricte loquendo naa respu talis calefactionis q sequitur nec calefactio stricte naalis mutao appellabitur.

Nota exclusionem caarum extrinsecarum a naturae definitione

Dicitur quarto, pmo per se, id est principaliter, et tanq pars eeialis substialis, hinc reijciuntur accia, qlia cunqs compositi, q ab auctoribus dnr principia secunda siue secundaria, expli gratia corpus graue si lapis si mouet deorsum duo hbt eius motus caas, siue principium, unum, qd dr pmum, est substia, q ex se illum motum appetit, aliud qd dr sdum, siue accidentale, et est grauitas, primum est naa, sdum u. naae affectio.

Nota excludi a naae definione accia qualiacunqs compositi.

Dicitur quinto, et non sdum accidens q partae in defia potuissent omitti explicais tn gratia, recte a phlo adiecta sunt, sensus ergo definitionis est iste, naa est principium principale, substiale, et essiale subi sui, caatiuumqs motus, et qetis illius subi, cui inexistit naa, et si in subiecto sit motus, et quies simul, erit quoqs principium motus et qetis simul qetis u. solius

165. ibi, ubi ē sola quies, et motꝰ solꝰ in eo subꝰ in quo solꝰ ē motꝰ.

Obiectio. Naā n̄ ē operatiua, gō n̄ principium, n̄ ē principium remotum N. proximum C.

Hices pmò ꝯ̄ defiēm, eiꝰ ꝯ̄ explicaēm naā n̄ ē operatiua gō naā n̄ ē principium motꝰ, ans p. nulla substia ē operatiua gō negꝰ naā q ē substia. p. ans, id, qd dr naā alteriꝰ operatiuum n̄ ē absle operatiuum. talis a. sunt substiae oēs p. m. oīs substia dr operatiua, et ē talis per accidens tm siue poās superadditas, mouent n. per poās motrices, et sensitiuas sentiunt, q sunt accia.

Obiectio. **Hices** sdò, nulla dat uera caā illiꝰ, qd ueram entiēm habere nequit, at quies q ē priuād entis, entiēm ueram hre n̄ potē, alias n̄ maneret priuād entis, gō qetis nulla dat uera caā, gō negꝰ naā potē ēē caā qetis.

Obiectio **Hices** tertiò oppositorum n̄ potē ēē unum idemꝰ principium, gō negꝰ naā potē ēē principium oppositum, gō negꝰ principium motꝰ, et qetis, haec n. sunt ꝯ̄ria, p. ans oppositorum sunt oppositae caāe ꝯsequr n̄ una caā, item naā ē determinata ad unum gō n̄ potē ēē principium duorum, atqꝰ in hoc teste Arle ꝯ. Met. naāles caā distinguunt à liberis qd libera poīnt utrumqꝰ ꝯ̄rium producere, sic homo, q ē caā libera

potē amare et odisse, at u. naāles n̄ poīnt utrumq̄, sed unum tm̄, sic ignis calorem tm̄ et nullo modo per se frigus caāre potē.

Hices quartò, tam̄ coeli, quam̄, terrae substīa, ē uera naā et tn̄ nec in hac, neq̄ in coelis ē principium motus, et qelis cum terra semp̄ quiescat, et caeli perpetuò moueant. Obiectio.

Hices quintò, naā ē etiam caā motus recepti in sūbo distincto ab eo in quo ipsa ē, sōa n. ignis ē caā motus calefactiui, siue calefactionis in aqua q̄ utiq̄ ab igne distincta ē, gō naā n̄ ē caā motus illius tm̄ sūbi, in quo ipsa ē, sed tam̄ interni, quam̄ externi motus. Obiectio.

Hices sextò, ars saltandi, aut cantandi ē etiam principium per se, saltāis aut cantus, q̄ sunt uerissimi motus physici gō ij Arlem naā, et ars n̄ distinguent, cum utrisq̄ queriat eadem defio. Obiectio.

Hices septimò, dant corpora naālia q̄lia sunt inaiata, q̄ hant naam in se (quomō n. alias dicerent naālia) et uariā mouent, q̄ tn̄ n̄ mouent ab intrio, gō n̄ ē naā gō naā n̄ ē principium motus eius sūbi, cui inē. probat a. n̄ moueri ab intrio, testimonio Arlis & phys. tex. 24. ubi negat inaiata à seipsis, sed à generante, q̄d ē extrium, moueri. Obiectio. Assertio Arlis.

Resp: ad primum distinguendo ans n̄ Responsio.

169. ē operatiua tanq̄ principium radicale, siue remotum N. tanq̄ proximum ac ueluti instrumentum esto ans.

Responsio. **Resp:** ad sdum concessa maiora d. m. qes pro caria entis accepta, n̄ potē hrē entitatem. C. pro retentione, siue possessiē trn̄s, siue formae per motum acq̄sitae, accepta n. m. et sub data distinctione C.

Resp: ad tertium, primò esto ans, et pma psequia, nego sdam, qa sicut medium et finis ita, neq̄ motus, et quies, eo modo, quo supra explicata ē, sunt opposita, motus n. ē medium, seu uia ad qetem, siue trn̄i possessiem. Rx sdò, admisso quoq̄ ante et pma psequa nego sdam, raem u. distinguo, quies, ut est priuaō C. ēē ꝯriam motui, ut u. possessioē acq̄siti trn̄i, nego ēē ꝯriam, axioma illud naā ē determinata ad unum C. sed N. C. illam, yō n̄ potē caā duorum, sensus n. illius axiomatis ē, hic, naā, idē caā sine libertate sed necrio tm̄ agens, si debitè applicata sit, oīaq̄ ad agendum req̄sita adsint, n̄ potē agere, aut n̄ agere, sed agere debet necrio itaq̄ ē determinata ad unam ꝯdictionis partem, hoc ē ad agere, neq̄ potē suspendere actum, in quo differt caā necria à caā libera, qlis ē homo, q etiam positis oībus ad

Nota axioma illud naā ē determinata ad unum.

agendum requisitis potē agere uel actiōem omit
tere expli gratia studiosq aliqs hēt locales
plenos numis hunc inuitant socij boni pro
positis multis argm. urget ictis perspectam
hēt, et sæpe exploratam uini nobilem uirtu
tem, hospitis amæ nīem, neminem etiam
hēt quem timeat etc. potē nihilōrq his
oībq positis ire, uel n̄ ire in hospitium
bibere uel sitim pati, sensq itaq n̄ est nā
am debere ēē tm̄ uniq speci estq caām

Resp: ad quartum gcedendo tam in Coe- Responsio.
lis quam in terra, ueram ēē naām, negat
tm̄ primo, qd ad terram attinet naām eiq
n̄ ēē principium motq, cum quotidie sal
tem sdum partes moueat, et si totq globq
à centro moueret sursum, repeteret ab in
trio locum suum, ibiq quiesceret.

Resp: ad quintum, N. ans, ad probaem Responsio.
dico fōa ignis ē caā extrīa respectu cale
factionis receptæ in aqua C intrīa N.
dicit a. talis calefactio actio naālis, n̄ à
naā strictè, sed latè sumpta, qa uidelicet
à caā necria, n̄ libera, uel à caā proprijs
uiribq creatis, n̄ à casu, uel arte etc proce
dit, uel qa talis actio ē iuxta inclineām
quantis

Resp: ad sextum distinguendo artes saltan„ Responsio.

169. di, et cantandi, sunt principium primum radicale ēēiale subo cui insunt saltꝫ uel cantꝫ N. sunt principia sdaria et accidentaria C.

Responsio. ad locum Ar. Aristotelis.

Resp: ad septimum ꝯcedendo inaīata habere naām, eaqꝫ ab intrio moueri assero, ad locum Arlis uariē respondent, probabilis ē explicāo cuiꝫdam desumpta ex suar. d. 18. s. 9. n. 23. qui motum distinguit dupl̄er

Distinctio motꝫ.

pmò in eum, quo mouet res ad perfectiēm sibi debitam ex ui generāis, ita, ut eum res illa postulet ex sua naā in pmò statim instanti suae generāis, cuiꝫmi est respu lapidis ēē in loco infimo, respu ignis in sumo. sdò in eum, quo res mouet ad perfectiēm n̄ in pmò statim instanti suae generāis debitam, quomō ug. arbor uel homo, qn̄ nascit ex sua naā n̄ exigit statim tantam magnidīnem, quantam post 20. ug. annos habiturꝫ ē, qn̄ igit aliqd mouet, motu prioris gris pendente uidelicet ad perfectionem, sibi ui primae generāis debitam, ut inaimata. nunc dr sdum Arlem moueri à generante, licet ad illum motum, etiam effectiue ꝯ currat eiꝫ soā substiālis. si n̄ per extriām efficiam saltem

per intrinsecam emanationem quae non movetur motu posterioris generis tendente nimirum ad perfectionem primo instanti generationis indebitam, ut animata, illa dicit Aristoteles moveri à seipsis cura. ita loqui voluerit non satis constat inter auctores, hoc tamen non impedit quominus dicamus etiam à seipsis moveri, cum verè principium in se motus, et quietis habeant, ut rectè Murr. lib. 2. d. 1 q. 6. a. 2. de his, quibus convenit naturae definitio.

ARTICVLVS 2. DS de his quibus convenit naturae definitio

Dubitatur primò, an Deo et Angelis conveniat natura. secundò an anima vegetativae et sensitivae. Tertiò an animae rationali. Quartò an formis coelorum. Quintò an materiae primae.

Conclio prima, neque Deo, neque Angelis convenit definitio naturae. probatur primò, quia si natura est principium motus, et quietis sive naturalis intrinsecum, et essentiale subiecto, sed neque Deus neque Angeli sunt principium intrinsecum talis motus, sed extrinsecum tantum, ergo non sunt natura

Nota neque Angelis neque Deo convenire definitionem naturae, quia non sunt principium intrinsecum talis motus, sed extrinsecum. Obiectio

Dices; Deus, et Angeli sunt entia naturalia

de Deo n. agit physicus, et Arlas l. 8 phys. ergo Deus et Angeli habebunt naam. Rx sunt entia naalia stricte sumpta N. latius sumpta C. dnr a. naalia entia, qa iuxta exigiam rerum creatarum agere possunt q est laxior tm entis naalis acceptio, ut ex dictis patet

Responsio.

Deus, et Angeli dicunt ee entia naalia, qa iuxta exigiam rerum creatarum agere possunt.

Conclio sta aia tam vegetativa, qlis e in plantis, arboribus herbis etc. quam sensitiva, qlis invenit in aialibus, sunt vera naa hac gelio e manifesta ex Arle l. 1. de partibus aialium c. 1. et 1 de aia, ubi tam de aia in gre, quam de sensitiva, quae simul e vegetativa docet ee naam, ideoqs eius contemplaem spectare ad physicum, rao e, qa tales aiae sunt vere principia intria motus physici (illiga nutritionis augmentais, motus localis, progressivi, oiumqs sensationum) recepti in eo subo, in quo ipsae aiae sunt, et qda partes eeiales go sunt vere naa, cum illis defio gueniat.

Nota aias sensitivas ee cum vegetativis, vere principia intria motus physici.

Conclio tertia aiae raonali n tm, quae vegetativa, et sensitiva e, sed etiam qua raonalis gueniat naae defio, et e naa, ita Ruus l. 2. c. 1. q. 3. concl. 2. Connimb. eodem libro c. 9. q. 4. et apud hos multi, et qdm quoad primam partem quatenus nimirum

Assertio Ruvij, quae aiae raonali naae defiem gueniat asserit.

uegetatiua ut sensitiua ē, sine dubio naā
qa ut talis ē uerè principium substiale
radicale motus physici eius subi c hoīs cui
inē ipsa tanq̄ pars essialis. probat etiam
quoad sdam partem primò qa aīa raōna-
lis, quatenus talis ē principium actiuum
intrium substiale motuum physicorum ac
tuum scilc. ridendi, flendi etc. gō ē
quatenus raōnalis uerè naā.

Hices Arlas 4. de par. c. 1. negat Obiectio.
ad phys. spectare aīam raōnalem his
uerbis q stat igit n̄ disserere de oī aīa opor-
tere qn̄ qdm n̄ oīs aīa naā ē, sed aliqua
eius pars una uel plures. sdō naā ē de Obiectio.
terminata ad unum, sed aīa raōnalis n̄
ē determinata, tum qa hēt diuersos effus
tum qa positis oībus ad agendum req sitis
agere uel n̄ agere potē.

Resp. ad primum distinguendo negat Responsio
Arlas aīam raōnalem ad naām spectare, con primae.
sideratam in statu separaīs c. in statu in- Nota aīam
foaīs N. concesserim n. aīae raōnali se- raōnalem
parata à corpore qd fit in morte hoīs n̄ ad naām spec-
ēē strictè dicendam naām, eo, qd motum phy- tarem in statu
sicum tunc n̄ habeat, in statu a. infoaīs, hoc separationis
ē, qn̄ actu ipso unita ē corpori, ē principi- sed infor-
um motuum maālium ut probauimus. mationis.

173. Responsio. **Resp:** ad sdum, distinguendo naã in sup
posiã accomoda, id ẽ agens sine electione
c. in supposiẽ distributiua simplr, id ẽ oĩs
tam sine, quãm cum electione operans N.

Conclio quarta, foã coelorum sunt ue
rè naã, q sequr quenit eis defio. probat pmo
auctoriã Arlis 1. de Coelo, tex. 51. ubi ait,
Coelum ẽẽ corpus naãle gõ habebit maãm
et foãm naãlem substialem, atq foã naãlis
substialis ẽ naã, gõ etiam foã cæli erit
naã. sdò foã cæli ẽ principium intri
um substiãle motus circularis, gõ ẽ naã
ans, foã cæli ẽ caã determinans maãm
ut motum circularem præcipiat, adeoq ca
aliam suam exerceat gã illum, gõ ẽ caã
etiam ipsius recepti motus, qd ẽ n. caã caã
ẽ etiam caã caãti, sed foã ẽ caã de
terminans, itaq maãm (q ẽ caã naãlis
talis motus, qui ẽ caãtum, siue effus) cæli
afficiens, ut circularem, et n̄ alium reci
piat, gõ ẽ etiam caã ipsius caãti, motus mi
mirum. Tertiò patet inductiõ oĩum foãrum
aliarum, q sunt caã motuum, et qdm tãm
eius motus localis, q sũbo competit, quãm
aliarum alteraiũm, qbus accia sũbo quenia pro
ducunt, gõ etiam foã cælestes erunt aliqm

Assertio Arlis, quâ probat coelos ẽẽ corpus naãle.

Foã cæli ẽ principium substantiale motus circularis, et intrinsecum.

motuum cæ, siue iam sint locales siue alte
raes productiuæ qlitis alicuius absolutæ, certè
pater Loring tom. 1. in psalm. Dauid. uir
rarae doctrinae, existimat foas cælestes ee
principia, et caas effectiuas motuum circu
larium, cælium, Anglos uerò ee caas direc.
tiuas tm motus circularis, putat etiam, si
pars à Coelo in terram traheret eam per
intrinsecum principium actiuum foae n secus atque
ignem, aut aerem locum pristinum repe.
tituram motu spirali ascendendo, curn. de
terioris gdionis tales foae sint, quam sub.
luneres, q corpora sua, qbus insunt alia
sursum, alia deorsum, alia in oem partem
mouent, huic opinioni assentit Fran. de
Abra d. de Coelo. q. 4. a. 1. et apud ipsum
maior lib. 2. phys. cui si obiceris cor.
pora mota à fois suis intrinsecis qescere ob.
tento loco naali, ut patet in elementis,
respondebit, qescere ad bonum ursi, si
motus requirat, patet idem in elementis
q à loco naali discedunt, ut uacuum ur.
si incomodum impediant, sic aqua ascendit
et terra, aer, g et ignis descendunt, sic, in.
quit, mouent in praesenti corpora cælia ad
gtinuandas rerum generaes, cessature tm naa
liter à motu suo cessantibus generaibus.

Assertio Lorini. quam probat foas cælestes ee principia et caas effiuas motuum circularium Angelos u. ee caas directiuas tm motus circularis.

Assentit opinioni Fran. de Abra.

195. Obiectio. **Dices** primò cæli formæ sunt principium solius motus localis, ergo non sunt naturæ.

Responsio. **Resp.** primò ergo M. N. C. ratio ex dictis patet, quia ad naturam satis est, ut sit principium solius motus, aut quietis solius, si nimirum corpus in quo est natura solum moueatur, aut solum quiescat.

Responsio secunda. **Resp.** secundò negando antecedens, ratio negationis est, quia sententia probabilis dicit formas cælestes esse principia actiua, accidentium Cœlorum raritatis uidelicet, densitatis, illuminationis liquiditatis, uel soliditatis, quæ licet motus à motu locali non sint, sunt tamen ab alterationis perfectiuis profecti.

Nota formas cælestes esse principia actiua accidentium Cœlorum.

Conclio quinta, definitio naturæ quæ est tam formæ, quam materiæ, est communis apud Ruuius hic, Mur. Tolet. Connimb. Bicolom. in proœmio lib. 2. Complutenses, Franc. de Abra, et apud istos plurimi ita sentiunt. probatur primò Aristotelis hic tex. 4. ubi ait naturam esse aut subiectum aut in subiecto, atque materia est subiectum, et forma id quod est in subiecto, ergo tam forma, quam materia erit natura, probatur secundò particulatim de materia eius, dem Aristotelis auctoritate approbantis et laudantis sententiam antiquorum, statuentium materiam primam esse naturam. probatur tertiò de forma ex 8. phys. tex. 24. ubi Aristoteles dicit, quæ mouentur à se, quia sunt animalia mouentur à natura

Assertio uariorum auctorum quâ definitio confirmatur.

Tam formæ, quam materiæ naturæ definiendi quæ nire probatur.

sed aīalia mouent, gō mouent ab eo, qd ē naā
atq fōa mouet, hāc n. discedente n mo-
uent amplius motibus uitalibus, ut apparet in
mortuis, gō fōa ē naā. Quartò probatur
sim gclio, tam maā, quam fōa ē p se
primò in composito, itemq utraq ē princi-
pium, ē caā, illa qdm maālis, ista efficiens
ut compositum moueat, gō nihil defionis
naē illis deest.

Dices priò Arlēs tam de parte aīal. Obiectio.
quam hoc loco insinuat, maām n ēē naām,
gō n gueniet naē defio. Sdò si maā con- Obiectio.
ueniret, seqret, nullum motum fore uiolen- Quid requirat ut motus sit uiolentus.
tum, et q iam uiolentus passim dr ēē na-
āle qbus uis corporibus naālibus, qd ē absurdū.
pbr s. quia, ut motus uiolentus sit, necesse ē
ut sit g inclinaem naē, ut u. naālis requirit Quid requirat ut motus sit naturalis.
ut sdum naē inclinaem sit, atqui si maā
ēēt naā, tum nullus motus ēēt g eius incli-
naem, sed oēs sdum illius, g seqnr sdum
naē inclinaem, eo ipso, qa maā ē ad oēm
motum indifferens, nullus ps illi repugnat, nisi
rāe fōe adiunctae, gō seqret nullum mo-
tum corporis naālis uiolentum ēē, sed oēs
motus, etiam illi, q uiolenti dnr naāles fore.
Tertiò naālia per naām ab artificialibus dist. Obiectio.
ferunt, gō maā n ē naā. Quartò maā n

potest esse principium et causa motus, ergo neque natura, p. ans, si esset causa motus, esset materialis.

Responsio prima. **Resp**: ad primum, Arlem illis locis tm nulla materiam non esse tam perfecte naturam, sicut est forma, tex. 12. vocat magis naturam, quam ipsam materiam, ratio est, quod natura totalis compositi principalius a forma proveniat, quam a materia forma non est, quae ultimate composito tribuit speciem, et appellationem certam potissimarumque perfectionum est causa.

Nota formam ultimate composito tribuere speciem.

Responsio secunda. **Resp**: ad secundum distinguendo, nullum fore violentum motum respectu materiae secundum se spectatae C respectu formae N. item sequitur omnem violentum fore naturalem, secundum quod, et respectu materiae C. simpliciter tam respectu materiae, quam formae N.

Quaestio, quis nam motus absolute violentus dicatur. **Quaeres**, quis ergo motus dicitur absolute violentus, R. eum dici, qui est a principio extrinseco passo, id est subiecto non conferente vim, sed resistente ac repugnante, sic saxum ut si in altum proiiciatur per gravitatem intrinsecam positive resistit motui sursum.

Responsio.

Responsio tertia. **Resp**: ad tertium d. differunt artificialia a naturalibus per naturam principaliorem, hoc est formam C. minus principalem N.

Responsio quarta. **Resp**: ad quartum N. ans, licet n. non possit esse principium, ut pars componens essentialiter motum, potest tamen esse immaterialis motum recipiens.

ARTICVLVS 3TIVS in quibus rebus inter se conueniant, ac discrepent natura, et ars.

Notandum, artis nomen tripliciter usurpari, primo pro habitu inclinante facilitantique operantem in efingendis operibus artificiosis, in qua acceptione definitur ab Aristotele habitus rectâ cum ratione factiuus, id est principium operandi in alio subiecto, in quo scilicet ipsa ars non est. Secundo sumitur pro ipso artis dictamine practico, siue regulâ quae arti fere in suo opere dirigitur.

Nota triplicem artis usurpationem primo pro habitu inclinante etc. Secundo pro ipso artis dictamine practico. Tertio pro opere ex arte facto.

Tertio pro opere ex arte facto, sic dicimus in picturis, statuis etc. quod insignes artifices fecerunt magnam esse artem, id est, figuram elegantem, proportionatam ac gueniantem etc.

His notatis, Rx naturam maxime in his cum arte gueniret ut uidere est apud Conimb. Ruu. Mur. et alios maxime recentiores primo sicut natura semper laborat imitari aliquid exprimere siue adumbrare in effectibus suis diuinum exemplar, ipsumque diuinum esse

In quibus ars potissimum cum natura gueniat.

sic ars humana æmulatur naturam, eamq; imitatur in oibus, ut pmò non immerito simia naæ appellet, eò qd ut Con: pulchrè adverterunt ex naa multa effinxerit, veluti exumbra picturam, ex antris ædes, ex avium volatu, vela, ex piscium pinnis remos, ex eorundem cauda gubernaculum, et sanè n̄ raro tam propè accedunt, assimilanturq; artis opera naalibus. ut et eos, q valdè emunctæ naris, multumq; salis habere, ac pleno pectore sibi sapere, belli nimirum sapiendæ udnr splendidè deludant, notæ sunt pictæ illæ et mendaces uvæ qbus Zeuxis aves et cortina parhasij Zeuxin delusit, talis è illa admiranda prorsus pictura, q ante paucos annos Neoburgi ad Danubium à serenissimo Duce toti aulæ fuit ostensa, stabat inter sexcenta alia in mensa plena uvis pomis aureis, citreis, corbula, iuxta, ex oi sorte cerasa, damascena, pomaq; punica partim integra, partim dissecta, et qsi temerè proiecta visebant oia suis coloribus mirificè supraq; fidem expressa, hanc aliqñ præter cæteras picturam meg.

Ars simia naturæ appellat, eò qd in oibus dexterrime naam imitatur

Picturarum quarundam arte factarum accurata descriptio.

natibus suis princeps, serenissima uero
gynecaeo spectandam praebuit, mirabantur
omnes attoniti in arte naturam, saliuam mo-
uebant uuae multis, multis cerasa, et
quidem uni alicui ita, ut non teneret se
se amplius, quin in illa ambabus ma-
nibus inuolaret, et cerasa cum alto re-
liquorum cachinno illius met uirubore
carpere tentaret, alia uero e nobilibus
uirginibus, quae plus nostrum reliquis sibi sa-
pere uidebatur aquam fructibus gutta-
tim sed ab arte tantum aspersam abstersu-
ira uestem apparet alius denique artis
pingendi minime ignarus eam, quam
pictor in pomo uiuere uoluerat mus-
cam abigere conabatur.

Sed quaeniunt naturae, et ars in eo quod sicut natura
quis perfectum semper efficere conetur, et ple-
rumque finem suum obtineat, nihilominus mon-
strat, et extra communem legem suam deliran-
tia, sic etiam ars non raro monstrosa pro-
ducit, patet ex illis picturis quibus nomen addere
opus est, ne bouem, ouem esse existimes,
habet etiam locum casus, ut probat illa
spuma equi, quam cum penicillus non posset
spongia fortuito et cum indignatione pingentis
admota expressit.

Nota aliam naturae cum arte quaeniam.

Tertio, quaenit cum natura, dum conatur efficere

Nota tertiam naturae

cum arte conuenientiam. simile n̄ qdm sibi, sed suæ ideæ.

Quarto requirit etiam aliqd subum, sicut nāa, facitq; compositum.

Quinto agit certâ lege.

Sexto paulatim progreditur ab imperfectioribus ad perfectiora, hæc oia fusius explicata uide apud eitalos.

Nota aliquas artis à nāa differentias.

Differt primo à nāa quoad substiam nāa n. ē principium intrium substiale et essiale, ars q̄ nec ē intrium, nec substiale, nec essiale.

Sdo foa ab arte productæ n̄ sunt productiuæ alterius foæ sibi similis, eo modo quo foæ nāales, neq; n. scamnum, uel huius foa aliud scamnum uel domus, domum, uel numus, numum si in terram defodiatur producere potē, sicut ignis alium ignem.

Tertio nāalia habent in se principium motus, et quietis, atqui artificialia quā talia, n̄ habent, nam foa artificialis statuæ uti n̄ ē principium motus deorsum, si decidat statua.

Quarto differunt nāa et artes quoad agendi modum, nāa n. realiter absq; artis adminiculo agere, potē. imasq; naturæ partes penetrat q̄ artes dirigendo, et n̄ nisi cooperante nāa causant, idq; plerumq; in superficie, nam figura statuæ tantum

extrema ligni aut lapidis afficit.
Quintò quoad ipsum effectum, nam n. veros, ac reales effectus, quoad eorum esse verè efficit, semperque tendit, vel ad productionem substantiae sibi similis, vel ad conservationem sibi, et perfectionem contra artes producunt, fermè tantum figuram, situm, vel huiusmodi aliquid, nunquam per se, vique propriâ, solidum effectum, vel motum eò tendentem, tota a. propè in figurae situs, aut similis modo acquisitione consistit, quod tamen ipse quidquid entitatis physicae, et materialis habet, solùm dependet ab arte, tanquam principio directivo non a. verè productivo, ex quibus alia porrò discrimina proficiscuntur, ut quod artefacta nunquam cum arte conveniant, quoad ipsum esse, domum. è aliquid sensibile, ars a. in mente existit, rursus non omnia, quae in operibus artis sunt, ab arte proveniunt, colores n., quibus imaginem pinxit artifex, non proveniunt à pictore, sed ex montibus eruuntur.

ARTICVLVS 4TVS.

an ars possit opera naturae perficere

183.

Nota tot artis numerari genera, quot sunt essentiales substantialesque hominis partes, per quas etiam inuentae artes sunt.

Notand: est primo, ab auctoribus numerari genera artis, tot, quot sunt essentiales substantialesque hominis partes, per quas etiam inuentae sunt artes, aliae quidem, ut Grammatica, Rhetorica, Dialectica, Arithmetica, Musica, Geometria, Astrologia, quae dicuntur liberales, eo, quod uel ad perficiendum, uel oblectandum animum ordinentur. Aliae sunt seruiles, ut ars militaris, nautica, uenandi, agricultura etc. hisque quasi ancillantes, ut ars fabrilis, siue ferrum illa militari arti Vulcano cudat, seu lignum in nauigia deformet.

Nota artes diuidi in praestigiatorias, et ueras.

Notand: secundo, artes praeterea diuidi primo in praestigiatorias, et ueras, hae dicuntur, quae quod apparet, suo modo efficiunt, illae non efficiunt. Secundo diuidunt in bonas, ac laudabiles, et in malas, seu uituperabiles, cuiusmodi sunt non tantum eae, quae perniciosae proprie dicuntur, sed etiam quae ualde curiosae, inutiles, et nihil ad finem hominis Christiani conducunt, sed uarie occupando abstrahunt, a sua, cuiusque salute curanda, non raro fortunas, ingenium, mentemque integram uulnerant, manifesta uiro pericula afferunt, atque utinam uitam aeternam non adimant. Huc spectant artes aliquae ex Chimicis, mimicis, et magicis depromptae, siue Diaboli operâ, siue solius etiam humani ingenii

Nota artes praeterea diuidi, in bonas, et malas.

uiribus ac magiae naturalis ope fiant.

Notand: tertio, ueras artes circa materiam, siue obiectum, productionemque operum artificiosorum uarijs modis uersari. Primo per meram transfiguratiem, seu figurae mutationem, nihil detrahendo, uel addendo, quae ratione fiunt fusilia, ut tormenta bellica, statuae aereae, cereae. etc. Secundo per additionem, coniunctionemque plurium, ut picturae domus nauis etc. Tertio per remotionem, sic rescissione partium ex trunco prodit polyphemus, ex marmore Caesar. Quarto per applicationem actiuorum ad passiua, adeoque physice alterando, causasque naturales rebus naturalibus admouendo, sic multa fiunt destillando, coquendo etc. Interim praedicti modi tamdiu uersi non sunt, quin saepe ad idem arte factum simul concurrant, ut uidere est in constructione domus. His notatis.

Notas ueras artes circa materiam operum artificiosorum uarijs uersari modis. primo per meram transfiguratiem. Secundo per additionem, coniunctionemque plurium. Tertio per remotionem. Quarto per applicationem actiuorum ad passiua.

Conclio prima, ars uera (de hac n. hic loquimur) de caeteris in sequentibus ui propria, non potest aliquod opus naturale, sensibile estiuè producere, potest tamen directiuè dictando nostrum modos, ac regulas faciendi operis, quae pars manifesta est ex terminis, probatur etiam propria, quia ars nihil potest supra uires suas, atque opus naturale producere, siue formam aliquam

Nota artem ueram, ui propria non potest aliquod opus naturale sensibile estiuè producere.

Nota axioma, ars nihil potest supra uires suas.

185. naalem, substialem, uel aliam accidentalem
maalem in maam inducere, e supra uires il-
lius. go. p. m. e supra uires caae efficien-
tis ipsam artem, go etiam supra ipsius artis
q sine dubio n plures, neq etiam ad plura
accepit uires, quam ipsa caa habeat, ne
dicendum sit caam dedisse, qd ipsa in uir-
Quid sit caa artis. tuta sua n habuit. p. ans, operaes. q cep-
tus qs artificiosi, sunt caa artis ut ex lo-
gica suppono, sed isti n hant uires produ-
cendi opus naale, nunq n. huius architectus
sua quantumuis artificiosa cogitae, urben.
aut domum aliquam aedificare, aut sutor
calceum q suere, uel coquus ignem accendere
potuit, go signum e, q ceptus n hre uim
productiuam talium operum. Interim n nego.
ut et ex logica suppono, dictamina prac-
tica, ac regulas mentales faciendi operis
alicuius, ab arte etiam quoad subsistiam n
tm quoad modum rectidinis tm fieri poe, ta-
lia n. dictamina, ac q ceptus directiui n sunt
opera naalia, sensibilia, sed spiritualia.

Nota nullam formam impressam, aliqd opus naale producere posse. **Conclio** sta, nulla foa, seu figura
artificialis impressa opus aliqd naale pro-
ducere potest, ita Arles hoc capite asserens.

artificialia nullam hre agendi uim illige, quatenus talia. p. 2do, qa talis fo̅a ad summum ē modalis entitas, et uix aliud quam trnao quantitatis, q cum ipsa actiua a dextra realiter physice n̄ sit ꝯde intentio, nali actione uidebimus alibi. Neq modus, siue figura artificialis tanq̄ effꝰ ab illa resultans actiuus, aut productiuus erit, q cessarim tn̄ dispositiuum ēē po̅e, ac gdionem sine qua n̄ motus fieret, aut cum tanta celeritate, ac facilitate, sic corporis rotundi figura gdio ē sine qua non moueret in decliui corpus aliqd, sin. quadratum ēēt maneret imobile idem facilius mouet in plano ob rotundiem quam corpus quadratum, per quae ēē rem celerius descendit, rotundum, tardius u. quadrangulare n̄ qd figura eius rotunda, per modum caae physice influat in tales motus, sed per modum dispositionis gdionis ue in subo impedimenta motus tollentis.

Nota, figuram corporis rotundi ēē conditionem sine qua non.

Nota, corpus quadratum ēē semper imobile.

Conclio tertia, ars ui alienā giungendo caas naales actiuas, passiuis tm̄ potē, qntm possunt illae caae naales, giunctae, et nihil amplius

184.

Nota artem tam accidentia, quam substantias naturales posse producere.

itaque potest ars tam accidentia, quam substantias naturales producere, imo pro multiplici, ingeniosaque dictarum causarum combinatione saepe profert etiam nunquam à natura sola et absque directione atque adiumento artis producendos, licet interim quidquid fit à causis applicatis fiat, probatur prima pars experientia, nam arte excluduntur pulli, si videlicet calori certa ratione temperato oua admoueantur, ex defossa sub fimo, et putrefacta anate, bufones, ex spina dorsi humani serpens, ex seta equina in aquam certo tempore suspensa anguilla, ex herba basilica soli artificio sè exposita

Nota haec à virtute causarum naturalium fieri.

scorpio nascitur, idque breuissimo tempore, fiunt a. haec, uirtute causarum naturalium sed obeaurandam ab arte applicatam arti adscribuntur, posterior pars conclusionis etiam probatur, nisi n. artis industria fuisset, nunquam pistus panis, consuta uestis, uel decas Liuij, aut historia Romana impressa fuisset, subiungi hic potest celebris illa quaestio, an per artem uerum aurum estici queat, quam differimus suo loco fusè tractandam.

quaestio sexta de magia.

QVAESTIO ZHA DE Magia

Nota, magiae diuisione me.

Dicemus primò, quid, et quotuplex sit magia. Secundò quid magia naturalis efficere possit. Tertiò quibus fundamentis nitatur superstitiosa, siue diabolica. Quartò an verè aliquid efficere magia, seu magus. Quintò an quoque leges naturae, et ursi ordinem. Sextò quid circa caelia et elementa. Septimò circa bona fortunae. Octauò circa bruta. Nonò an per aerem volare. Decimò an transformare corpora. Vndecimò hominem inuisibilem, atque inuulnerabilem reddere. Duodecimò an ex sene iuuenem facere. Decimò tertiò, quid in animam hominis valentis, morituri entis, aut mortui possit. Decimo quartò quid in ipsos daemones. Decimo quintò ex quibus indicijs cognoscatur esse magicus.

Articulus primus quid, et quotuplex sit magia.

ARTICVLVS PRIMVS quid, et quotuplex sit magia

Secutus sum hac in qne veluti duces alijs certiores Theologos in sdam 2. S. Thomae q. 92. et 93. Leonardum Lessium de iure et iustitia l. 2. c. 44. patrem Vincentium Filiutium Rom: moral: quaest: trac: 24 c. 4. patrem Greg: de valent. 2da 2. et patrem Martin: Delrio disquis: mag: lib: 1. et 3. Joan: Maldaeum trac: 10. c. 8. et sequentibus.

Nota, modum sequendi auctores in hac materia veluti duces certiores.

Conclio prima, magia in coi ē ars siue facultas vi creata, et n̄ supnaali, mirâ quaedam et insolida efficiens, quorum rao sensum et coiem hoium captum superat, hr primò ars seu facultas, illige habitualem, vel actualem, aptam, ut practicè dirigat illectum caeterasq; poas ad miros insolidosq; estq; producendos.

Definitio magiae in comuni. Magia in coi ē ars, siue facultas vi creata, et n̄ supnaali, mira quaedam, et insolida efficiens, quorum rao sensum, et coiem hoium captum superat.

Addit sdò vi creata, id ē siue rei adhibitae, siue personae adhibentis, hois sci.

lici uel Dæmonis opa, ut excludant uera mira-
cula à Deo solo principaliter fieri solita.
Dicit tertio efficiens, ubi per expectationem illi-
genda est, quilibet mentis, uel ai sensus, uel
membrorum functio, uel operatio, sic ma-
gi futura prædicando, fures prodendo,
fascinando, mira efficere dnr. Dicit
quarto in solida, et mira, si n. uel singu-
lis diebus acciderent, q magi operant,
uel si raro qdm præter alicuius tm ad-
miraem, n eent stricta, et usitata ac-
ceptione magica dicenda. Dicit quinto
quorum rao sensum, et coiem hoium capta
superat, qbus uerbis significat, caas eorum,
q propriè magici essus dnr opportere uul-
go ee incognitas, ut ita seqt admiratio
ex ignoraa scilc. caae, unde colliges nihil
impedire, quominus exotici tales essus
uerè magici dnr, licet caas illorum aliq
sapientes, q qualibet ætate pauci admo-
dum sunt, si cum rudioribus comparent, assequnt.
Magiam sic latè sumptam diuidunt, alij
trinariam, in naalem scilc. artificiosam,
et Diabolicam. Alij biuariam, in naalem
et superstitiosam, priores naalem strictius ac-
cipiunt, quam posteriores, Ti n. sub naali

Nota ma-
giam latè
sumptam di-
uidi trinariam
in naalem sc.
artificiosam,
et Diabolicam.

191.

Nota originem magiæ naturalis.

artificiosam includunt, illi distinguunt. Dicuntque magiam naturalem esse ex actione arcanorum naturæ, siue actualem, siue habitualem cognitionem quâ Coelorum, ac siderum cursu, et influxu sympatijs, et antipatijs rerum singularum obseruatis suo tempore loco, ac rebus applicant, et mirifica quædam hoc loco perficiunt, quæ caarum ignaris præstigiosa, uel miraculosa, quoque naturam esse uidentur. Magia artificiosa illis est, quæ mira quædam perficit per industriam (singularem illigere, nam etiam in priore opus est industria eo ipso, quod certa tempora obseruari debent) humanam in ultimo queniunt cum auctoribus sententiæ suæ, cum quibus etiam ego facilitatis causæ consentio; unde ist.

Nota magiæ artificiosæ definitionem.

Nota magiam in genere sumptam esse duplicem naturalem, et superstitiosam.

Definitio magiæ naturalis in specie.

Conclio sta, magia in genere accepta duplex est, naturalis, et superstitiosa, seu Diabolica, Naturalis pro ut hic sumitur, et includit artificiosam, est facultas, quâ per applicationem actiuorum ad passiua uel per solertes dexterasque corporis iactationes, inflexiesque, uel per ingeniosas, subtiles, et perspicaces iecturas, rerumque inspectiones sine opera Dæmonis mira, et quorum causæ, communem sensum, captumque superant, efficit fallendo, prædicando, ac diuinando, producendoque, etc.

De magia Diabolica, siue superstitiosa deriuato nomine à superstitione, qui ē uitiosus cultus ueri uel falsi Numinis postea dicet.

Nota deriuationem magiæ superstitiosæ.

Conclio tertia, magia nāalis ui alienâ siue caārum nāalium uirtute tantum potē, quantum rerum, siue caārum nāalium à se ⊂ arte scilicet magicâ ⊃ applicatarum uires permittunt, ui autem propriâ, ac physicâ, eo ipso qd magia ars sit, non ē productiua ullius substiæ uel accidentis māalis per se ⊂ dico māalis, nam dubium non ē, quin conceptus unà cum intellectu, cui insidet, directiuos seu practicos efficere possit more aliorum habituum intellectualium ⊃ ē tamen directiuè productiua, per modum scilicet ideæ dirigendo primo, per ipsam potentiam loco motiuam hominis, et proportionatis, ac conuenientibus instrumentis, eâ rāe māam circa quam moueat, ut figuram aliquam, uel quiddam aliud mirabile ex se promat quæ figura licet tanq̄ modus immediatè à quantitate emanet, magicæ nihilominus arti tribuitur, quia causam ⊂ potentiam scilicet motiuam loco ⊃ adhibet, ac dirigit, quæ et materiam disponit, et qdiones necrias ponit, ut ea uel ipsa etiam quantitas, hoc, aut illo modo formare possit. Sdò dirigit

In qm se extendant uires magiæ nāalis.

An magia sit productiua aut substiæ alicuius, aut accidentis.

Quarta sit productiua magia nāalis.

dictando, sive docendo modum giungendi causas activas passivis, quibus giunctis necessario necessitate naturae oriuntur effectus varij, qui non minus, quam priores magicae arti adscribuntur, eo quod, sine hac nunquam fieret hic, et nunc talis effectus: haec omnia ex illis, quae de magia diabolica dicentur, melius intelligentur.

Nota magiae aliam divisionem, operatricem, et divinatricem.

Conclio quarta, magia naturalis dividitur in operatricem, et divinatricem, haec, ut Petrus l. 1. disq. mag. c. 3. ait, versatur in abditis et futuris giectandis, de qua in sequentibus sparsim.

Nota denuo dividi magiam in taumaturgicam, et praestigiatricem.

Operatrix est, quae miros effectus producit, ac subdividitur in taumaturgicam, et praestigiatricem. Taumaturgica dicitur, quae nititur fundamentis, ac principijs Geometricis, Arithmeticis, et Astricis. Praestigiatrix est, cuius effectus non sunt quales videntur.

Nota, exempla magiae operatricis.

Exempla magiae operatricis sunt Archimedis machinae, quibus hostiles naves, ut Plutarchus in vita Marcelli memorat, partim combussit, partim in aerem levavit, ac suspensas comminuit, ingentem onerariam Marcelli navim funiculo unico traxit, omnes Coeli motus vitreo globo repraesentavit, simile quid vir quidam doctus non ante multos

annos in quadam celebri urbe excogitauit machinamentum, quo in spectante, et stupente ingenti populi multitudine quaedam tenella, et si recte memini n̄ amplius 6. quae annos nata uirgo grandem campanam unica manu funiculum prehendens in altam turrim campanariam sola adduxit, paucos admodum passus in plano per plateas progressa. Vidi etiam ipsa non semel ingens pondus paruo digito in altum leuari. Huc spectant grandes illae atque ingeniosae in amphitheatris Rom. tabulaes q proprio noīe tegmata dicta sunt. de qbus S. Aug. l. 24. de ciuit. Dei c. 24. sic loqtr. atque stupenda opera industria huāa peruenit q in theatris mirabilia spectantibus, audientibus incredibilia facienda et exhibenda molita ē, sunt, inquit, machinatores. q tegmata ex se surgentia excogitant, et tabulata tacite in sublime crescia, aut dehiscentibus, q cohaerebant. aut q distabant cohaerentibus, aut ijs q eminebant paulatim in se residentibus, quin interdum ut ex Madaurensi Lipsius de amphitheatro. Ruina subita dehiscebant, ita

Nota S. Aug. assertionem, de amphitheatrorum stupenda structura.

195. ita, ut uel tota tegmata cum hoibus impositis terrae uorago reciperet, siue illa tmre. sorberent hoibus in caueas ferarum praecipitatis, sed et flammarum quidam lusus et imago in hoc pegmate sine ulla eius plerumque noxa.

Nota mirabilem Neronis structuram, quâ caenam sumere solebat.

Eodem referri potest caenatio Neronis, ex tabulis eburneis et uersatilibus in qua flores ex fistulis, et unguenta in conuiuas defluebant, item triton ille argenteus in naumachia Glaudij, qui argentea buccina canens emersit è lacu, similia sunt, qui uentis, aquis aut ponderibus inclusis mouent, aut sonant, ut Architae columba uolans et lignea, et aquila, qui Norinbergae Carolo V. Imperatori sublime uolans obuiam processit, eumque longè satis comitata est, huc referunt aliqui caput Alberti Magni ex aere fusum quod ad libitum interrogatum uoce humana respondere solebat, et loqui uerum malè isti, ad id n. ut qs loqtr praeteralia multa cognitio ac uita requirit, quarum neutra in hoc capite inueniebat.

Nota caput Alberti magni ex aere fusum humana uoce locutum fuisse.

E contrario n sine iniuria reijcies, ue.

luti superstitiosum esset filum illud aut funiculum, quo misso alter omnia non secus intelligit, ac si ex charta animi tui sensa legisset. Sed malè reprehendes artem, quam promittit uno quadrante (modò aliquod ingenium subsit) is qui neque grammaticè neque syntaxi unquam studuit, legere tamen noverit, ut possit secundum regulas, et bonam syntaxin thema quodlibet componere, hoc ipse non credidi primò, sed expertus negare non potui.

Tertiò colloquia toto propè orbe disiunctorum, fieri non potest, ut quis naturaliter voluntatem suam, ad quantam cuique distantiam sine nuntio, aut litteris indicet sic etiam sine nutibus, sine verbis potest quis piam alteri animi sui sensa aperire, cantando solum has quatuor notas ut, Re, Mi, Fa. Multa peraguntur argento vivo, et quasi animantur annuli, globi, quorum cavitas si Hydrargyro impleatur, ac calefiat, mox incipiunt saltare, veluti animam haberent, quia hydrargyron calore vertitur in spiritum quaesito, sed non invento exitu movent, ut simplices, Daemonem aliquem inclusum talis motionis causam arbitrantur.

Nota hydrargyron calore verti in spiritum quaesito sed non invento exitu movent.

199. Multa magnete, multa celerie peregunt membrorum, mira frequenter suggerit metus, aut uitae periculum, unicum refert Ludo. de Lacerda in s. Aeneid. placentiae Hisp. quendam ad asylum Ecclesiasticum confugisse metu saecularis potestatis euadere inde cum uellet, alas ad aptauit humeris, ac se à summa turri Caelo credidit, ciuitatem totam uolando transmisit et longè à muris fessus agitatione corporis decidit, nunc locus ruinae ostendit cuius facti testes oculi omnium placentinorum sunt, qui hominem uolantem uiderunt. plura alia inuenies passim apud auctores. quae tamen non facilè, nisi à doctioribus, honestisque ac bonae uitae uiris approbentur legendi sunt.

Nota, quod Ludouicus de Lacerda referto

Conclio quinta, magia naturalis non est per se mala, sed tamen est periculosa, ita Petrio l. 1. disq: non uno loco. Joan: Mald. trac. 10. c. 8. dub. 1. Leonardus Lessius de iure et iust. l. 2. c. 44. dub. 1. huius uerba grauissima et uerissima lubet apponere quibus, in quibus haec magia (naturalis) per se mala non sit. tamen est periculosa, quia ingenia humana rebus curiosis

Nota magiam non esse per se malam, sed tamen periculosam, ita Petrio et alij.

et inutilibus implicat, et curiosa, magis curiosa red-
dit, ac sensim ad magiam superstitiosam,
siue Diabolicam introducit, nam sub specie
occultae operationis naturae, Diabolus facile
admiscet se, et ista occultae uirtuti naturae
naturalis tribuit, quod ipsius praestigijs agit,
unde uidemus maximos quosque magos, quos
non immerito Diabolos incarnatos dixeris, uel
le hri tm professores magiae naturalis, et
omnia sua conari, tegere imagine quadam
occultae uirtutis naturae, etsi n. interdum
quasdam causas naturales adhibent, haec tamen
nihil prorsus ualent ad effectum intentum, ii
insufficientes sunt, et sic necesse est, quae-
dam signa quae ad magiam superstitiosam
pertinent adiungere, addit ex Bodino
magos solere decem magicis praestigijs
unum subtilitatis, seu agilitatis artificio-
se actum miscere, scilicet ut persuade-
ant, quaecunque ab ipsis gerunt citra prae-
stigium sola dexteritate et arte fieri pro-
curant, ut quidquid sortilegij admiscent, id sub-
tilitatis, et agilitatis esse uideant. amat Sa-
than homines ad risum prouocare ut laeti
ac hilares imbibant impietatem, quare ut
idem Leoni Lessius, Malderus, Filiutius, et Del-
rio locis citi asserunt, omnes libri, quae magiam

Qualenoen sorti-
ant magimxi.

Nota, magos
solere in
magicis praesti-
gijs uti.

Quid censendum
de libris quae ma-
giam naturalem
tradunt.

naãlem tradunt suspecti habendi sunt, et tanq̃ periculosi uitandi. a 2. an, qui, et quotuplex sit magia Diabolica.

ARTICVLVS 2 HS.

an, quî, et quotuplex sit magia Diabolica.

Nota totam disciplinam magiæ à Dæmonibus ẽẽ institutam teste S. Aug.

Conclio primæ, certa ẽ Lessij opinio totam disciplinam magiæ huius à Dæmonibus institutam, teste S. Aug. l. 21. de ciuit: Dei, id ipsum asserente, quis u. ex hoĩbus primò didicerit, ac ueluti instrumentum Diabolicum hunc orbem tam im̃ani peste afflauerit, atq; ita inuentor dictus fuerit n̄ ꝯsentiunt, cõior ẽ opinio apud citatos supra auctores, Gigantes ante diluuium fuisse discipulos Diaboli, et auctores, ab his u. imbutum filium Noe nomine Cham, hic post diluuium tradidit filio suo Mizraim, à quo genus suum ducunt Aegyptij Chaldæi, et Persæ, à qbus ultimis dictus ẽ Zoroastes, quasi uiuens astrum, tum nimirum, qn̄ fulmen de Coelo lapsum infelicem magiam deturbauit, hunc solum à risu, quam reliqui mortales à gemitu ordiunt, ferunt

Nota cõiorem auctorum citatorũ sententiam de magiæ inuentoribus.

Nota Zoroastrum solum à risu, quam aliorquin mor.

cæpisse uitam, de qua pulchrè, et ad rem insignis poeta profectò huãa uita longa, longa fabula ẽ, et ne quisq" sibi promitteret comœdiam oẽs lacrimando in theatrum ingredimur, sed personam mutamus, quoties sors uult et Deus, rão ꝯclõnis ẽ, qd nimirum Doemones sint magiæ diabolicæ primi doctores, qa uel isti sunt, uel Deus, uel boni Angli, uel aĩæ beatæ, uel adhuc in purgatorio residentes uel damnatæ, atq primò Deus n̄ ẽ, qa iniquè et inuidè Deus prohiberet qd ipse docuisset, ac ueluti gratiam gratiosè mortalibus largitus ẽẽt. Scdo n̄ ẽẽ possunt Angli boni, qa ad hanc magiam ꝯcurrit idololatria, ut Theologi demonstrant, et ẽ præterea cãa infandorum flagitiorum, gõ neq boni Angli, neq ob eandem rãem aĩæ beatæ auctores magiæ huius ẽẽ queunt, neq aĩæ in purgatorio, similiter rãe, et qa Deo intimâ amicitiâ adstrictæ sunt. Tertiò denique n̄ aĩæ damnatæ instituere potuêre, hoĩes tali magia, qa illæ ex flamis æternis exire n̄ possunt, licentia aut permissione Diaboli, cum diuino iussu ac lege immutabili perpetuo carceri sint mancipatæ, si exirent ad

tales à gemitu ordiunt, cæpisse uitam.

Nota ad magiam Diabolicam requiri idololatriam.

ad unius Dei imperium exirent, cur a. id Deus uel iubeat, uel permittat, cum nulla subest ut u. ad magorum preces et incantationes id Deus iubeat, impium est opinari, quod ab ultimo ad primum, si neque ab animabus damnatis, neque à purgantibus, aut beatis, neque ab Angelis bonis, neque ab ipso Deo magia superstitiosa sit oportet esse à Diabolo.

Nota magiam Diabolicam existere.

Conclio secunda, magia Diabolica existit, ita ex communi Theol. citati auctores patebitque tum ex dicendis, tum quia dantur effectus magici Diabolici, quod datur etiam facultas magica Diabolica effectiua talium effectuum, quae est ipsa magia superstitiosa, ans probabitur multis exemplis.

Nota magiam naturalem agere per causas naturales, Diabolicam u. per signa, quae sunt causae morales.

Conclio tertia, magia superstitiosa siue Diabolica quae etiam à Theol. dicitur tacita, idolatria, est ratio, siue facultas operandi res inusitatas et admirandas per signa operationum, dicitur per signa, quibus distinguitur à naturali, quae sicut utitur causis naturalibus excluso Doemonis auxilio ad suos effectus, ita Diabolica utitur signis, quae sunt causae morales, quibus ex pacto pellicit Daemon, ut, quod magus uult, faciat. Diuidit uariè magia superstitiosa à Delrio in quatuor species in magiam specialem diuinatiuam, maleficium, et uanam obseruatiam. prima est quae miror effectus ope

Nota magiam superstitiosam diuidi à Delrio in quatuor species, in magiam specialem diuinationem.

Daemonis cognoscere atq; operatio scta quâ qs res futuras uel etiam praeteritas aut praesentes, sed arcanas aut occultas cognoscere nitit. Tertia, quâ nocere alijs ac damna inferre. Quarta, quâ sibi uel alijs hoc opere pro dee utilia, uel uolupte decreuit magg. Lessig, et alij. magiam Diabolicam in duas tm spees tribuunt, in speelem magiam, et maleficium, qd alio noie ueneficium uulgo a. sortiariadi illae, qn. facultas magica refert ad ostentaem, aliudue commodum suum uel alienum, haec qn ad aliquam noxam inferendam alteri ordinat. plures diuiones qui uult cognoscere, legat citatos auctores. a. 3. q sint magiae Diabolicae fundamenta.

maleficium, et uanam obseruantiam.

Nota specialem magiam ee illam, qn facultas refert ad ostentaem aliudue commodum, uel suum uel alienum.

Nota, maleficium ee ad aliquam noxam inferendam alteri

ARTICVLVS 3TIVS quae sint magiae Diabolicae fundamenta.

Fundamenta appello qbg magi, et p illos ipsi Daemones probare conat artem suam licitam naalem, probam, et sine fuco ee fundatamq; in caarum naalium giunctie cooperae et sympatia, et antipatia.

Fundament: primum ē mundum, eiusq; partes ursas uiuere, sentire, atq; illigere adeoq; aiam hre rationalem.

Fundamentu: Sdum noia Deorum, ac Dearum, ut Iouis, Iunonis etc. ēē noia animarum illarum quae in sunt partibus ursi atq; aeri, et tribuunt uim sentiendi atq; illigendi, et qdm quatenus hent uim illigendi, noen hre masculinum, quatenus u. aiant corpus femininum sic expli gratia aiam terrae, quatenus hēt uim illigendi, dici plutonem, quatenus u. animandi proserpinam, haec a. fundamenta comenti sunt magi, ideo, ut qn expressè Daemones inuocant, aias stellarum Coelorum etc. inuocare uiderent.

Nota uarios ēē Daemones, bonos alios, alios malos, alios elementares, alios aquaticos, alios aerios etc. pro ut magicum fundamentum dicit.

Fundament: tertium praeter bonos malosq; Anglos ēē quosdam Daemones, siue Diabolos bonos, eosq; partim coelestes Coelis coelorumq; aiabus praesidere, alios elementares, quorum alij sint ignei, curn etiam lignei, alij aquatici, alij aerij, alij terrei, et sine dubio etiam lapidei.

Fundament: quartum, aiam huaam si uehemnr aliqd desideret habre uim imprimendi uerbis, characteribus, scripturis, ima

ginibus efficaciam naturalem, ad effectum quemlibet desideratum, dumodo signa talia aut verba ad effectum proportionem aliquam habeant hoc est, aliquo modo significet, ut si alteri inferendum sit damnum necesse est ut adhibeantur verba, vel imagines damnum significantia.

Fundamentum quintum, imaginibus figurisque siderum ac signorum caelestium sub congrua sibi constellatione fabricatis communicari virtutem, ad mirus et occultos effectus producendos à sublimioribus illis stellarum figuris ex sympatia quadam naturali rerum inter similium quatenus hae figurae ad amussim invicem coeptantur, ultima haec duo fundamenta eo tendunt, ut curiosis operatio magorum per signa characteres et verba etc. naturalis videtur et profecta à ei impressa per animam magi vel ipsa sidera aut elementa.

Fundamentum sextum, adfert Mald. ex Petrio q. 3. eorum, qui tribuunt magicos effectus naturali hominum complexioni quasi bene dispositae, huiusmodi in corpore animae bis corporea natura obediat, aut ipsa complexio quodam libramento aequali quilibet miraculis

patrandis sufficiat.

Fundament septimum, tantam ee imaginationis humanae efficaciam, ut miris istis efficiendis sufficiat, adeoque, ut homo possit quibusdam radijs, aut spiritibus ui imaginatis suae emissis ex se sanare, fascinare tempestates, fulgura, ac grandines, ciere

Fundamentum octauum, solo attactu, uisu, uoce, afflatu, uel nudi lintei applicatione uulnera, et morbos sanari aliaque mira nealiter fieri posse, eo, quod spiritus per arteriam ex corde promanent, et alterius, qui fortis contingit uidetur audit, afflat, alligat se se arterijs adeoque cordi insinuant eo fortius, quo uehementiori affectu quasi eiaculati fuerint

Fundamentum nonum, et ultimum tantam ee differentiam inter naturam humanam et Angelicam siue Diabolicam, ut pactum inter hominem, et Daemonem interuenire nequeat.

Ad fundamentum magiae diabolicae conclusionibus sequentibus.

Resp: ad fundamenta, et refutantur conclusionibus sequentibus, ita ut singulae singulis iam allatis fundamentis respondeant.

Nota, falsum ee coelos, astra, elementa uiuere aia rationali

Conclio prima, falsum e coelos, astra, elementa, eorumque partes uiuere aia rationali ratio e primo, qua si haberent aiam rationalem, haberent utique sentientem, quod necessario deberent oia ee organizata, ut Aristoteles 2. de Anima,

et q stat ab inductia oium sentium, item de-
berant hre etiam vegetantem aiam cur go
n crescunt, ampliora sqi in dies fiunt Coeli,
cur n sol crescit, cur n pinguescunt stellae
et adipem suum nobis destillant. Sdo se
qrer bruta, plantas, ligna, lapides, gla-
dios, calceos, aurum, argentum, vegetari, sen-
tire illigere, qd si ita e, cur pecunia
in loculis n crescit, cur urbes n dilatant,
cur lapides in quos nocturni grassatores
cum in hostem n audent, tam crudeliter
saeviunt, et tn n clamant, n ingemiscunt,
n ulciscunt, aut litem apud magistratu
intendunt, porro si illigunt, ligna et lapi-
des, go capaces sciarum erunt, qsequr erunt
scamna huius auditorij, et lapides ac muribo-
ni physici, superioris boni Metaph: opti-
mi logici inferioris, ut pote q tamdiu ha-
rum facultatum auditores fuerint, rae
Theolog: omitto, videri poent apud Tessium.

Conclio sda, n dant tales aiae rao
eadem e, q superioris conclusionis. R. ad fundamum 1um.

Conclio tertia, n sunt boni Daemones,
hoc e Diaboli magorum adiutores reo e, sin
boni aent, n sic instigarent ad tot maleficia,
tot damna, in bonis fortunae, vitae, honoris
famae, salutis aiae, negi auxilium praebarent R. ad tertiu fundamum.

sdò punit magia grauissimè. Tertiò damnat ab Eccl̃ia, q̃ signum ē magicas operaēs ēē iniquissimas, et q̃ sequnr n̄ q̃ currere ad eas bonos Dæmones.

R. ad quartum fundamentum.

Conclusio quarta, aīa uerbis charac-teribq̃ etc. quantumuis magnum desiderium habeat, n̄ potē imprimere efficaciam ad obtinendum ettum desideratum. probat

Nota Euclionum maximos labores

priò experiā Euclionum, q̃ utiq̃ incen-sissimum desiderium hēnt ad obtinendas opes, q̃ per mare, ū aliundè illis aduehunt et ob hanc caēm diu despirant noctuq̃ op-tantq̃ adēē nauim, sic etiam n̄unq̃ fam-lidissima sunt candidatorum in phl̃ia uota qbq̃ ad primum locum adspirant et tn̄ nec isti hactenq̃ suis uotis tantam uim impri-mere potuerunt, ut prīum locum obtinerent neq̃ illi, ut opes cum nauibq̃ saltem ad portum appelleret. sdò actiones aīæ sunt im̄anentes, q̃ nihil potē extra producere aīa, ibi n. producit, ubi ē actio illiq̃, n̄ a. ibi, ubi n̄ ē, uel ēē n̄ potē. Tertiò uis impressa uerbis, signis etc. Grauissimè euanesceret mora aliarum q̃litum naāliu-actiuarum caloris u.g. aut frigoris ad sig-na magica uim hēnt longissimo tempore, ex sæpè multis annis. R. uertò si uerba, q̃ nil

realitatis uerae praeter sonum habent uirtutem actiuam tam mirabilium efficiendorum recipere possunt, cur n̄ ab ijsdem etiam uerba poūnt illuiari, calefieri, uel etiam congelari etc.

Conclusio quinta, figuris, et imaginibus siderum, signorumq̄ cælium n̄ cōicat uis effiua magicorum effuum. probat prio, uerae figurae nullam poūnt accipere efficaciam à figuris tm̄ ꝯfictis, sed imagines quas magi cominiscunt ēē in coelo sunt figurae tm̄ ꝯfictae, nulli n. in coelo sunt Dracones, ursi etc. facti, picti, aut ficti arte, gō ab illis nulla efficacia uera cōicari potē, id n. qd n̄ ē in eo, qd ē, effum nullū producere potē. atqui illae figurae n̄ sunt gō. sdō uel ꝯstat nugonibus istis astra, uel eorum figuras habere uim talem, quam cōicare dnr imagini ug. imaginis Leonis uel asini, impressae alicui annulo uelanadem ati actari, uel n̄ ꝯstat ipsis, si n̄ ꝯstat quare uanissimi mendaciter asserunt, si constat. quaeritur unde, qd n̄ facilè dicant qn̄. doqdm uiri boni, ac probi ꝯrium experiant. Tertiò licet ꝯstaret quaenam astra uim talem hrent, uim tm̄ talem ab hōibus, ut loqtr Lessius secerni, colligi, et deluti et seorsim quasari pōibile n̄ ēēt, oīa n. astra agunt in oēm partem.

℞ adquintum.
Nota figuris, et imaginibus siderum signorumq̄ cælium n̄ cōicari uim effectiuam magicorum effectuum.

209. **Conclio** sexta, neq; aïa obediunt oïa crea-
R ad fundamum sextum. ta neq; complexio sufficit ad effectus magicos
prima pars ostat experiencia, et declarat ex
plis, aucupis u.g. venatoris etc. q licet ad-
uocent uolucres, aut feras, ijsq; imperent
ut in casses eant, nisi deceptae n obedi-
unt. Sed qa sequeretur aliqd pōe agere in dis-
tans, qa saepe effectus magici aliqui producant
ubi minime e complexio, go si talis com-
plexio effectus magicos producit, agit in distans

R ad septimum. **Conclusio** septima, aïa huana n potest
in corpore aliano, eoq; a se diuiso perima-
ginaem, vel poam aliam mediantibus radijs
spūbus, vel speciebus emissis mirifice opera-
ri. probat primo, imaginaeo e actio ima-
Nota imaginationem ee actionem imanentem. mens go nil potest in corpore separato et remo
operari. Sed qa radij tales nulli sunt spi-
ritibus u. vitalibus, vel aïalibus, vel specie-
bus illigibilibus tantum vim u.g. transferen-
di aliqn integros hortos, ciendi tempestates,
etc. tribuere g experiam e, ac fidem,
Nota pomponatij deliram opinionem. sensumq; coiem. putat pomponatius teste
Helrio a speciebus produci poe id, qd repre-
qui a speciebus produci poe id, qd repraesentant. sed quam hoc e delirum. primo
qa inauditum e, ut imaginaria species produ-
cat rem quam repraesentat u.g. species equi
producat equum, aut imago caloris aliunde

me distantem nudum et algentem calefaciat certè inquit, citatus Delrio, si quid tale valeret vis imaginatrix iam primum alchimici aureos montes essent adepti.

Conclio octaua, sicut gratis fundamentum octauum ponitur ita liberaliter, et sine pretio negatur visioni nimirum, tactui, voci, afflatui in esse vis illa sanatiua, ac operatiua mirabilium, quia si talis vis inesset, tum illa ex natura sua esset vel noxia, vel salutaris, si noxia, prius nacaret eum, cui manu, nempe magum, tangentem, loquentem, afflantem etc. atqui hoc non contingit quod natura sua non est noxia, neque etiam est natura sua salutaris alias suo prius corpori salutem afferret, corpusque seruaret, sed contrarium experiuntur, sagae, magique cum rogo imponuntur. Ideo aequaliter omnes visos à se magos tactos vel afflatos audientes sanaret, vel laederet etiam illos quos nollet. sicut quod admouet ignem Joanni ergo non tantum Joannem, sed etiam circumstantes quos tangit ignis amburit, quodque contrarium.

R. ad octauum

Nota falsum esse tactui, visui, afflatui in esse vim illam sanatiuam ac operatiuam mirabilium.

Conclusio nona, fundamentum nonum, à quoque falsum, quia multiplici scripturae testimonio intercedere potest pactum inter Deum,

R. ad nonum.

211. et hominem nihil obstante naturarum infinita dif-
ferentia, ut Gen. 14. ponam foedus meum inter
te, et me, item statuam pactum meum inter
me, et te, similia habentur in Exodo, Deutro-
Hieremia, Josue, et 4. Reg. 23. ubi haec
habentur, Stetitque Rex super gradum et foe-
dus percussit coram Domino, ergo neque naturarum
differentia obstabit inter hominem et Diabolum
quominus fiat inter illos pactum. Secundo pro-
batur, quia inter hominem et Diabolum potest
esse consensus, ac quantis possunt n. queni-
re ac consentire in aliquam rem, ergo pac-
tum esse potest, quod definitur esse duorum consensus
Diligenter notandum est, hic ex Delrio l. 2.
q. 4. quod omnes operationes magiae superstitiosae
de cuius fundamentis hic egimus veluti basi
initantur pacto per magos cum Daemone
inito, ita, ut quotiescunque collibitum ma-
go aliquid efficere adminiculo artis suae ex-
presse, vel implicite teneatur a Daemone
pone ut ex condicto concurrat. probatur hoc ex
SS. PP. ex Jure civili, ex consensu Theo-
logi Juris consulti ac Medicorum hac ratione
quia nisi pactum intercederet, Daemon nunquam accur-
reret ea promptitudine ad vocantem si n. accurrit
vel coactus, vel gratis, vel ob pactum accurreret.

Nota assertionem sacrae scripturae quae dicit inter Deum et hominem pactum fieri.

Nota diligenter omnes operationes magiae superstitiosae initi pacto per magos cum Daemone inito.

Nota assertionem SS. PP. Juris civilis etc.

n̄ primum, qa ab hoīe Daemon uiribꝫ naā libꝫ cogi n̄ potē, nec sdum dici potē, qa hoī mi mi-cissimꝫ ē, gō ultimum ē dicendum, hanc so-cietatem ꝯspiraēnq; Diaboli cum mago elegan-ti similitudine, ita declarat citatus auctor dicitq; ēē qlis ā duorum latronum, quorum alter palam in silua vagat, alter clam latitat, excitatusq; certo sibilo, vel signo prioris uiatorem posterior dolosa sagittā transfigit, priore id sæpe, nec videnti nec gnaro, quo telo necem intulerit so-ciꝫ in miseri tn̄ necem ꝯsentiente priō magꝫ, alteri Daemon similis ē.

Notandum sdō, pactum Daemonili-berum ēē præstare promissa, aut fallere. qd patet primò experia. sdo cogi n̄ potē. tertiò, qa mendacissimꝫ ē.

Nota Daemo-ni liberum ēē, præsta-re promissa, aut fallere.

Notandum tertiò pactum ēē duplex expressum, et implicitum, priꝫ id aliqn̄ oratenꝫ nonunq̄ scripto, siue libello supplice alias per uicarium magum scilc. aliquem, pactum implicitum ē primo, qn̄ qs sciens potensq; utit signis, q usurpant magi. sdō qn̄ qs ignorans utit magicis sig-nis, qa nescit ēē mala, et à Daemone instituta.

Nota duplex ēē pactum, expressum, et implicitum.

Nota pac-tum expressū fieri, uel ora-tenꝫ uel scrip-to etc.

Nota, pactum implicitum fieri, qn̄ sci-ens, potens utit signis q magi usur-pant.

Notandum quartò, ēē maxūm malum

cum Daemone pacisci, potest, qa sit pactus cum hoste extremissimo Dei. Sdo fit 9° fidem datam in baptissimo. Tertio fit talis Apostasiae reg. Quarto pactum est uanissimum et summe periculosum. a. 4 de magi potestate diaboli effectibus, et modo operandi illius

Nota maximum esse malum pacisci cum Daemone causas hic lege.

ARTICVLVS 4TVS de magi potestate diaboli effectibus, et modo operandi illius

Nota magum posse id, quod ille Daemon, cum quo pactus est, vult, ac potest conclio est ex trinis nota, unde, qui illexit Daemonis poenam, illiget etiam magorum potestatem, quare in sequentibus declarabimus quod potest Daemon aut non potest, ex quibus magorum nis apparebit.

Conclusio prima, magus potest id, quod ille Daemon, cum quo pactus est, vult, ac potest conclio est ex trinis nota, unde, qui illexit Daemonis poenam, illiget etiam magorum potestatem, quare in sequentibus declarabimus quod potest Daemon aut non potest, ex quibus magorum nis apparebit.

Nota, Daemonem posse tam veros, quam praestigiatorios actus producere.

Conclio sta Daemon potest tam veros quam praestigiatorios et apparentes effectus producere, utrum patebit ex dicendis ratio n. primae partis est, qa nisi veros effectus necem, morbos etc. producerent in gratiam morborum nunquam tam grauiter puniri magi si n. tm facerent aut qs mortuus uideret idem tm adhuc uiueret, leue malum esset, quod sequitur poena proportionata inferenda. Sdo

patet ex veris, ac realibus damnis grandinum, tempestatum etc. Tertiò possunt per motus locales movere, impellere corpora, atqui motus impulsus sunt veri effectus reales. Secunda pars probatur, priò per transformationem corporum hominis in formam apparentem cervi, leporis, felis, aliorumque animalium. Secundò exemplis, quae vide apud auctores saepe citatos. et maximè l. 1. c. 4. apud Delrio, ubi ex Pritemio refert Judaeum quendam stupenda coram viris principibus exhibuisse, videbatur illa armatum equitem devorare, item currum onustum foeno cum equis, et auriga deglutire, amputare capita, manus, et pedes circumstantium, quas partes pelvi coram imposita et sanguine, tabuque stillantia cunctis spectanda praebebat, eaque continuò hominibus illaesis suo quaeque loco restituebat, hos a. effectus non esse veros, sed tantum illusorios atque fictitios patebit, maximè è libris de anima, superant enim vim naturae caput ac vitam reddere.

Nota Judaei coram principibus viris stupenda facta.

Conclio tertia, Daemon non potest facere verum miraculum, è communis Theol: apud Martinum Delrio, reo è, quia miraculum propriè dictum, è effectus superans vires, reiceratae et naturam, atqui talem non potest effectum producere.

Nota Daemonem non posse verum miraculum facere. è communis Theologorum sententia.

p. m. nullum potē producere Hæmon nisi qui aut proprijs, aut naā viribus ē producibilis atqui ex̄ superans rei creatæ vires n̄ ē producibilis, naā aut Hæmonis viribus cum utriusq; vires sint creatæ g̃o.

Nota, Hæmonas triplicitar posse operari, per motum localem, per alteraēm, per illusionē.

Conclio quarta, Hæmonas pōunt operari triplicitar, primò per motum localem, sc̄do per alteraēm. Tertiò per illusiēm cōis, et probaq; primò experīa et ex̄plo sagarum, quas per motum localem transvehit in loca dissita. sc̄dò, qa potest activa passivis applicare, g̃o alterare. Tertiò patet ex gelia sc̄da, deludit a.

Nota, triplicitar Hæmonem hoiēs deludere. primò mutando obūm, sc̄dò medium, tō ipsum organum.

tripli citer, mutando vel obūm, vel medium, hoc ē, aërem, vel aliud corpus interiectum, vel tertiò ipsum organum ut ex Molina p. 1. q. 111 a. 4. Martin Delrius l. 2. q. 8. et deludit qdm tunc qn̄ nec motus localis, nec alteratio satis iuvant ad propositum, tunc n. Diabolus uti solet deceptionibus, et mendacijs specie illudere sensibus hūāis, ita, ut quæ facta minimè sunt, facta à circumstantibus putent, ac primò ex parte obi illudit celeri agitationē rerum ꝑ sensarum subitā occultāe variā obi collocāe, separatione, vel giunc,

tione conglutinatione latente. Sdo per artem perspectiuè certâ. artificiosâq; collocatione obi in ordine ad oculum uidentis, sic lineae artè pōunt duci in charta, quas si uideris, praeter confusionem nihil spectabis easdem si obliquè per minutum foramen intuitus fueris uidebis elegantem imaginem. Tertiò formando ex elementis aëre ug. obum aliqd illudq; proponunt daemones spectatoribus, uel ipsi assumunt, uel alteri circumponunt corpus aërium siue fantasticum rei putatitiae ursi, cati, aut cerui etc. occultando interim aliquas partes. Sdo illudit oculis ex parte medij primò impediendo, ne species ad oculum aliosq; sensus deferant. tunc scilicet uel totum obum praesens, uel partem tm illius occultat. Sdo inficiendo medium uarijs rebus naturalibus, ut hac ratione species per aërem sic modificent ut obum n qle e, appareat, sic aiunt, facies formidabiles reddi, si misceat aceto sal, istoq; pannus benè imbuatur suppositâ candelâ accendat. Tertiò inspissando medium, sic denarius in fundo scutellae plenae aquâ maior apparet, et in superficie quasi natare. Quartò uariâ conformatione medij ug. in conuexum, concauum, polygonum, uel etiam interposite corporis uariâ

Nota, sal aceto mixtum pannoq; imbutum, suppositâq; candelâ accensum formidabiles reddere facies.

figurati, sic uidemus res minimas per uitra quaeq.
apparentes mxae, item una, eandemque res per
polygona uitra, aliaque corpora diaphana,
constitui, quasi in pluribus locis simul, item per
trigonum uitrum quae sunt superiora inferius,
et quae inferiora, superius, et quae unius simplicis
coloris sunt miris coloribus affecta apparent,
hac ratione haemon facere potest, ut gallina
trahens paleam, uideatur trahere arborem.
Tertio deludit ex parte organi, siue instru-
menti sensorij. primo, si organum mutet
insensibiliter, quoad situm, unde contingit,
ut res nonnunquam alio in loco esse appare-
at, quam facto ipso sit, uel ut gemina
uideatur, cum res sit tantum una (sicut etiam
in ebrijs euenit, qui credunt duplicem solem
et gemines se cernere lunas), si agitet
ac curuet humores; praeterea si phanta-
siam curuet, et reconditas rerum sensibi-
lium imagines in illa latentes in uarium
ordinem disponat, eâ ratione, quâ fit in som-
nijs, sic homines uigilantes subinde nescio
quae uidere se putant, cum tantum uideant in phan-
tasia, alijs sensibus interea quiescentibus de-
nique impediendo sensationem ipsam crassiore aliquo
humore obstruens uiam, ne spiritus ad organum
perueniant, uel aliâ ratione uim sentiendi habe-
tans. A. 5. qui in Coelos, sidera, alem exta

ARTICVLVS SVS.

quid in coelos, sidera, elementa, bona fortunæ, bruta, possit Diabolus?

Notandū primò ex cōi Theol: ut è apud Delrio, q̄dq̄ ego hic suppono à Diabolo naē ordinem ac legem inuerti n̄ poē, q̄ sequr nec fōas substiales imediatè sine præuijs dispōonibus efficere poē. Sdò neq̄ ex quolibet q̄dlibet imediatè ug. ex aqua uinum, ex ligno aurum, neq̄ tertiò Diabolus poté minimo quouis tempore, uel aq̄li q̄dq̄ uolunt perficere. Nam lege naē requirit aīa ug. ad ad sui productiem plus temporis quam productio ignis. Quartò n̄ poté transferri corpus de loco in locum nisi per medium et in tempore. Quintò n̄ poté impedire directè, ne aqua humectet, uel ignis urat etc. globus è loco emissus, uel acumen gladij corpus traijciat, poté tn̄ indirectè adhibendo nimirum media naēliter impedia, sicut ipsi hoīes possunt qn̄ uidelicet adhibent, q̄riam caēm, q̄ alterius caēe uim impediat, sic aiunt præsente ad amante

Nota à Diabolo naēæ legem inuerti non posse.

Nota præterea Dæmonē ex quolibet q̄dlibet immediatè facere n̄ poē, sicut ug. ex aqua uinū.

Nota, quod aiunt, praesente adamante ferrum à magnete non trahi.

à magnete non trahi ferrum, impetum u. globi, aut gladij frangere, aut debilitare potest Haemon sa, aliudue corpus interponendo. Sentio non potest alicui repente scientiam infundere, ut non naturae ordinem, quod ad hoc tempus longum requirit, ut quis doctus fiat, quod si a. videatur id aliquando contingere (ut quando Anabaptistae post buccellam impiae caenae continuo integra biblia memoriter tenent, atque ex illis disputant, tam pueri quam foeminae) fit tamen auxilio Haemonis ordinantis vel ipsa phantasmata, sicut hypographi typos, vel tradentis oratenus scientiarum principia, vel singula sugerentis, quae, et quando opus est, vel denique ex ipsis, quibus infusa scientia à Haemone eredit loquentis, ut solet in Energumenis, idolis etc. non a. à Diabolo veras scientias infundi, ac cognitionem Bibliorum Anabaptistis petat, quia illi ad fidem Catholicam quaesi, subito tanti doctores, si Dis placet in stupidissimos, certe quales prius fuerant, stolones, Bardos, Blennos evadunt.

Nota Anabaptistas post buccellam impiae caenae continuo, etiam ante stupidissimos memoriter integra biblia tenere, atque ex illis disputare, tam pueros, quam foeminas.

Nota, Haemonem non posse siderum motum sistere, vel retro agere, aut Lunam detrahere etc.

Conclio 3a non potest Haemon siderum motum sistere, retro agere, neque lunam aut stellas caelo detrahere, neque integrum aliquod elementum de loco suo naturali in alium transferre ratio est, quia hoc esset turbare ordinem ursi.

Conclio 5da.

potē in aëre tempestates excitare, fulgura, tonitrua, imbres, uentos in mari tempestates in terra, terrae motus, et fluuios sistere, patet ex clio quotidiana experia, et colligit ex libro Job. c. 1. tum qa ut Lessius loco cit: notat Daemonibus difficile n̄ ē alijs in regionibus per motum localem collectas, aut uentos alibi spirantes huc, uel illuc impellere, itaq; in mari tempestates, in aëre tonitrua suscitare, sic per motum localem fluuium Daemon, sicut homo riuulum morari, aut retroagere potē, terrae motum u. agitando exhalaes in terrae cauernis, uel eisdem spūm uehementem imittendo, uel illas accendendo uel applicando suammet pōam loco motiuam qetiam sufficere ūdr cōmouendis integris urbibus ac montibus, tum ex multorum philorum sentia ad caelum ipsum mouendum sufficiens sit.

Nota Daemonem posse in aëre poe excitare fulgura tempestates, tonitrua etc.

Nota, Daemonem fluuium, sicut homo riuulū retro agere posse.

Conclio tertia, potē gregus, et armenta perimere exhibito ueneno praefocando praecipitando, item messes, fructus uē alienos aliō traducere, sicut Treuiris affecta suplicio ultimo saga impacto in domus suae pariete Epistomio lac oē uaccarum alienarum uicinae eliciebat, nimirum

Nota, Daemonem posse armenta perimere, uarijs mis item messes alienes aliō traducere

Nota, varia posse Dæmonem.

interea Dæmon vaccas illas mulgebat, et celerrime eò lac deportabat, possunt præterea devastare agros, sata, olera producendo, vel aliunde colligendo erucas bruchos, limaces etc. item apparare convivia, aliqn̄ qdm phantastica alias veris cibis, potuq; instructa, parare item victoriam q̄ hostes si Deus permittat, potē etiam diabolus veros numos cudere, aureos, argenteosvē, si tn̄ Deus permittat, tum qa hoc homo potē, cur n̄ etiam Dæmon, cui scia n̄ deēl, neq; aurum, vel argentum, utrumq; n. potē ex montibus eruere, vel ex defossis thesauris eripere, qd tn̄ rarò solet, frequentissimè v. ludificat, experiunt hoc sagæ, q sæpe dum crumenam auro pondero, sam ēē existimant teterrimo sit dicto venia stercore repertam inveniunt.

Nota Dæmonem interdum sagas ludificare dum putant crumenam numis ponderosam, sit dicto venia stercore repletam inveniunt.

Conclio quarta, pōunt magi in cantare serpentes, eosq; sine damno corporis tractare, cogere ad certum locum, et n̄ tm̄ hos sed etiam alia bruta, ut ceruos, lepores etc. quam artem utinam pauciores venationibus exerciti noscerent. Alia plura vide apud citatos.

Nota magos varia aīalia incantare, cogere, et sine damno corporis.

ARTICVLVS 6TVS de potestate in corpus humanum.

Conclio 9a, possunt Daemones, qui sequuntur magi modo supradicto corpus celerrime transferre de loco in locum rei e. qa Daemones sunt celerrimi, et ut Suarez existimat tanta illorum potentia est, ut globum totum terrae Daemon ad Lunam proijcere possit, et tanta insuper, ut nulla potestas comparari super terram illi valeat. Dob ii quod neque gravitas corporis illius obstare illis potest, si Deus tamen permittat. probat sdo etiam auctoritate gravissima D. D. PP. Theol. Imperitorum, Philosophorum, et exemplis evidentissimis apud Delrium l. 2. q. 16. quoniam sententiam appellat Lessius perniciosam Reipub. adversam confessionibus innumeris, atque ipsi rei pugnantem, huc spectant sagae feretaria, qui acceptae a Diabolo potestate bircos, vel furcas, volucres ad quaevis itinera perniciter expediendae petentibus elocant, item Dae cuiusdam fuit lis

Nota magos sicuti Daemones corpus celerrime de loco ad locum posse transferre.

Conclusio 5ta, potest Daemon tam brutorum, quam hominum corpora transformare extrinsecus mutando scilicet figuram, et circumponendo aliam

Nota Daemonem, tam hominum, quam brutorum corpora transformare.

ex uaporibus, ita aliqui in speciem lupi quersi di-
cunt licandropi, qsi dicas lupi hoies, et ut
Lessius dicit, accomodant sese in oibus, qm po-
unt ad speciem lupi, manibus et pedibus incedendo
et Diabolus adijcit reliqua circumposi-
ta alia figura, ita, ut speciem lupi exacte
referant, deinde idem Daemon ingreditur, mu-
tat phanthasiam, et aium ferinum indu-
cit, qd facit comouendo humores, succosq
uenenatos adhibendo, deniq agilitate lupi-
nâ corpus regit, ac promouet, hinc ytingit
aliqn, ut tales licandropin, secus atq ipsi lupi
inuadent, lacerentq hoies, et hic e prius
transformatis mus. Idq e, qn substituit feram
bestiam lupi, hoie repente sublato, ita, ut
homo ipse oculorum iudicio uideat in lupum
quersus. Tertiò circumdando aptissimè hoibus
ueras exuuias bestiarum, ita Delrio l. 2. c.
18. Quartò fit ipso Daemone assumente
formam bestiae, et interim per alium Daemo-
nem efficiendo, ut ille hoo dormiens uideat
sibi in bestiam mutatus, ea oia praestare,
q loco suo Daemon facit, sic putat S. Aug.
socios Vlyssis à Circe transformatos. Quintò
comouendo humores, atq inficiendo, ut putet hoo
se uidere, audire more melancolicorum, ac fre-
neticorum, cum nihil sit, nihilq uideant, aut au-

Nota magos in speciem lupi mutatos sese in oibus ad speciem lupi accomodare, quantum point.

Siant hâc râe testa Lessio potest exhibere palatia, exercitus, urbes, fluiâ, tempestates, incendia tonitrua. Sexto est applicando activa passivis, atque ita res verè mutat in ranas, muros etc.

Conclio tertia, potest Daemon striges inferre cellis vinarijs, quantumvis obseratis, est experientia quotidiana, saepe n. varijs de causis diabolus unam alteramve lamiam in cellis reliquit. Dubium tamen est, quomodo per angusta foramina, vel etiam per ipsos solidos muros invehere queat. R. Daemonem praestigio facere, ut stultissimae sagae putent se se per minimum foramen ingredi, cum interim per ingens ostium, vel consuetum vel per fenestram, ianuam, tectum, muriqe hiatum latenter à se prius factum introducant, eâdem râe, qua sagae formam felis, mustelae, locustae etc., sibi induisse videntur, et per quaslibet angustias in domos penetrare possunt, diabolus praecedens occulte, ea, quae clausa sunt aperit clauditque iterum ianuas, vel fenestras corporis earum capaces.

Nota, Daemonem posse inferre sagas cellis vinarijs quantumvis occlusis.

Quaestio, quomodo Daemon sagas per solidos muros invehat.

Responsio.

Conclio quarta, magi possunt docere bruta ut loquantur, sumendo laxè verbum loqui, id est possunt efficere, ut verba articulata proferant, nam etiam hoc alij noverunt boni homines.

Nota, magos posse docere bruta, ut loquantur.

ut patet in psittacis, picis, philomelis etc. sæpe tñ præstigiæ ꝯcurrunt, ut videant aĩala, ug. boues aut vaccæ in nocte nativitatis Dñi, item asini, arbores flũia loqui, cum interim Diabolꝰ ipse vocem formet.

Conclio quinta, bruta nunq̃ sonant verba sic, ut illa illigant, qe rãe carent, poẽt tñ Dæmon facere, ut aĩalia suis temporibꝰ, et locis aptissimẽ quædam dicerent rebꝰ, personisq̃ accomodata, poũnt præterea bruta, canes, cati etc. affectꝰ corporis, et appetitum vocibꝰ suis indicare, et horum notĩa potẽ ~~sin~~turna observãa deprehendi ab hõibꝰ ꝯsequnr poẽt etiam Dæmon qui hæc habet perspectissima magos docere.

Nota ñ ẽẽ impossibile ope Dæmonis senem iuvenescere posse.

Conclio sexta, ñ ẽ incredibile ope Dæmonis senem iuvenescere poẽ, ñ qdm faciendo, ut qui senex ẽ 80 ug. annos, tantum 20. annorum iuvenis fiat, ut Patrio loqtr, ne quam decurrit ætatem ñ decurrerit, id n. nullã vi vel potestate perfici potẽ, sed sensꝰ ẽ, fieri poẽ, ut illiꝰ qui defecta iam et decrepida turbat ætate, vires resumat, et habitum, nitoremq̃ iuvenilem, item mutent cani in colorem meliorem senile frigꝰ in teporem, torpor in agilitatem, iuvenisq̃ florentem vernantemq̃ pullum

induat, raõ ē, qa uidemus hoc aliquoties nēe
uiribus ꝯtigisse nullā arte accedente, testatur
n. Maphaeus in historia Indica l. ii cuidam
Indo Nobili annorum qbus uixit 3 et qo
spatio iuuentae florem ter, idē singulis
tribus saeculis exaruisse, et ter refloruisse
idem Abadissae cuidam monialium Mouendri
accidisse scribit Delrio l. 2. q. 23. praeter
quam qd etiam idem nāa serpentibus et
aquilis ꝯcessarit, gō n. ē incredibile
id ope Daemonis, atqs arte fieri poē.
nec refert qd medicis raõ humidum radica
le restaurandi hactenus ignota fortē man-
serit, qn qdn multa hōiem lateant, q Dia-
bolus probē nouit, in praxin a. n deducit
uel qa Deus, uel ipsius odium in hūanum
genus perenne n permittit.

Nota ex Maphaeo l. ii cuidam Indo nobili annorum qbus uixit 3. et qo spatio iuuentae florem redijsse

Conclio septima, potē Daemon so-
porem letargi cum immittere et morbos in-
curabiles pma pars probatur explo horren-
do apud Delrio l. 3. p. 1. q. 2. f. 14. et
a minore ad maius homo potē gō multo
magis Daemon. sdae partis raõ ē qa po-
tē ignota uenena instillare, eaqs, ut Lessius
ait, ita regere, ut lentē operentur, uel in-
fringat uim medicamentorum, uel si si-
nat operari potē renouare quotidie noxam

Nota posse Daemonem soporem letargi cum immittere et morbos incurabiles.

intercipiendo uias spiritum humorumque in corpore residium, aliisque modis uariis potest malum creare, quod manum medicam contemnat, ut inferendo in stomachum, aliasque partes corporis uillos, clauos, cultros fragmenta uitrorum etc. ut ex historia constat apud Delrio l. 3. p. 1 q. 4. sec. 6. quamuis non negem praestigio fieri posse ut capillorum glomi, claui etc. uideant à corpore eijci, cum re uera ibi nunquam fuerint, uideant tamen fuisse, dubium non est si praestigium absit, quomodo eiusmodi res à Daemone inferri possint.

Haeres quomodo uilli, claui, et silia corpori humano Daemon inferat.

Ad quod R.

R. primo aliquando sopiri hominem à Daemone tum corpus sine dolore incidi, et clauos, pilos etc. immittere, ac continuo uulnus medicamentis occultis, iisque efficacissimis claudere. Secundo comminuit aliquando res solidas, extra corpus minutissime, itaque per cibum potumque puluerisatas in uiscera hominis immittit, ibique applicando actiua passiuis iterum unit, formaque pristinae restituit. Tertio occultos corporis meatus insensibiliter ita diducendo, ut capaces sint corporum, quae Daemon cupit inuehere.

An Daemon possit curare morbos, et quales.

Conclio octaua, potest Daemon curare

oēs morbos naālibus medijs curabiles, rāō desu-
mus ab excellentissima illius notitia, ac cōpia
quam habet de herbis, radicibus, plantis,
gemmis etc. Idem, ne è uulnere sanguis
effluat, ne globus, serrum, ignis, corpus lae-
dat impedire potest, impetum scilicet iaculan-
tis per cutientis, iuxta corpus excipien-
do, ne uulnus fiat, atque ita Daemon
inuulnerabiles reddit multos, quos iam
haec miseria aetate conglaciatos appel-
lamus, utinam non in aeternam glaciem,
hi glaciandi, atque uicissim aeternis
ignibus liquandi sint. Idem praestat
etiam Daemon, uimque ignis impedit
assiduo corpora aliqua interponendo.

Nota, Daemonem oēs morbos curare naālibus medijs curabiles.

Conclio: nona, possunt Daemones facere
aliquo modo hominem inuisibilem, idque prio
efficiendo, ut subito transferatur homo in ali-
um locum non aduertentibus circumstantibus.
Secundo interponendo aliquod corpus instar ueli
quod simile sit corporibus adiacentibus.
Tertio aliter figurando corpus hominis, ut licet
uideatur, amplius tamen non agnoscatur. Quarto
impediendo spiritus uisorios Daemonem.
a. 4. quod magis potest in aeram item quod in ipsum

Nota Daemonem hominis aliquomodo posse inuisibilem facere.

ARTICVLVS VTVS quid magus possit in animam, item quid in ipsum Dæmonem

Nota magum ope Dæmonis circa aiam iunctam corpori oia illa posse, q ex corporis dispositione, et imaginatione pendent.

Conclio prima, ē Lessij l. 2. c. 44. d. 3. de iure et iustitia, magum ope Dæmonis circa aiam iunctam corpori oia illa posse, q ex corporis dispositione, et imaginatione pendent, ut amentiam inferre, ad odium, amorem etc. q̄a hunc uel illum incitare, rad ē prio q̄a hæc ipsi hoīes possunt. Sdo Dæmon facere potē, ut obum aliqd assidue obuersef phantasiæ, uel etiam oculis præstigiose uideat in mum quaeni entis [illegible] disconuenientis, simulq humores et spū affectui amoris, uel odij accommodatæ ꝯciterq huc philtra spectant, et odiorum maleficia, de qbꝰ Delrio l. 3. p. 1. q. 3. quæ ꝯsulere potes.

Nota Dæmonem nihil pōe in aias separatas, quia neq ipsi Diabolo in illas qdq licet

Conclusio sda, nihil pōnt magi in aias separatas, q̄a neq ipsi Diabolo quicq in illas licet nisi irrogando supplicia, pro mensura tn à diuina iustitia constituta, unde colligit à magis n pōe exci

ri alias ab inferis, et multo minus sanctas
alias a Caelo, aut purgatorio, hominibus ut re-
praesentent, spectra ab illa, quae ad invoca-
tionem magorum sese exhibent, tamen sunt
vel Daemones, qui se horum vel illorum
alias esse fingunt, vel alia oculorum
ludibria proponunt.

Conclio tertia, potest magus Daemonem
includere in vitro, in annulo, speculo,
in hominem immittere nolentem tamen, vel per-
mittente Deo nihil scientem non possunt
tamen cogere nolentem Daemonem, sive ut
ingrediatur, sive uti ibi maneat, probatur
nimis quam frequentibus exemplis illorum qui
Daemones vendunt, et specula in quibus
mira frequenter spectare possis.

Nota, magum posse Daemonem includere in vitro, annulo, speculo etc.

ARTICVLVS 8TVS.

quomodo agnosci possit, an operatio ad magiam, et effectus ad maleficium spectet.

Respondeo ad primum cum Lessio
loco libro quo citi tres communiter ab auctoribus
assignari modos, ex quibus deprehendi actus ma-
gicus possit. primus est, ex clarum, scilicet

Nunc, et quales sint modi, ex quibus effectus magicus cognoscatur.

231.

Nota tres plerumq; modos esse, quibus magorum effectus cognoscat.

Primo ex causis, et qualitatibus causarum. Secundo si preces adhibeant, quibus falsa miscentur. Tertio si verba obscura sint, et peregrina.

ex operatis. Tertio ex ipsius effectus conditione. Primo quidem ex causis, et qualitatibus causarum agnoscitur magia si daemon expresse invocetur. Secundo, si adhibeantur preces, quibus falsa miscentur. Tertio si verba obscura peregrina, exotica. Quarto si characteres imagines, sigilla. Quinto si ligaturae unctiones cum certis ceremonijs et his similia praeter Ecclesiae prudentiam adhibeantur, ratio horum est, quia cum effectus expectari non possit ille, in quem dirigunt a virtute talium causarum, propterea quod eam non habeant, nec etiam a Deo, qui eorum institutor non est, sequitur esse a Daemone qui tacite ijs invocatur.

Secundo ex conditione operatis agnoscitur magia, si repente ut sanetur, vel homo, vel equus, aut si brevissimo tempore multa millaria conficiantur, aut si actio in rem valde dissitam exerceatur.

Tertio ex effectus conditione colligitur magia, si excedat humanam industriam, tunc non signum est provenire a Daemone.

Ex quibus signis discerni queant maleficia.

Ad secundum Rx Mald: signa quibus discerni queant maleficia, haec vere statuae possunt sim aegri corpore talia reperiantur, quae naturaliter

ad in ferri, uel in eo generari non solent, talia sunt capillorum globi, ferramenta, acus, ligna etc. Sextum si quis subito corripiatur malo, quod alias sanus mxe fuit, idque fiat ad leuem tactum muliercula, uel alias suspecti hominis, uel alterius etiam rei contactum, de qua non est uerisimile, quod uim talem habeat. Tertium si malum eueniat ex ligaturis, imaginibus etc. Quartum, si morbus sit notus, et consuetus aliasque prodesse solitis remedijs nihilominus. Quintum, si afflictus uideatur tres puncturas in corde, quasi acu pungeretur, aut bolum in gutture nunc ascendentem, mox descendentem. Sextum si subito fiat mutus, atque iterum restituatur loquela. Septimum, si dum nihil prosunt naturalia remedia, inueniantur prodesse exorcismi, aut supernaturalia remedia, aut si adhibitis remedijs talibus aeger magis affligatur. Octauum denique signum maleficij erit generatim loquendo, quando periti prudentesque medici, indicauerint non prouenire a naturali morbum, haec Mald: Less. et Filint. de indicijs cognoscendi maleficij, quod tamen sic,

Nota signa aliqua quibus discerni maleficia queunt.

vulatim infallibilia n̄ sunt, in giecturis, numerari tn̄ merent, quare in re tam graui suspicari aut praeceps ferre iudicium, praesertim q̄n officij tui n̄ fuerit, vix culpae carebit, et utinam leuiore tantum. q. 3. de cais in cōi.

QVAESTIO 3TIA DE causis in communi.

Nota quaestionis huius diuisionem quintuplicem.

Absoluemus hanc maām de caīs. q̄nibus q. in quarum prīa agit, de quidditate caae, eius q̄ uari etate, in sta de caā maāli, in tertia de fōali, in quarta de efficiente, in quinta de finali, in sexta de caāis per accidens, in septima et ultima de casu et fortuna. a. primus quid sit causa.

ARTICVLVS IMVS quid sit causa.

Nota caae definitiem quae talis est caa est principium per se influens ee in aliud.

Conclio prima, caa est principium per se influens ee in aliud. ita Suar: d. 12. Metaph: sec: 2. n. 4. dr prīo princi pium loco generis. sdo per se, per qd excludunt caae per accidens ug. musicus respu aedificij. Tertio

dr influens, id est dans ee cum dependentia à principio, ut prio remoueant. priuaes à cais cateraqz principia, à qbz principiata qdm procedunt, ut à pede montis mons, à principio uiae uia, n tn fluunt. Sdo ad remouendas gdiones, si ne qbz non, quatenus nullum hent positiuum influxum in effum, talis est in calefactiè manus approximeo eiusdem. Tertio ad excludendos relaonum trnsr, à qbz licet relaes pendeant, n tn per influxum. Dicit quarto in aliud prio, qa nihil est caa suiipsius propriè loqndo, et ad aeqtè, nec etiam uerè dependet à seipso, sed caa debet semp ee distincta, uel realiter strictè, uel modaliter à caato. Sdo per aliud, illigit effus, hinc licet in SS. Trinitate coicet ee filio, et filius cum patre coicet ee spui S., nec tn pater est filius, nec pater cum filio, est caa spus S. qn, qdm nec filius, nec spus S. sint effus, et sum n. ee inuoluit imperfectiam, q n cadit in Deum. Tertio per aliud illigit ee distinctum siue eeiam, aut substiam distinctam ee. per qd iterum excludunt personae diuinae.

Nota à cais per se excludi caas per accidens ut ug. musicus respectu aedificij.

Nota excludi priuaes à cais, cateraqz principia, à qbz principiata qdm procedunt, n tn influunt.

Nota hic excludi SS. Triadem, quia effum ee inuoluit imperfectiam, q n cadit in Deum.

Ens inuoluit imperfectiam

Nota distingui à caa definitione SS. Trinitatem.

Nota tria in ueniri in caa, primò rationem causandi, secundo caalitatem, tertiò relationem resultantem ad causalitatem.

Dubium quoque ris quod sit id per quod caa in actu prio constituatur. ad quod c. 2.

Nota id per quod in actu prio caa constituitur esse uirtutem in triam rei.

ones hent eandem numero, substiam ac naam indiuisam.

Conclio sta, tria in ueniunt in caa prio raõ caandi, q ipsam caam in actu prio constituit, ac d. ee uis, seu facultas caandi. Sto è caatio, siue caalitas, q dr ee actualis ycursus, siue influxus caae, quo scilicet qlibet caa coi cat ee effui denoiaturq caa in actu sto. Tertiò, è relatio resultans ad caalitatem, ysequr ipsa caalite posterior, et multò magis raa caandi, hanc aliquidicunt ee ipsam caaliem, de quo in sequntibus Dubium hic è, qd sit id, per qd caa constituat in actu prio, de quo sit,

Conclio tertia, id, per qd essialiter, et in actu prio caa constituit, è uirtus uis, ac facultas in tria rei, et ut alij dicunt respectus quidam transcendentalis, ita Mend. disp. physica 8. sec. 2. probat pria pars, per id caa constituit in actu prio, et quoad essiam qd è radix fundamentalis caalitatis actualis, sed haec facultas, è radix fundamentalis, actualis caalitatis, gõ per eam constituit, caa in actu prio. p. m. qa per qd res fit potens, elicere caaliem per id constituit in actu prio caa, sed per radicem

fundamentalem fit sic potens, et ex sua parte complet ad eliciendam caalitatem secluso oi alio, licet, ut in actum exeat, alia requirat, ergo per radicem fundamentalem constituit in actu prio. Sdo probat, aut caa constituit in actu prio per dictam facultatem, aut per caalitatem, aut per relaem resultantem aliud assignari n potest, n per caalitatem, qa caa prius ponit, ee in actu complet quam sequat caalitas. prius n. e ee, sive eeia rei, quam operari, sive ipsa operatio. Sdo n per relatiam ob eandem raem, qa haec e posterior ipsa caalitate ergo per faaliem intriam constituet. Probat sda pars conclionis, dictam facultatem ee respum transcendentalem, qa respus transcendentalis e talis entitas, teste Mend. disp. et sectione citata, q ita dependet a possibilitate trni sui, ut si trnus eet impossibilis, tum etiam ipsa entitas, q dr respus transcendentalis eet impossibilis, tam quoad essiam, quam quoad existiam, sed virtus caativa e talis entitas, cuius possibilitas dependet a possibilitate trni, sive actus sui, ergo e respus transcendentalis. p. m. illius entitatis

Nota respectum transcendentalem ita dependere a possibilitate trni sui, ut si trnus eet impossibilis, etiam ipsa entitas esset impossibilis.

possibilitas dependet, à possibilitate termini sui
quod posito, quod terminus eius impossibilis esset, impli-
caretque, tunc etiam ipsa entitas implicaret,
atqui si esset implicaret, siue impossibilis esset
tunc uis quoque causatiua implicaret ergo pro-
illa res implicare dicitur, quod si ponatur tanquam
possibilis, sequitur duas contradictorias esse
simul ueras, at si ponatur uis causatiua tan-
quam possibilis, licet esset eius sit impossibi-
lis, sequitur duas contrarias esse ueras ergo pro-
sequitur ab eadem uirtute aliquem effectum
produci posse, et non posse, posset, quia esset
uis productiua effectus, non posset, quia impossibi-
lis esset effectus producendus, consequenter à uirtu-
te produci non posset, impossibile non est id, quod
produci, siue esse non potest.

Nota rem illam dici implicare, quod si ponatur tanquam possibilis, sequitur duas contradictorias simul esse ueras.

Obiectio **Dices** primò sequitur ex definitione causae Deum
patrem esse causam filij, consequenter filium esse
creatam, et non Deum, quod est dictu abomi-
nabile. probatur sequela, quia pater est princi-
pium per se influens esse in aliud, ergo est
causa filij, Respondeo negando sequelam, ob rationes in
prima conclusione huius articuli allatas, ad pro-
batam. Respondeo negando antecedens, pater non producendo
filium, non concurrat aliud, siue naturam distinctam

à sua naã, sed eandem numero. Sto filij
n̄ hēt suum ēē, siue naam dependenter à pa-
tre C hoc ē ex uirtute, siue ꝑ uirtutem
aliquam patris, alias etiam ipsa naã patris
dependeret ab illa uirtute, cum sit eadem
naã patris q̄ ē filij in diuinis. Tertiò
pater n̄ ē naã prior productiõe filij, at
caã debet ēē prior naã productiõe, siue
caãlitate suã, ꝯsequr etiam suo effũ ex
cõi phlorum, raem dat Mend. qa prius
naã ē, rei essia, quàm id, qd ab essia
procedit rei, gõ etiam prius naã ē essia
caãe, quàm productio, et multò magis, quàm
productum, siue caãtum, pater a. in ss.
Trinitate n̄ ē prior naã productiõe filij,
cum per productiõem, siue generaõem filij
teste Mend. d. 8. physicâ s. 4. et 6. foã.
liter ꝯstituat.

Naturaã rei essentia q̄ id. qd ab ē. sentia procedit.

Dices stò hũatas dependet à uerbo
specialiter, et tñ n̄ caãt à uerbo spẽe-
liter, actiones n. ad extra, iuxta axioma
Theol. sunt toti Trinitati cõies, gõ depen-
dere et caãri n̄ sunt idem, alias speci-
ter à uerbo caãret hũatas. R cum Mend.
loco cit. d. dependet à uerbo, siue sup-
positaliẽ uerbi tanq̄ à priori N. à posteriori C.

Obiectio.

Nota axioma Theologicum, actiones ad extra toti Trinitati cõies ēē.

Responsio.

131.

Obiectio. Dices tertiodanq caa à qbs effg n dependet per se, go malè dr caa ea id, à quo dependet aliud, siue effg. probaq ans. id qd è prium in uno quoqs gre è caa rel. quorum C sub eo gre gtentorum D etq ea istis aliqua n dependent à prio sub eo gre, go pm. candor è prium sub gre coloris, et lux pria qtitas, sub gre qtitatis sensibilis, et tn neqs ab ista luce oes qtitates sensibiles, neqs ab illo

Responsio. colore cæteri dependent. Rx cum Con: 2. l. q. 1. a. 3. N. ans, ad probaem D. qd è prium in gre caandi C. in eendo siue in perfectie N. atqui à prio in gre caandi n dependent cætera N. à prio in gre eendi esto, et N C. sic à prio in gre caandi effiuo, id è à Deo dependent oes caæ efficientes.

ARTICVLVS 2us.

DE præcipua causarū diuisione

Notandum è prio, noẽn caã aliqñ sumi amplè pro oi principio, ut supradictum è, aliqñ ut strictè pro solis et uulgatis quatuor generibus caarum, aliqñ strictissimè pro sola finali, uel pro sola caã efficiente, priori mo sumpsisse udr plato, posteriore s. Aug. l. 83 q. q. 28.

Nota noẽn caã sumi aliqñ latè aliqñ strictè. Latè sumit pro oi principio, strictè pro solis, et uulgatis quatuor generibus causarum.

Notandu stò, caaliam aliquo mo distingui à caã maaliter accepta eiusq uirtute caatiua.

Notandu tertiò, n eundem numerum caarum à phlis fuisse assignatum, cum alij tm admiserint efficiem, alij finalem tm, alij solam maam, pro caarum naaliumq, alij denique maalem, et efficientem, qbus nulli foalem adiecerunt.

Conclio primas quatuor sunt caarum gra, ad quae comodè reuocari pount quaecunque aliquo mo uocari pount caae maalis, foalis, efficiens, et finalis, ita Arles l. 2. phys. textu 28. et 29. et recentiores passim probat gelio, tot sunt gra caarum rei naalis, quot sunt necria ad productien rei naalis, sed quatuor sunt necria, go p. m. quoad singula. qdqd fit de nouo. id efficiat ab alio

Nota. quatuor ee caarum, genera, maalis caã, finalis efficiens foalis, ad quas oes aliae reducunt.

241. nihil n. potē seipsum producere, ergo dat

Nota, pulchram ostensionem tm̄ ēē quatuor cāarum genera qdqd fit de nouo, illud ab alio producit, ergo dat efficiens, si efficiens dat mā, si mā tum fōa, si fōa tum finis.

efficiens, si a. efficiens dat, tunc necrio etiam dabit mā, hoc ē cā mālis, qa cā nālis efficiens, nihil potē producere ex nihilo, sed ex praesupposito subō, creare n. n potē nālitur, ergo si producit aliqd, uti verè producit necrio dabit hrē subūm, qd ē mā, praeterea cum aliqd fieri oporteat, saltem ut quo, in illo qd fit, alioq nihil de nouo fieret si nrm oē id, in mā praeexistente iam ante fuisset, cum ergo id, qd fit n sit materia, haec n. ē ingenerabilis, necrio erit fōa aliqua, ultimò cum efficiens neqs temerè neqs casu agat, alioqui nec ordinatè, nec gstanter ageret, qs experiam, necesse ē, ut aliquam sibi finem praeponat, q sit qsi scopus in quem, ut sagittarius dirigat operaem suam eiusqs gratia fiat, et ab eo n recedat praeter istas a. cāas, sunt sunt excogitabiles aliae, q ita sint necriae, ut n possint ad unam ex his comodè reuocari.

An, et quomodo is, ta q. cāarum qua inter se distinguunt.

Conclio sta membra diuiois supra dictae n sit

ita realiter distincta, quin uni eidemque simpli-
ci entitati convenire possint, sunt tamen distincta
formaliter, siue secundum diuersas proprias tamen rationes
causandi, ita, ut conceptus formalis causae materialis
ut. nec conueniat, neque idem sunt cum formali
conceptu causae efficientis, finalis aut formalis
aut conceptus formalis repraesentans causam
finalem, eiusque causalitatem, seu finalisa-
tionem repraesentat causam formalem cum propri-
a ratione causandi, res in exemplo patebit, anima
rationalis, licet substantia sit una, ac simplex
esse tamen potest, iam formalis, iam materialis, fi-
nalis, et efficiens causa, idque uel respectu
eiusdem, uel diuersorum effectuum, et prio-
quidem respectu eiusdem ut. potentiae intellectiuae anima
rationalis est causa efficiens, quatenus eam
ut proprietatem suam producit, causa uero ma-
terialis respectu eiusdem potentiae est quatenus reci-
pit causa finalis, quatenus sibi appetit
potentiam intellectiuam. Secundo eadem anima respectu
diuersorum effectuum sortitur uarias rationes causa-
rum respectu compositi n. quod in formando constituit
est causa formalis, respectu suarum potentiarum intellectus
uoluntatis etc. ab ea emanantium est efficiens

Nota animam rationalem, etiam si substantia sit, posse quatuor causarum genera in se suscipere.

243. respu operaonum uitalium sentiendi, et
illigandi, quatenus ad eam ordinandam
perficiendamque ordinantur e finis respu
habituum, qui siue cognitionis, siue uolitio
nis actibus producti sint, atque in aia reci
piuntur, e caa maalis, ubi tn clare ap
paret raibus diuersis, diuersa caarum
nomina aiae conuenire, ut n. recipit dicitur
maalis, ut ornat, ac perficit, foalis
ut ex se quodamo proprietates exprimit
efficiens, ut scopus e operaonum finis
appellatur, id, a. qd de aia dixi, accomo
dari potest aliis rebus, notant tn aliqui
unam, eandemque entiem respu eiusdem n
poe ee caam foalem, et maalem,
neque etiam foalis simul, et efficien
tis officium exercere poe, primumque
qd inter caam maalem, et foalem sem
per requiratur distio realis, eaque uel stricta
uel modalis. Sdum, eo, qd foa, uel p
actiem agentis primum producatur tanq
trns, uel certe supponatur tanq principi
um agendi.

Nota diuersa caarum nomina conuenire aiae, ut n. recipit e maalis ut ornat foalis ut ex se proprietates quodamod exprimit efficiens ut scopus e operaonum finis.

An supradicta diuisio sit in membra immediata.

Conclio tertia diuisio supradicta n
e in membra immediata, rao prioris est

qa potē adhuc proprior siue immediatior dari
in actualem, et potentialem, sub cuius membris
etiam singulis continetur quodlibet genus causae,
tam n. efficiens, quam formalis, materialis
etc. possunt esse vel actuales, vel
potentiales, sicut a. diuisio substantiae in vi-
uens, et non viuens non est immediata, ideo
qa aliae inter ipsam, et membra diui-
dentia in linea praemptali intercedunt
corporeum ug. et incorporeum, ita neque
causae diuisio in supradicta genera
erit immediata, cum inter quatuor cau-
sarum gra, et summum genus alia inter-
ueniant, ut iam dixi.

Conclio quarta, non est in species ato-
mas, siue infimas, diuisio, ratio est, qa
diuisio generis in species infimas est quia
membra diuidentia non sunt species subal-
ternae sed infimae, neque diuisibiles in
inferiores, sed membra diuidentia dictae
diuisionis, possunt subdiuidi in alias quas
p.m. causa n. efficiens in cōi diuidi potest
in primam et stam, in principalem et
instrumentalem etc. formalis in substantialem
et accidentalem etc.

Nota diui-
sionem gene-
ris in species
infimas esse,
quia membra
diuidentia non
sunt species
subalternae,
sed infimae,
neque diuisi-
biles in infe-
riores, sed
membra diuidentia
dictae diuisionis.

245.

Antes 4. hæc causæ concurrant sem ad rem.

Conclio quinta, n̄ oēs cāæ simul ꝯcurrunt ad rem, rāo ē, qa licet fōa habeat, tam māalem quam efficientem et finalem, n̄ tn̄ habet fōalem ne dez processꝰ in infinitum si n. fōa haberet aliam fōam, de illa alia iterum quæreret et sic infinitum idem patet in māa prima, cāisꝰ alijs.

Obiectio.

Dices prīò, ōis cāa ē efficiens, gō ē tm̄ una cāa. p. ans, qd qd hbt effum ē cāa efficiens, sed ōis cāa hbt effum gō ōis cāa ē efficiens. R. negando ans, et distinguo probaem, qd habet effum sumendo illum iuxta primam imposiem, iuxta coiem phlorum usum, et acceptiem R. quippe effꝰ ex pria etymologia dictꝰ ē efficiendo, usꝰ tn̄ latiꝰ vocem illam extendit, ut signi, ficaret oem rem quæcunqꝫ ab alijs cāis procedit, quæcunqꝫ concurrunt. ad

Responsio.

Obiectio

Dices sctò productiem rei, sunt cāa illiꝰ, atqui plura, quam quatuor ꝯcurrunt, qō etiam plures sunt cāæ quatuor p. m. ad ignis ug. productiem ꝯcurrit approximāo subi cuncāa item tempꝰ locꝰ, notꝰ etc. præterea obā extria, ut color, lux sonꝰ etc. ad actꝰ cog.

noscituos uisionis, auditionis et q tn neqz sunt oba, nec
fa, neqz ma, neqz efficiens actum, n fa ut
ma, qa haec intria sunt, et componunt
ram, cuius dnr ca, oba u. sunt extria
et nullo mo componunt actu, n efficiens,
qa oba dant essiam, et specificaem actibus
cum tn res quoad essiam n dependeat ab
efficie, sed tm quoad existiam. R. d. q.
cunqz concurrunt per modum principij
per se positiue influentis in effum sunt
ca C. aliter R. sed approximao etc.
positiue n influit, oba u. poarum, et
actuum gsiderari pount dupli prio ut
tnant praecise actu poarum eisqz spe
cificaem tribuunt. Sdo, ut nouant
uel poe respu cognoscitiue per species,
uel respu poe obiue per bonien prio
mo reducunt ab aliqbus ad caam fualem
eo, qd sicut fa composito ita oba ali
quo mo speem tribuant actibus, alij simpli
a caais reijciunt. Sdo mo, si obum sit poe
cognoscitiue spectat ad caam efficiem
cum speem imprimat poe, si u. obum sit
appetitiue reducit ad finem, q de explari
caaqz finali g quaternarium caarum numerum

Responsio. Quaecunqz concurrunt per modum principij per se positiue influentis in effum sunt caa C. aliter R.

249. obijciunt infra uidebimus.

ARTICVLVS 3TIus

De alijs quibusdam causarum diuisionibus

Nota uariam causarum diuisionem.

Praeter diuisionem causarum superiore articulo allatam, sunt etiam aliae, quarum aliquas frequentius occurrentes, breuiter in gratiam auditorum strictè perstringemus.

Primo diuidit in in creatam et creatam, illa Deus, haec creatura.

Prima est, quae diuidit in increatam et creatam, siue primam et secundam, illa est Deus haec creatura.

Secundo in intentionalem et realem.

Secundo diuidit in realem et intentionalem, realis stricte est, quae per suam met entitatem realiter et à parte rei existens positiuo influxu causat effectum suum, intentionalis dicitur, quae causat per intentionem tantum agentis etiamsi actu reali non existat, et talem causam dicunt finem, quae frequentissime non dum realiter, sed tantum in intentione agentis, et obiectiue in illectu existens causat effectum.

Quae sit causa realis.

Quae intentionalis.

Causa intentionalis est finis.

Tertio in intentionalem, et formalem.

Tertio diuidit in internam quae causat effectum coincando, seipsam effectui, tanquam partem materialem uel formalem quae non ingreditur sui effectus

ens compositam intrinsecam.

Quarto causa alia est universalis, alia particularis. Quarto in universalem, et particularem.

Universalis simpliciter est, cuius concursus ad omnes simpliciter ens est necessarius, ut Deus, causa universalis secundum quod est quae ad plurimos, et diversissimae speciei ens, se se expellit, ut sol, Luna, Caelum etc. Quae sit causa secundum quod universalis

Particularis strictè accepta, est, quae vel unius speciei vel certè ad paucos species diversos ens unà cum causa universali concurrit, ut gravitas ad motum deorsum. Quae causa particularis strictè accepta.

Quinto causa alia est per se, alia per accidens, causa per se dicitur priò quaevis improprie teste Mend. illa quae per suammet entitatem concurrit, immediatè ad effectum atque ita sola causa immediata est causa per se. Quinto in causam per se, et per accidens. Quae sit causa per se.

causa v. per accidens omnis et sola illa quae non per suammet entitatem, sed medio aliquo accidente concurrit ad effectum, haec inquam, acceptio causae per se et per accidens est impropria. Secundo causa per se strictè ac propriè dicitur illa, à qua directè pendet ens secundum illud proprium esse quod habet quantum ens, sive ut alij, causa per se est, quae, quà talis, causat Quae sit causa per accidens.

249. effectum, sic homo animal substantia, non sunt rationes per se influentes in statuam quatenus formaliter est artificiosa, ut sic ne procedit ab habitu artis statuariae, causa vero per accidens propriè dicitur, quia nihil confert effectui nec mediatè neque immediatè, ei tamen attribuitur aliquo modo effectus, vel quia giungitur causae per se impertinenter, vel ut conditio sine qua non, idque aliquando est subiectum formae illius, quae est principium operandi, et hoc modo dicitur aqua esse causa per accidens calefactionis quia aqua est per accidens giuncta cum tali calore, quia est causa per se calefactionis, aliàs est forma giuncta per accidens in eodem subiecto cum altera forma, dico per accidens, id est in ordine ad vim efficiendi, licet aliâ ratione tali formae necessario giungatur, sic habitus citharisandi dicitur causa per accidens, scribendi, ambulandi cum huiusmodi habitus nihil iuvet ad scribendum, vel ambulandum.

Quae proprie dicitur causa per accidens.

Nota sextò causam dividi in totalem, et partialem

Sextò, causa dividitur in totalem, et partialem dupliciter, nam totalis proprio est idem quod adaequatam

oī genere caā, siue ē collectio oīum caārum, q ad effm aliquem producendum requrnt quo sensu corporis nāalis totalis caā, sunt effici-ens fōalis, māalis, et finalis simul, caā a partialis sic acceptae totali, ē q unā cum alijs caāis, licet in diuerso genere caāntibus ad productiem effus concurrit, sic fōa respu ignis, ē partialis caā, qa ad productiem ignis, n sola fōa, sed haec cum māali efficiente et finali caā con-currit, sdō et usitatē dr caā totalis, q in suo genere et ordine completa ē hētqz uim sufficientem ad productiem effus nullius qz alterius tanqm concaāe opem requrit, aut cognotat, partialis u. ē, q ad productiem talis uel talis effus insuf-ficiens ē, ac requrit, et cognotat auxilium alterius concaāe in eodem genere atqz ordine, in quo ē ipsa caā, sicut multi equi trahen-tes tormentum aliqd bellicum singulatim accepti sunt caāe partiales, collectiuē u. sumpti caā totalis

Nota caam totalem ēe collectionem oium caarum q ad effm aliquem producendū concurrunt.

Quae proprie, et usitatē dicatur caā totalis.

Quae dicatur caā partialis.

Dices, hinc seq ref nullam dari caām creatam totalem, cum oīs indigeat concursu diuino.

Obiectio.

251.
Responsio. R. n. s. probaem eius distinguo, indigent concursu Dei, tanquam concausa eiusdem ordinis N. diversi, et superioris, nimirum causae primae.

Septimo in principalem et instrumentalem

Septimo dividitur in principalem, et instrumentalem, de quibus infra.

Octavo in physicam et moralem, physica dicitur primo omnis illa, quae vere per se et realiter in effectum influit. Secundo sumitur pro causa necessaria, sive determinata ad alterutram partem contradictionis quaeque positis omnibus ad operandum requisitis necessario operatur, et non potest non agere, ut ignis ad motum pulveri tormentario, causa vero moralis est primo illa quae libere operatur, hoc est, quae positis omnibus ad productionem effectus requisitis potest operari vel non operari, atque haec non ponitur libere. Secundo moralis dicitur, quae per se non vere efficit effectum, et tamen ita se gerit, ut ei imputetur effectus, adeoque est causa tam imputativa ac huiusmodi sunt consulens, praecipiens, dirigens, rogans, minitans etc. non impediens cum possit ac deberet, item applicans causam per se, hic, quae suadet alteri flagitium vel modum eiusdem faciendi dictat aut nisi faciat minatur, est causa moralis illius,

Nota causam physicam dici illam, quae vere et realiter in effectum influat.

Nota causam moralem esse illam, quae libere operatur

Nota causas imputativas esse consulens, praecipiens, dirigens, rogans, minitans etc.

scelaris, illa u. q committit ē caā physica.
Nonò diuidit in caām uniuocam, et æquo-
cam, caā æquoca ē. q potē producere
effūm specie diuersum à se. sic Deus
ē caā, et sol æquiuoca, dum flores,
gemmas, gramina etc. producunt, caā
uniuoca ē, q potē producere effūm eius-
dem speciei, cuius ipsa ē caā, ut ignis
ignem calor, calorem etc. aliud discri-
men adducit Masius, qd effus caæ uniuo-
cæ n̄ dependeat necrio in conseruari, sed
in fieri tantum à sua caā, eo, qd ab
ipsa accipiat eandem perfectiōem, quam
hēt caā gō sicut illa n̄ dependet à sua
caā in conseruari (alias concedendum eēt mor-
tuo prīo hoīe, aut leone oēs reliquos inte-
rijsse) etiam ipsa n̄ pendebit ab illa in
conseruari, effūm a. caāe æquocæ dicit tam
in fieri, quàm facto eē, à sua caā de-
pendere, qd tn̄ n̄ admittit cum habitus ab
actibus producti n̄ dependeant in conseruari
ab illis actibus.
Decimò caā alia ē poā, alia actu, utraq;
duplex ē, nam primò caā in actu dicit eti-
am res, quæ actu existit, licet nondum caā-
litatem suam exerat. Sdò caā in actu dicit

Nota, caām æquocam eē illam, q possit effūm specie diuersum à se producere

Nota caām uniuocam eius dem speciei effūm producere posse.

Nota definitionem, caāe in poā, et caāe in actu.

q actualem exercet qā effectum cāalem, eādem rāe, cāa in pōa dicit priō q nondum habet existiam, habere tn potē. Sctō illa, q licet pōit cāare, nondum tn actu qdq cāat, sic tām existens, quām nondum existens ignis, modò absq cāalie sit, dicit posteriore modo cāa potestate, siue in pōa.

Nota definitionem cāe per se, et per accidens.

Quae nam sit cāa per se subordinata.

Undecimò, cāa alia ē per se, alia per accidens subordinata, haec dicit illa, qlicet supponat, ac postulet aliam cāam à qua dependet in prio sui ēē acqrendo independens tn ē tam in ēē q seruando, quām effectum aliquem operando, cāa ui per se subordinata est, quae requirit aliam ad essendum simul et operandum, talis causa per se subordinata est omnis cāa creata respu Dei, ab hoc n. pendet in ēē, et operari, cāa ui per accidens subordinata ē ignis, ug. respu eius ignis, à quo fuit productus.

ARTICVLVS 4TVS quid sit causalitas

Constat ex definōne cāe in cōi supra allata, praeter uim cāatiuam ad productionem

effg concurrere caãliam, de qua quid sit, certaꝝ, et an, et quomodo ab ipsa entie caãe uel effg distinguaꝝ, de distinctione uidebimꝰ in singulis sectionibꝰ de caãis, hic tm̃ explicabiꝝ. an illa nihil aliud sit, quam relatio prædicamentalis, quod aliqui asserere uidenꝝ, huiꝰ quæstionis decisio relinquit aliquam de relatione cognitionem, quæ ex paulo post dicendis habebiꝝ.

ARTICVLVS STI quid sit relatio

Notandum prio relaem generalissime acceptam diuidi in creatam, et increatam, alij in substialem, seu infinitam, et n̄ subsistentem, seu finitam, increata ad Theol: creata ad phlos spectat, creata diuidiꝝ in realem, seu exercitam, et raīs, seu conceptam, hæc ē, q tm̃ ēē hēt obiuē in illectu eaqꝫ res aliqua cogitatione tm̃ ad alteram refertur, realis ē id, quo res aliqua anteomnem operaem mentis ad aliam referꝝ, realis primo subdiuidiꝝ in præmptalem, et transcentalem. prædicamentalis alia est, qn̄ scilicet utrumqꝫ extremum est, ergo nominis, ac dig-

Nota ueriam relationis diuisionem.

Quæ dicaꝝ relaõ raīs. seu conceptiua.

Quæ sit relaõ realis.

Diuisio relaīs in præmptalem, et transcendentalem.

dignitatis, ut æqle, qd ē æqli æqle, et dis-
qui paria, qn̄ extrema differunt nomine, ac
dignitate, ut pater, et filius, et qdm extre-
mum illud, qd ē dignius, ut respu pater relati-
uum superposionis, indignius u. supposionis, et
ut filius respu patris. Sdō diuidit in mutuam,
et non mutuam, hæc ē, cum non respondet
ex parte alia relatio, sic scia per relatiem
ad suum scibile refertur, siue obum, ipsum
u. obum nullâ relatione reali ad scientiam
refertur, mutua relatio ē, qn̄ ex parte ter-
mini alia realis relatio respondet, adeoq
qn̄ duo, aut plura se inuicem respiciunt,
dr relatio mutua, qn̄ u. unum tm ad alterum
refert, nec relaem aliquam uicissim ad sere-
dentem trnat, n mutua dicet. Tertio solet
diuidi in relaem sdum dici, et sdum ēē de qui-
bus infra.

Diuisio relatis in mutuam, et non mutuam.

Quæsit relatio mutua.

Quæsit relatio mutua.

Nota, referri idem ēē qd in aliud tendere.

Notandum, sdō referri omissis alijs
significaonibus idem significare, qd in aliud
tendere, et relaem ipsam significare pen-
diam in aliud siue raem, foamq; quâ res in
aliud tendit, ac dirigit.

Nota relationem alio nomine dici habidinem ordinem.

Notandum tertiò. relaem alijs nomi-
nibus appellari habidinem, ordinem, respum, et ali-
qn̄ processiem, ē autem hic respicere aliud

aspicere, quasi referri, igitur et respicere phli pro eodem promiscuè usurpant, id enim ut quidam ait, quod ad aliud refertur, illud ad quod refertur aspicit, et quasi illi è regione sistitur, ut murus albus, muro albo, cui similis è.

Notandum quartò, ex relatione, et ex eo fieri concretum, dicique relatum, ut ex paternitate, et subo illius fit concretum, seu relatum pater, correlata dicuntur, quae ad se invicem referuntur. Quae dicantur correlata.

Conclio prima, dantur relationes reales. probatur primò, id è ens reale, quod constituit praemptum peculiare, secundò dantur relationes divinae, atqui istae sunt reales. Tertiò, quidquid è ante operationem illectus è ens reale, atqui sunt aliquae relationes ante operationem illectus. M. è certa, et saepè probata. p.m. omnis vera similitudo, aequalitas, identitas sunt relationes, et sunt ante omnem operationem illectus. Maior è non diversa. p.m. ante omnem operationem intellectus, est aliquid simile alteri, vel aequale, ut murus albus nemine cogitante è similis muro albo, et murus bipedalis, è aequalis alteri bipedali, probatur consequentia, quando è aliquid concretum, tum etiam è forma eius concreti, sed sunt ante operationem illectus concreta, simile, aequale. idem.

Dantur relationes reales.

Dantur relationes divinae.

259. ergo etiam horum formae similitudo, aequalitas, identitas, neque dici potest ipsam albedinem esse similitudinem, aut quantitatem esse aequalem, si n. albedo similitudo esset, tum aliquid simile, quod sequitur relativum esse posset, sine correspondente termino simili, adeoque relatio non requireret duo extrema, sed impossibile est, ut relativum sit sine termino sibi respondente, ergo etiam impossibile est, ut albedo sit similitudo. probatur sequela, si album est relativum, tum potest aliquid relativum esse sine termino, sibi correspondente (si nimirum omnia alba, alia per divinam potentiam destruerentur) sed albedo iuxta gratiam suam, est similitudo, ergo potest aliquid relativum esse sine termino sibi respondente.

Obiectio. **Dices**, nullum opus intellectus, est quod reale, omnis relatio est opus intellectus, quia omnis comparatio est opus intellectus, at omnis relatio est comparatio. Ex n. m.

Responsio. quia omnes conceptus sunt operationis, at tamen sunt vere entia realia, deinde distinguitur probatio, omnis comparatio, ut est habitudo tantum unius ad alterum N. M. ut vitalis quaedam omnibus imago. C. M. omnis a. relatio est operatio, quatenus haec est habitudo, non a. ut vitalis imago.

Omnis relatio est operatio, quatenus haec est habitudo, non a. ut vitalis imago.

Dices sdo, nulla realis entitas aduenit enti, sine subo, sine mutae subi, uel entis, sed oes relationes infinito qsi numero aduenient subo, sine eius mutae. Maior udr euidens ee, quotiescunqs n. aliqd noui alicui rei accedit, tunc res illa immutatur. Obiectio.

Rx, distinguendo, sine mutae per se, uel per accidens c per se tm nego, relaes a. aduenient sine eiusdem mutae per se. Responsio.

Dices tertio, si relao esset ens reale tum eet uel substia, uel accidens, primum dici n potest, neqs etiam sdum, qa accidentis totum ee, e ee in, siue in ee subo sed totum ee relationis non e ee in subo sed ee ad trnum, go essia relationis n essia e accidentis, go neqs accidens. Obiectio.

Rx esto M. N. m. tota essia relais e esse ad, siue referre subum explicite c. implicite N. Responsio.

Conclio sda, relationes praemptales in concreto, hoc e relata ad praemptalia sunt iuxta Arlem in Categ. c. 4. ad aliqd ee e idem ei, qd e ad aliquid aliquo se hre, hoc e, sunt idem cum eo qd hat ad aliquem trnum. habidinem. Sed quaeres qd sit iste ordo, siue habido. Nota. definitionem relationis. ad aliquid esse idem e ei, quod e ad aliqd aliquo mo se habere.

259.

Nota, habitudinem praedicamentalem in abstracto esse accidens reale intrinsecum, cuius tota essentia est referre ad aliud, tanquam ad purè terminum.

Conclusio tertia, habitudo, seu relatio praemptalis in abstracto est accidens reale, intrinsecum, cuius tota ratio, seu essentia est subiectum referre ad aliud, tanquam ad purè terminum, dicitur primo accidens reale, per quod cum aliis praeptis gaudet, et relationes divinas excludit, ac rationis. Secundo dicitur intrinsecum, ut excludat denominationes extrinsecas. Dicitur tertio ratio, seu essentia etc. ad differentiam aliorum accidentium, quae non referunt subiectum, sed ad illud referuntur. Dicitur quarto, ad purè terminum, ut distinguatur à relationibus transcendentalibus, hanc a. relationem esse ens reale, quod maximè universum est, patet ex supra dictis.

Obiectio.

Dices, sufficit denominatio extrinseca, à sola coexistentia duorum extremorum desumpta, ut unum alteri simile, dissimile, et aequale in aequale sit, ac dicatur ergo frustra ponitur relatio, tanquam ens reale. Respondeo distinguendo ans sufficit, ut sit aliquid alteri simile, fundamentaliter C. formaliter N.

Responsio. Sufficit ut sit aliquid alteri simile fundamentaliter C. formaliter N.

Obiectio.

Dices secundo, cuius nulla causa est efficiens, illud non est relatio ens, sed relationis causa efficiens nulla est. sit enim murus aliquis in India extruatur hic apud nos in muro similitudo

producit, sit n. murus hic similis illi Indico, et huius similitudinis, innumerarumque aliarum relationum non potest dari causa efficiens.

R. esto m. q tn in increatis est falsa, Responsio.

N. m. ac dico, causam relationis esse ipsum fundamentum, de quo postea, terminum u. esse conditionem sine qua non produceret. Quae sit causa relationis. Quis sit terminus.

Dices tertio, relationes multiplicarentur prope in infinitum, qualibet n. resalba ut. haberet relationem similitudinis, aut dissimilitudinis, propinquitatis, aut distantiae etc. Obiectio.

R. concessis liberaliter sequelis, m. distinguit, mutaret mutationem per se N. imperceptibiliter esto, maxime, cum ipse Aristoteles 5. phys. textu 6. concesserit mutationem per accidens esse in omnibus, et semper, et omnium, ad illud, quod obijcitur fore, ut ad unius pulicis generationem orbis mutetur, recte quidem a recentioribus respondet plus admirationis habere, praesertim apud vulgus imperitum, quam solidita tis, feresque etiam sine labore saccum relationibus plenum, negandum Responsio. Nota mutationem per accidens esse in omnibus, et semper, et omnium.

261. etiam ē, illam relationum multitudinem prodigiosam ēē, cum in multis alijs rebus etiam adversarij admittant, et nisi velint, urgeant, infinitam prope modorum multitudinem aliarumq; entitatum longè relationibus mobiliorum continuam productionem, ac interitum, nam propter solis motum, maioremq; accessum, vel recessum, item propter Lunæ incrementa, planetarumque nonnullorum, et decrementa oriq; continua productio, et perditio lucis, qualitatis longè nobilissimæ, deinde cum Cælum, totusq; Oceanus, atq; innumeri fluvij, tum etiam, ut quædam tota terrestris machina ob motum librariis et pænè universus mundus sit in continuo motu, novum semper ubi in singulis partibus producitur, et quod prius aderat deperdit, deniq; cum aër omni propè loco, ac tempore mutetur, necessariò fit continua specierum innumerabilium productio, perditio, ac mutatio, hinc illam optimè concludit, non quidquid impietatis paradoxum videtur, et incredibile id, propterea falsum ēē.

Articulus sextus, quæ requirantur ad resultantiam relationis prædicamentalis.

ARTICVLVS 6TVS.

quæ requirantur ad resusultantiam relationis prædicamentalis.

Conclio prima, ad relaem requirit primò subum, et è illud, qd à relaé denoiat referri sæpe qdm rãe alterius, ita murus dicit alteri muro æqlis, qa uterqs habet eiusdem magnidinis quantitatem ubi substia ipsa muri dr æqlis, n tn ratione substiæ sed quantitatis q è res diuersa à subo remoto. probat gclio, qa ad oé accidens requirit subum, go etiam ad relaem. sdo ois modus essialiter requirit subum sed relatio est modus, ergo.

Nota ad relaem requiri proprie subm.

Nota oe accidens necrio requirere subiectum.

Conclio sda requirit sdo fundamentum remotum, qd alij subum proprium appellant, et è caa, cur aliqd ad aliud referri dicat, sic albedo in pariete, è caa cur murus per relaem silidinis referat ad alium murum, rao gclionis è, qa

Nota ad relaem requiri fundamentum remotum qd alij subum proprium appellant.

263. ad effectum requiritur causa ipsius, sed relatio est aliquis effectus, ipsum a. fundamentum est causa relationis. Tertio requiritur fundamentum proximum, sive ratio fundandi, quod dicitur esse quod dicitur sine qua non, ut in sequenti dicam. Quarto requiritur terminus, quod est id quod relationem terminat ac finit, et hunc esse necessarium probatur ex ipsa relationis definitione, in qua dicitur essentia relationis esse ad aliud sed hoc aliud est terminus, ergo requiritur terminus, alias relatio non esset ad aliud.

Nota fundamentum proximum, seu rationem fundandi dici conditionem sine qua non.

Nota, ad relationem praedicamentalem requiri subiectum et fundamentum reale.

Conclio tertia ad relationem praedicamentalem requiritur, ut subiectum et fundamentum sit reale, ratio est, quia omnis causa naturalis alicuius entis realis est etiam ens reale (quia ut aliquid sit causa entis realis, debet illius entitatem realem causare, eamque suo modo communicare, ergo entitatem realem habere, alias dare non posset) sed subiectum et fundamentum sunt causa entitatis realis, relationis scilicet, ergo sunt ipsa etiam entia realia.

Terminus relationis debet esse quoque realis.

Conclio quarta, terminus debet esse quoque realis, ratio est, quia nisi terminus esset quid reale tunc relatio subiectum referret realiter ad nihil

q̃d ē absurdum p. s. qa relatio refert subūm ad trnūm atqui trnus si ens reale n̄ ē, nihil erit, ḡo relatio referat realiter ad nihil

Subiecta, inter q̃ intercedit realis relatio debent ēē inter se distincta.

Conclio quinta, sūba, siue extrema inter quae intercedit realis relatio, debent ēē inter se distincta. p. conclio q sunt realiter opposita, ea sunt etiā realiter distincta, nihil n. sibi opponit, atqui extrema inter quae intercedit realis relatio sunt realiter opposita, nempe relatiuē ḡo sunt realiter distincta.

Tam subm̄ q̃ fundmūm debent à trno distingui, rāo ēadem ē, qa sunt realiter opposita, scilicet q̃d ē realiter aliud à trno, illud ē etiam distinctum realiter à trno, sed subūm, et fundamentum sunt aliud à trno ad hunc n. tanq̃ ad aliud, ut ex definitione manifestum ē, referuntur, ergo subiectus, et fundamentum sunt realiter distincta à trno.

Nota, tam subum, quam etiam terminum, et fundamentum debere realiter existere.

Conclio septima, tam subūm, quam fundamentum, quam etiam ipse terminus debent actualiter existere, p. ycl'io, quoad subūm et fundamentum oīs causa materialis accidentis realis, debet realiter existere

265. sed tam subum, quam fundamentum sunt
causae materiales accidentis realiter existen-
tis nrm actionis praemptalis, ergo debent
realiter existere. p. m. id debet necrio
existere, cui inexistit accidens, sed in quo
inexistit accidens, est causa materialis, ergo causa
materialis necrio existit. m. uidet per se
quomodo n. aliquid in aliquo realiter exis-
tat, si ipsum cui inexistere debet non sit,
deinde nullum accidens potest naturaliter,
et modus, qualis est relatio, negi supernatu-
raliter existere sine suo subo, ergo negi re-
latio. p. sdo determino, qa nullus dr, aut
est pater, nisi existat filius, ergo negi re-
latio paternitatis, erit non existente filio,
qui est trnus, item nemo similis, vel aequalis
est, nisi existat alius tanquam trnus in qlite
aut qntite secum gueniens.

Nota nullum accidens posse naturaliter et modum qualis est relatio negi supernaturaliter existere sine suo subo.

Obiectio. Dices, si fundamenta debent esse distinc-
ta realiter, tum si eadem numero albedo
in diuersis muris poneretur non resultarent
relationes similitudinis aut si idem numero homo
poneretur in diuersis locis, non prodirent re-
lationes identitatis, ergo consequenter, neque murus albus alteri

muro albo eandem numero albedinem tanq̃ fundamentum habenti similis eet neq̃ idem hoc idem sibi ipsi. R. gcesso ante d. c. n̄ eent similes muri formaliter C. negatiuè, id ē n̄ eent dissimiles R. ita idem hoc Joan: negatiuè eet idē sibi ipsi, id ē n̄ eet diuersus à seipso n̄ tn eet positiuè, et formaliter per formam accidentalem relatiuam.

Responsio. Non eent similes muri formaliter C. negatiuè id ē, n̄ eent dissimiles R.

ARTICVLVS 9TVS quæ prædicamenta possint esse fundamenta relationis prædicamentalis.

Notant auctores minimè, et maximè imbecillis eē entitatis, ideoq̃ ut in rerum naā subsistere possint certis q̃bus dam fundamentis, q̃bus quodamō initantur opus hrē hæc fundamenta sunt duplicia aliud remotum, et aliud proximum de hoc postea, de remoto, q̃d ē res illa, ex qua proximè resultat relaō tanq̃ ex causa hic quæstio erit. sit igit.

Nota duplicia eē in rerum natura fundamenta propinqua, et remota. Fundamentum remotum, ē res illa, ex qua proximè resultat relatio, tanq̃ ex caā.

Conclusio prīa fundamentum remotum relaōis, potest esse quodlibet ex 10.

praemptis, relaē excepta, de qlite qnti-
te nemo, qd sciam, negat. Pria raō
qa nulla apparet caā negandi caeteris
praemptis. Sdō si negaret illis negaret
vel ob perfectiem, vel ob imperfectiem
vel ob modalem eorundem entiem, vel
ob aliqd aliud, sed nihil horum potest
dici, n̄ prium, qa longe perfectioribus
entibus relaēs competunt tanq̄ funda-
mentis, n̄ sctum, qa substia absq̄ dubio
nobiliorē qntie, et qlite, reliqua u. ac-
cia ubi, actio situs etc. n̄ udnr imper-
fectiora, quam sint aut figurae, aut
foā, ultimae speēi qlitis, aut qntias ali-
quae, inter quas tn̄ dant relaēs simi-
lidinis aut aequalitatis, n̄ tertium denique
qa et figurae modi sunt, et superficies
itemq̄ lineae in qntie, qbus tn̄ relaēs
tanq̄ fundamentis initunt, ergo neq̄
reliquis praemptis negari debet, alia
raō dari n̄ potē, aut dari et impug-
nabit. Tertio relatio identitatis, item
distiae etc. ē vera relaō, atque intercedit

inter duo ubi, situs etc. neque aliud potest
fundamentum assignari, quam illa ubi,
aut situs, p. m. inter ea intercedit rela-
tio identitatis, quae ante operationem mentis
sunt eadem, eadem n. dicuntur aliqua iden-
titate media, sed quo ubi duo situs etc.
ante omnem operationem intellectus sunt eadem,
item propinqua aut dissita, ergo p. m. duo
ubi esse eadem, quae sunt eiusdem essentiae,
illa sunt eadem, duo ubi sunt eiusdem
essentiae, ergo eadem, nota tamen identitatem
accipi dupliciter, strictè, quâ duae duae
substantiae, et latè, quâ accidentia eiusdem essentiae dicuntur
de substantia singulariter probatur esse rela-
tionis fundamentum, relatio paternita-
tis sine dubio est vera relatio, sed huius
fundamentum est substantia. p. m. si non esset
ipsa substantia, esset vel ipsa generatio vel
potentia generandi, non generatio, aut potentia, quia
tam generatio, quam etiam ipsa potentia gene-
rativa iuxta probabilem perire potest,
remanente relatione paternitatis, quae relatio
tamen sine fundamento remoto manere non
potest, ergo substantia patris erit fundamentum.

Nota identitatem accipi dupliciter, latè et strictè strictè u. quâ duae substantiae latè quando accidentia eiusdem essentiae dicuntur.

Nota potentiam generativam perire posse, remanente relatione paternitatis.

Conclio sita, relatio una non potest esse

Nota, unam relationem non posse esse fundamentum alterius relationis realis.

fundamentum alterius relationis realis, est S. Th. p. 1. a. 1. ad 4. ubi ita loquitur, manifestum est a. quod idem ad seipsum non refertur aliqua relatione reali, nec iterum una relatio refertur ad aliam, per aliquam aliam relationem; atqui quod sub sumo; si relatio fundaret aliam, tum relatio referretur per aliam quod est quod S. Thom: sctò probat rationem, quia si una relatio fundaret aliam procederetur in infinitum. si non duae paternitates essent inter se formaliter per novas resultantes relationes hoc est per duas similitudines inter se similes, tum illae duae relationes similitudinis iterum essent per alias similitudines similes, et sic in infinitum.

Obiectio. **Dices** prio una similitudo aequè est similis alteri similitudini, atqui una albedo albedini. ergo si una albedo fundat relationem similitudinis, tunc etiam similitudo quae est vera relatio fundabit relationem similitudinis.

Responsio. Rx. D. una similitudo est alteri similis formaliter N. negativè C. idem non est dissimilis.

Obiectio. **Dices** sctò omnis entitas fundat relationem ad suam causam

oīs relāo ē ēēs, qō fundat relaēm, d. m. nisi
ēēs ipsa sit relāo, concedit, sin N. deincon-
cessā minore, distinguit eodem mō gsequia
rāo distiōnis ē, nedet processus in infini-
tum, sicut ex ubi n̄ resultat aliud ubi,
per qd sit in loco, neqs ad actiēm dat
actio alia. Rx ut secundo aliq N. m. Responsio.
si obijcis, qdqd alterum respicit, per veram
relaēm, id etiam fundat relaēm, sed re-
latio ipsa ut. paternitas respicit suum
fundamentum per veram relaēm (qa omnis Omnis ēēs realiter res-
ēēs realiter respicit suam caām, relāo a. picit suam caām.
ē ēēs fundamenti) qō fundat veram
relaēm. Rx d. m. qdqd respicit per rela-
em superadditam (. qd seipso respicit. N.
fundamentum a. respicit ab ipsa relaē si
instas, si paternitas referret se ipsa ad
suum subum, tum referret etiam ad alias
paternitates seipsa, qd dici n̄ potest,
ad hoc Rx Albertinus tom: 2. q. 15. n. 15.
apud Forerum negative, qa si relāo refer-
ret ad alias relaēs, ut. vera paternitas
ad alias paternitates, tum illa ēēnt trnus
relāis paternitatis, sed hoc ē falsum, m.
ē evidens. p. m. si ēēnt trnus tum eas
essialiter respiceret, oīs n. relāo essialiter

241.

Nota oēm relationem essentialiter respicere suum trnum.

respicit trnum suum, atqui paternitas n̄ res-
picit essentialiter alias paterniés qd p.m.
qa, qd relatio realis essentialiter respicit ut
trnum, sine illo impossibile ē existere re-
lationem, sed paternitas destructis, et anni-
hilatis, etiam per impossibile oibus alijs
paternibus posset adhuc existere, qd pa-
ternitas n̄ respicit essentialiter alias pa-
terniés ut trnum. Sitò si referret pa-
ternitas ad aliam, tum vel relatione simi-
lidinis, aequalitatis, identitatis etc. refer-
ret, nihil horum dici potē, si n. relatione
silidinis, tunc deberet paternitas esse
relatio silidinis, idem de caeteris dicendum
qd ē absurdum, alias una relatio pa-
ternitatis esset duplicis speciei, silidinis
scilc. et paternitatis, cum u. dr referri
relatio ad suam causam, id illigit, n̄ tanq̄
ad trnum, sed ad subam, vel ut accidens
vel ut modale ens, vel etiam, ut relatio
q fundamentum refert ad trnum. Ro
tertio oīs ens hbt relationem ad suam causam
positis oibus requisitis C. n̄ positis N. si es-
sus finis nondum existentis relationem prae-
dicamentalem n̄ habet.

ARTICVLVS 8TVS an relatio prædicamentalis differat realiter à fundamento.

Conclio prima, relatio præmptalis fundata in substia differt realiter modaliter à suo fundamento, ē S. Thomæ apud Ruu. Con. ubi S. Thom. sic ait, in nobis relaēs hnt ēē dependens, qa earum ēē ē aliud ad ēē substiæ, unde hnt proprium mum ēendi, sdum propriam raem, sicut etiam in alijs accibus gtingit, qa n. oia accia sunt foa quædam substiæ superadditæ à principijs substiæ caatæ, oportet qd eorum ēē sit superadditum supra ēē substiæ, ex qbus uerbis hæc rao conficit, id qd ē aliud à substia, aut, id, qd ē superadditum substiæ, sicut alia præmptorum accia, id distinguit realiter saltem modaliter à substia, sed relaēs oēs sunt superadditæ substiæ, go distinguunt à substia, tanqm à fundamento, raēs pro hac gclione asserenda referent in

Nota relationem prædicamentalem fundatam in substia differre realiter modaliter à suo fundamento.

Nota oēs foaō ēē accia quædam substiæ superadditæ à principijs substiæ caatæ.

293. seqnte

Nota relationem praedicamentalem ursim differre realiter modaliter à suo fundamento.

Conclio sta, relaõ praemptalis ursim differt realiter, modaliter à suo fundamento hac sna ē Con. q. 1. a. 3. resp. 3. Rum. cap. 9. ad aliqd q. 14. epin. 3. et apud hunc plurium, item Fonseca 5. Metaph. c. 15. q. 2. s. 1. Mur. d. 1. q. 5. et S. Thom. apud hos in primo distinctionum, distinct. 33. q. 5. a. 1. ubi, inquit, in alijs relaibus realibus, in creais existibus ē aliud esse relais, et substiae, q refert, et idē dnr in ēe, et sctum qd insunt, composiem faciunt ad subum, qd n̄ gerit divinis relaibus, unde sic fraz raõ, id, qd cum subo suo facit composiem veram, n̄ raīs ē distinctum realiter à subo, sed relaēs faciunt composiem veram, et n̄ tā raīs (qlis composio raīs scilc. etiam in divinis reperit) cum suo subo, seu fundamento, gō realiter distinguunt à fundamento sctò probat raē, id, qd potē separatim existere absqz altero, distinguit realiter ab altero, sed fundamentum relais cuiqnis potē separatim existere sine qualibet relaē uge substiā patris, sine paternitē, relaõ

similidinis qualitas, sine aequalitate quantitas
et sic de reliquis, ergo relatio distinguitur
realiter à fundamento. M. libenter admit-
tit, sumiturque ex Arist. 4. Top. c. 1. ad fi-
nem, probatur ab inductione per omnia praemissa
facta. quia omnia possunt esse sine hac vel
illa actione, deinde, id, quod producitur, aut
corrumpitur de novo à parte rei, nullâ
interim entitate fundamenti corrupta,
aut producta illud realiter distinguitur à
fundamento, sed relatio, ita producitur,
itaque corrumpitur, ut entitas fundamenti
et corrumpatur et producatur p. m. posito
aliquo, muro ut albo tanquam termino de novo,
incipit in alio muro esse relatio similidinis
item producto filio resultat de novo in
substantia patris, relatio paternitatis, licet à
parte rei nulla entitas absoluta sive in
muro, sive in patre producatur, eâdem
ratione destructo muro uno, quod similidinis re-
latione habuit cum altero muro, desinit
alter quoque murus esse similis, quia sequens
amittit relationem similidinis nullâ interim enti-
tate absolutâ amissâ, sic etiam mortuo filio
desinit relatio paternitatis, et tamen entitas

295 patris n̄ perit, ḡo potē relatio denouo produ-
ci et corrumpi, nullā entiē fundamenti
producta aut corrupta. Rx mortuo filio
Quarāc paternitas pereat, demortuo filio patris. paternitē n̄ sdum se, sed sdum trnum
tm̄ perire, adeoq; sdum gnotatum. ḡ qn̄
perit paternitas, alicuē relatio, uel eti-
am fit, sensus ē reale aliqd accidens,
praemptale, aptumq; inhaerere subo peri-
re aut produci, sed trnus n̄ ē tale acci-
dens, ḡo sensus n̄ ē perire trnum, qn̄
dr̄ perire paternitas. Sdo, cum relatio pe-
rit, aut producit, illigit, perire aut fieri
habido quaedam ad trnum realiter in fun-
damento n̄ in trno, ḡo praeter trnum fit
aut perit reale aliqd in fundamento, hoc
a. n̄ ē ipsum fundamentum, qa hoc gstans
manet, ḡo aliqd superadditum, ac reali-
ter distinctum.

Obiectio. **Dices** prio, S. Thom: opusculo 48. c. 2
expressē ait, qd silido Socratis n̄ sit ali-
quares ab ipsa albedine, sed silido ē
relatio, et albedo fundamentum. ḡo relatio
n̄ ē distincta realiter a fundamento. Rx
Responsio. prio, illud opusculum ab aliqbus censeri, sup-
possititium, ac dubiae fidei, et n̄ ēē S. Thom.

R. sdo n. d. alia ab albedine realiter stricte distincta c. modaliter R.

Dices sdo, si relatio d. entitas distincta a fundamento, debet illa aliqn. incipere ee in rerum natura per aliquam actionem, qdqdm. fit de novo, et n. d. ipsa actio, sit per aliquam actionem, sed relatio n. fit per aliquam actionem, ergo n. d. de novo adveniens entitas. p. m. si ug. existat equus albus Romae, et hic Friburgi nascatur hodie equus albus, equus ille Romanus incipit hodie ee similis equo Friburgensi, sed haec similitudo equi Romani nullam habet causam, ergo fit per nullam actionem, cum tn. si qdm similitudo sit res distincta ab albedine a nisi per actionem existere potest. p. m. nulla potest causa assignari in equo Romano, q similitudinem producat. R. gcessa m. N. m. ad probationem m. c. m. N. iterum m. ad probationem etiam m. negatur ac dico ipsam albedinem existentem in equo Romano ee causam producentem, et actualem qdm positis qdionibus ad relationem necessariam.

Obiectio.

Responsio.

Dices tertio, ex Arte s. phys. textu 10

Obiectio.

299. ad relaem, n dat motu, qd relao n e ens
Responsio. reale. Rx d. n dat motu per se C. per
accidens N.

Obiectio. Dices quarto, ex Arle in cap. de qlite
ubi dicit similia sctum solas qlites dici
Responsio. go n sctum aliqd superadditum. Rx similia
dicunt sctum solas qlites fundamenta-
liter C. formaliter N.

ARTICVLVS NONVS.
de ratione fundandi, siue fundamento proximo relationis.

An sit rao fundandi et q sit.

Conclio prima rao fundandi e gdio,
sine qua non fundaret, siue ex se se quo-
damo protruderet fundamentum remotum
Pbr prima pars Conclionis. suam relaem. probat, id e gdio sine qua
n relais producende, qd cum caa n sit, e
tn necrium ad producendam relaem, sed
rao fundandi caa n e, et tn necria e
ad relaem, go e gdio sine qua n. p.m
quoad priam partem, si eet caa relais uel
eet finalis uel maalis etc. n finalis, qa
caa finalis relais e potius referre subum
ad trnum, n etiam e maalis. alias deberet
in rae fundendi esse relatio eamqs in foam

qd saepe est impossibile quin quidem existente relatione
saepe perierit dudum ante fundandi ratio,
non est etiam formalis causa ob eandem, pluresque
rationes alias, quae necessario afficit in tertia, id
cuius dicitur esse causa formalis, adeoque debet
esse praesens causa formalis rei, cuius causa esse
dicitur, at quomodo praesens esse queat alicui
relatio, quae dudum periit, ut paternitatis ag-
relatio, quomodo informabitur ab actione ge-
nerativa quae nonnunquam multis septimanis
vel annis ante praecessit et esse desiit,
denique non potest esse causa efficiens, quomodo
n. unitas, quae est etiam ratio fundandi, et
ens negativum producat effectum positi-
vum, cuius modi est relatio praemptalis.
Probatur secunda pars rationem fundandi praeter Probatur secunda pars.
fundamentum remotum esse necessarium ad
fundandam relationem, quia si Deus crearet
duas albedines neutra diceretur alterius
effectus aut causa, consequenter nec haberent relationem
causae, et effectus licet omnes simpliciter haberent prop-
rietates absolutas, quas nunc habent, et hoc
tamen ideo, quia actio et passio rationes fundandi
non intervenerunt, ergo ad relationem est nec-
essaria fundandi ratio, idem dici potest de duo-
bus hominibus a solo Deo productis, cum omnibus

249. ptibus essialibus, proprietibusque absolutis, ut si
ug. Deus Regem Britanniae, et eius fili-
um, qui nunc est, absque cooperatione eiusdem
Regis simul produxisset, neque hic filius ne-
que ille dici pater posset, tum ideo, quia ratio
fundandi, quae est generatio, ob interuenisset.

Ut sit relatio debet intercedere ratio fundandi, quae est generatio.

Conclio sta. ratio fundandi in genere
triplex est, ita auctores colligunt, ex so-
uel sdam editionem Aurelianensem
4. Met: c. 20. primo est numerus, et
unitas, sdo actio, et passio. Tertio men-
sura et mensurabile, nomine unitatis hic
illigitur unitas formalis fundamentorum duo-
rum, quae unitas in qualibus similitudinem in
quantitatibus aequalem in substantiis iden-
ditatem fundat, in aliis etiam praemp-
tis si sdum essialia praecise considerentur
etiam identitatem fundare potest, qualitate
loquendo etiam similitudo appellatur, nume-
rus hic dicitur disconuenientia fundamentorum
remotorum, fundatque relationes superioribus
gratias ut in qualitatibus dissimilitudinem in
quantitatibus inaequalem, in substantiis et accidentibus
essentiis diuersitatem.

Nata, ratio fundandi in genere est triplicem. primo est numerus et unitas. sdo actio et passio. Tertio mensura, et mensurabile.

Conclio tertia, actio, et passio fundant

relaem caae ad effum et qdm actio caae ad
effum passio ui relaem effy ad caam hic
tn bene notandu e actiem sumi hoc loco
pro oi caalia tam maalis, quam foalis
quam etiam efficientis et finalis existen-
tis tn dico existentis nam caa finalis
n existens, dicet caans, n re fert relaa
reali praemptali ad suum effum, notant
hic actiem etiam fundare relaem realem
dum effy et caa a parte rei existant
licet actio iam praeterierit, e go actio
tm gdio necria ad relaem producendam,
et n gseruandam, ita u. pater manet
ac dr pater, etiamsi generati ua actio
ante centum, uel ducentos annos eet per-
acta, ut Adam mansit pater suorum filiorum.

Nota actiem sumi hic pro oi caalia tam maalis, quam foalis, quam etiam efficientis, et finalis existentis.

Actio e tm conditio necria ad relaem producendam, n a gseruandam.

Conclio quarta, mensura et mensura-
bilitas, mensura ac hic, ut recte erexen-
tioribus quidam notat, n sumit pro quo-
uis medio siue instrumento quo tanqu
notiore nobis utimur ad cognoscendum igno-
tum, sicut rusticus assumit modium ad
metiendum triticum, et architectus regulam
seu lineam ad mensurandum murum, sed p
mensuram illigit coitas entitas quaedam

Nunc per mensuram hic illigat.

à qua regula uel explicari, uel alia eiusdem
di perfectione existentialiter dependet, mensurabile
id a. dr mensurabile quod à tali mensura
tanq̃ regulâ uel explari dependet, ita, ut
se aliter n̄ habeat, quam exigat mensu-
ra, sic habitus illectus, et uoltis, et actus
atq; poe animasticae ab obo tanq̃ men-
sublé quid à mensura dependent, unde
et ad obum relaem hnt, quamuis n̄ uicis-
sim necrio obum habeat relaem ad poas
actus, aut habitus, qa mensura n̄ depen-
det à mensurabili, sed bene qdm men-
surabile à mensura, ug. cognio, aut uisio
muri, uel alterius obi dependet à muro
uel alio obo tanq̃ mensurabile quid, men-
sura, murus n. uel obum aliud ē qsi ex-
plar, quod cognio, aut uisio imitat, et
abeo tanq̃ idea sua essialiter depen-
det, unde ad illam habet relaem realem
fundatam in mensurabilia, murus tn̄ è g̃-
rio n̄ hbt relaem realem ad uisionem,
aut cogniem, cum ab his nequaq̃ depen-
deat, aut quoad suam perfectiem men-
suraq, sicut perfectio uisionis aliusq; cognio

Nota idd. ci mensurabile q̃d à tali mensura tanq̃ regulâ uel explari dependet, ita, ut se aliter non habeat, q̃ exigat mensura.

Nota mensuram n̄ dependere à mensurabili sed ctra mensurabile à mensura.

nis mensuratur ab obo, hinc colliges relaes fundatas in tertio hoc reis genere fundandi, n ee mutuas, ideoque inter ea q talem relaem hnt inter se mutua relae n referri, eigmi, dico eigmi, qa rais relaem obum oio hre pote ad poam, deinde actus poae, imo etiam habitus, q sunt oba saltem immediata et ut quo possunt quoque relae reali tanq estus ad caam referri ad poam, et haec ad illos tanq caa ad effum, sed cum data n e in mensurabilia, aut mensura haec relao et in passione, et actione.

ARTICVLVS DECIMUS
DE
termino relationis

Quaeritur prio quid sit, scdo qlis sit, id e an absl an u. respectiuus. Tertio an a trno speci ficetur relatio. Quarto an pro multiplicae trni multiplicetur etiam relao.

Conclio prima, trnus relais, ut ex nomine patet, e id qd trnat relaem alterius, siue id, ad qd refertur aliquid per relaem, q trnus in obliquo per noem relatiuum ignotatur, uocaturque corelatum, sic relais

Nota terminum relationis dici eum, ad quem refertur aliqd per relationem.

paternitatis subum, ē ug. socrates, fundamentum remotum ē eiusdem substia, fundamentum proximum, siue rao fundandi ē actio generatiua, trng, seu correlatu, ē filius socratis, ad hunc n. pater refert, et per noēn hoc relatiuum pater in obliquo connotat, pater n. ē filij pater.

Nota relatiua n mutua n referri ad trnum tanq relatiuum, sed tanquam ad absolutum q.

Conclio sda, relatiua n mutua n referunt ad trnum, tanq relatiuum, sed tanq ad abslum quid, rao ē manifesta, qa si referrent ad trnum, tanq respiuum, tum eent iam relatiua mutua, qd ē g. hyp. pothesin. sdo trng relatiuorum n mutuorum ē abslg, ut patet in cognia, quae paries cognoscit, cognio n. hbt relatiem realem ad parietem, hic sn n habet relaem ad cognia, go ad trnum tanq ad abslum referunt, qa ad talem referri trnum debent, qlis ipse trng ē, sed ille ē abslg, go ad abslum referunt.

Nota relatiua mutua referri ad trnum tanq ad aliquid abslum.

Conclio tertia relatiua mutua referunt ad trnum, tanq ad aliqd abslum, et ursim loqndo trng quatenus ē trng, siue rao trnandi n ē ipsa correlatio, sed rao quaedam absla. probat, trng relais ē naa prior ipsa relae, quam trnat sed correlao, siue correlatum foalitas n ē

prius relaē alterius extremi, cui opponitur, quia re-
lativa sunt simul. p. m. id, à quo dependet
relaō, sive id, quo posito primum resultat,
ē prius ipsâ relaē, quam trn̄at, sed à trn̄o
dependet, relaō, eo quod posito primum resultat
quod est trn̄us relaēis prior ipsa relaē, quam
trn̄at, qn̄ quo quaeritur, an relaō similitudinis
v.g. unius muri trn̄um habeat abslum̄, an
relativum, sensus ē, an similitudo unius mu-
ri referatur ad alteram similitudinem, tanquam ad
raēm trn̄andi in correlativo. hoc ē in al-
tero muro existentem, ac respondendū
ē, n̄ ad similitudinem, sed ad ipsam albedi-
nem alterius muri, quae ē aliquid abslum̄, re-
ferri, tanquam ad raēm trn̄andi, raō ē, qua-
licet in altero extremo impediretur relatio
conservato fundamento illius, nihilominus relaō
alterius extremi posset ad illud trn̄ari, pari
raē si in trn̄o, quem paternitas respicit
impediretur divinitus, ne in trn̄o illo resulta-
ret relatio filiationis, conservato tm̄ eius fun-
damento nihilominus paternitas posset ad illum
trn̄um trn̄ari, ut tm̄ ē quid abslum̄, quod signū
ē filiationem, sive relaēm trn̄i, n̄ ē ipsam
raēm trn̄andi paternitatem, cum sine filiatione

285 ēē posset paternitas, nunquam illa ēē posset sine
raē trnandi.

Obiectio. **Dices** primò, si trnus relatis n̄ ē ipsa rela-
tio, tum relativa n̄ erunt simul naā, qd
ē ḡ axioma phlorum illud, relativa ēē simul
naā, ac cognīe. probatur sequla, qa aliqd rela-
tivum ēēt prius naā suo correlativo ug.
pater filio, gō relativum n̄ ēēt simul naā
cum suo correlativo. p. ans, pater tum ē
trnus, sed trnus patris, hoc ē, ipsius pater-
nitatis ē substīa filij maaliter specta-
ta, q ē prior ipsa filiatione, ꝯsequnr ut
filio, gō etiam pater ē prior suo filio
tanqm correlativo. R. distinguendo, si
utraqs sumatur foaliter correlativa N. si
unum foaliter, alterum maaliter, et pro
subo tm relatis accipiatur. C. R. sdō
negando sequlam M. ad probaem m. distin-
guo, ēēt prius suo correlativo fundamen-
taliter sumpto, ac pro raē trnandi esto.
si accipiatur pro raē trnandi actualiter N.
ad id, qn dr, pater ē prior suo filio D.
ut caa ē illius ꝯcedit, ut hēt paternīem
N. R. tertiò, negando sequlam, rad ne-
gatis ē, qa ḡrium potius sequtur contra auctores

Axioma philosophi cum relativa sunt simul naā, et cognitione

Responsio

Pater ē prior suo filio D. ut caa ē illius C. ut habet paternitatem N.

nam si pater trnaret ad relaem filiationis, tanq ad trnum, tunc paternitas erit posterior ipsa filiatione, gsequr et ipse pater, q sine paternitate ee n potest, posterior erit filio. ad eoq duo relativa n erunt simul probat, qa, qd supponit alterum, posterius est illo, qd supponit. sed paternitas supponeret filiationem, go eet posterior p.m. ois relatio supponit suum trnum, qa posito trno gsurgit primum relatio sed paternitas est relatio, go posito trno gsurgit paternitas.

Nota posito relatis trno gsurgere primum relaem.

Dicuntur a. relativa mutua saltem naa simul, qa cum resultat una, relatio posito fundamento, et termino resultat quoq altera, sed concomitanter absq ullo ordine prioris aut posterioris. Sdo relativa ursim dnr simul eo sensu, qd qn unum alterum actu respicit, terminus actualiter trnat respum illius, et ita unum simul est extremum respiciens et trnus actu trnans.

Nota relativa mutua saltem naa simul dici, qa cum resultat una relatio posito fundamento, et termino resultat quoq altera sed concomitanter.

Dices sdo, trnus quatenus oppositus est alteri relativo eatenus est relativus sed quatenus trnat, eatenus est oppositus alteri relativo go quatenus trnat est relativus. R. d. ere.

Obiectio.

Responsio.

latiuus relatione prædicamentali N. rais esto.
ad probaem d. quatenus terminat e oppositus
relae reali præmptali N. rais esto et N.
C. n. n. ois oppositio e relao realis
ut patet ex mnis oppositionibus, quales
sunt contradictoriæ.

Nota n oem oppositiem ee relaem realem.

Obiectio. Dices tertio, ois relatio e terminus alicuius
relatiui, go negandum in coi n e re-
latiua ad terminum relatiuum terminari p. ans
ois essus e terminus relais suæ caæ, sed
ois relatio e essus. go terminus relais suæ
caæ. Rx d. relatio quatenus relatio, et
ut respectiuum quod e N. ans, quatenus
essus, et ens, quodamo absolum N. ans
instas, ois essus e formaliter relatiuus go
si essus terminat relaem, terminabit ut formaliter relatiuus. d. ans, e formaliter relatiuus per se N. per aliquid superadditum C.
id e per relaem, relai a nulla relao
præmptalis superaddi pote.

Responsio.

Instas.

Omnis essus e formaliter relatiuus d. e formaliter relatiuus per se N. per ali, quod superadditum C.

ARTICVLVS VNDECIMUS
a quo specificetur relatio

Potē aliqd specificari, extrīè, et intrīè, ut notat Smig: d. 20. q. 10. Suar: d. 49. sec. 15. et alij, intrīè qdm permūm partis, aut gradus met: essiam constituentis, sic ab aīa rationali intrīè specificat homo tanq̄ à parte essiali extrīè, u. tanq̄ id, cuius respū aliqd ē tale essialiter. sic nasus dr ēē de essia simitatis. qa simitas respū nasi dicit simitas et sine naso nec ēē, nec concipi potē simitas in se u. solum ē curvitas.

Nota assertionem Smiglesij, quaedicit posse aliquid extrīè, et intrīè specificari.

Intrīè permodum partis aut gradus essiam Metaph: constituentis extrīè tanq̄ id, cuius respū ē aliqd tale essentialiter.

Conclio prima, relaēs specificant intrīè, hoc ē in proprijs speciebus constituunt à differijs intrīè sibi inexistentibus et per has inter se essialiter distinguunt, rāo cōis ē, qa oīa entia, per sua essialia intrīè specificant, sed differiae sunt essiales relaibus, easq̄ constituunt, gō ab eisdem specificantur intrinsecè.

Nota oīa entia per sua essialia intrīè specificari.

Quaeres qd sit differia relaīs in cōi.

Quaeres qd differia realis in cōi.

R ēē habitudinem aliquam ad trnum et fundamentum, colligitur. partim ex Murtia, et Con: hic, cum etiam ex Suar: locoicit.

R responsio. ē habitudo aliqua ad trnum, et fundamentum.

Conclio sta extrīè specificat à trno

289. tanq̃ à fo̅a ultima, sed extr̃ia, ut Suar. loco citato,
et à fundamento, tanq̃ à caa̅ m̃aali extr̃ia
dixi primò extr̃iè, si n. intr̃iè specificaret
à trn̄o aut fundamento, deberet trn̄g et
fundamentum ea̅ partes essiales gsti-
tuentes relaem̄, atqui tales n̄ sunt. M.
patet ex dictis p. m. qa neq̃ trn̄g pa-
ternitatis, ug. filig, neq̃ fundamentum
qd̄ ē substia patris ē gang, aut differ̃ia
dixi sdò relaem̄ à trn̄o specificari
tanq̃ à fo̅a extr̃ia, illud, qa ut Smig.
loqtr relaõ resq̃u trn̄i talis, aut talis
ē essialiter, uel etiam qa id alterum
trn̄at, hr̃e se fo̅aliter trn̄g a. hoc ipso qd̄ ter-
minat, determinat, gõ se hēt per
modum fo̅ae, dixi tertiò à fundamento
tanq̃ à caa̅ m̃aali specificari, et qa reqrit
et per mum caae̅ m̃aalis g currit, atq.
ita, ut Ruu. caa̅liter n̄ fo̅aliter spe-
cificat, à fundamento a. specificari
probat ex Arle, qui diuidit relaem̄
in tria genera sdum raem̄ fundandi.

Obiectio. **Dices** prio, si trn̄g specificaret relaem̄
tum filiatio ug. quâ refert filig ad patrem, essent

diuersæ speciei, ab ea, quæ refert ad ma-
trem. R. aliqui concedendo, pendet responsio
ab eodem, aut diuerso modo concurrendi
ad generaem filij, de quo in libris ge-
neraeis.

Responsio

Dices 3do, sequitur similitudinem funda-
tam in albedine, et similitudine in nigre-
dine, differre speciem, probatur sequela, quia quæ
habent diuersos terminos, differunt specie,
sed tales habent diuersos specie terminos
nrm albedinem, et nigredinem. R.
negando sequelam probatis. d. m. quæ habent terminos
per se relatis diuersos C. per accidens
N. ad m. similitudo inter duas albedines
et nigredines habet terminos per se diuer-
sos N. per accidens C. ad m. similitudo inter
duas albedines, et nigredines per se diuersos N. per accidens C.
ita mur. fundma, et terminos per se relatis similitudinis non esse hanc
determinatæ qliam aut illam sed absolute
qliam, non diuersam ab alia, et ita per
accidens est, quod hæc similitudo terminatur ad
ab albedine, aut nigredine.

Obiectio.

Responsio.

Quæ habent diuersos terminos differunt specie D. quia habent terminos per se relatis diuersos C. per accidens N.

Dices, tertio, sequitur similitudinem aliquam
et dissimilitudinem, esse eiusdem speciei, pro-
batur sequela, quia habent eundem terminum specie
ergo essent eiusdem speciei. probatur ans, paries
albus habet relationem similitudinis ad parietem album

Obiectio.

ad eundem nigerrimum habet relationem dissimilitudinis atqui similitudinis huius et dissimilitudinis terminus est albedo, ergo habent eundem terminum. Rx n. s. probationem distinguo, habent eundem per se terminum relationis Rx. terminum per accidens C. quamuis n. eadem albedo sit terminus similitudinis et dissimilitudinis, est tamen diuerso modo, ut n. albedo habet unionem formalem, cum altera albedine ad eoque quatenus in essentia quaenit, terminat similitudinem, et aliquam identitatem, quatenus formali unione specifica in ipsaque essentia distant à nigredine, sic terminat relationem dissimilitudinis

Responsio.

ARTICVLVS DVODECIMVS unde sumatur distinctio numerica relationis

Sensus est, an relationes multiplicentur ad multiplicationem numericam terminorum, an u. solum multiplicationem tantum suborum, in quibus insunt ut unus pater, si habeat filios quinque aut plures tanquam terminos, habetne quinque paternitates numero distinctas, an u. sicut unus pater est, et unum subiectum habet unam tantum paternitatem, quae refertur ad omnes, quinque

Quaeris, utrum pater tot habeat paternitates, quot filios.

filios eadem ratione est unus murus similis centum aliis, sunt ne in tali muro centum silidines quibus ad centum illos refertur, an tantum una numero silido, sicut est unus numero murus

Conclio, tot sunt relationes, quot sunt numero diversi termini, adeoque in patre habente quinque filios, quinque erunt paternitates. probatur conclio, idem non potest ab uno aliquo pendere essentialiter, et non dependere essentialiter, at si una paternitate pater referretur ad primum ut. et quintum filium, eadem paternitas dependeret essentialiter ab uno aliquo ut. a primo filio, et ab eodem non dependeret essentialiter. p.s. quod non sine aliquo potest esse, ab eo non dependet essentialiter, sed paternitas potest esse sine primo filio, quia si moriatur adhuc manet paternitas qua refertur ad quintum filium, et quod in gratia sua eadem, qua referebatur ad primum cum sit una tantum relatio, iuxta adversarios, qua ad primum, et quintum refertur probatur etiam, quod dependeat a primo filio essentialiter, quia omnis relatio dependet essentialiter a suo termino, sed filius prius est terminus, ergo ab eo

Nota tot esse relationes, quot sunt numero diversi termini, adeoque in patre habente quinque filios, tot esse paternitates.

dependet essentialiter. probat sto, qn unum po-
te existere pereunte aliquo, tam id, qd ex-
istit, distinguit realiter a pereunte, sed
paternitas, ug. qua respicit pater quintu
filium pote existere pereunte illa, qua
respicit primum filium, go paternitas
qua respicit filium prium realiter distin-
guit ab ea qua respicit primum. p. m.
moriente prio filio perit paternitas,
qua pater respexit primum filium, alias
respu illius, maneret adhuc pater, ad eoqs
relao praemptalis posset existere n ex-
istente trno d n tn perit illa qua res-
picit quintum, go ista manet existens
pereunte altera. Sed R perit pater-
nitas ad primum filium moriente prio
sdum solum trnum C. sdum rem N. g
recte ait Forerg si perit paternitas
solum sdum trnum, aut gnotatum, et n
entitative, hoc n. eet perinde ac si
dicat solg trng perire, qd falsum e,
qe, qn perit, aut resultat, paternitas, m
telligit accidens reale perire, aut fieri
trng a. q e filius n e accidens reale

Nota pater-
nitatem peri-
re ad prium
filium mori-
entem. sdm
terminum, sed
n sdm rem.

Nota pereun-
te, aut resul-
tante pater-
nitate, perire
aut fieri acci-
dens reale.

quod sensus non est, quod solus terminus pereat. Secundo
quia paternitas perit ad primum filium ut
dicitur perire ordo ad terminum, qui ordo est in
patre, non in filio, quod praeter terminum perit
aliquid in ipso patre. hoc autem reale, non
est ipsa substantia patris; hanc enim retinet
etiam mortuo filio, quod si perit aliquid
peribit accidens.

Probatur 3o posito nouo termino, ac ratione fun-
dandi, poni debet noua ac distincta re-
latio, sed nascente quinto ut. filio po-
nitur nouus terminus, et noua fundandi ratio,
quod noua quoque relatio. probatur, quia non est
minus potens nouus terminus, ac noua fundan-
di ratio, quam prior terminus, et fundandi
ratio. ipsumque subiectum est capax ad hanc
relationis, quod si ad primum terminum primamque
rationem fundandi resultauit relatio. etiam
resultabit ad nouum terminum, nouamque
rationem fundandi, terminus autem nouus est filius
recens natus ratio fundandi est ipsa
actio generatiua, et certe difficulter intelligitur
quomodo una eademque relatio possit, sese
ad diuersos terminos extendere, absque ulla
sui mutatione, ac superaddita noua entitatis

Probatur tertio conclusio.

numero ab illa distinctae, quomodo n. res novum
effectum formalem tribuat, aut subiectum recipiat,
si nihil de novo accedat.

Obiectio. **Dices** plura accidentia solo numero distincta
Nota accidentia unius speciei individuari à subiecto. n. possunt esse in eodem subiecto, quod neque re-
lationes. probatur antecedens, quia accidentia unius speciei
individuantur à subiecto teste Aristotele 5. Met.
ubi ait, ea esse unum numero, quorum
Responsio. est unum subiectum. Respondeo dicendum antecedens primum plu-
ra accidentia solo numero diversa carentia di-
verso etiam officio, esto antecedens habentia di-
versa officia N. antecedens, et C. plures a-
relationes habent diversa officia referendi
subiectum ad diversos terminos, sicut species
solo numero diversae in potentias cognoscenti-
bus habent diversa numero officia repraesen-
tandi, et sane si verba Aristotelis, absque limi-
tatione intelligantur, concedendum etiam erit plura spe-
cie accidentia, ut habitus cognoscitivos, ut est
Potentiae animae sunt voluntas, et intellectus. physica, Metaph. itemque potentias animae ut est
voluntas, et intellectus fieri unum numero accidens
si in unum subiectum conveniant.

Quaeres, quot sunt huius praemissae. **Quaeres** primo an unum, an vero duo sint
summa genera huius praemissae. Respondeo unum esse,
Responsio. quia omnes relationes conveniunt in hoc, quod sint ad

ad aliud, tanquam ad terminum, quo potest abstrahi ab illis unus conceptus genericus, quo etiam unum esse genus.

Quaeres sed, quae sint proprietates huius praemissi. R. ab Arte, c. 9. de relat. assignari, primo hic contrarium, quae censet ab Arte non propria, sed antiquorum sententia fuisse allata. Negat n. Artes, ut videtur, cap. de quant. relationes esse contrarias, cum dicit, quod non potest sumi per seipsum, sed ad alterum refert, quomodo huic aliquid contrarium.

Quaeres, quae sint proprietates huius praedicamenti.

Respondet Aristoteles relationes non esse contrarias.

Secunda, suscipere magis, et minus, haec proprietas aliquibus conuenit, sed etiam in sensu uulgari, non philosophico semper, uulgo n. dicitur aliquid alteri simile, uel aequale, quod accedit non nihil ad similitudinem alterius, philosophice u. similitudo, aut aequalitas consistit in indiuisibili.

Nota magis et minus conuenire sensui uulgari, non a. philosophico.

Tertia est, dici ad conuertentiam, siue reciprocè, ita scilicet, ut nomen relatiuum, unà cum nomine termini in aliquo casu obliquo possit praedicari de seipso, ut Dominus est serui Dominus, uestis est uestiti uestis, ubi aduertendum, ut reciprocatio fiat cum formali termino, indicium formalis termini est, si ex posito saltem conceptibilitates permaneat relatio, et

Nota ad conuertiam terminis relatiui opus esse casu obliquo.

eo sublato, re, uel ratione, tollat etiam re, uel ratione, nec possit amplius aut concipi aut esse.

Quarta, relatiua sunt simul, illigè formaliter, quatenus scilicet relatiua sunt, materialiter n. potest unum esse prius altero, ut patet, quatenus homo prior est filio, quatenus n. pater in uoluit paternitatem, sic materia simul est cum filio, simul n. resultant paternitas et filiatio in dependentia.

Nota relatiua formaliter sumpta esse posse simul, formaliter, sed non materialiter.

Ultima est, relatiua esse simul cognitione, hoc est uno determinatè, et distinctè cognito. Atque hæc de relatione prædicamentali.

ARTICVLVS 13 Mus

DE relatione transcendentali

Relatio transcendentalis dicitur, non tantum, quod in omnibus illa præmissis reperiatur, eaque transcendat, adeoque nulla concludatur, sed quod collectiuè, per omnia prædicamenta spargatur.

Nota definitionem relationis transcendentalis.

Relatio transcendentalis definitur esse id, cuius entitas dependet à possibilitate termini, ita ut entitas illa, quæ transcendentaliter referri dicitur esset impossibilis, si et terminus impossibilis esset, talia

transcendentalia sunt entitates creaturarum
q à Deo, eius q̃ possibilitate sic dependent.
Differunt à praemptalibus duplici raõe. primò
raõe, vel ex parte trni, deinde ex parte su-
bi, et ex parte trni distinguunt duplr
primò qa relatum praemptale respicit ali-
ud, ut purè trnum, id ẽ, q nullum munus
nisi trni circa relatiem exerceat, atq̃
adeò sit praecisè id, qd per relaem
à fundamento respicit, dico respicit n
repraesentat, ut obum à speciebus, aut cog-
nionibus, neq̃ fit, ut aeq̃ neq̃ per se in-
foat, ut subum, neq̃ unit, ut perfectibile.
è q̃rio u. relatum transcendens n respicit
trnum, ut purè trnum, hoc ẽ, ut Conimb:
explicant, gratis, sed includit aliquo mu-
nere praestandi, vel recipiendi, respicit
q̃ relativum transcendentale trnum suum
quatenus trnus exercet raem mensurae,
finis, vel alterius caae, sic actio respicit
trnum suum, ut finem, unio extrema sua,
ut perfectibilia à se cognio obum, ut
mensuram, ac reglam cui q̃ foat. Sdò ex
parte trni discrimen ẽ, qa relatio trans-
cendentalis n postulat, sicut praemptalis ex-
istiam trni sui.

Nota trans-
cendentales
relaes à prae-
dicamentali
duplici dif-
ferre raõe,
primò ex
parte trns.
deinde ex
parte subi.

Nota relaem
n postulare
transcendenta-
lem, sicut prae-
dicamentalis ex
istiam termi-
ni sui.

Nota aliud discrimen inter relaem praedicamentalem et transcendentalem, prima supponit subm in ee suo constitutum

Alterum discrimen ex pte e subi qd relao praemptalis supponit subum in ee suo constitutum, eqz tanqu foa accidentaria, cui inhaeret, transcendentalis u. n supponit subum, cui ueluti foa superueniat, sed includit essialiter in eo, qd refert tanqu differia aliqua consequnr uelut ens incompletum, et n ut praedicamentales relaes completum, plura uide apud Fons. in Met.

ARTICVLVS 14.MVS
DE
causalitate in communi

Nota hanc ob causam relationem hic tractatam fuisse, qa caalitas caae exigebat

De relatione ideo hic tractari necesse fuit, ut illigeret quaestio illa arlo quarto supra proposita, qd nrm sit caalitas caae in coi quam aliq relaen praemptalem facere conati sunt, sed nra e.

Nota caalem in coi n ee relaem praemptalem caae ad effectum.

Conclio prima, caalitas in coi n e relatio praedicamentalis caae ad effum. probatur, qa id, qd praesupponit ueluti fundamentum, ac caa, ad fundandam relaem caae ad effum, n e ipsa relatio, sed caalitas praesupponit tanqu fundamentum proximum sc. siue rao fundandi, ut a. 9. con. 3. dictum e ex Arle ad fundan

dam relaeñ caæ ad effum, gō caalitas n̄ ē relatio.

Dices tam id per qd in actu prio gstituit formaliter caa, quam illud, per qd gstituitur in actu sdo caa ē relatio, sed per caaliam formaliter, et in actu sdo gstituit caa, gō caalitas ē relatio. p. m. relatio ē cuius totum ē ad aliud, sed eius, per qd in actu prio, et sdo caa formaliter gstituit totum ēē refert ad aliud nempe ad effum, gō. R. primo distin. quando ē relatio transcendentalis C. praedicamentalis, de qua hic gūersia N. R. sdo ē relatio fundamentaliter C. formaliter N. R. tertio n. ans, ad probaēm dico, relaō ē cuius totum ēē ē ad aliud tanqn ad pure trnum C. tanquam ad effum N. sic a. refert, et ipsa radicalis ratio caæ, et ipsa caalitas

Obiectio.

Quid sit relatio.

Responsio. Caalitas ē relatio. D. transcendentalis C. praemptalis N.

Nota relationem ēē, cuius totum ēē ē ad aliud.

Conclio sda, per hanc caaliam ponit caa in actu sdo, ab illa n. tanqn a forma siue intria, siue extria denoiat caa, actu caans. p. conclio, qa per illud ponit caa in actu sdo, siue actualiter caans quo posito infallibli ponit effg, et quo non posito nunqn ponit, sed posita caalia ponit

3 ii.

effectus, inualbitur, et non posita nunquam ponitur, quod dixi in conclusione tanquam à forma intrinseca, uel extrinseca, nam causalitas non est necessario intrinsece inexistens omni causae, quia actio est causalitas et tamen illa non necessario recipitur in agente in Deo n. quod est uerbi agens productio lapidis non inexistit, aliquando tamen est etiam in ipso agente à quo procedit actio, sic illectio recipitur in illectu, quia causalitas causae materialis est intrinseca.

An causalitas intrinseca inexistat omni causae.

Conclio tertia, causalitas in communi nihil est aliud, quam influxus ille, seu concursus quod unaquaeque causa in suo genere actui influit esse in effectum, res ex terminis nota est, hunc concursum necessario distingui ex natura rei à ratione causae ut supradictum est, etiam inde patet, quia potest res illa, quae denominatur causa in re manere, sine hoc actuali influxu, quod signum certum est distinctionis ex natura rei est igitur ille influxus aliquod medium, ut Suarez 12 Methaph. 5. 3. ait inter entitatem et relationem causae, quaestio quarta de causa materiali

Nota causalitatem in communi nihil aliud esse, quam influxum quod unaquaeque causa in suo genere actui influit esse in effectum.

QVAESTIO 4TA.
DE
causa materiali.

In hac q̃ne quatuor potissimum erunt explicanda. primò, q̃d sit caã mãalis. Sdò, q illius cãalitas. Tertiò, qui est. Quartò. q̃bus rebus gueniat rão cãae mãalis

Nota divisionem q̃nis quadriuariam.

ARTICVLVS PRIMI.
quid sit causa materialis, et quibus rebus conueniat.

Conclio prima, caã mãalis definit abstrahe sdò phys: tex. 28. id, ex quo fit aliq̃d cum insit. Dicit primò id, loco generis, et subillãgit caã ut excludat priuão. Dicit sdò ex quo, id ẽ, tanq̃ subo sustentante. et q̃si inchoante oẽm actiẽm realem, eandemq̃ recipiente, educit uel ipsa fõa. eaq̃ uel substiãlis, uel accidentalis, absola uel modalis, spũalis, uel mãalis, uel harum unio, uel ꝯstituit compositum, idq̃ substiale, ac per se, uel accidentale, siue per accns

Nota definiẽm caãe a b. Ar. te illi attributum, quae ẽ, ex quo fit aliq̃d, cũ insit.

naãle, siue artificiale, unde colliges caãm ma-
alem latius patere, quam maãm primam,
haec n. cum sit, subum prium, excludit
oãs foãs substiales, et accidentales, ipsam
etiam corpus naãle etc. ergo, qd sit

An maã prima sit caã maãlis et quorum respu.

Conclusio, sta, licet respu foarum
substialium, et qntitatis, sit sola maã pria
caã maãlis, respu tn aliarum foarum nõ
sola maã pria, nam prio, caã maãlis ac-
cium spualium, ergo poarum illectus et uoltis
C si tn ab ipsa aia distinguant, de quo suo
loco) item actuum, habituumque utriusque huius
poae, uel ipsa ẽ aia, uel poae respu habi-
tuum, ita Angls respu suarum poarum ac-
tuum et habituum. Sto tam qntitas,
quam alia etiam accia sunt suba susten-
tantia, qsequi caã maãles, multorum accium
ut ubi relaõnum, figurarum etc.

Obiectio.

Dices, qntitas recipit in composito, go com-
positum erit caã maãlis, quantitatis, go n
ipsa maã sola. Rx d. recipit in toto com-
posito subiue N. denominatiue C. qntitas
n. recipit in sola maã testa Mend. d. phys.
6. sec. 6. denoinat tn ab ea totum compo-
situm quantum, sicut ab albedine, licet in
sola cuticula existente totus homo dr albus

Responsio.

Nota quantitatem recipi in sola maã, testa Mend.

à cognitione, aut uisione, totum hoc cognoscens, ac uidens denominatur, licet neque cognitio in pede, aut uisio in tergo fiat, aut sit, ratio u. quod in sola materia quantitas existat ad fert à Mend. alijsque ista, quia quantitas non recipitur in formis, ergo neque in toto composito, ergo recipitur in materia. p. ans, non recipitur in anima rationali, ergo neque in alijs formis, ergo in nullis, p. ans prior ex communi sententia, sed frustra ibi esset quantitas cum effectum formalem anime rationali tribuere non possit, quod u. non recipiatur in alijs formis, ab anima rationali distinctis probatur, quia si semel in materia admittitur, sufficiens uirtus ad quantitatis receptionem, cur in alijs compositis multiplicanda sunt subiecta

Nota rationem, quae quantitas in sola materia existat.

Obiectio.

Dices sed, si causa materialis est id, ex quo aliquid fit, quoniam inest, sequitur etiam formam esse causam materialem, quia etiam ex forma fit compositum, cui inest. Rx N. S. ad probationem d. fit ex forma late, non stricte sumendo partem ex, prout significat habitudinem, ac causalitatem partis non quomodocunque sed per modum subiecti inchoantis, ac componentis, forma n. ultimo perficit, ac determinat

Responsio.

ad certam speciem compositum R. scto. S. sit ex forma compositum, tanquam ex parte actuante, informante, perficiente, et ultimate complente C. tanquam ex parte actuabili sustentante, et perfectibili N.

Colliges. primo, per particulam ex distingui causam materialem à caeteris causis, per eam n. peculiaris causae influxus illigit, quod nulli alteri causae competit.

Unde colliges primo, per definitionis particulam (ex) distingui causam materialem à caeteris causis, per eam n. significat peculiaris quidam causae materialis influxus, quod nulli alteri causae competit, nam efficiens est id, à quo, finis propter quod, forma per quod, ultimo perficit compositum.

Colliges scto. causam materialem et subiectum distingui.

Colliges scto. causam materialem et subiectum distingui, hoc n. dicitur omne id, quod formam aliquam recipit, sic materia hominis dicitur esse subiectum animae rationalis, non tamen proprie causa materialis, haec n. peculiari influxu concurrit, ut entitas rei, non tamen, ut à parte componente, vel terminante, sed etiam ut à parte sustentativè causante pendeat.

ARTICVLVS ZNI quae sit caalitas materialis causae

Conclusio prima, caalitas caae maalis n̄ ē ipsa entitas subi, siue maae, neq; etiam relatio, quâ caa respicit effum sed ē mg realis ipsius, probat pnō, illud n̄ ē entitas subi, sine quo potē saltem supernaaliter ēe subum, atq; sine caalie potē ēe res, q dr caa maalis potē saltem supernaaliter ēe, gō caalitas n̄ ē eius entitas, sine hac n. impoibile ē ēe caam maalem. p. m. supernaturaliter pt spoliari oi foa caa maalis, uti supra ostendimus, ergo potē ēe caa maalis sine caalie causalitas n. maalis caae est passio, siue sustentatio, passiua foae, ut iam dicemus, atq; si caa maalis esset spoliata ab oibus formis ēet quoq; sine tali passione, gō etiam sine caalie, qt u. n̄ sit relaō, quâ refert caa maalis ad effum, patet, hac n. praesupponit caaalitatem.

Nota caaliem caae maalis n̄ ēe ipsam entitatem subi, quâ caa respicit effum, sed ēe modum realem c. ip. sig.

Nota caaliem maalis caae ēe passionem siue sustentaem passiuam foae.

An caalitas caae maalis sit relaō.

Conclio sda, caalitas maae ē passio siue sustentaō passiua tam respu foae substialis, quam accidentalis, et unionis ac compositi probat pria pars, id ē caalitas respu foae per qd actualiter ac falr dependet foa à maa, sed dependet actualiter per passionem, gō ista ē et unionis.

Nota caalitatis definionem, caalitas maae ē passio, tam respu foae substialis, quam accidentalis

314.

Nota caa liem caae maalis respectu compositi ee id, per qd se se maa coicat composito.

caalitas maae, pbr sda pars, caalitas caae maalis respu compositi e id, per qd se se maa coicat composito, atq coicat se per passionem qd ista e caalitas, probat sdo gclio quoad utramq partem simul ellud e caalitas tam respu foae quam compositi, idq tam in fieri q facto ee hoc e n tm, qn foa efficit cat compositum fit, sed etiam qn iam facta sunt utraq per qd actu maa caat, suumq actualem gcursum praebet, foae a composito in fieri et facto ee, sed hoc facit sustinendo, seu patiendo, adeoq mediante passione, cum n. maa sit

Nota maam ee poam essentialiter passiuam.

poa eeialiter passiua, proprium eiq munq e pati, ac patiendo dare ee effui dicas C. in fieri. N. in facto sustentaem ee caaliem maae, q e pno, qa nulla rao dari pote, cur primae productioni rei passio respondeat et n respondeat etiam gseruai qn iam res e in facto, qa caalitas materiae tam in fieri, quam in facto ee e passio sdo, qa si passio n eet caalitas caae maalis respu foae in facto ee, tum eet unio, atq ista n e. p.m. qa caalitas maalis respu foae debet ee naa prior, quam sit foa in genere caae maalis, cum foa sit effg atq unio n e naa prior in genere caae maalis

quam sit forma. p. m. qa unio dependet à forma tanq modus in genere causae materialis ita, ut ex natura sua impossibile sit, sine illa existere, ergo in genere causae materialis forma est posterior.

Quaeres, an causalitas materiae respectu unionis, ac formae in composito naturali sit idem simpliciter modus, an u. duplex, ita ut unioni respondeat unus, et alter formae. R. per ycliconem sequentem.

Quaeres.

Responsio

Conclio tertia, materia habet duos modos reales, quorum utrique eius causalitas dici potest et unam quidem exercet ergo omnem formam tam accidentalem, quam substantialem, atque adeo etiam, ergo animam rationalem, non quidem quoad esse sive animae entitatem, sed quoad eius unionem in formam, et quoad in esse, atque hic modus dicitur recte causalitas principalis, atque in tertia composito, qua posita passione sustentante unionem, ipsum quoque compositum invallibiliter, sublato etiam quovis alio ponitur et ista reperitur in omni composito naturali, et per eam, ut Albertinus 2 princip: philos: corol. 1. dub. 8. n. 30. fit compositum tanquam principalis effectus materiae, et passione hac materia recipit formam, non influendo in esse formae, sed tantum

Nota materiam habere duos modos reales. quorum primus est causalitas principalis, sed quamvis etiam talis sit separantur tamen à Deo.

319. in illius inesse, siue uniam, ut hac ratione unio sit
effectus causae materialis, et non ipsa causalitas, porro
ista passio, licet secundum rem sit una enti-
tas, uirtute tamen duplex est, nam prior per
eam fit, ut materia sustentet formam quoad
inesse, sitque illius subiectum. Secundo, ut materia sit
pars compositi, constituendo illud, cuius tamen su-
biectum non est, eadem ratione actio, qua unio
simul et compositum producitur, eadem
quidem numero est, dici tamen etiam ipsa
potest duplex uirtute. Alter modus quem
materia habet ad formas tamen materiales influ-
endo, siue concurrendo positiue in ea-
rum esse, necessarius etiam est, ac distinctus
a priore realiter, ratio est, quia illa distin-
guuntur realiter, quae diuinitus saltem pos-
sunt separari, unumque ab altero abesse, sed
posterior hic modus posset diuinitus abesse
a priore, ergo. prim. quia posset Deus per-
mittere, ut forma ignis unita maneret materiae
impediendo tamen per subtractionem sui concursus
ne materia influeret in esse formae, sed tamen
in eius inesse (sicut de facto materia, non in-
fluit in anima rationalis esse, sed tamen in eius uni

Quis sit alter modus causae materialis.

onem, siue in eē ∂, atq hoc faciendo, iam
abeēt mg posterior manente priore, gō
possunt separari, saltem à Deo, q tn con-
cursum maē, in eē foē cpensare deba-
ret alio mō, atq hic posterior modus
dici potē minus principalis, et extrinsecus.

Hices primò, caālitas caē maālis nil. Obiectio prima.
ē, gō neq mg realis. p. ans, qa nullam
hēt caām attiuam, ergō neq ē produ-
cibilis, gō impoibilis, gō nihil.

Hices sdō, si distingueret à maā Obiectio secunda.
daret processus in infinitum, cum n. hæc
ipsa caālitas sit attus maē, deberet hrē
aliquam aliam caāliam, per quam atti-
ceret, et hæc iterum aliam, et sic in
infinitum.

Hices tertiò ꝯ gclionem sdam, cum Obiectio tertia.
Mur. et alijs, illud ē caālitas caē ma-
ālis, quo mediante se tribuit maā com- Quænam sit caālitas caē maālis.
posito, atq mediante passione n̄ se tribuit
composito, sed unione mediante, gō unio
et n̄ passio ē caālitas.

Hices quartò, si passio eēt caālitas Obiectio quarta.
maē, respu compositi, tunc accidens aliqd
influeret in essia compositi substialis qa

321. passio ē accidens, sed ꝯsequens ē absurdū
p. s. qa magis udr̄ in tria, cuiuis effui caa,
litas, quā effꝰ accipit suum ēē, quam
ipsa caa, sed maa ē caa, et pars
essialis compositi tanq̄ effꝰ sui, ḡo ma,
gis, uel aeqꝫ essialis erit passio, sic
caalitas compositi.

Obiectio quinta. **Dices** quinto, caalitas maae respu
compositi ē, quo posito unā cum entia
maae, et foae ponit foalitas effꝰ, siue
compositum, licet alia oia per impossi,
bile, uel possibile abeēnt, et quo sub,
lato tolleret foalissimē effꝰ siue com,
positum in raē compositi, sed positā
solā unia, unā cum entitate maae, et
foae foaliter ponit compositum, ḡo unio
ē caalitas respu compositi.

Obiectio sexta. **Dices** sexto, si passio eēt caalitas
caae maalis in composito, tunc deberet
ēē essialis, sicut ipsa maa ē composi,
to essialis, sed ꝯsequens dici n̄ potē. p.
m. prio, qa nullum accidens praemptale
essiale composito, substiali, sed illa
ē accidens praemptale ḡo. sdo, si eēialis
composito eēt, sequeret compositum aliud ēē

Nota nullum accidens praedicamentale ēē essentiale composito substantiali.

in prio instanti generaris, et frequentissime
aliud in tempore immediate post. p. s. qa
si per aliqd, qd e essiale composito
et substituit aliud essiale, e, ac fit ali-
ud compositum, sed passio, q e essialis
composito, frequr perit immediate post in-
stans generaris, et alia substituit, go
e tempore immediate post instans gene-
raris aliud compositum. p. m. tunc perit
caalitas maae, siue passio, qn perit id, Quando pereat caalitas maae.
in qd influebat ee (si n. pergeret
influendo in ee, maneret necrio illius
ee, et n periret res), sed tempore im-
mediate post instans generaris perit,
id (generaro scilc.) in qd influebat
ee caa maalis, et succedit conseruatio
distincta, tunc actio. qn agens producens,
ab actione cessat, ut si igne producto
ignis producens deleat, ignisque productus
a solo Deo conseruet.

Respondetur ad primum n. ans Responsio prima.
utrumque et dico si passio, et actio inter se realiter
differunt, tunc probl caa efficiens passionis e

subum, ex quo positis oibus requisitis per naturalem resultiam oritur, si n. actio, et passio solâ rae distinguuntur, tunc eadem causa efficiens erit passionis, quae est actionis, quamvis actio minus proprie dicatur effici

Responsio secunda. **Respondet** ad sctum n. s. eius probatio membrum posterius non n. est opus, ut per aliam causalem dependeat, cum neque actio per actionem distinctam producatur, dici tamen potest esse immediatum materiae, sicut actio agentis.

Responsio tertia. **Respondet** ad tertium, d. m. id est causalitas causae materialis, quo mediante se materia composito tribuit causativè C. transitivè M. sed mediâ unione se tribuit causativè ex parte scilicet materiae M. transitivè C.

Responsio quarta. **Respondet** ad quartum n. s. et probatio ans passio non respondens actioni substantiali, vel unioni compositi non est accidens praedicamentale, sed modus substantialis spectans ad complementum substantiae

Responsio quinta. **Respondet** ad quintum, est causalitas causae materialis, quo posito, ponitur compositum, et quo sublato, tollitur, d. si ex eo praecisè, ac solo posito ponatur, etiam compositum esto si non ex eo praecisè, sive per possibile sive impossibile solo posito, ponatur compositum

N. m. et sub eadem distione m. ac C.
si n. per impossibile unio sola poneret
inter maam, et formam, n. positâ passione
compositum n. poneret, sed passio unio-
nis essialiter requirit. Dices, ergo ad dices.
qd vis compositum quatuor requirent, maa
forma, unio, passio, qd videtur absurdum. R. Respondet.
C. quatuor requiri, tria u. ordinarie tm tria ordinarie ad quis compositum requiri, maam scilc. formam, et unionem.
nominari maam scilc. formam, et unionem,
qa unio supponit passionem, vel certe
illa illigi potest nomine maae recipientis

Respondet ad 6tus, esto m. N. m. et gcas. Responsio sexta.
so ante probatis N. iterum m. ut supra,
ad probaem sdam eiusdem minoris N.
seqlem, gcedo, qd pereunte essiali aliqua
compositi, et substitutâ alia fiat distinc-
tum compositum, sed d. m. perit passio
intrinsecia ac principalis quâ nrm maa
influit in inee, sive uniem compositi
N. m. perit extrinsecia passio, quâ in ee
formae vel generaem, ac primam produc-
tiem influit eo, et N. C. M. u. illam
quâ dr pereunte re, in cuius ee influe-
bat caa maalis, perit ipsa quoque caalitas.

l. perit illa, quâ cáa máalis sustentabat illam rem C. alia N. deinde esto m. d. C. gō perit illa passio, quâ influebat in generaem esto, alia, intria nrm, quâ influebat in unionem N. C.

Quæres qd sit sustentari fvam à materia.

Respondet.

Quæres quid sit sustentari fvam à máa ad hoc ita respondet n nemo in eruditissimis thesibus de caáis qd sit fvam sustentari à máa, per quam obscurum é, facem tn nobis lucebit mg, quo ancillo infantem sustentat, impeditis positivè motum scilc. grium, aut virtutem, pondari deorsum prementi æqlem opponendo, ne ad terræ centrum ferat, ad hoc, in qt. explum máa sustentat fvam dum illa prohibet positivè, n qda à centro ursi, sed ne in abyssum nihili ruat, nā cum ex rebus physicis máa sit prig à nihilo recessus, illa é fundus, et fundm, quo cætera entia nitant, et ne realitatis gradu ac possessione excitant sustineant. arlg tertius de actibus caáe máalis, et capacitate, eiusdem

ARTICVLVS 3TIꝰ de effectibꝰ causæ materialis, et capacitate eiusdem.

Duo expedienda hoc ārlo sunt, priò quo duplex sit estꝰ maā, sēò quot foārum simul capax sit maā.

Conclio prima, estꝰ caā māalis duplex ē, mediatꝰ, et ultimꝰ, mediatꝰ comprehendit actionem, unionem, foām māalem, tam substīalem, quam accidentalem, ultimꝰ ē compositum. p. gelio id ē estꝰ caā māalis, qd accipit aliqd ēē ab ipsa, sed actio, unio, item foā māales, substīales, et accidentales, denique etiam ipsum compositum accipit aliqd ēē, de composito ē manifestum, accipit n. illud totam maā entiēm de reliquis etiam ꝯstat, qa oēs producunt depnr à caā māali, et sine hac existere n possunt.

Nota duplicem caā māalis estum. mediatum, et ultimum. Mediatꝰ comprehendit actiēm unionem foām māalem, tam substīalem, quam accidentalem, ultimꝰ compositum.

Obiectio priā. caā debet esse prior suo

Obiectio prima.

329. effu, sed maa n prior foa, aut composito,
Nota foam. et compositu prius ee materia. qa teste Arla 9. Met: tex: 19. foa, et compositum, sunt prius maa, go maa n est caa compositi, aut foae, g seqnr neqs foa erit effus.

Obiectio secunda. **Hices** sdo, effus distinguit realiter a caa compositum n distinguit a caa maali, go compositum n e effus.

Obiectio tertia. **Hices** tertio effus caae maalis e id, qd recipit, aut sustentat, sed compositum nec recipit, nec sustentat a maa, go n effus.

Obiectio quarta. **Hices** quarto caa maalis e intria caa sed illa n e intria foae, go neqs caa foae go foa n e effus.

Obiectio quinta. **Hices** quinto caa debet, nobilior esse suo effu, sed maa n e nobilior foa vel composito, go n e caa foae, aut compositi.

Responsio prima. Caa debet ee prior suo effu D. in qm e caa C. in qm effus N. **Respondet** ad primum, caa debet ee prior suo effu in quantum e caa C in quantum pote ee effus sic N. sed maa n e prior, in quantum caa maalis N. in qm e effus in genere caae finalis sic C.

Responsio sta. **Respon:** ad sctum esto ans, n distinguit a maa compositum, realiter adeqte C. realiter inadeqte N. compositum n. per

maam includi foam, et uniam, per quam
dr et distingui compositum à suis ptibus
q non includunt eeialiter

Respondet ad tertium, id qd recipit Responsio tertia.
uel sustentat, e ettus caae maalis d. media
tus C. ultimus N.

Respondet ad quartum, caa maalis Responsio quarta.
e eaa intrica, d. ettui ultimo C. mediato N.

Respondet ad quintum, negando Responsio quinta.
abstrae M. nam finis saepe e ignobilior
in rae entis physici, et moralis, quam
sit ipse ettus, ut si quis mendicus pp
frustum panis orat, aut sacram cantionem
canat

Conclio sda, eadem maa a pote naa Nota eandem maam h posse naaliter duas foas totales in se recipere ac sustentare.
liter duas foas totales recipere ac susten
tare. ita Suar. d. 15. sec. 20. rao e prio
qa diuersae foae exigunt ad sui existiam
disposies naaliter incompatibiles et hae
disposies ut ex noia patet naaliter si
mul eae nequeunt, go neqs ipsae foae
simul eae possunt, si n. disposies suas
in maa naaliter hre n possunt, neqs
existere ipsae poterunt in eodem subo si
mul. Sdo si maa posset eae sub duabus fois

329. totalibus, tunc eadem ratione possent, esse sub quacunque multitudine formarum in infinitum neque potest maior repugnantia in tribus pluribusque, quam in duabus assignari. hoc a. est absurdum, tum quia sic caderet axioma Articulum, generatio unius est corruptio alterius, tum etiam si semel materia reciperet omnes formas, nihil amplius in illa produci posset, neque ulla forma corrumpi, quomodo n. corrumperet, nunquam aliam formam introducendam, sed talis iam ante esset in materia, consequenter in compositibiles non essent, ergo simul esse possent.

Nota axioma Articulum generatio unius, est corruptio alterius.

Obiectio. **Dices**, duas formas substantiales recipi in eodem subiecto, non repugnat, nec ex parte agentis, nec ex parte materiae recipientis, ergo possunt simul recipi. Respondeo n. antecedens dico n. repugnare ex parte materiae quae naturaliter unius tantum formae substantialis totalis capax est, sicut in gradibus qualitum communiter dicitur subiectum si habeat octo gradus ut calor, aut frigoris non esse amplius capax alterius gradus, sive similis, sive contrariae rationis.

Responsio.

Conclio tertia duae formae substantiales

possunt in eadem ee maa, eamqs in foarū saltem supernaaliter, ita Suar. disp. et sec. cit. n. 60. Ruu. Mur. et alij hic raō ē, qa n implicat duas foas ee simul in eodem subo, go possunt ee diuinitus in eodem subo. p. ans si implicaret, uel implicaret ex parte maae, uel ex parte foae, uel ex parte dispositionis, n ex parte maae, qa licet naalem poam n habeat, habet tn obedientialem, qualem hēt etiam ad duo accia gria in excellenti gradu simul recipienda. Sto n repugnat ex parte ipsius foae, tum etiam duae excelnr gria foae accidentales ug. calor ut octo, et frigus ut octo in eodem subo ee possint, go etiam foae substiales, q propriae griae n sunt, sed disparatae seu diuersae. Tertio n repugnat raē dispositum, qa Deus posset foas, sine praeuijs dispoonibus producere, go dispositus impedire n possunt, ne prae existenti foae

330.

Nota duas foas substiales posse esse in eadem maa, eamqs in foare saltem supernaaliter.

Nota supnaali poe duas foas maam in se recipere rae poe obedientialis.

Nota calorem ut octo, et frigus ut octo in eodem subo ee posse.

331. Probatur conclusio.

super introducat alia foa. Probat s.to
gelio, locus naalis licet n nisi unicum
tm corpus in eodem instanti, aut tempore
naaliter appetat, ac hre possit, pote
tn fieri, ut in eodem instanti, et tempore
occupet à duobus corporibus simul ut accidit
qn Chrus Dns, per ianuas clausas in
gressus e ad discipulos, et per Coelos
ad aeterna gaudia, go etiam possunt
plures foae in maa tamqn in loco na
ali recipi. p. c. à paritate raonum
nam sicut locus het capacitatem na
alem ytinendi, et in se se recipiendi
successive duo locata, seu corpora
ita in maa naaliter reperit capacitas
ad recipiendas successive plures
foas, et sicut in uno eodemqs loco
naaliter n possunt ee simul duo cor
pora, ut qn locum murus occupat vel
lapis aliquis solidus in eodem loco homo

Nota unum corpus excludere alterum.

simul n consistere pote, qa unum cor
pus excludit alterum ita in fois etiam naa
liter repugnat simultas earum in maa
tum rae in foaum. tum etiam dispositionum

incompoibilium, go si semet simultas duorum corporum in eodem loco e super. naalitar poibilis, simultas etiam duarum foarum in eadem portione maae sup naalitar poibilis erit.

Hices prio implicat poni caam eiusq caaliam, et poni n effum, go etiam implicat duas foas poni simul in eodem subo, nam sic ponerer caa et caalitas absq effu, foa ug. ignis, eiusq in foao et tn n ponerer effus q e expulsio alterius foae. Rx esto ans, N. C. probaem distinguo, ponerer can cum caalie sine effu primario. N. stario et negatiuo, siue sine foae expulsione C.

Obiectio prima.

Responsio.

Hices sdo, sequrer dari posse a parte rei ens fictitium, nimirum hircocer, uum, si forma hirci et cerui infoarent eandem maam, atq hoc implicat. sequrer n. eandem rem ee uerum ens qa existeret et n eet uerum ens, qa eet tm 9 fictum. Rx N. S. neqs n. eet talis

Obiectio secunda.

334. naā licet prædictis duabus fōis in fōatu
hircocervus, nam per hircocervum illigit
una naā gstans pluribus fōis totalibus
inter se ita subordinatis, ut una perfi-
ciat quasi alteram veluti actus aliquo
mō poām

Obiectio tertia. Dices tertiò, n̄ possunt duo g̃ria simul ēē
in eodem subō, ergo neq; duæ fōæ substiales
p. ans, qa si duo g̃ria possent ēē in eodem
subō, tum possent etiam duo g̃dictoria simul
ēē in eodem subō, g sequr simul de eodem
Nota in omni contrarietate includi contradictionem. ferè affirmari, qd ē impōibile p. s. qa
in oī g̃rietate includit g̃dictio, ergo si duo
g̃ria ēent in eodem subō, tum etiam duo
g̃dictoria ēent in eodem subō, cum hæc
Responsio in illis includerent. R. distinguendo
ans naāliter n̄ possunt ēē simul C. sup
naāliter N. N. etiam seqlam, qd sequre-
tur poē duo g̃dictoria in eodem ēē subō
probaēn d. in oī g̃trarietate logica,
sive in g̃rietate intercedente inter duas
proposiēs urlēs, quarum altera urliter ne-
gat, altera affirmat urlitēr idem de eo-
dem C. g̃rietate physicâ, sive interve-
niente inter fōas physicas N.

Conclio quarta, quaelibet forma, siue sub-
stantialis siue accidentalis absolute potest diuer-
sas, ac discontinuas materias informare simul
supernaturaliter, non tamen naturaliter, posterior
pars probatur consensu communi philosophorum tum
etiam ratione, quia una materia non potest
naturaliter recipere simul duas formas
neque idem corpus simul esse in diuersis
locis, ergo nec forma una poterit natura-
liter informare simul duas materias, aut
esse in duobus subiectis tanquam locis natura-
libus probatur secunda pars, quia nullam inuol-
uit manifestam contradictionem, tum quia
unum corpus potest diuina uirtute esse
in pluribus locis, ut infra uidebimus, tum
quia anima rationalis de facto est in diuer-
sis partibus corporis, et quidem tota in
singulis, ergo potest etiam ita conseruari
a Deo, praeterquam quod existiment graues
auctores de facto ita accidisse S. Dio-
nysio, ut abscissum eius sacrum caput
quod manibus praeferebat, et corpus trun-
cum anima etiamnum informaret.

Nota quam-
libet formam
siue substantia-
lem, siue ac-
cidentalem
absolute posse
diuersas ma-
terias informa-
re simul su-
pernaturaliter
non tamen naturaliter.

Nota animam
rationalem
esse in diuer-
sis partibus
corporis, et
quidem totam
in singulis.
quod ipsum
accidisse
graues auc-
tores memo-
rant S. Dyo-
nisio, et eius
sacrum caput
abscissum est.

Conclio quinta conditiones ad causam materialem

Nota quinque conditiones ad causam materialem coitus referri. Prima est existentia realis causae.

siue ad eius causalitatem, atque exercitium re-
quisite coitus ad ferunt haec prima existentia
realis, ratio est, tum quia causa materialis non
potest causalitatem exercere, nisi recipiendo
in se formam, unionem, de quibus actualiter
composito tanquam partem constitutiuam
donando, atque est impossibile, ut in se ali-
quid recipiat, conseruet, seque actualiter
coniicet, nisi actu existat, ergo existentia
est necessaria conditio, dicitur u. conditio causandi,
id quod formaliter neque est causalitas aut in-
fluxus per quem effectus a causa pendet neque
etiam principium causandi, nihilominus tamen ita
exigitur ad causandum, ut effectus absque eo, uel
omnino non, uel non nisi difficulter fieri possit.

Quaenam dicatur conditio causandi.

Secunda conditio est intima praesentia, siue in-
distantia localis cum forma.

Secunda conditio est intima praesentia, siue in-
distantia localis cum forma, quae tamen praesentia non
est ipsa unio, quae fit compositum, nam licet
Daemon ut sit intime praesens corpori
humano, quod obsedit, non tamen unitur ipsi constitu-
endo compositum, ratio huius conditionis est eadem
quae fuit superioris, deinde ut materia causet
siue compositum constituat debet uniri formae

quod debet praesens esse formae

Tertia conditio est concursus Dei tam ad esse causae, quam ad eius causalitatem influens

Tertia conditio est concursus Dei tam ad esse causae quam ad eius causalitatem influens.

ratio utriusque est, quia absque isto concursu desineret tam causae, quam causalitatis existentia.

Quarta. respectu compositi est unio, et quidem respectu compositi substantialis unio substantialis accidentalis vel respectu accidentalis, nisi id, quod unitur sit motus, quia quoniam cuiusque existit actu essentialiter modificat, et actu suo modificato attingit, usque adeo ut neque existere, neque concipi possit sine modificato sive subiecto, cum sit essentialiter actuale exercitium, et determinatio alicuius rei, quoniam ergo modus est formae recipienda, aut sustentanda, alia unione intermedia opus non erit.

Quarta conditio est quod sit respectu compositi unio.

Quinta sunt disposiciones praeviae ad constituendum compositum, vel recipiendam formam substantialem.

Quinta conditio sunt disposiciones praeviae ad constituendum compositum, vel recipiendam formam substantialem

Quaestio quinta.

de causa formali.

QVAESTIO 5ta. DE causa formali.

Nota huius quaestionis quintuplicem diuisionem.

In hac quae dicemus prio quid sit caa formalis. Secundo quae illius uis, ac ratio caandi. Tertio quae conditiones necessariae ad caandum. Quarto quae caalitas. Quinto, quae actus sint.

ARTICVLVS IMus de quidditate ratione causandi, et conditionibus causae formalis.

Nota caae in genere definitam, caa formalis est, quae intrinsece complet eae re.

Caa formalis substialis, siue in specie accepta iam supra definita et explicata l. 1. q. 3. a. 1. conc. 2. in generem ut tam substiali, quam accidentali gueniat, sic definitur, caa formalis est, quae intrinsece complet eae re, cum dicitur prio in. trinsece, excluduntur caae extrinsecae, finis et ef-

ficiens, per partem complet, excludit mā
hæc n. licet etiam intrīa caā sit, saltem
effui primario, siue composito n̄ tn̄ ē
pars complens, ac perficiens compositum
sed inchoans quasi, tum qa ad actiem
productiuam præsupponit, tum etiam
qa mā rāe suæ pōalitatis atq; indif-
ferentiæ n̄ potē aliqd ultimatè gstitu-
ere qd ē complere. Contra n. fōa
per mum complementi dat ēē rei ac perfi-
cit, et substialis qdm tanqm pars essialis,
compositi nāalis perficit determinando ad certam
speem completam, nam licet totum saltem
nrō mō gcipiendi sit distinctum à partibus
unitis cum totum fōaliter dicat integriem
ac totalitatem, q ex nrō mō gcipiendi
resultat, q ex partibus unitis, ad eoq; li-
cet id, qd toti dat essiam integrè, et
completè ultimò sit ipsa rāo totius, siue
ipsamet totalitas, et fōa cum toto fōali-
ter comparata sit pars māalis, qa tn̄ illa
ipsa collata cum sua comparte, hoc ē cum
mā hēt se ut actus et perfectio ipsumq;
compositum, ut dictum ē, ad certam speem

Nota exclu-
di caās
extrinsecas
ut finis, et
efficiens.

determinat, sic etiam rae totius quaerit illi
rao formae, et complementi ultimi.

Conclio prima, principium, siue ratio causandi
causae formalis est ipsa entitas formae, vel
aptitudo, qua se se totam materiae vel com-
posito exhibere, illudque ad certam speciem
determinare potest, ad quod non indiget alia
facultate, vel potentia distincta a seipsa
sed per seipsam est essentialiter apta, ad
causalitatem exercendam, sicut in materia prin-
cipium, siue ratio causandi fundamentalis
non distinguitur ab entitate materiae, cum potentia re-
ceptiua per quam causat, non sit proprie-
tas eius, sed ipsamet essentialiter probatur
conclusio, si ratio causandi non esset ipsa entitas
formae necessario foret aliquid superadditum
accidens proprium, vel contingens, atque
hoc dici non potest, si non accidens esset
sequeretur aliquid accidens in uolui in com-
posito physico substantiali essentialiter quod
dici non potest, sic non compositum physicum
non esset ens per se, sed per accidens. Sed
quia ratio causandi nil est aliud, quam aptitudo
ad actuandum, siue habilitas communicandi
se se, et determinandi ad speciem, sed talis

Quodnam sit principium siue ratio causandi causae formalis.

Nota rationem causandi nihil esse aliud, quam aptitudinem ad actuandum.

aptido est ipsa entitas, et essentia formae, nam omnis actus formalis est essentialiter aptus ad actuandum, et determinandum, sic n. definit.

Nota omnem actum formalem esse essentialiter aptum ad actuandum.

Quaeres, quaenam ad causam formalem spectant. Rx imprimis formam substantialem et accidentalem. Sed revocant ab Arte hic partium integrium unio, et indivisibilia copulia in quantitate, item verbalis giunctio in enuntiationibus, nota illationis ergo, in syllogismo differentia respectu generis.

Quaeres, quaenam ad causam formalem spectant. Respondet.

Conclio sta, quod ad causalitatem huius causae exercendam praeter existentiam, quae tamen probatur ad ipsam rationem causandi, ut etiam in causa materiali, vel iuxta aliam sententiam ad effectus formae revocanda est, teste Suar: d. 15. s. 6. n. 3. est potissima ac propria praesentia sive intima propinquitas entitatis formae cum entitate materiae, ratio est, quia illigi non potest, quomodo forma substantialis loco distans a corpore componat substantiam per se unam aut quomodo perfecte uniantur, et non tantum quasi superficialiter, nisi sint indistantes, et quasi penetratae intime per entitates.

Quaeres quod ad causalitatem huius formalis causae exercendam.

Dices, hanc praesentiam esse ipsam causalitatem formalem, sive unionem materiae cum forma. Rx

Obiectio. Responsio.

Nota praesentiam formae esse intimam cum corpore, sine unione tn. aut compositione.

N. nam potest praesentia formae esse intima cum corpore, sine unione tn aut compositione, patet exemplo, Daemonis possidentis hominem, item anima rationalis separata per mortem, posset denuo corpus suum introire, illudque penetrare, sicut muros, vel ianuam penetrat, vel si ex purgatorio redeat, immensam partem orbis transit saxa, mineralia etc. et praesentissimam se se illis exhibere, absque unione tn.

Secunda est dispositio accomodata ex parte materiae, quam necessario forma substantialis requirit ut effectum suum formalem conferre possit, de concursu ad causalitatem tam huius, quam efficientis ac materialis causae infra videbimus. a. 2. de causalitate causae formalis.

ARTICVLVS 2us.

De causalitate causae formalis.

An causalitas sit distincta ab entitate formae.

Conclio prima, certum est causalitatem esse aliquid ex rei natura distinctum ab entitate formae, ratio est, quia est reipsa separabilis a forma, in anima rationali, de facto separat

post mortem hoīs, ac possit etiam in quali
bet foā substiali per poām Dei abslām
separari, nam potē entra maām ꝯserva.
ri, sicut de facto quantitas ꝯservat.
in mysterio Eucharistiae ē n. eadem
rāo, atq ita conservatē foā n̄ hrēt
caālitam, nihil n. in foāret. ꝯ ēēt se.
parata caālitas à foā.

Conclusio sta, caālitas foāe ē unio
in cōi, sive in foāo, ut videre ē apud Suar.
d. 16. s. 6. Ruu: Mend: Murl: Complutan.
ses. Sfortiam, et alios. probat ꝯclio, il.
lud ē caālitas in actu sto cuiꝯcunqs
caāe, quo posito caā infallblr effum caāt,
licet vel per impōibile, vel per possibi
le alia oīa per cogitaēm removeant. Sto
posita in foāe, sive unione infoātiua
à maā sustentata, inter foām, et maām
licet oīa alia cogitent abēē, caāt effum
sive compositum in suo ēē essiali. ut ē
ꝯrio si per cogitaēm tollat dicta rāo inter
maām, et foām, licet oīa alia ponant prae.
sentia, ut maā, foā, disposiēs in distīa
localis, et qsi penetrativa praesīa utriꝯqs
partis essialis, nondum tn̄ ponit compōsio, ꝯsa.

Nota caā
liām foāe
ēē uniām
in cōi, sive
in foāēm.

344. quia nec ipsum compositum ex parte formae causatum, ergo nec effectus. probatur secundo per inductionem à Suar. loco cit. causalitas formae vel est ipsa forma, vel materia, vel passio, vel unio, aliud dici non potest, atque priora tria non sunt, ergo necessario erit unio. probatur antecedens particulatim, non est ipsa forma, aut materia, quia causalitas potest ab his utrisque separari, ut contingit, quando compositum destruitur. humanum non etiam est passio, quia haec est causalitas propria materiae.

ARTICVLVS 3TIVS

QVID

sit unio

Nota huius articuli quintuplicem divisionem.

An hoc articulo dicam primo quid nomine unionis intelligatur. secundo an detur unio. tertio quid sit illius obiectum. quarto quae causa efficiens. quinto an distinguatur realiter à forma et materia.

Nota varias unionis acceptiones.

Conclio prima, nomen hoc unionis varias habet significationes, nam primo significat quamvis coniunctionem, sic amor amicitiae dicitur unio animorum, et coniunctio lapidum etc. dicitur unio, quia ex illis fit una domus. secundo sumitur pro identitate

Sumitur primo pro coniunctione, sic amor amicitiae dicitur.

sic tacta Mend. d. 5. s. 1. q in creaturis sunt disposita dr in Deo ee unita, hoc e, perfectiones, q in creaturis sunt, realiter distincta in Deo sunt idem. Tertio unio sumit pro actie unitiua, siue unitie, quâ scilc: unio producit. Quarto pro immediato termino actionis unitiuae, hoc e, pro ipso modo unionis, uel inhaerie permanentis in facto ee, inter maam et foam. Quinto pro relae psequte uniem uniti ad unitum, loqmur a. hic de unie quarto modo accepta, q e compositio, et nexus duarum rerum, ex qbus compositum fit unum.

Sdo sumit pro identitate.

Tertio sumit pro actione unitiua, siue unie, quâ scilc: unio producit.

Quarto pro immediato trno actionis unitiuae.

Quinto pro relae psequte uniem uniti ad unitum.

Conclio sda, necrio inter maam, et foam debet interuenire unio aliqua distincta, uel indistincta ab extremis, e cois probat, qa alias reo dari n pote, qre moto corpore humano ug. moueret ipsa quoqs aia, et ut Colonus in suis thesibus recte loqtr, si inter corpus, et aiam hois n eet alia unio, quam indistia localis, nullus equus equitem sibi insidentem uiuum secum asportaret, qa aia eqtis neqs necrio eet gnexa corpori, neqs cum spualis

Nota inter maam, et foam debere unie aliquam interuenire, distinctam, l. indistinctam ab extremis.

sit, ab agente corporeo de quo infra, per se moueri, aut impelli posset, auferret itaque corpus equitis relictâ animâ ante hospitis sui ianuam, fieri quoque posset, ut si quis hinc equis feredarijs discederet, hic Friburgi anima subsisteret, corpus ue illius in Alsatiam equitaret.

Nota uniem per quam foa unit cum maa, facitque compositum cum illa, e entitas ab utrisque extremis, hoc e, tam à maa, quam foa realiter modaliter distincta, ita Suar: loco cit: supra, tom: 1. Met: et praesertim tom: 1. in 3. partem S. Thom. d. 8. s. 3. Vasq: tom. 1. in 3. partem d. 19. n. 23. et d. 18. c. 3. Mend: d. 5. s. 1. §4. Ruu: Murt: 9° Conimb: 1. physicorum c. 9. q. 9. a. 2. et 4. existimantes inductis à generante, siue caa effectrici accidentibus, quibus maa ad recipiendam foam substialem idaea reddit, non requiri aliquod medium, quo maa, et foa inter se gaudent (ac modo) quo ug. in linea, iuxta hos dat punctum, giungens in unum duas lineae medietates sed suo pte ingenio, ac per se immediate ynecti, sed probat gclio prio, illa e realiter

distincta à fo̅a, et ma̅a entitas, quæ pereunte
potē ma̅a et fo̅a diuinitꝫ existere, sed pe-
reunte uni̅e, potē ma̅a, et fo̅a existere,
nam moriente ho̅ie, perit unio remanen-
tibꝫ Ma̅a et a̅ia reali, nisi absurdè
qs dicere uelit a̅iam, q distat sexcen-
tis, imò aliquot millionibꝫ milliariorum
à corpore, retinere uni̅em, unitamq̄ ma-
nere suo corpori, ut a̅iam S. petri, q̄ē
in superiore Cælo empyreo habere uni-
onem cum suo corpore, q̄d ē per totum
orbem, et mille reliquaria sparsum. Sc̄dò
probaꝝ gc̄lio, si unio nihil ēēt realiter
distinctum à ma̅a, et fo̅a, ēētq̄ ipsa
entitas, ma̅æ et fo̅æ, seqꝛeꝝ tamdiu ma-
nere uni̅es, quamdiu seruant identitates
ma̅am et fo̅am (qa sine dubio tamdiu
manent partes unitæ, quamdiu partium
unio manet) atq hoc ē absurdum. p.s.
qa si manerent unitæ tamdiu, quamdiu
seruant suas entitates, seqꝛeꝝ ēē unitas
qn̄ sunt diuisæ, ut gtingit in morte ho̅is
adeòq̄ ēē unitas, qn̄ unitæ n̄ sunt, nam
et n̄ diuisæ seruant suas entitates, g̅o
sc̄dum aduersarios, seruarent etiam unionem.

348. Respondent aduersarij ad hoc, ut forma uniat
materiae, requiri intimam, et penetratiuam, utri-
usque partis existentiam, quae potest fieri, ut Deo
iubente, uel etiam permittente anima rationa-
lis intime suum corpus penetret, et tamen
nullo modo uniat corpori, aut hominem constitu-
at, ergo ~~pp~~ entitatem materiae et formae, ~~pp~~
praesentiam localem, alia insuper enti-
tas requiritur. probatur tertio, si unio non esset
quid reale, distinctum a partibus essentialibus
compositi, ac sufficeret tantum praesentia locali
ad hoc ut anima illiquatur unita corpori, tum
nulla est ratio, cur anima separetur a corpore
in morte hominis, ob malam corporis dispo-
sitionem, quae existentia et praesentia animae, non de-
pendent ab ullis naturalibus dispositionibus, cum
sit immortalis, et possit in quouis loco
illaesa existere per se loquendo, nihil non est
naturale, quod illi sit naturaliter continuum, ergo
dicendum est eam hanc unionem, quae depen-
deat a certis corporis dispositionibus, quae si
absint, et unio quae corruptibilis est, cor-
rumpi debeat, et sic a corpore anima dis-
cedat. Quarto argumentum. Vasquez loco
citato, sic uidetur impossibile ut duo quae dictorum

de eadem re uerè enunciant, nisi fiat mu-
tatio aliqua, siue intra, siue extra, illam
rem, siue uel in ipsa, uel extra ipsam
rem, de qua enunciant duo contradictoria
entitas distincta ab illa, et ad denominaem
extra producat, uel destruat, ergo etiam
est impossibile, ut eadem ut. forma iam non
unita, quin nimirum homo mortuus est, etiam
unita, quin scilicet à mortuis, ut Lazarus
excitetur à Christo dicatur, cui aliqua in-
termedia, eaque apta ad denominaem entitas
inter materiam et formam producatur, quamuis
appellamus unionem, quae firmatur ante explicatis
de muro eodem non possunt duo contradictoria
uerè enunciari, ut. quod sit albus, et non
albus, et non iterum albus, nisi facta in muro
mutatione aliquâ destructiua, albedinis l.
eiusdem productiua, sic res eadem in-
cognita dicitur, et mox agnita, acquisitâ sci-
licet nouâ cognitione extrinsecus, saltem idem
quasuis res facta inductione ostendi potest.
Dices cum Lessio l. 5. de summo bono Obiectio.
c. 3. eadem res ut. idem corpus fieri, ac
uerè dici potest corruptibile, et incorrup-
tibile, sine mutatione illa facta intra, uel extra

illud corpus, atque corruptibile, esse, et non esse corruptibile sunt contradictoria, quod nulla facta mutatione de eadem re dici possunt contradictoria. probatur n. corpus aliquod sine dubio corruptibile quidem sine ulla mutatione fieri posset incorruptibile, si nimirum Deus tantum vellet continuare suum concursum, quod fieret sine ulla mutatione, ergo. Respondeo. idem corpus esset corruptibile intrinsece, sicut omne id, quod constat ex materia et forma amissibili ergo esset corruptibile extrinsece. Nam in sententia Lessij tunc res aliqua diceretur extrinsece corruptibilis, si dependeret à concursu divino non continuando, à contrario verò diceretur incorruptibilis extrinsece, si dependeret à continuando concursu, hoc est quem Deus statuisset semper durare, atque in proposito corpus dependeret à concursu continuando, ergo esset incorruptibile, et extrinsece, consequenter non esset corruptibile extrinsece. Respondeo adversarij aliqui primò ergo aliquid in unione formae cum materia intervenire mutationem, nempe localem, consequenter productionem novae praesentiae. Secundò alij dicunt intervenire mutationem temporis. Tertiò negant aliqui debere mutationem intervenire, sed satis esse voluntatem Dei volentis formam modò unitam, modò divisam

Sententia Lessij tunc, inquit, res aliqua dicitur extrinsece corruptibilis, si non dependet à concursu divino continuando incorruptibilis vel extrinsece si dependeret à cursu divino continuando.

ēē à mā̃a. Sed 9ᵘ priam Rsiem ē, qd præ- 351.
sia localis ad uniem n̄ sufficiat, alias si Præsia lo-
mille aīæ in mā̃am aliquam inuolarent calis n̄ suf-
sicut n̄unq̃ mille uel plures Diaboli in eun- ficit ad unio-
dem hoīem tum subūm nāaliter unirer mil- nem
le fōis, si item aīa post mortem accederet
ad corpus suum, posset ui propria resurge-
re homo, qd multa absurda secum trahit.
Contra sdam resiem ē, qd mutāo temporis
videar manifestè impertinr se se hre, ut
res sit unita uel n̄ unita, sicut murus, q
hodie n̄ ē unitus albedini existit ug. in
Andijs, adeoq̃ per illam albus n̄ ē, neq̃
per mille annorum spatium uniar per so-
lum temporis transcursum, sed opus ē, ut po-
nar aliquā actie reali productiua atq̃ uni-
tiua albedinis cum subo. Tertiò n̄ sufficit
nuda Dei uoluntas desiderans partes ēē
unitas, qa mā̃a et fōa dnr ac sunt intrīè
unitæ atq̃ per uoltem Dei, cum sit extrīa
cāa n̄q̃ ēē fōaliter uel ab ea denoīari
poterunt intrīè unitæ, sicut ab igne mā̃a
ligni nunq̃ diceret ignita. Porrò etiam quer-
tum falsum ē ipsas dispositiēs in subo ēē, fo-
alem raem unionis, siue ipsam uniem, qa unio

352.

Nota uniem ee qd assiale composito.

ē qd assiale composito, sed dispositiones n̄ sunt ēēiales composito, sunt n. accia tm̄ illius qd dispositiones n̄ sunt unio. probat quarto gelio in opposita sna sequeret. hoiem ita produci ut tn̄ nulla simplr entitas illius produceret, nam nec maa nec foa, neq; unio, qe indistincta ab illis ē sctm adversarios produceret, atq idē imperceptibile, et incredibile, qs n. credat Friburgum Brisgoiae ēē de novo extructam urbem arte tam mirabili, ut nulla simplr eius urbis entitas de novo facta sit. Denique et sctò sit aliqua foa substialis intime praesens maae, oi alia foa substialis spoliatae inter imperfectae dispositae, illam tn̄ nec infoare nec unitam ēē maae statuat, quo posito impossibile profecto udr, ut illa incipiat infoare, sive realiter uniri, nisi aliqd in ipsa mutet ac producat per quod uniatur.

Nota uniem subiuē solum ēē in maa, terminatiuē etiam in foa.

Conclio quarta, unio ista ē subiuē in sola maa, adhaesiuē u. sive terminatiuē, ē etiam in foa eo fere modo, quo indivisibile copulans ptes quantitatis, dr adhaerere ptibus giunctis, n̄ inhaerere, neq; idem ēē putaueris adhaerere et inhaerere, nam dr una pars integrans ug. manus adhaerere cubito

Quae sit distinctio inter adhaesionem et inhaesionem.

n̄ tn̄ inhaerere, rāo gcl̄ionis ē pr̄ia, qa ma-
ale iuxta aliquos n̄ potē inhaerere spūali
de quo infra, sed unio ē mālis, gō n̄
potē inhaerere in ōi fōa substīali, cum
aliq sint spūales, ut āiae rāonales. Scdo
ibi ē unio, ubi illig ē productio, sed
unionis productio ē subiuē in māa, gō
etiam unio. Tertio si n̄ reciperet in māa
sola, uel in fōa, uel incomposito reciperet
neutrum potē dici, gō recipit in sola māa
p. ans quoad primam partem, si unio ēēt in
fōa ug. in āia rāonali, tunc homo n̄ posset
uniem producere, gsequr nec hōiem gene-
rare, qa homo tanq̄ māale agens, in
spūali per se nihil producere poterit,
si a. in fōa ēēt rāonali, probl̄r ēēt
spūalis, gō indiuisibilis, gō ab hōia pro-
duci n̄ posset, item quoties noua pars
nutrimenti adgenerarer, totalis, noua unio
fieret, et altera totaliter periret, gō
homo saepissime nascerer, et toties mo-
rerer, q sunt absurda. p. ans etiam quoad
sdam partem, si ēēt in toto composito
esset etiam in āia, qd iam refutatum ē,
item ēēt etiam in seipsa tanq̄ subo, qd ē falsū.

Nota unionis productionem subiuē ēē in materia.

Nota hōiem tanq̄ agens māale in spūali per se nihil producere posse.

In composito est una tantum unio.

Conclio quinta, in composito est una tm unio, siue in fo̅a, nisi caaliem caae ma-alis, siue maali raonem ut quidam solent etm appellare uetig uniem, at tunc quaestio n erit rao e, qa unio ex assiali gcepta suo con-nectit duo, go licet altera unio tollat, atqs una tm relinquat, siue à parte fo̅ae, siue maae, tunc partes sufficienter erunt gnexae Sdo sufficit in mysterio incarnais unica unio ad giungendam humaniem uerbo di-uino, go etiam in alijs compositis sufficiet.

Nota disparem raem in alijs compositis et in incarnaa Christi, nam unio hypposta-tica n potest duplicari, eo qd uer-bum diuinum sit incapax ois modi in se recipien-di.

Rx ee diuersam raam, nam uniam hyp-postaticam n posse duplicari, eo qd uerbu diuinum sit incapax ois mi in se recipi-endi, eo ipso, qa eeialiter, e immutabile et nullo mo de nouo perfectibile, go grio u. fo̅a creatae, mutabiles perfectibiles et ex naa sua ad uniam tanqu perfec-tiam suam sunt ordinatae. Rx go ex illo mysterio, saltem habet hoc, qd ue-rum compositum ee possit, licet unica tm unio interueniat, qd nos in conclu-sione asserimus.

Obiectio

Dices prio, g gelim tertiam, maa e

pōa, et fōa ē actus proportionatus teste Arist. 8. Met. tomo. 16. ergo seipsis sine alio mō interueniente possunt uniri, unumq̄s p se facere.

Dices sdō, uel talis unio eēt mālis uel spūalis in composito ut humano, n̄ mālis, qa n̄ poēt modificare aiam q̄ ē spūalis, n̄ etiam dici spūalis potest, qa sic n̄ posset educi ex pōa mālē, ergo neq̄s ā creatura fieri. Obiectio secunda.

Dices tertiō ista unio n̄ potē unire partes, nisi etiam ipsa illis uniat, si a. unit, uel per seipsam, uel per aliam uniēm unit, n̄ per aliam, ne det processus in infinitum, n̄ per se ipsam, qa si unio potē uniri per seipsam partibus, cur n̄ etiam partes possunt uniri inter se seipsis sine alio modo, praesertim cum una illarum sit eēialiter perfectibilis, et altera essentialiter perfectiua. Obiectio tertia.

Dices quartō, unio identificat cum mālē et fōa, ergo n̄ ē distincta entitas ab ijs. Probat ans, oīs modus identificat, quoad entitatem suam cum modificato, sed unio ē modus, mālē et fōa sunt modificata, ergo unio identificabit cum illis. Obiectio quarta.

356.

Obiectio quinta. **Dices** quinto, hæc sna asserens uniam tanq distinctam entiem ab extremis e noua antiq incognita, go n e admittenda. R ad

Responsio prima. prium negando ens, distinguo C. seipsis sine alio medio realiter stricte distincto uniunt, go sine alio medio modaliter distincto N. uoluit go Arles maam et foam n per aliam maam et foam uniri, n a. negat per alium modum uniri. R ad sctum uniem ee maalem

Secunda. in composito physico, atq in ipso quoq hoie, si qdm ab agente maali hoie scilt. per actiem maalem producit, qn u. obijcit mg maalis n pote modificare rem spualem d. trnatiue N. sbue transeat.

Dices. **Dices**, in quocunq e mg subiue, illud modificat subiue, sed unio e in foa hois sbue qa ois modg e in re, quam modificat go etiam unio modificat subiue rem spualem, siue animam raonalem. R negando M. et N. m. d. probaem ois modg trnatiug N. n trnatiug esto.

Tertia. R ad tertium, uniam partibg uniri p se ipsam, hent a. mi hoc proprium ut illorum inexistia,

Quænam sit proprietas modorum. siue in hæria n sit alia modalis entitas seq fit in fois substialibg, l. accidentalibg, n modalibg, rao e, qa unio e eeialiter nexus duorum ideo nec pote gcipi, nisi duobg alijs gnexis, atq unitis, maa u. licet eeialiter poa et foa essialiter actg n includunt tn eeialiter uniam ac

actualem, alioqn nunq̃ poẽnt illâ carere, secq̃ ẽ de
unĩe, q̃ tm̃ ẽ mg̃, mĩ a. sunt adeò imperfecta entia
ut sine re modificata n̄ poĩnt nec supnãaltr qdã
existere, ẽẽialr n. postulant alteri in actu con-
iungi, qd̃ a. rebq̃ in sua ẽẽia quaerit, id n̄
hbt, nec aliud per superadditum acqrunt, fõa
u. et mãa, qe ẽẽialr n̄ acqrunt semp actu
giungi qñcunqs actu giungunt, per aliqd sup
additum giungi dbnt. Rx ad quartum in rigore
loqndo negant. ac probão distinguit, oĩs modq̃
cum re modificata idendificat, positiuè N. ne-
gatiuè C. qñ n. dnr mĩ idendificari cum re
modificata, sensq̃ ẽ mõs n̄ ẽẽ realiter stric-
tè distinctos à re modificata, n̄ a. qd̃ sint
oĩo idem. Rx ad quintum, esto, sit noua
haec snã, ẽ tñ subnixa, et auctoritatè graui
uirorum doctissimorum, et firmissimis rãibq̃
fundata, item mysterijs fidei incarnãis prae-
sertim declarandis inprimis apta, è q̃rio snã
negans mõs unionis in mxas difficultes se
se imergit, neqs sese facilè extricat, asse-
rens uniam huãae nãae cum uerbo diuino in
una persona nihil aliud ẽẽ, q̃ indiuisiam
nãe huãae cum uerbo, nam si ita ẽ, seqtr, ut
doctè qdam argumentat n̄ minq̃ patrem et S.
Spũm incarnatos ẽẽ, quam filium Dei, qd̃ ẽ
haereticum, probat seqla, ideò dr filiq̃ incarnatq̃,
qa nãe huãae ẽ indiuisa à persona filij, siue

Nota modos ẽẽ adeò imperfecta entia, ut sine re modificata n̄ possint nec supernãaliter qdm̃ existere, essentialiter n. postulant alteri in actu giungi. Quarta.

Quinta.

358. qa n̄ hōt diuisiem, à persona uerbi sed huma-
na natura ē indiuisa, hoc ē, n̄ hōt diuisiem
à patre et spiritu S. atquè à uerbo, er-
go æquè pater et spiritus sanctus sunt incar-
nati, atquè est filius. probat m. diuisio
naturæ humanæ, est propria personali-
tas. aut si hæc non moriatur, alia, sed hu-
mana natura non habet propriam perso-
nalitatem, ergo non habet diuisiem à pa-
tre, et spiritu sancto, ergo est indiuisa er-
go una hypostaticè cum patre, et spū S.

Obiectio. **Dices**, diuisionem fieri tam propriâ, quam
alienâ personalie, et naam huaam hnari
alienâ personalia filij, ita qz sufficient
à patre, et spū S. diuisam ēē, sed q̄ si
per quamuis personaliem fiat diuisio naæ
huaæ à persona, seqt neqz cum persona
filij unitam, sed diuisam ēē, qd ē im-
pium. p. S. si naa huaa hbt persona-
liem patris, aut spūs S. per illam utiqz
in sna aduersariorum diuidet à persona
filij, sed ex aduersaria sna naa huaa
habet personaliēs patris et spūs S. p.
m. ideò dr naa huaa iuncta aduersarios
hrā personaliem filij, qa caret propria
quē diuidat à persona filij, sed etiam n̄

habet propriam, quâ dividat à personalibus
patris et spus S. quo aeque illas habet.
sed haec et plura alia Theologica
argum. Theologis committimus, ad illudu.
quod obijcit uniones antiquis incognitas
fuisse esto, quo propterea reijciendae
N. C. ita ne omnis ingenij uis, uigorque emer.
cuit, ut nihil nisi uetusta protrudere
queant, ingenia huius aetatis, ita ne
illa tam faecunda olim cogita, tantam
nro aeuo sterilitatem intulerint, quorsum
tot noui, ut recte quidam commentarij
tot dissertaes, tot diurnae, ac nocturnae,
lucubraes, si nihil ueteribus addere
nihil magis declarare spes subsit.

Conclio sexta, foa n e caa efficiens
unionis, sed caa effiua e extria, ac de sub.
stiali qdm unie res imprimis udr ma.
nifesta. qa, si aia ug. rao natis ef.
ficeret uniem, seqs propria uirtute uni.
ret, absqs agentis extrici gcursu, seq,
ret, neqs generantem gcurrere, sed,
qnr neqs caam fore generais substia.
lis hois. probat ultima seqla q neqs ad
maam neqs foam, neqs ad harum uniem
producendam gcurrit illa n e caa generais

Nota foam n ee caam efficientem unionis, sed effectiuam.

substialis hois. prbr ultra seqla. quae neqz ad maam. neqz ad foam uel uniem producendam concurreret go neqz caa eet generatis substialis.

ARTICVLVS 4TVS.

De effectibus causae formalis

Nota duplicem caae foalis effectum, positiuum, ac primarium, et negatiuum, seu sctarium.

Duplex e effus caae foalis, positiuus, ac primarius, et negatiuus, siue sctarius dubium go e, qs positiuus sit, quis negatiuus.

Nota effum positiuum, ee compositum.

Conclio pria, effus positiuus, ac primarius e compositum, ita cois. probat pria pars, effus positiuus caae foalis e, q positiuum aliqd ee a foa accipit, sed compositum positiuum ee, accipit a foa go. M. e manifesta, qa per hoc caa realis physica positiua distinguit a negatiua, qd positiua influat aliqd ee reale effui, idqz l. distinctum a sua entia, sicut caae extriae, uel indistinctum ab entie sua, ut fit in cais intricis, probat etiam m. compositum accipit per infoaem siue unien

Caa physica positiua distinguit a negatiua, ideo qa positiua influat aliqd ee reale effectui siue intriae siue extriae

ipsiq met fo͞æ entiam, atq hoc ē ēē
aliqd reale gō.

Conclusio sta, præter compositum, Nota præter compositum causam formalem nullum hre effum positiuum.
cāa formalis nullum hbt effum positiuum
si n. hret, tunc eat uel maa. uel unio
uel substia, nihil horum dici potē effg
n maa, qa fo͞a n fluit in ēē maa
hæc n. ē in suo ēē indepns à fo͞a, cum
ēē possit absq oi fo͞a. Dices maa Obiectio.
in nihilum abiret, nisi fo͞a eēt, gō maa
dependet quoad ēē à fo͞a. Rx esto Responsio.
ans. d. c. dependet tanq à cāa rea,
liter influente N. tanq à ydiōnesi,
nequa n. c.
Dices maam n qdm quoad ēē, sed in ēē Obiectio.
hoc ē maam infoatam à fo͞a depen,
dere, sed q; maa infoata uel sumit
adæqtē quoad oia, q includit, gsequer
etiam pro unia ac fo͞a et sic erit
idem, qd compositum, neq realiter
distinguet ab ipso, uel sumit maa infoa
ta fo͞aliter, et in adæqtē, pro ipsa scile
unia, uerum unio nec ē in genere
cāæ fo͞alis effg fo͞æ, cum hæc uniam
n infoat, nec in genere cāæ efficientis

dependet à foa, et licet dependeret sic unio à foa, nihil ad rem praesentem faceret, cum quaeramus de effu foali, n de effu caae efficientis, tandem foa n e caa foalis subsistiae, nam ex coi di caa tm efficiens, et qsi emanans, respu subsistiae sicut naa Anglica, et aia rao nalis

Obiectio. **Dices**, ille e effus caae foalis cui foa tribuit ee, sed foa tribuit maae aliqd ee, nm suam ipsamet entiam, go mua e effus caae foalis. R. gcessa M.

Responsio. d. m. tribuit maae seorsim extra compositum existenti R. m compositi existenti, et actualiter componenti compositi sic C. siue dat ee compositi C. diuersum ab ee compositi R.

Foa tribuit ee maae, m compositi C. seorsim, et sine compositi R.

Nota effum foalem negatiuum, es, se expulsionem, seu desitionem praeexistentis formae.

Conclio tertia, effus foalis negatiuus e expulsio, siue desitio praeexistentis foae. probat gclio effus negatiuus caae foalis e, q et ens reale positiuum n e, et tn seqtr ad actualem infoaem foae sed desitio, siue cessatio, foae praeexistentis n e ens reale, et seqtr ad foae actualem infoaem go.

Conclio quarta, effus negatiuus n e

primarij effectus, ratio est, quia effectus primarij dicitur
quem causa intendit primario. atque causa formalis
non intendit primario corruptionem sive
expulsionem formae. ergo expulsio. per minor
omnis causa primario tendit per suam causa
lieri ad hoc ut sit illius effectus, et quidem
non tantum possibilis, sed actualiter extra ni
hilum existens. atque causa formalis non potest
tendere ad veram actualem existentiam
cessationis formae, cum n. cessatio non sit verum
ens, et sequitur neque vere existere poterit
intendit itaque primario rei productionem
naturae, secundario u. destructionem alterius, quippe
si in materia sulphuris remanente forma
posset suam formam ignis ut introduce
re, ita, ut in suis functionibus et actio
nibus non impediret non laboraret ignis
ut expelleret formam sulphuris vel ligni
quia u. natura non fert duas formas totales
in una materia esse, ita ignis consequentia
le destructionem formae ligni ne ab hac
impediat.

Nota effectum negativum non esse primarium estum.

Nota cessationem non esse ens verum, et sequitur nec vere existere posse.

Nota naturam non ferre duas formas totales in uno subiecto

Conclio quinta, exclusio formae praeexistentis non est simpliciter effectus necessarius causae

364. formalis, ita, ut uel necessario simpliciter coniungatur formae, quae introducitur, uel ab hac tantum causari queat. probatur prima pars, quia Deus posset in materia ligni ut conseruare formam ligni atque insuper inducere formam ignis in formantem, esset quoque ita causa formalis sine expulsione formae praeexistentis. Secunda pars etiam ostenditur, nam potest expelli forma praeexistens sine introductione nouae formae, quod tum expulsio formae praeexistentis non esset a forma, hoc contingeret, si Deus annihilaret formam ligni, neque aliam ab agente produci permitteret.

Obiectio. **Dices**, atque cuiuscunque causae debet materia esse posterior sua causa, sed desitio formae non est posterior, sed prior. p.m. desitio formae praeexistentis praerequiritur per modum dispositionis ad nouae formae introductionem, nisi n. materia spoliata sit forma praeexistente superinduci aliam

Responsio. potest. R. concesso ante. N. m. eiusque probatis ans, si n., praerequirebur expulsio formae ad introductionem nouae uel tempora

uel nãa prig requireret, n̄ tempore, qa
alias mãa tempore aliquo spoliata eet
oi fõa substiali, n̄ nãa, qa fõae desi-
tio, siue expulsio n̄ ẽ cãa, siue rão
fõae subsequntis, qd a dr nãa prig.
altaro debet ẽe cãa, uel rão, cuig sit
alterum, nec potẽ ẽe dispõio ad
fõam subsequntem, qa qd n̄ existit, n̄
potẽ disponere, atq desitio fõae prae
cedis ante aduentum fõae n̄ existit
tum qa existiam qlem qalem, et ne-
gatiuam prium accipit à sua cãa, ni
mirum à fõa, tum qa mãa alias care-
ret, uel instanti uel parte aliquã
temporis fõa substiali, haec de cãis
intrinsecis ad honorem patientis Chri
ac dolorosae virginis dicta sunto.

QVAESTIO 6TA.

DE

causa efficiente

ARTICVLVS IMVS quid sit causa efficiens

Nota definitionem causæ efficientis efficiens est primum principium per se, à quo procedit actio, l. motus, atque effectus.

Ruuius l. 2. trac. 4. q. 1. ex uarijs locis Artis in quibus de efficiente egit, hanc colligit eiusdem definitionem, efficiens est primum principium per se, à quo procedit actio, l. motus atque effectus, dicitur primo principium loco generis. Secundo primum, non ordine intentionis sic n. finis est principium primum, sed ordine executionis, nam forma ordine executionis principium primum esse non potest mutationis siue actionis, cum sit terminus actionis ipsa u. materia, licet præsupponatur ad effectum neque prius tempore causa efficiens actionem incipiat, quam materia recipiat, sed naturalis mutatio simul sit ab utraque, tamen secundum rationem prior est influxus causæ efficientis, quam materialis, unde secundum præcisas rationes formales loquendo, passio est ab actione, et non è converso, ideoque uera est, ac propria hæc causalis locutio, quia agens, agit, ideo materia recipit deinde uidetur ordo illud principium prius esse actionis dicendum, quam sit materia, quod de

terminare debet materiam ad causandam actio-
nem atque effectum, sed efficiens debet de-
terminare materiam, quia est primum principi-
um p.m. materia ex se est indifferens, ut
sit huius l. illius compositi pars, sive causa
quo etiam indifferens erit, ut sit huius
vel illius mutationis, actionisve compositum
producentis principium, quo determina-
re debet, non ab alio a. potest, quam ab
efficiente quo, deniique nihil potest causa-
re, nisi efficiens prius incipiat agere
quo non potest dici primum principium, unde
mutatio sive actio, potest tamen hoc causa ef-
ficiens saltem prima, ut patet in creatione
ubi materia non principiat creationem.
Dicitur tertio per se, ut excludantur causae
per accidens. Dicitur quarto, a quo, ut
excludantur caetera causarum genera, nam
finis non est a quo, sed propter quem, sive
cuius gratia est actio, et effectus, materialis causa
est id, in qua, vel ex qua fit actio
et effectus, formalis ad quam tendit actio
et per quam effectus perficitur. Dicitur quinto
procedit, illique per verum realem influxum
sive causalem, hinc licet actio generativa

Nota materialem causam esse id in qua, vel ex qua, fit actio, et effectus.

368. procedat, à priuaē generatiua n̄ tm̄ caā
liter, sic neq̄ dicet ēē caā efficiens

Obiectio. **Dices** primò, dafio hæc soli Deo gerunt
qa solq illa ē prium principium actionis
oēs n. reliquæ caāe ab ipso dependent
et solq illa independens ē.

Obiectio secunda. **Dices**, sdo, caāe instrumentales sunt
ueræ caāe efficientes, et tn̄ n̄ sunt pri
mum principium actionis, nam caā prin
cipalis ē prium principium.

Obiectio tertia. **Dices**, tertiò, dafio efficientis caāe n̄ dif
fert à dafione naāe, ḡo mala ē.

Responsio prima **Respond**: ad primum, n. s. probaem
d. Deq ē solum principium primum sim
plicitas, et in dependens, qdq̄ nullam
hat priorem caām C. ad solum princi
pium prium sdum quid N.

Responsio secunda. **Respond**: ad sdum C. caās instru
mentales, ēē ueras caās efficientes
probaem u. d. n̄ sunt primæ in genere
caāe principalis C. instrumentalis N.

Responsio tertia **Respond**: ad tertium N. n̄ differre,
si quæres per quid: Rx per partes, à
quo, quæ significant singularem caāe
efficientis influxū, hoc ē siue imā
nentem, siue transeuntem, siue uiolentā

Nota defiem caāe efficientis dupliciter differre à defione

siue naturalem actionem, aut mutationem, deinde differt, quod efficientis definitio actiuo tantum principio conueniat, naturae uero conuenit tum passiuo, tum etiam formali plures differentias ipse reperies. a. 2. quotuplex sit causa efficiens, et quaeuis causandi radicalis.

naturae, primo propter partem a quo deinde, quae definitio causae efficientis tantum principio actiuo conueniat, naturae uero tum passiuo, tum formali.

ARTICVLVS 2 DS quotuplex sit causa efficiens, et quaeuis causandi radicalis

Conc. propria, causa efficiens diuidi potest eo modo, quo causa in communi, in creatam scilicet et increatam, in uerbum, et particularem, in causam per se, et per accidens, in totalem, et partialem, in principalem, et instrumentalem, de qua diuisione mox dicendum erit, in physicam, et moralem, in uniuocam, et aequiuocam, in eam, quae est actu, et eam quae est in potentia in subordinatam per se, et per accidens, sic a. diuidi posse patet, ex singulorum descriptionibus supra allatis, quo a. quaeuis causa efficiens nolle appellanda sit, constat ex

Nota, causam efficientem diuidi eo modo, quo causa in communi.

dictis ac magis illustrabit ex dicendis.

Nota uim radicalem causatiuam esse ipsam entitatem substantiae l. accidentis.

Conclio sta, uis radicalis causatiua efficientis, est ipsa entitas substantiae, l. accidentis, pro ut essentialiter dependent à suis terminis ad eosque producendos sunt proportionata, siue in genere causae principalis, siue instrumentalis. p. conclio, quia per propriam entitatem, tam substantiae in suo genere, quam accidentia in suo fiunt potentes elicere causalitatem actualem, consequenter dictas entitates proportionatas constituunt causa efficiens in actu primo, ergo illae entitates sunt uis radicalis, ut patet ex q. 3. a. 1. conclione 3. quam uide.

Nota causalitatem causae efficientis esse distinctam entitatem ab entitate.

Conclusio tertia, causalitas causae efficientis, nec est ipsa entitas, uel essentia, nec uirtus causandi, nec denique effectus, sed est distincta entitas ab entitate, ratio est, quia possunt à se mutuò separari. Sed causalitas est prior suo effectu, effectus u. posterior, tam essentia quam ratione causandi efficientis.

Nota causalitatem causae efficientis esse actionem.

Conclusio quarta, causalitas efficientis est actio, ita Suar. d. 18. s. 20. ratio est, quia illa est causalitas causae in communi, quo posito infallibiliter, formalitas, et actu ipso ponitur effectus

et quo n̄ posito n̄ ponit effg actu, sed ac-
tiā positā, aut n̄ positā ponit in falbl
aut n̄ ponit effg caā efficientis, ergo actio
ē caālitas caā efficientis. Sed quae
ē rāo Suar: caālitas caā efficientis
ē efficientia, siue effectio, sed haec ē
actio, ergo etiam caālitas erit actio, p.m.
caālitas caā ē id, à quo res fōaliter
et actu denoiat caāns, sed ab actiā
efficiens denoiat actu, et fōaliter ef-
ficiens, ergo p.m. solâ positâ actiā
l. effectione sufficiēr denoiat aliqd
efficiens, uel agens, ita, ut impōibi-
le sit, illud n̄ agere, et solâ sublatâ
actiā desinit ēē efficiens fōaliter,
ergo in illa ꝯsistit caālitas efficientis
p.m. si qd praeterea necrium ēēt
id l. ēēt ad actiēm praeuium tanq̄
radix, uel subsequns l. comitans il-
lam nihil horum potē dici, qa si
qd ē praeuium tunc n̄ pertinet ad
actualem caāem, sed ad uim caāndi.
habetur se potius per modum ꝯdiōnis
l. principij. quam caālitis, in quo si

Nota caāhem caā efficien-
tiam, siue effectionem.

Caālitas caā ē id, à quo res fōalr. et actu denoiat causans

392. sistat, siue præcisione mentis, siue
per supernaturalem annihilationem, res nondum
erit actu efficiens, donec ponat actio,
quâ solâ positâ ponit efficiens actu
quia tunc ponit infallibiliter effectum actu, quod
a. non sit aliquid subsequens, probat. quia
quod subsequitur actionem est terminus illius. siue
ipse effectus, i. aliquid effectum posterius, sed
effectus non est causalitas causæ, cum hæc ef-
fectum præcedere debeat, ergo quod sequitur ac-
tionem non est causalitas efficientis, denique
non potest esse concomitans eo, quod, ut
recte notat Suar. loco cit. illigi aut
declarari non potest, quod sit illud distinctum
ab actione, et principijs eius. ac conditionibus
præuijs ad illam. quod tamen sit necessarium
ad actionem, i. effectum producendum, nec
denique potest probabilis ratio necessitatis
reddi.

Obiectio prima. **Dices** primo causalitas causæ non est effectus causæ
sed actio est effectus causæ efficientis, ergo non est
causalitas. p. ans. via ad terminum non est ipse
terminus, sed causalitas est via, et effectus est terminus,
ergo causalitas non est effectus. p.m. quod oritur ab ef-
ficiente, est effectus. actio oritur ab efficiente.

et à uirtute illius, ergo est effectus.

Dices secundo, causa efficiens non potest esse sine eo, quod est causalitas, atque potest esse sine actione, ut ignis quando produxit ignem manet uera causa efficiens, etiam transactâ actione, quâ produxit illum ignem. Obiectio secunda.

Dices tertio, causalitas est in tertia causae, sed actio non est in tertia. p. m. actus rei est intrinsecus, sed causalitas est actus causae, ergo in tertia causae. p. m. quia calefactio manus ut. quae est actio, est in manu, non in ipsa igni, hic n. non calefit. Obiectio tertia.

Respond: ad primum, causalitas non est effectus propriè dictus C. immediatus, mediante scilicet aliquâ causalitate distincta à se. N. est itaque effectus impropriè dictus, non n. effectio caloris, dicitur effici ab igni, sed calor mediante effectione. Responsio prima.

Respond: ad secundum d. causa efficiens in actu secundo, et actualiter influens non potest esse sine causalitate C. in actu primo seu fundamentaliter N. quod non possit esse absque sua causalitate actualiter existente, licet esse non possit sine causalitate possibili, ad mi potest esse sine actione causa efficiens in actu primo C. in actu secundo N. Responsio secunda. Causa efficiens in actu secundo, et actualiter influens non potest esse sine causalitate C. in actu primo N.

394. **Respond:** ad tertium, caualitas est intrinseca d. caaus intricis C. extricis N. cuius mi est finis, et efficiens negat, l. est intrinseca d. intrinsecè respiciens C. inhaerens, l. adhaerens ex naa rei N. d. deinde etiam probaem ois actus infoans, est intrinsecus rei, cuius est actus C. cuius est actus denoians N. sic uisio, cognio lapidis est actus denoians lapidem uisum, cognitum, et tn nec uisio nec cognio est in lapide. a. 3. an res creatae uerè aliqd efficiant

Responsio tertia

Caualitas est intrinseca d. caaus intrinsecis C. extrinsecis N.

ARTICVLVS TERTIUS

an res creatae uerè aliquid efficiant, uel non. —

Sensus qnis est, an res creatae ueram habeant uirtutem efficiendi, uerangs efficiam à pria caa, coiatam tam substiales, quam accidentales foas efficiendi

Conclio prima, caae creatae et uirtutem hent agendi, et à parte rei, uerè aliqd etiam efficiunt, est cois Theologi ac phlorum, ut Suar. d. 18. Met. s. 1 Ruuius l. 2. phys. trac. 2. q. 2. Conimb. c. 4. q. 11. a. 2. Mur. Sfortia, et alij, et S.

Nota caas creatas et uirtutem habere agendi, et à parte rei uerè aliqd efficere.

Thom: snam y"riam paucorum stultam
appellat. Suar: loco cit: temerariam et
erroneam, Con: per absurdam, et phlom
dignam, pbr ycl'io prio experiā q cla- pbr ycl'io pnā.
rissime docet à sole illuiari aerem
ab igni calefieri, ab aqua madefieri
res, neq; dici potē, ad praesiam solis
à solo Deo produci lumen, ut qdam
delirant, et ad praesiam ignis ignem
produci à solo Deo, si n. hoc suf
ficeret, tunc seqrer si Deus praesen
te aliquo pulice Caelum, et terram,
et Anglas produxisset, tunc Caelum,
et terram, et Anglos oēs ab illo pulice
fuisse productos, si item ad praesiam
unius muscae Deus exhauriret totum
mare, musca unica illud exhausisse,
dicenda eēt, quae, quam in sana sint
quis n videt. Tertio seqrer oēs hoies pbr tertio
ēē caecos, surdos, mutos, paralyticos,
stolones, ac sardos, q n. n potē eli
cere visiem, audiem aut altum sonum
illectionem etc. ille recte surdus, ca
cus dēr, sed si hoies n possunt quicq"
efficere, n etiam poterunt elicere visiem

Dbr quarto. audiam, illectiam, etc. qd eent oes caeci. Quarto si res creatae nihil efficiunt, sed illis tm tribuit effectio, eo, qd praesentibus illis Deus aliqd efficiat, tunc n eet rao, cur cala factio, vel accensio ignipotius, quam aequae, aut nivi tribuat. adeoqs qn in sacris litteris Gen. 19. dr urbem sodomam cum incolis oibus fuisse ab igne ac sulphure combustam, aequè dici potuisset à fontibus urbis fuisse accensam, cum aequè ad aquarum, atqs ad ignis praestiam

Dbr quinto Deus urbem deleverit. Quinto decebat, ut Con. aiunt, exuberantem divini Numinis bonitatem, et creatis suis n quoad solum ee, sed etiam quoad vim operandi suam qsi effigiem imprimeret, tum etiam, ut ijdem loquunt, id rerum creatarum dignitati mxe congruens, tum ut quae interitui obnoxia sunt ad sustinendas, et conservandas pro se agerent et quae occasum nesciunt caeteris proficerent, tum, ut oes partim agendo, partim patiendo quodam qsi vinculo col

ligatae essent, atque ita unitatis ordinem ser-
uarent, ac quasi societatem. Sexto frus- Probatur sexto.
tra haberent tot diuersas potentias, et organa
creatae. Frustra item datus esset calor igni,
frigus aquae etc. Septimo sacra scrip- Probatur septimo
tura multas actiones tribuit causis secundis
ut Gen. 1. germinet terra herbam
uirentem, et Marci 4. terra fructi-
ficat primum herbam, deinde spicam
etc. item Concil. Trid. sess. 6. Can. 4.
damnat dicentes liberum arbitrium ere,
atum nihil omnino agere, mereque passiue
se habere. Octauo sic argumentatur Suar: Probatur octauo
si causa secunda non efficit quicquid, sed Deus
solus ad praesentiam, tunc nos homines non faci-
mus uolitiones malas, sed Deus solus eas
nobis infundit ad praesentiam obiectorum
quod est blasphemum, et erroneum, non solum,
quia tunc non libere peccaremus, sed etiam
quia tunc non a nobis, sed ab optimo Deo
peccaretur, denique sequeretur a generante
creari animam, quod, ut Suar. est error in
fide,
Contra nostram conclusionem fuerunt primo illi, qui
asserunt creatas res nil operari, sed Deum ad praesentiam

Assertio sacrae scripturae, Genesis secundis actionem tribuentem.

378. earum oia efficere, tribui a. igni ug. actionem
ff. appariam, et qa Deus pepigit quodamodo
n efficere tales effus, nisi ad praesiam tali-
um rerum, aut talium. Sto sanserunt alij
à creatis corporeis nil poe effici, posse tn à
spuali, unde si res corporeae aliqd uide-
rent agere, dicebant illud oe effici à
quadam uirtute spualis substiae intime in
corporibus existentis. Tertio docuerunt ali-
qui à rebus corporeis fieri qdm accia n tn
substias, sed has aliquas à spualibus sub-
stijs creatis produci.

Nota diuersas deliran-
tium snas. quia corpori-
bus nil posse
effici, sed
solum à spua-
li asserebant.

Hi go obij ciunt prio, si res creatae uere
aliqd efficerent, tunc res multae productae
n eent creaae qd eet absurdum, pbr s.
qa ut aliqd dicat creaa, debet assi alr
pondere à Deo, at res à creatis produc-
tae n dependerent eeiatr à Deo, cum
defacto dependeant à rebus creatis. Sto
si creaae aliqd agerent, tunc Deus n ageret
modo perfectissimo. pbr s. qa perfectior
agendi modus eet si ille solus oia ageret
quam si cum creatis agat. Tertio Deus
oia operat in oibus, ut S. Paulus c. 12 ad
Corinth. go creaae nihil operant. Quarto

Nota obiectiones aliqt
qbus argumen-
ta sua defen-
dant.

Obiectio.

Obiectio.

si Deus operaretur cum creatis, l. operaretur totaliter
effectum, l. non, si totaliter, ergo creata nihil agat. Obiectio.
si non totaliter, tunc Deus imperfecte agit.
Quinto Deus et natura nihil faciunt frustra Obiectio.
sed virtus agendi in creatis, si daretur frustra
erit, quia si pari facilitate potest res aliqua
fieri sine, et cum aliquo, tum hoc alterum
erit frustra, atque effectus quilibet pari faci-
litate, sine, et cum virtute agendi in
creatis à Deo fieri potest, ergo virtus cre-
aturae erit frustra.
Respondetur ad primum d. multae res pro- Responsio prima.
ductae non essent creatae id est, non essent inde-
pendentes à subiecto productae, ad eoque stricte su-
mendo nomen creatae C. non essent creatae la-
te sumptae, hoc est quocunque modo à Deo
productae N. deinde probatis antecedens C. et
N. m. licet n. à creatis dependeant
non desinunt tamen essentialiter à Deo dependere. Responsio secunda.
Respondetur ad secundum N. s. eiusque pro-
bationem, quia perfectius quidem est se solo age-
re, quam cum altero, si cum altero fa-
ciat ex propria indigentia C. si cum al-
tero faciat, ex sola bonitate, et liberalitate
sic N. R. sed non ageret modo perfectissimo

380. tunc qn̄ sic agit, esto, n̄ posset ageremodo perfectissimo N. R. tertiò n̄ ageret perfectissimo modo habente se se in p̄fectione in ipsa pōa Dei N. in cāalie l. trno C.

Responsio tertia. Respondet ad tertium d. ans, operat Deus oīa, ut caā pria, n̄ a. ut caā sta cuius proinde cursum n̄ excludit, similiter n̄ sumus sufficientes, ex nobis tanq̄ ex nobis, ut idem S. paulus docet sine cursu Dei, qd q̄ cogitare C. possumus tn̄ oīa in eo, q nos confortat eodem modo nemo potest vel pilum capitis album aut nigrum facere se solo, et sine concursu divino ut in fra uddebimus

Responsio quarta. Respondet ad 4m, Deus producit oīa totāli, ut caā pria, q per se independens, qmus n̄ excludit operaēm caā sta ac dependentis, sicut licet ignis totaliter ignem producat in genere caē efficientis, ille reliquarum caārum, ut māalis, fōalis etc concursus n̄ respuit.

Responsio quinta. Respondet ad quintum concessâ M. N. m. et probatis M. alias etiam cibus. ac potus aut frustra ad conservaēm vitae humanae, qa sine

his Deus posset aequè facilè conseruare hominem, ut apparet in beatis, cum etiam illud quod est in finem proportionatum, sibique comparabilem ordinatum non est frustra, talis a. est uirtus operatiua creaturarum. a. 4. de causa principali, et instrumentali.

ARTICVLVS 4TVS de causa principali, et instrumentali

Notandum primò, instrumentum esse quadruplex, naturale, supernaturale, artificiale, et morale, morale est, quod à suo principali agente moraliter, hoc est, iure, potestate, auctoritate, ratione, consilio minis etc. ad agendum mouetur, et applicatur, sic famulus dicitur instrumentum animatum sui Domini, legatus instrumentum principis etc. huic opponitur causa moralis principalis, quae moraliter agit, iubendo, suadendo etc. non tamen moraliter ab alio applicatur ad agendum sed suâ sponte, nutu, atque imperio agit ut pater familias in domo sua, Rex in regno suo, instrumentum artificiale est, quod ab artifice iuxta artis regulas assumptum adhibetur ad effectum artificiosum, ut peni-

Nota instrumentum esse quadruplex. naturale, supernaturale, artificiale, et morale.

Nota instrum. morale esse id, quod à suo principali agente moraliter ad agendum mouetur applicatur.

Artificiale est quod ab artifice iuxta artis regulas assumptum

adhibet ad effectum artificiosum.

cillus, securis, serra, causa u. principalis artificialis dicitur ipse artifex ad cuius placitum directionem, ideam, ac motum opus aliquod efficit instrumentum sup naturale illud appellat quod à Deo tanquam principali causa assumitur ad effectus sup naturales producendos, quarto denique instrumentum naturale dicitur, quod à natura institutum est ad aliquem effectum naturalem, et est virtus seu potentia activa naturalis data agenti principali, ut per eam effectus naturae suae gravitates producere possit, tale instrumentum est calor respectu ignis ad producendum ignem, humiditas, ac frigus respectu aquae ad producendam aquam, huic causae instrumentali respondet causa principalis, res nostrum illa cui certo modo subordinatur instrumentalis.

Supernaturale est, quod à Deo principali causa assumitur ad effectus supernaturales producendos.

Naturale, quod à natura institutum est, ad aliquem effectum naturalem.

Notandum secundo, tam instrumentalem, quam principalem causam sumi non, unquam latius, alias strictius, nam proprio causa instrumentalis laxe sumpta dicitur omnis illa teste Suarez. d. 14. Met. s. 2. n. 6. quae est dependens ab alio, in qua ac

Nota causa instrumentalem laxe sumpta dici eam, quae est dependens ab alio

ceptione oēs caā sctæ dnr instrumentales respu Dei, à quo eēs tam in eēndo, quam operando dependent, atq; hac acceptiē solus Deus eēt caā principalis, cum solus hic sit à qualibet caā independens. sctò dici potē caā instrumentalis oīs rasual uirtus, quæ alicui dat, ut per eam operet, et sic caā instrumentalis comprehendat tam fōam substialem, quam accidentales superadditas supposito, quantumuis illæ sufficientes, et æq; perfectæ eēnt l. etiam nobiliores, quam ectus, imò etiam partes integrantes potissimum tn organicæ, ut manus, oculi etc. caā ac principalis instrumentali sic acceptæ respondens, ē ipsum suppositum operans, quatenus per seipsum l. per suam subsistiam, aut per suam fōam uim habet operandi. Tertiò omissis alijs acceptionibus sumit caā principalis et instrumentalis strictissimè et propriè licet eodem modo n explicetur ab auctoribus, unde sit.

Caā instrumentalis, laxè sumptus ē dependens ab alio, sctm quam acceptiem oēs caā sctæ respu Dei dnr instrumentales.

384. **Conclusio** prima, causa principalis stricte sumendo a recte definitur ab aliquibus apud Suar. d. 19. sec. 2. cum dicunt esse id, cui simpliciter tribuitur effectus, nec etiam recte definitur instrumentalis, illa, cui non simpliciter tribuitur effectus. primo quia actio rationalis est causa principalis, saltem ut quo, lectionis, amoris, ambulationis, et tamen ei non tribuuntur simpliciter praedicti effectus, non enim actio dicitur legere, amare, vel ambulare

Obiectio. sed homo. Dices causae principali, ut quod, tribui simpliciter effectum, quod satis est, quia Deus absque dubio Deus est principalis causa ut quod ambulationis, scriptionis, locutionis humanae et tamen non simpliciter Deo tribuitur, scriptio, ambulatio, gemitus. Secundo effectus interdum tribuitur causae instrumentali ut iuxta theolog. quae secratio, absolutio etc. hoc quod est causa instrumentalis.

Conclio secunda, reiicienda est sententia eorum, qui dicunt causam principalem esse illam, quae per se, et sine motione alterius vim habet operandi, instrumentalem vero, quae non agit, nisi mota ab alia ratio, quia quando dicitur causa instrumentalis esse

q agit, ut mota, l. sensus est, quod non agat instru-
mentum nisi motum, motu locali l. motu al-
terationis recepto in ipso instrumento, et à prin-
cipali impresso praeviosque ad eius actionem,
sed hoc C licet gueniat causae instrumenta-
li artificiali, quod nisi moueatur, non operatur,
ut calamus nisi à manu moueatur, non scri-
bit, et penicillus non pingit, non guenit
omni causae instrumentali, ergo signum est, ma-
lè definiri causam instrumentalem esse
illam, q non agat, nisi mota. p. m. quia
calor ignis receptus in passo quieto pro-
ducit ignem, ergo non motus motu locali,
nec etiam intrinsecè opus habet. ut reci-
piat in se gratiam qualitatem ad produ-
cendum effectum, ergo non agit. ut motus mo-
tu alterationis. sed si causa instrumentalis est
illa, q necessario debet moueri, ac mutari
ut mutet deinde, moueatque subiectum per
productionem effectus in subiecto, tum causae etiam
principales saepe essent instrumentales,
quod est falsum. p. s. quia multae ex prin-
cipalibus prius alterantur. ut alterant ug-
piper non calefacit stomachum nisi prius
madefiat, et uinum non calefacit nisi

prius à stomacho calefactum.

Conclio tertia, n̄ placent illi, q̄ sine limitāe, l. ulteriore explicāe negant simpliciter caām instrumentalem influere per propriam uirtutem sufficientem ac proportionatam in effum, nam prīo falsum ē, qd instrumentum per alienam simpliciter uirtutem influat, cum per suam entitatem agat. Scta, sufficiens eius uirtus ē in suo genere, nam licet illa et sine principalis caāe ad miniculo atq̄s eleuāe effum n̄ producat, n̄ seqr tn̄ illam in suo genere insufficiem ēē, alias nec principalis caā sufficiens foret, cum neq̄s caā principalis ug. ignis sine calore q̄ ē caā instrumentalis sufficiat ad producendum ignem, si n. sufficeret l. sufficeret in oī genere et ordine caāe efficientis, at hoc falsum ē, qa sic nulla caā scta ēēt principalis, qa nulla ē abstè sufficiens. ut paulò post apparebit, imò nec Deus iuxta Suar. aueret ut caā principalis, qn̄ concurrit cum caā scta qa tunc n̄ operaret ut per se solus sufficiens. Tertiò n̄ potē dici inter caām

instrumentalem, et effectum illius nullam esse proportionem, quia ex communi, et in communi dicitur effectus esse proportionatus aliquo modo suae causae, quo modo non alias diceretur causa, et cur non lapis diceretur esse parens Joan. et hic auis, quod intercedit proportio.

Conclio quarta, non bene dicitur, esse illud esse stricte loquendo instrumentum quod uobis modo in agendo subordinatur alteri causae, ratio est, quia omnes creatae subordinantur Deo, et Caelo sublunaria, et tamen nec omnes creaturae sunt stricte loquendo instrumentum Dei res, pro cuius uis effectus, nec omnia sublunaria sunt instrumentum Caeli.

Conclio quinta, in hac difficultate placet mihi explicatio Baumanni in thes. phys. ex quibus habetur, quod causa instrumentalis naturalis physica de qua potissimum sermo hic est, illa, cuius uis causatiua est accidens, ex sua tamen natura alteri tanquam causae finali explicari ac principaliter efficienti commensuratur, itaque subordinatur, ut nisi illud, cui ita substituitur esset possibile, exigeretque natura suae talem proprietatem, seu uirtutem, etiam ipsam esse implicaret, nec

Nota causam instrumentalem dici illam, cuius uis causatiua est accidens, ex sua tamen natura alteri, tanquam causae, finali explicari commensuratur.

istiusmodi actiuitatem habet. Principalis u. causa dicitur illa, cui instrumentalis praedicto modo subordinatur, ac commensuratur, siue cui effectus tanquam explanari l. formaliter, l. uirtualiter, confortis producitur, alij causam principalem dicunt, quae propriae uirtute, alij eque, ut agat non, indiget eleuatione causam instrumentalem u. aiunt, esse, quae uirtute alienâ, l. quae eleuatione opus habet ad effectum producendum utrique recte si illigantur iuxta nostram gestionem, cuius ratio est prima, qua sic facile expediuntur difficultates, quae ex obiecti solent. Sed clarum discrimen inter causam principalem, et instrumentalem deprehenditur. Tertio, quia causa principalis recte sit quam aliae uelut inferiores respiciunt, suaque in actione omnibus modis imitari, et exprimere conantur, uel ad cuius propagandam speciem, uel ad suae bonitatis ac perfectionis gloriam ostendendam, l. extendam sunt institutae causae aliae, et ex sic subordinatae quaerentissime instrumenta, etiam primam nominis etymologiam spectando appetantur. in genere itaque causa principalis dici potest cui l. uirtualiter l. formaliter effectus

Nota principalem dici illam, cui instrumentalis praedicto modo subordinatur, ac commensuratur.

Causa principalis est, quae uirtute propriâ, instrumentalis u. qualienâ, l. quae eleuatione opus habet, ad effectum producendum.

Quaerit causa principalis in genere.

assimilandus est, instrumentalis ut cuius uis ac-
tiua per talem causam principalem instituta
l. quae per illam tali uirtute praedita pro-
portionatus est.

Quae sit instrumentalis.

ARTICVLVS SEXTVS.

DE eleuatione causae instrumentalis

Conclio prima, licet aliqui existimant
eleuationem causae instrumentalis nihil esse aliud
quam uirtutis alicuius illationem, siue im-
pressionem factam in instrumento, talisque
uirtutis additio in instrumento fieri putet,
negandum tamen est id, in omnibus causis instru-
mentalibus uersim accidere. probatur conclusio, quia
calor cum reliquis accidentibus respectu
producendi ignis est secundum omnes causae instru-
mentalis, et tamen nulla noua uirtus illi
superadditur, ergo neque per additionem uirtutis in
ipso calore receptae eleuatur. probatur antecedens, nam
illa uirtus superaddita, l. esset quid substantiale,
l. nouus gradus caloris, l. diuersa alia qua-
litas, non substantiale quid esse potest, tum quia substantia

Nota eleuationem secundum aliquorum iudicium esse uirtutis alicuius illationem.

n̄ addit accibus, neq; illis superuenit, sed accia substiae superueniunt, cum etiam illa substia superaddita, calori ug. eat l. ignis, l. aqua etc. n̄ ignis, qa ē absurdum dicere in calore ēē ignem, l. aquam neq; etiam dici potē ēē calor nouus, siue intensio, qa illa nouus calor cum sit etiam accidens ac scm se in proportionatus substiae, indigeret aliâ eleuāe, et sic in infinitum. Tertiò n̄ potē ēē qualitas diuersa à calore ob praedictam raem, nam etiam haec indigeret ueluti accidens aliâ uirtutis superadditione, et haec iterum alia etc.

Nota caam instrumentalem in actu qsi prio eleuari per coniunctiem, siue uniem, quam hre debet cum agente principali.

Conclio scta, caa instrumentalis in actu qsi prio eleuat per gianctiem siue uniem, quam hre debet cum agente principali, quae unio uaria est pro uaria caarum instrumentalium, nam prio in artificialibus ordinariè giungit localiter per gtactum aliquem, et plerumq; accedit motus localis per quem in actu scto complet eleuatio, sic calamus manui giungit, deinde mouet, et sic

effectum instrumentalem, hoc est, scriptionem ef-
ficit, dixi plerumque, nam sunt instrumenta
artis, quae videntur magis passiua, quam ac-
tiua, ut incus, scamnum, sella, mensa
etc. quae non necessario mouent localiter,
ut inseruiant tunsioni, sessioni, comes-
tioni etc. necesse tamen est aliud corpus ad
illud moueri, quod aliquo modo sustentet
sic ad mensam inferunt cibi, ad sellam
ambulat sessurus, incudi ad mouet malleus.
Secundo instrumenta moralia uniunt prin-
cipali agenti, per aliquam dependentiam
eamque saepe fundatam l. in iure, con-
uentione, spontanea subiectione etc. ple-
nè a. eleuat ad agendum, per commis-
sionem, imperium, nutum, consilium etc.
ut cum Dominus seruo imperat, hoc, l. il-
lud faciendum, et Rex legato suo dat
commissionem negotia regni pertractandi.
Tertio, quod ad instrumenta supernaturalia
attinet, qualia dicunt esse sacramenta
a Theol. respectu gratiae diuinae, item
humanitas Christi respectu miraculorum uideri
possunt Theol. ad quos ista spectant, ut

Qua ratione instrumenta moralia uniunt principali agenti.

Quomodo eleuent instrumenta supernaturalia.

392. Suar. 3. p. in S. Thomam d. 31. Vasquez ibidem, q tn̄ Suario repugnat, negando uim physicè estiuam gratiæ diuinæ in. ēē sacramentis. Quæstio ē ingeniosa et acriter utrinq; disputata, lectu digna.

Quomo instrumenta nāalia coniungant cāæ principali.

Quartò instrumenta nāalia, quæ sunt propriè huius loci, uniunt, ac coniungunt cāæ principali licet separata sint localiter à suo principali ex quadam nāæ institutione per relaēm essialem ad illud quam uocant relaēm substitutionis, siue subordināis, eo, qd sua nāa talia accidentia ueluti instrumenta data sint substiæ, ut loco, ac noīe illius agant, et talem estum producant, atq; hæc relatio, ut recte Forerus ait, adhuc tn̄ fundamēlr, et in actu prio, atq; inchoatiuè eleuāo ē cāæ instrumentalis nāalis, ultimatè u. et in actu scto, complet eleuāo per concursum Dei nam rāe, et intuitu huius relāis dat instrumentis nāalibus concursus à cāa prima ad estum ordinariè et quoad entiam ipsam ipsis perfectiorem ac sublimiorem quam aliās cāæ prīa datura fuisset, dixi

ordinariè, qa si manus, oculi, aures etc. quoad substiam, ut subordinantur aiae raonali ug. inter caas instrumentales numerentur ut uulgo solent, erunt quoad entiem perfectiores actibus, motu ug. auditione, uisione etc. quoad uirtutem tn propriam efficiendi erunt inferiores. Non multum abire à nobis udnr illi, qui dicunt eleuari instrumentum, ad producendam substiam, l. effum principalem accidens l. instrumentum agere, cum subordinae ad agens principale, subordinari a. nihil aliud ee, quam deberi tali agenti ita qdm, ut si instrumentum ysideretur, sctum se, et absqs ordine ad principalem caam n illigatur in eo uirtus per omnia proportionata per quam ystituatur caa in eo genere caandi, in quo dr instrumentum. Dubium e, in quo genere caae eleuetur instrumentum.

Nota subordinari nihil ee aliud, qm deberi tali agenti.

Conclio tertia, probabilis e sna Mur: d. 4. q. 2. eleuari in genere caae finalis rao e. qa caa prima in gratiam agentis

Nota instrumentum in genere caae finalis eleuari.

principalis sdi tribuit instrumentis cursum ad estum nobiliorem se producendum, rae cuius cursus moueri dnr instrumenta n foalr, et nitrie, sed finaliter, qa gratia principalis agentis caant eundem effum, quam uirtus principalis caare dr deinde, qa ut dictum e caa instrumentalis tali ui, ac uirtute e praedita pp caam principalem, ut eius uices in productione subeat. Sdo etiam dicipe caa instrumentalis eleuari in genere caae explaris, rao patet ex dictis, qa caa instrumentalis accidens ug. in productie substiae oibus modis conat l. foalr, si caa e uniuoca l. uirtualiter, si e aequiuoca principalis exprimere substiam, e itaqs caa instrumentalis quodamodo naae penicillus ad foandas, et qsi depingendas substias ipsas, l. uirtutem illarum quae sunt eiusdem efficaciae, ac mensurae. Tertio eleuat etiam a caa principali in genere caae efficientis ex ipso qa substia producit caam proximam ipsius caae instrumentalis ug. ignis producit calorem

Nota caa instrumlem ee quodam modo naae penicillu ad foandas et qsi depingendas substias ipsas, l. uirte illarum.

intra se, qui calor postea producit calorem alium in sbo, manu, ligno etc. atq; ita hunc calorem format, et quasi instruit eo modo, quo caa principalis, et quantum exigit.

Dices prio, q̃ priam ꝯclim, elevari instrumentum nihil ē aliud q̃ moveri à caa principali, sed oē instrumentum movet per aliqd intrium ad actiem iuxta coe axioma phlicum (oē instrumentum agit ut motum) ergo oē instrumentum elevat per aliqd intrium impressum à caa principali. Scto patet explo alicuius bacculi qui, n̄ nisi motus aquam movere potē nec rota lapidem molarem, in molendino rotando movet, nisi prius ab aqua ipsa rota moveat, ergo instrumentum qlibet debet in se recipere motum ab agente principali, ut agat. Tertio per elevationem à caa principali, fit potens caa instrumentalis ad producendum effectum, quem alias n̄ posset producere. ergo elevat per virtutem impressam quomo alias potens redderet, et eēt nunc, quae

Obiectio. Elevari instrm nihil ē aliud, q̃ moveri à caa principali.

Nota axioma philosophicum, oē instrumentū agere, ut motum.

Obiectio.

Obiectio.

ante non fuit.

396. Resp: ad prium eleuari ē moueri d. lo-
calitar et efficienter N. efficienter l. fi-
naliter esto, sed oē instrumentum mouet
per aliqd intrium d. si moueat locali
motu, et efficienter C. si finaliter
N. ad axioma illud, oē instrumentū
agit, ut motum, R, ut motum finali-
ter l. alio modo C. motu locali, et ef-
ficienter proximè N.

Nota eleuari ēē moueri, localiter N. finaliter C.

Resp: scto concedo a bac[illegible] rotaqs
molari nihil nisi motis [illegible]ari dico
a illa ēē instrumā artificialia respu
talis, talisuè motus.

Resp: ad tertium instrumentum fieri
potens per eleuaēm ita tn, ut nihil
in se intrīè ac fōalr recipiat de nouo
extrīè tn cognotat aliqd per modum
cōdionis pp qd deinde perfectè po-
tens denōiat, id u. qd sic cognotat
ē cursus Dei, ex intuitu relatis illius
quam substitutionis appellari dixi con-
cessus, unde, qd supra monui instru-
mentum inchoatiuè potens dr. sine su-
per addita ipsi entitate noua, com-
platiuè tn, et in actu scto, dr potens

Nota instrumentū inchoatiuè dici illud, qd sine superaddita ipsi entitate nouè ē in actu.

per applicaem, et g cursum actualem eadem
prime, q tn g cursus formalr n e necrio in
instrumentis, licet ae poit, sitqi in eais
immanentibus.

ARTICVLVS 6TVS quid substantiae, et quid accidentia agant

Dubitatur prio, an a substia accidens poit
produci. Sdo an poit ab accidente produci
immediate substia. Tertio an substia poit
immediate producere substiam.

Conclio pria, substia pe producere
accia sibi intria, ita Suar: d. 18. Met:
sec. 3. pbr prio inductie, nam illectus
uoltus etc. proxime manant a substia
aime, ex coi. Sdo si substia n poet p
sei psam producere accidens, tunc necrio
producerat medio aliquo accidente alio
et hoc iterum alio, et sic in infinitu.
Tertio pbr ex Suar: loco cit: et Mend:
d. physica g. qa aqua se reducit ad
pristinum frigus, atq tunc saepe praeter
ipsam aquae substiam aliud principium

Nota substiam posse producere accia sibi intrinseca.

398. producens assignari n̄ potē, ut supra demon-
stratum. Quartò proprietas manant à sub-
stia, hæ a. sunt accia, ans ē coia,
atq; etiam hoc modo magis illigit con-
nexio inter foam, et proprias.

Dubitat. qd sit emanatio unius ab altero.

Dubium ē, qd sit emanatio unius ab al-
tero, cuius in prima probaē, et per to-
tum phliæ decursum sæpe mentio
fit, sicut etiam resultiæ. Rp. prio
cum Suar. dispaē cit. ēē ueram ef-
ficiam, siue actiam, quanq; n̄ semp
reputet actio per se distincta à re,
quæ remanat, aut resultat, neq; ut
propria mutatio censeat, rao ē pria
qa si n̄ ē efficia uera, tunc absle
n̄ erit efficia, sicut qd n̄ ē uerum
aurum, absle n̄ ē aurum, sed idolum
auri, si a. ē uera efficia, erit etiam
uera actio, qa actio uera ē per quam
uerè aliqd ponit in subo, atq per ue-
ram efficiam ponit uerum ens in subo
qlitas ug. l. accidens aliud. Scto per
resultias, seu dimanaes uerè ponit
accidens aliqd de nouo in subo patet

Respondet ēē ueram efficiam, siue actiam, quanq; n̄ semper actio reputet per se distincta à re, quæ remanat, aut resultat, neq; ut propria mutatio censetur.

Quid dicat uera actio.

ex dimanaē frigoris, ex aqua calida ex dimanaē proprietatum aīæ rāonalis.

Resp: sdō, resultiām, siue emanaēm ēē actiēm distinctam à productiē rei, à qua dr̄ aliqd resultare, rāo ē, qa q pos. sunt separatim fieri et existere, namen aqua calida ante annum ug. producta potē resultare frigus, ubi sine dubio prima productio aquæ, et resultiā hodierni frigoris n̄ fuerunt semp simul deinde posset Deus aīam rāonalem producere sine resultiā illectus, aut uoltis, gb iterum productio rei, hoc ē aīæ, et resultiā illectus separarent.

Nota ex responsione sdā resultiām, siue, actiēm ēē distinctā à productiē rei, à qua dicit aliqd resultare

Hices, si resultiā ē uera actio, tunc dabit ad relaēm uera mutāo per se, siue actio, qd ē 9ª Arlem. R. Suar: loco cit: d. dabit motus per se in rigore loqndo negat, laxè sumptus C. qn̄ dimanaon. talis ē, ut nunqu̅ pōit per se, et separatim fieri, sed solum, ut gnexa priori actioni ac trnō illius, tunc illa n̄ censet propriā et per se actio, aut mutāo, sed qsi complementum accidentale prioris actionis, ideoqs ad huiusmi accia l. proprias dr̄ n̄.

Obiectio.

Responsio.

Si resultantia ē uera actio, tunc dabit ad relaēm uera mutatio per se. D. per se in rigore loqndo R. laxè sūptus C.

Nota, qn̄ actio seu resultantia per se, et separatim fit, ut in reductione aquae ad pristinum suum frigus tunc censetur per se actio, et propria mutatio pendens per se ad talem accidentalem trnum, quae distinctia n̄ ē tam in re, quam in denominatione sumpta ex separatione l. ex comitia actionum.

Resp: tertio, veram resultiam ēē qd distinctum, et fōe resultante, et ab illa re, à qua dr aliqd resultare, et denique ab ipsa fōe alicuius actuali infōae, rāo ē, qa potē ēē infōao actualis item fōe, et res aliqua, sine resultia, sinimirum Deus solus ponaret liqditatem sine adiumento alterius caae efficientis in aēre, ut hunc infōaret, sic n- ēēt infōao actualis, item fōa, hoc ē liqditas, quae alias emanare solet ex aēre, item aēr ipse sine emanae aut resultia gō, haec separata ēēt, tam ab aēre qn̄ fōa, quam ipsa infōae.

Nota substia n̄ immediate accia producere in subo à se distincto.

Conclio sda, substia n̄ producit immediate accia in subo à se distincto, sed producunt haec ab accibus substiae. sic fōa sub-

stialis ignis n̄ producit calorem, ut in lapide, aut ligno, per seipsam immediate, sed hic calor producitur à calore igni intrinseco, ratio est, quia accidens, et in proposito explicato calor sufficiens est, atque proportionatus, per se ad producendum calorem. Sed tamen sine forma substantiali accidens aliquod, ut calor in aqua calida, ferro, lapide, producit calorem in manu, quo etiam potest producere, et actu ipso producit, quando est coniunctus cum igni, cum videatur esse eadem ratio, sive adsit, sive absit forma ignis, aliaque substantialis.

Conclio tertia, accidentia saltem dispositiva concurrunt, ad productionem substantiae, ratio est, quia accidentia producunt dispositiones requisitas ad introducendam formam substantialem, sic calor, siccitas etc., ignis producunt calorem, ac siccitatem in ligno tanquam dispositiones requisitas ad formam ignis subintroducendam, atque hoc est dispositive ad substantiam producendam concurrere neque est in hoc difficultas.

Nota accidentia dispositiva saltem concurrere ad productionem substantiae.

Nota accia n̄ producere substiam, tamq̄ caā principales, eo q̄d in uirtute aliena producant,

Caā uniuoca in specie conuenit cum suo effectu.

Caā aequocae principales sunt nobiliores suo effectu, continentijs eminenter suos effectus.

Nota accia posse producere substiam ut caā instrumentales.

Conclio quarta accia n̄ producunt substiam, tanq̄ caā principales, rāo ē, qa q̄d in uirtute aliena tm̄ producit substiam n̄ producit tanq̄ caā principalis, accia producunt in uirtute aliena C q̄d iuxta erat quae supra diximus n̄ illiges, qsi uirtus illa, quā operant, n̄ sit accidens, cum uenissimum accidens sit, sed sensus ē illam uirtutem ēē ex sua essia subordinatam, et com̄ensuratam n̄ accidenti, sed substiae tanq̄ caā finali, explari et efficienti principali. Sed si accidens producere posset principlr substiam, tum debet ēē uel caā uniuoca l. aequoca n̄ uniuoca, qa haec in specie conuenit cum suo effectu, sed accidens in spēe n̄ conueniret cum substia, n̄ etiam ēēt aequoca, qa caā aequocae principales sunt effectu suo nobiliores, continentijs eminenter suos effectus, ut Deus oēs creaās, atq̄ accia n̄ sunt nobiliora substia.

Conclio quinta, accia possunt producere substiam, ut caā instrumentales ita Suar: d. 18. Met: Ruu: Con: Murt: l.

8. de causis, Mend. et plurimi alij, quamuis Mend. et Suar. quoad formas substantiales à nobis dissentiant, ut postea uidebimus, probr conclusio, si per accidentia possunt produci gemmae aurum, argentum etc. tunc possunt producere substantiam, atque de facto, et ex communi philosophorum sphaerae caelestes, Sol. astra per sua accidentia hoc est influentias lumen etc. producunt gemmas, uniones ergo. Mo. est euidens. p. m. quia per se, suamque substantiam caeli, l. astra non possunt immediate producere aurum, ut n. causa aliquid agat in aliquo requirit contactum, siue praesentiam, sol. a. et stellae non sunt praesentes metallis existentibus in profundo terrae, neque unionibus in abysso maris ∂, ergo per accidentia producunt. Sed multae fiunt generationes substantiales absentae substantia, quae tamen generationes actualiter dependentes, non possunt adscribi alteri tanquam causae proximae quam accidentibus, quae in uirtute substantiae producant substantiam. Tertio quod instrumentum concurrit ad effectum causae principalis, consequenter est causa ipsius effectus, sed

Sol. astra. per sua accidentia. hoc est influentias producunt gemmas, uniones etc.

accia sunt instrumā, qō ꝯcurrunt ad effectum
caā principalis, hoc ē substiā, cuiꝰ effꝰ
ē substiā. Quartò imperfectio illis, hoc
ē accibꝰ, n̄ obstat, quin substiām faciant
ꝑꝑ quam raēm udēr negare adversarij
qō possunt substiām producere, pbr ans
à simili, si caā imperfectior n̄ posset
effectum perfectiorem aliquo modo produce
re, tum neqꝫ maā priā, imò, neqꝫ
ipsa fōa substialis poēt caāre composi
tum, nam maā ē imperfectior et
ipsa etiam fōa composito, ꝯseqns ē fal
sum, qō et ans.

Nota sub. stias creatas n̄ efficere imediatè substiām.

Conclusio sexta, substiā creatæ
n̄ efficiunt imediatè substiām, pbr pri
mò, si imediatè producerent, deberent
ēē intimæ ꝯiunctæ, ac præsentes pas
so, atq; frequentissimè n̄ sunt, imò
nunq̄ oīo ꝯiunctæ sunt nāalr rebꝰ
quas substialiter mutant, qō frequen
tissimè, imò nunq̄ imediatè produ
cere possunt substiām, certè in generāe
aialium, nunq̄ præsentes ēē fatui
ꝯstat, cum relinquat tm̄ vis seminalis,
mas a. siue generans sæpe multis

milliaribus ug. in Hispania, Gallia, aut
India sit, imò saepe n̄ amplius sit, ut
contingit, qn̄ parente mortuo foetus pri-
mum in utero materno primum aīatur.
Rx ant aliqui, licet substīa absint,
quoad se, suamq̄ entitatem, ēē tn̄ prae-
sīa, quoad uirtutem suam, in subiecto re-
lictam, sic Solem, astra, aiunt ēē prae-
sīa, auro, argentoq̄ in subterraneis spe-
cubus latentibus, n̄ quoad entitatem suam
sed raē lucis, atq̄ influentiarum suarum
quas per tria elementa demittant, sed
contra, haec responsio cōdicit SS. PP. qui
unanimiter ex imēdiata operaē Dei, quam
circa res creatas exercet perenniter colli-
gunt intimam praesīam perpetuamq̄ ac-
nunq̄ interruptam Dei in suis creaīs, sia
ad imēdiatam operaēm substīa n̄ requirit
nisi praesīa tm̄ uirtutis à substīa produc-
tae, tunc poterit uirtus aliqua praesens
ēē creaīs à Deo emissa, ipsa uolon-
gissimè ab ēē, ut stellae fixae multis
millionibus milliariorum ab auro in uisce-
ribus terrae latitantae. Tertiò in tm̄ potē

agere cãa effiẽns in qm̃ ẽ passo præsens, gõ si tm̃ sit præsens, poterit etiam per accĩa tm̃ agere. Quartò si fõæ substĩales imẽdiatè producunt substiam̃, n̄ erit necesse, ut etiam accĩa eam producant, nam fõæ l. producant totam l. n̄, posterius dicĩ potẽ, qa cum sint proportionatum agens toti effũi, q n̄ excedit uires illarũ n̄ est rão, cur n̄ totum producant, si u. totum producunt, qd faciant accĩa mxè cum effũ illis n̄ sit ita proportionatũ.

Contra dicta duæ sunt snãe, prima quæ Scoto in 4. d. 14. q. 3. Valesio Ochamo, Durando, alijsq; tribuit, negant simplr ab accĩbus effiuè posse produci substiam̃, siue uirtute propriâ, siue ut instrumenta, sed maãm tm̃ ab illis disponi, ut substĩa generantis imẽdiatè efficiat fõam substĩalem. Altera snã ẽ, Suar. d. 18. s. 2. Mend. hic, et aliorum, qui dicunt accĩa proximè, et per se attingere eductiẽm fõæ substĩalis, ita tn̄, ut substĩalis fõa generantis habeat suam

Nota uarias snãs contra dicta nr̃a in qbus simplr negat ab accĩbus effiuè posse produci substiam.

quoqꝫ propriam, et principalem efficiam oir-
ca eiusdem formae eductionem, immediate
per seipsam simul influendo cum acci-
dentali, et instrumentali principio modo
iuncta in re illi sit, et sufficienter
approximata.

Obiectio sententiae primae.

Obijcit quod prima sententia primo in tantum quidquis
operatur, in quantum est actu, siue quantum con-
tinet in uirtute sua actiua; sed ac-
cidens nullum continet actum substantia-
lem in uirtute sua quod non potest effi-
cere substantiam. Sed si accidens potest

Obiectio.

producere se solo sibi simile, ut
calor calorem, tunc poterit etiam
substantia producere sibi similem sub-
stantiam, sed potest accidens se solo, quod
etiam substantia, quod si potest sola frus-
tra erunt accidentia. Tertio imperfectius

Obiectio.

non potest attingere productionem perfec-
tioris, sed accidens est imperfectius
substantia, quod non producat substantiam.
Quarto, si accidens posset substantiam pro-

Obiectio.

ducere, id per suam actionem posset ut
calor per suam, hoc est calefactionem

408

Obiectio. qd dici n̄ potē, nam p istam calor p̄ducit, s. tō si accidens producere poēt substiam l. hoc faceret tanq̄ uirtus, siue instrumentum substiae, l. ut caa principalis posterius ē g̃ gelidem quartam prius falsum ē, qa si producaret substiam tanq̄ uirtus ipsius deberet ēē uirtus hoc iterum dici n̄ potē si n. ēēt uirtus substiae, hoc ēēt l. de essia accidentis C id ēē uirtutem D l. n̄ ē de essia illius, n̄ primum, qa tunc qdqd faceret accidens, faceret ut uirtus siue instrumentum substiae, itaq̄ calor cale faceret ut instrumentum substiae, qd ē absurdum, calor n. respu caloris ē caa principalis, nec etiam sctm dici pē, qa haec uirtus nihil aliud ē, quam ipsa entitas accidentis, qd a. magis de essia rei ē, quam illius entitas. Sexto ob.

Obiectio. ꝯcit Mend. d. 9. s. 3. si solum accidens producaret immediate substiam, et n̄ simul ipsa substia, tunc saepe gtin,

veret nullam dari causam principalem creatam
substantiae, sed accidens propriae suae solaeque
virtute esset in omni genere causae efficien-
tis scilicet, adaequatum principium substantiae
quo in philosophia nihil dicetur absurdius, p.
s. ferrum ut candens producat ignem
et calor putrescentis limi producat
ex putrefactione viventia mures, ver-
mes etc. tunc ferrum non est causa prin-
cipalis ignis, quia ferrum ex natura sua
non continet ignem, imo sic totam agendi
virtutem tribuis, ut familiariter loquar.
Mend. accidenti, quia ferrum non potest
concurrere per se ad ignem, et in
generatione vivium potest, quia terra,
aut fimus non sunt causae principales vi-
vium, cum nullum ex his terrae, aut
fimo assimilet, neque etiam ignis, qui
calorem in ferro produxit esse potest
causa principalis, ponitur enim esse extinctus,
quod autem non est, non potest agere efficienter

Respon: ad primum concessa M. d. m. accidens non
continet in sua virtute substantiae, principaliter C.

Responsio, accidens non continet in sua virtute substantiam

principaliter C. instrumentaliter N.

instrumentaliter N.

Respond: ad sctum n. s. rao disparitatis est limitata substiae perfectio, ob quam n potest nisi mediante alio tanq̃ suâ virtute agere, accidens a. cum sit virtus substiae n debet agere mediante aliâ virtute, nedet processus in infinitum, eandem ob raem licet substia sit immediate passiva ad agens extrium, n est propterea immediate etiam activa, illud n. dicit, aliquam imperfectiem, seu defectum, hoc a. perfectiem, unde mirum n est, si substia sit immediate passiva, n a. immediate activa, seu productiva subsistiae.

Responsio tertia.

Respon: ad tertium d. m. n potest producere, ut caa principalis C. ut instrumentalis N. et q cessâ m. d. eodem modo q sequiam.

Responsio quarta.

Respon: ad quartum d. per quamvis N. per aliquam, id est ignitiem C.

Responsio quinta.

Respon: ad quintum, produci ab accidente, tanq̃ à virtute sive instrumo, et ee virtutem substiae, praeterea ee de essia accidentis, n tn cuiusq̃, sed illius solum, qd est principium activum, n quomodocunq̃ q sideratum, aut respu cuiuscunq̃ estus, sed respu estus instrumo dissimilis, nam respu

similis ug. calor, respu caloris à se producti 4 ii.
n̄ ē instrumentum, sed caā principalis, nego
praeterea sequi, si eēt de essia accidentis (eē uirtutem) fore ut qdqd faceret
tanq̄ uirtus substiae, n̄ n. ualet gsequia
Deus ē essialr uoltas, gō qdqd operaf.
operaf ut uoltas, qa, ut uoltas ē, Deus
n̄ illigit, sed amat, odit, gaudet etc.
sic etiam ex sna phli aia hois est
eēialr raonalis, n̄ tn qdqd agit, agit.
ut raonalis ē, n̄ n. ut raonalis ē, uidet
sentit, nutrit etc. sed ut sensitiua, aut uegetatiua talia operaf. rao praedictae solutionis ē, qa calorem eē caam principalem, et eē uirtutem substiae sunt duo
gceptus inadaequati in eadem re gceptibiles in ordine ad diuersas operaes
et sic raē minus eadem entitas potē
dici caā principalis, raē alterius instrumentalis.

Respon: ad sextum N. S. ad probaem eius dico prio caam principalem ignis in explo ibi allato eē ignem, siue exhalaes igneas in poris ferri inexistentem. Sdo dico muris aut uermis, qn̄ Responsio sexta

nascunt ex limo, aut fimo, caam principalem fore uermem, aut murem, cui accia producentia foas substiales uermis, aut muris subordinant ueluti instruma, auctores snae sctae, obijciunt primò ꝯnram quaelibet res è pp operaem, ꝯ etiam foae substiales, ꝯ possunt etiam per se operari. Sctò immediatè agere è maior perfectio, quam agere mediatè, n è igit tribuenda actio immediata accidentibus, et neganda substijs.

Obiectiones auctorum snae secundae. prima obiectio.

Obiectio.

Obiectio.

Tertiò l. negat foae substiali actio immediata ob perfectiem foae substialis l. ob imperfectiem, n prius, aliàs neqs Deus posset agere immediatè n posterius, qa sic accidens multò minus agere posset immediatè. Quartò si foae substialas n agunt immediatè tunc hae foae, quae sunt caae principales n eant per se physicè actiuae, sed moraliter tm agerent, sicut imperator ug Rom: bellum gerit hoc tempore cum Rege Sueciae Tyranno, in Pomerania per suos Duces ac milites.

Obiectio.

Rx. ad primum esto ans. c. etiam q sequam
n. n. negamus oem operaem fore, sed im-
mediatam solum ad extra. Rx. ad sdm.
d. e maior perfectio immediate agerem
strumtr, quam principlr mediate N. ans
immediate agere principlr e maior per-
fectio, quam mediate agere principlr
c. ans, accidenti u. respu substiae tribuit
actio tm immediata instrumtis, n prin-
palis, item agere immediate instrumtr
e maior perfectio, quam agere media-
te instrumtr, quam mediate principlr N.
Rxent aliq ad tertium negari actiem
mediatam principalem ad extra ob perfec-
tiem talis actionis. Rx eo sdo negari
substiae ob imperfectiem substiae ac N.
qd sic, neqs accia possent immediate age-
re. Dices accia sunt imperfectiora sub-
stijs go si negat ob imperfectiem
substijs actio immediata neganda erit
etiam accibus. Rx. d. accia sunt im-
perfectiora, quoad gradum entis c. quo,
ad efficacitatem N. Rx. ad quartum

Responsio.

Responsio.

Nota agere immediate instrmtr ee maiore perfectiem q agere mediate principaliter.

Objectio. accia imperfectiora ee suis substijs.

Responsio. quoad modum entis c. quo, ad efficacitatem N.

414. N. S. licet n. fo̅a substi̅alis im̅ediate n̄
agat, falsum tn̄ ē substiam̄ n̄ agere, qa
agit per suam instrumentum, dispara.
ē rāo imperatoris in bello, et fo̅a sub.
sti̅alis, qa miles ab imperatore n̄ ac.
cipit physicè pugnandi uires naāles
sicut accidens accipit uires agendi
à fo̅a substi̅ali, cuius intuitu Deus
etiam cursum præbet peculiarem.
neq; etiam miles imperatori ē à naā
datus, ac subordinatus tanq̄ instrumen.
tum in hunc finem, sicut instrumā
naālia sunt data substijs, ut loco il.
larum, et qsi iuxta earum præscriptū
necessiām atq; naām, nutumq; agant.
Ex dictis colligi potē, cur naā acci.
dentibus, et n̄ substijs uim dederit im̅ediate
producendi substiam̄, qa corpora naālia de.
bent ibi multa producere, ut citatus auctor
ait, ubi pp molem suam n̄ tam expeditè
sicut illigiæ, aut pp limitaēm n̄ ubiq; si.
cut Deus ēē possunt præsia p suam
substiam̄, ut patet in generaē aīalium,
aut concursu Cæli ad generaēm rerum

mundi inferioris, hunc igitur finem ut asse-
queretur naturam, dedit ipsis instrumenta separata
hoc est accidentia talia, quae perinde effica-
tia, atque si realiter cum ipsa corporum
naturalium substantia identificarentur, et sic
praesto essent, ut etiam violenter in aliquo
subiecto existere, et loco, ac nomine ipsorum
met corporum producere substantiam possint

ARTICVLVS VIII.
a quibus accidentibus producatur substantia

Conclio, accidentia, quae sunt in passo, sunt
causa proxima efficiens substantialis formae ea
u. quae sunt in agente, sunt causa remota
probatur prima pars, tum quia accidentia quae sunt
in agente saepe iam perierunt, quin forma
substantialis producitur, ergo accidentibus in agente
non potest adscribi productio, ergo accidentibus
in passo. Secundo, tum quia accidentia in materia
passo, habent eandem vim, quam quae
sunt in agente. ergo si possunt ea, quae
sunt in agente, poterunt etiam illa, quae

Accidentia quae sunt in passo sunt causa proxima efficiens substantialis formae ea u., quae sunt in agente, sunt causa remota.

416. sunt in patiente producere substiam, et
cum praeterea ista sint propinquius ap-
plicata, magisque unita passo, potius com-
petit productio formae substialis accibus
in subo, quam in agente, quamvis
n. agens saepenumero ita arcte sit
unitum passo, ut n. possit magis, adeoque
etiam ipsius accia videantur quantum
e ex se poe substiam generare ni-
hilominus in tali casu putat Albertinus
à Deo, tanquam auctore naae determi-
nari à quibus fieri debeat actio, cum
a. sit gueniantius, ut ea, qui in passo
sunt, determinentur ad producendam
formam substialem, sic etiam fieri pro-
babiliter iudicat, nec mirum ee ad De-
um confugere quando deficit naa quam-
vis in dicto casu n. inguenians ex-
istimem dicere tam ea, quae in
agente, quam quae in patiente sunt
ad generaem concursura actione coi.
Tertio, si Deus solus produceret calorem

sufficiant intensum in aliquo subo, tunc
talis calor producere poet substiam sine
adminiculo caloris alterius haerescen-
tis uid. in agente qn'qdm talis in propo-
sito casu n daret.

Probatio partis sctae gctionis.

Probat sta pars gctionis, qa illud potē
dici caa remota, qd ē caa mediata.
sed accia in agente ug. calor in igni
sunt caa mediata, qa producunt caam
immediatam effiuam substiae, accia ni-
mirum in subo, in quo ignis producit
ad hoc n. datae sunt qualitates actiuae
elementis, ut point mediantibus illis
producere disposias ad introducendam
foam similem cum subo.

Obiectio.

Dices prio, accidens nullo modo po-
tē producere substiam, go neqt accidns
in passo, pbr ans. ut aliqd poit producere
debet illud l. uirtute, l. foalr gtinere
sed accidens n gtinet foalr substiam.
alias eet substia, n etiam uirtute, alias
accidens eet caa aequiuoca substiae.

Obiectio.

Dices sto, accia n agunt in subo

in quo sunt, nam calor ug. n̄ producit qd q̄
in lapide, in quo ē, gō neq̄ poterit produ-
cere foam substialem in subō, in quo ē

Obiectio. **Dices** tertiò, id, qd n̄ existit, n̄ po-
tē ēē caā efficiens instrumentalis
alicuius effg, sed accia in passo sæ-
pe n̄ existunt, qn̄ foa substialis pro-
ducit, gō n̄ possunt ēē caā effici-
ens substialis foæ, p. m. qn̄ foa pro-
ducit, desinunt accia disponia, gō qn̄
foa producit, accia n̄ sunt, pbr ans,
qn̄ desinit compositum, desinunt ip-
sa quoq̄ accia, quæ sunt in composi-
to, sed qn̄ producit noua foa substialis
tunc desinit præcedens compositum
lignum ug. adueniente foa ignis, gō
etiam accia ligni.

Responsio accidens n̄ ꝯtinet uirtute completa C. incompleta N. **Respond.** ad primum, n. primum ans
et ꝯsequiam primam, d. sctm ans, debet
ꝯtinere uirtute completa, et simplr propor-
tionata N. incompleta et sctm qd pro-
portionata C. sed accidens n̄ ꝯtinet uir-
tute completa, et simplr proportionata C.

incompleta et sctum qd proportionata ac
sufficiẽ per se, atq; indigente eleuãe N.

Respon: ad sctm, d. accia n̄ agunt
actione uniuocâ C. æquiuocâ N. pro-
ducunt n. actum diuersæ speci à se, sic
cõiter dicunt per speem illigibilem im-
pressam in illectu produci illectiem,
n̄ a. aliam speem.

Accidentia n̄ agunt actione uniuocâ C. æquiuoca N.

Respon: ad tertium, esto M. n. m.
et probaem m. ac dico desinente com-
posito desinere accium disponium subm
denõiais, n̄ in hæsionis, hæc a. probaõ
supponit falsum fundm, nempe accia
subiectari in toto composito, falsum n.
ẽ prio accia spualia ug. illectum, ac
uoltem subiectari in maã, gõ neq; in
toto composito, neq; etiam oia accia
subiectant in fõa, qa maãlia saltem
siue corporea, n̄ sunt in aia raõnali
nisi dicere uelis in aia eã duriem, l.
frigg aut sicciem. Sctò si accia subiec-
tarent in toto composito, tunc g'' Arlem
1. de generi n̄ manerent eadem accia in
genito, et corrupto, pbi s. qa corrupto

Responsio.

420. subo pereunt ipsa quoque accia, sed composi
tam, quod est subm accium iuxta adversa
rios corrumpit in generatione, quo etiam ac
cia ipsius corrumpent. Res manere
eadem specie accia n numero, contra
experia docet quaedam accia eadem nu
mero manere corrupto composito, ut si
homo, l. aial aliud moriat, retinent
easdem vulnerum cicatrices, quas ha
bebant ante, et si curvum nasum ha
buit, aut pedem, aut dentem longi
orem, nec dirigit nasus, aut pedes,
nec extrahit dens, a quo n. agente
et in quem finem eent aliae cica
trices productae, l. alia longido in
dente, l. alia in naso simitas, aut
in pede curvitas, deinde cum alicui
amputat caput, n eo ipso momento
perit ois calor, aut color corporis, sed
utrique sensim expirant, et tn forma tota
lis substialis in aialibus saltem perfecti
oribus abijt. Factaque est corruptio substialis

compositi l. humani, l. bruti. Dices, ca- Dices calo-
lorem de nouo produci, à fo̅a de nouo rem de nouo
geniti. q̄ ē prīo, q̄a iuxta multorum produci à fo̅a
, sn̄am in corruptiē uiuentis n̄ generat de nouo geniti.
noua fo̅a substīalis, quam illi appel-
lant cadauericam. Sd̄o si daret noua
substīalis fo̅a, de qua suo loco, tunc sal-
tem cicatrices negi etiam calor, aut colos
ab illa producerent, q̄a à fo̅a geniti
n̄ quaelibet oriunt accīa, sed q̄ illi sunt
gnaēlia, ac debita, quale accidens nec
cicatrix, nec calor tantū ē respū ca-
daueris, cum innumera cadauera cara-
ant tām cicatricibus, q̄ calore intenso
qualis reperit in corpore, cui recens
praecisum caput ē.
Dubium ē, an instrm̄ necrīo habeat Dubitatur.
praeuiam aliquam actiēm propriam
ante illam, quā operat ut instrum. R. Respondet.
n̄ ēē de raē instrumi, q̄a saepe ettū pro-
ducendū n̄ praereq̄rit actiēm, l. dispo-
siēm praeuiam, ut patet in calore, qui
ē in passo, hic n. ut producat fo̅am

422. ignis, n̄ debet operaēm praeuiam exerce-
re, si n. deberet aliquam exercere ma-
xè eēt productio caloris, qd dici non
potē, qa sic eēnt duo calores diuer-
si numero in eodem sūbo. Sdō frus-
tra produceret, n̄ n. magis per hunc
disponeret sūbm ad recipiendā fōā ignis.

Obiectio. **Dices** prīo, multa instrumēta hēnt prae-
uiam actiēm, gō idem dicendum ē, de
quouis alio, cum sit par rāo, ans pu-
tat ex calore igni intrīo, item ex instru-
mis artificialibus, serrā, malleo etc. Sdō

Obiectio. si instrūm n̄ hēt necrīo praeuiam ope-
raēm per quam ueluti accomod et ad
principalis caēe ettum. tunc n̄ erit rāo
cur hoc potius, quam illud instrūm, ācā
a principali adhibeat producendo ettū.

Responsio. **Respon**: ad prium, esto ans N. c. ā n.
ex parlari infert gclīo urlis, aliās se-
queret omnes hoīes claudicare, qa ali-
qui claudicant, rāo negatae g seqiae
ē, partim disparitas fōarum introducen-
darum, quarum aliquae requirunt dispositiem

praeuiam, et g seqnr etiam operaem praeuiam, aliae a. ut uidimus, n requirunt partim ipsius instrumi necessitas ut in artificialibus, q mediante impulsu recepto in se effum suum operant.

Respon: ad sdm N. S. cur a hoc potius quam alterum assumat à caa principali ad effum producendum, caa e cuius qs instrumi naa. quâ fit aptum instrum, ad hunc potius quam alium effum. a. 8. an accia respu cuiusuis effus sint caae instrumentales, et an separata à subopos. sint producere effum. Responsio.

ARTICVLVS 8Tus

an accidentia respectu cuiusuis effectus sint causae instrumentales, et an separata à subiecto possint producere effectum

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

424. **Conclio** prima, accidentia respectu alterius accidentis secum in spe convenientis, est causa principalis, ratio est, quia causae principali, addit effectum sed dictis accidentibus assimilatur effectus caloris v.g. calor. Secundo, quia accidens per suam propriam virtutem est sufficiens proportionatumque effectum accidentario. Dices, accidens subordinatur substantiae, est n. virtus substantiae, et est entis ens. Ergo non potest esse causa principalis, cum omne creatum subordinetur Deo. Respondetur concesso ante N. C. quia sic nullum ens creatum esset causa principalis, cum omne creatum subordinetur Deo, adeoque in operando dependeat. Antequam respondeatur ad alteram partem propositionis arti, notandum est id, quod quaeritur an accidens separatum possit agere, illi vi posse prio, an separatum a subo gnali, v.g. calor in actu, l. secundo separatum esset causa ratum ab omni simpli substantia, ut accidens in mysterio Eucharistiae quantitati inhaerens, l. tertio extra omne subm existens possit aliquid producere ad quod respondetur sequentibus conclusionibus.

Accidens respectu alterius accid. potest esse causa principalis, si tamen in specie secum conveniat.

Dices.

Respondetur accidens licet sit subordinatum substantiae, nihilominus esse causam principalem, alias n. nullum ens creatum esset causa principalis.

Conclio secunda, accidens in subo etiam illo, cuius virtus gnalis non est, ut calor in aqua

imò etiam separatum ab oī substantia
potē agere tam instrumlr. quam principlr
pbr pria pars. qa calor excellens in ligno
potē producere alium calorem in manu.
n̄ ut caā instrumlis, ut patet ex dictis
gō, ut principlis, item si sit valde intensus
potē producere ignem, n̄ a. ut caā
principalis, gō ut instrumlis, praeterea
accia panis, ac vini in venerabili sacramento de facto producunt frigus, aut
calorem, et tn̄ sunt, à substia separata
licet inhaereant quantitati, denique
pbr gclio ursim, atqs insuper qd acci
dens quoqs separatum ab oī subo possit
agere, sive instrumlr. sive principlr mo.
do: Deus in hoc ultimo casu per suum
ycursum suppleat dectum caā maalis
qa accia separata suam entiem n̄
perdunt ex hypothesi gō neqs vir
tutem efficiendi. simile sibi accidens
tum qa accidens separatum à subo li.
cet n̄ possit producere substiam virtute
propria, poēt tn̄ Deo ita determinante in
virtute substiae, et cum subordinaē ad il.

Accidens separatum etiam ab oī sbstia potē agere tam instrumentaliter, q̄ principlr.

Nota accia in venerabili sacrm. panis, ac vini de facto producere frigus, aut calorem, et tn̄ n̄ ie à substia separata.

426. lam, adeoq; instrumentaliter.
Difficultas tn̄ ē si accidens producens sub-
stiam, ita separatum sit, ut n̄ appareat
substiā aliqua, cui tanq̄ principali ef-
fus substialis tribuat, in cuius nam uirtu-
te substiae accidens effum instrumlr
producat, sic quaeri potē, qn̄ unio ug.
aliqs in profundo maris, l. carbunculus
in sinu terrae, l. rana ex putri mā,
aut si flos in uiridario producit, q̄ sbstiā sit
caā principalis in cuius uirtute accidens
instrumlr gcurrat. R̄ deo ipsis ferè ver-
bis eruditi Baumanni de caā effici-
ente gclusione sequente.

Conclio tertia, in illius uirtute accidns
producit substiam, cui assimilat tanq̄
prototypo effum, licet id n̄ posuerit
accidens effiuum, accidens effium substiae
rāo hēt ex ipsa defiē caā principalis
et instrumlis. Sed accidens n̄ potē pro-
ducere effum, in uirtute eius substiae
quae substiā ē inepta, ut producat talē
effum, sed substiā cui effus n̄ assimilat

est inepta, ut producat effectum, quod in eius virtute
producere non potest, m. videtur evidens, quia ac-
cidens producit effectum substantialem in vir-
tute causae principalis, atque substantia ad pro-
ducendum inepta causa esse non potest, ut
ex terminis patet, quod neque accidens in
virtute ipsius potest producere, p. etiam
m. ad id producendum est inepta substantia
aliqua, quod in se neque virtute, neque
formaliter continet aliqua substantia sed effectum
in quo non assimilatur alicui substantiae in
tantum substantia illum non continet, quod in tantum est
inepta ad eum producendum p. m. si
effectum continerat virtute. l. formaliter etiam
secundum eam rationem secundum quam non assimilatur
tunc effectui secundum illam ipsam rationem virtu-
te aut formaliter assimilaretur, et simulatur as-
similaretur, hoc ex hypothesi quod im-
plicat, quare accidens producat ef-
fectum in virtute eius substantiae ac consequenter
illa substantia erit causa principalis, cui ef-
fectus assimilatur, quippe omnia principalia agen-
tia saltem secundum quandam idaeam radicalem

428. ab ipsorum essentia indistinctam agunt hoc ip-
so quod non aliud omnino quasi ex se trahere,
et in hoc ursum producere possint, quod in
ipsorum essentia ac potentia contineat, atque adeo
productiones omnes necessario tendunt in similitu-
dinem naturae adaequatae, aut in adaequatae
univocam, aut analogicam agentis princi-
palis, caelum itaque cum per accidentia a
se diffusa gemmam l. aurum producit causa
principalis est, nam effectum eiusmodi essentia
licet non formaliter, eminenter tamen continet
in Caelo, gemmaeque maris, terraeque me-
talla, ac mineralia, nihil aliud sunt
quam virtualia quaedam naturae caelestis imi-
tamenta, at quando florem, aut musculum
idem caelum accidentibus suis proseminat
saltem respectu illarum formalitatum substan-
tialium, quae viventi, ut viventi conveni-
unt non est agens principale, cum illud
hoc est caelum, sit extra gradum vi-
ventium, eumque in se non contineat, qua-
tenus tamen a floris aut musculi substantiis
possunt eadem accidentia effici, qualia a Caelo

Caelum cum per sua accidentia a se diffusa gemmam l. aurum producit causa principalis est.

quoque attingi possunt sub ea foalitie et per-
fectie cælum eorundem causam principalem
esse non est, cur negamus, quâ tamen ut dixi
estque eiusmodi uiuit, illud. id est. Cælum
est tamen instrumentum naturæ, huius, aut illius ui-
uentis, hoc est, ranæ, floris etc.

Cælum est tamen instrumentum naturæ, huius, aut illius uiuentis.

Dices, indignum est, Cælum dici ra-
nunculæ alicuius instrumentum. Respondeo. dici
solius ranæ instrumentum, esto, huius et innu-
merabilium aliarum specierum. Respondeo. Cæ-
lum non infinitis propè florum arbo-
rum, animaliumque speciebus subordinatur
ac singulorum perpetuitati ministrat,
adeoque se multiplices cælorum corti-
næ quæ sunt citati auctoris elegan-
tia uerba contineant ad terram cum in-
colis suis fouendam, sicut multipli-
ces oculi tunicæ ad pupillam, quare
etsi ridiculum fortassè fuerit, si
tanta Cælorum uoluntia, uni tamen ranæ
figurandæ girarentur, tamen tot animan-
tium uiuaria, tot florum uiridaria,
tot arborum plantaria tot modis supra

Dices, indignum esse Cælum dici ranunculæ alicuius instrumentum. Respondeo. solius ranæ instrumentum. C. respectu aliarum specierum C.

naam elevata, si Caelum instrum habeant nemini mirum videbit, hinc ad proposi-tum hoc sapient Hebraei quidam, apud Guilielmum Paris. dixerunt Deo tanq. figulo, Caelos ee pro rota, et sublunaria oia pro argilla.

Sapientum quorundam Hebraeorum dictio Deo nimirum tanq. figulo Caelos ee pro rota, et sublunaria oia pro argilla.

Conclio quarta, rerum aiatarum ug. murium, vermium, ranarum, aliarumq. quae ex putri maa, aliave rae generari solent, et quarum disposies a propria caa n ponunt, caa prinpalis e ipse musculus, vermis, aut rana, sdm specificam naam, haec gclio aliqua ex parte prio ex praecedente colligit. Sdo probat eqa caa prinpalis, e cui virtus instrumentaria intendit assimilare effum, sed virtus, sive accidens cupit assimilare, sive intendit similidine atq. imortaliam per se prio naae specificae, ranae, vermis etc. go vermis, rana e sdm naam specificam caa prinpalis. Tertio si naa specifica praedictorum aialium n eet caa prinpalis, in

Rerum aiatarum, ug. murium caa prinpalis e ipse mus. sdm specificam naturam.

Nota eam ee caam principalem, cui effum intendit assimilare virtus instrumentaria.

cuius uirtute accidens produceret, uermem, l. muram etc. tunc l. esset Deus, l. Caelum l. aliquid animal singulare, quatenus singulare, nihil horum dici potest, non primum, quia uidetur sane absurdum, toties et in generationibus innumeris animalium imperfectorum, atque insectorum, Deum constituere quasi uicariam causam creaturarum quam defectum debeat perpetuo supplere. Secundo est etiam parum philosophicum ad primam causam recurrere in effectibus naturalibus, si commode ad causas secundas, ut in proposito referri possint. Tertio praedicti effectus habent causas creatas instrumentales, ergo etiam principales.

Probatur secunda pars, si Caelum esset causa principalis praedictorum uiuentium, tunc non esset imperfectius ipsis, cum omnis causa principalis physica debeat esse uel aeque perfecta l. etiam perfectior suo effectu, sin non debet esse perfectior l. aeque perfecta tunc etiam causa instrumentalis poterit esse causa principalis respectu eiusdem effectus, sed Caelum est imperfectius uiuentibus ut talibus, ergo probatur prior

Nota omnem causam principalem physicam debere esse l. aeque perfectam, l. etiam suo effectu perfectiorem

auctoritate. S. Aug. lib. de vera relig. c. 29. Sdo
qa in qm aliqd habet perfectiores operaciones in
tm est quoad essentiam perfectius, sed vivia
ut talia habent perfectiores operationes
in animatis consequenter etiam Caelo, qd aliqui
absurde existimarunt vivere. p. M. qa
operatio perfectio confert perfectioni potentiae
huius perfectioni essentiae, p. etiam m. quo
ad animalia qa haec cognoscunt appetunt.
Sdo omnia animata habent vitales actiones
quarum nulla competit Caelo.

Animalia Caelo perfectiora, qa haec cognoscunt appetunt, etc. Sdo habent vitales actiones quarum nulla competit Caelo.

Probatur tertia pars, qd nrm rana, l mus.
culus aliqs n sit causa principalis sdum
singularitatem, qa alias debet assimi-
lari rana producenda, adeoque convenire cum
rana altera, quoad singularitatem consequenter
producenda esset eadem numero sicut est ea-
dem specie, cum rana, sive cum causa principali
quod esset et causa ipsius essent eadem nume-
ro qd fieri non potest.

Nota Caelum ab aliquibus n male dici causam applicativam effectuum sublunarium

Notandum est hic Caelum n male ab
aliquibus appellari causam applicativam effectuum
sublunarium, atque etiam eorum, qui expu-
tri mala producunt, sicut dr plagae seu vul.

neris caā ille, qui applicat ignem ad pulue
rem tormentarium loco cum glande ingestū, rium, atq; etiā
hæc u. applicād caā n̄ eodem samp modo eorum, quæ ex
gtingit, nam prīo fit dum agens applicat putri maā pro
caām principalem, ut cum incendiarius ig- ducunt
nem horreo admouet. Sdō dum uirtutem
alterius applicat, qd Dæmon n̄ unq̄ so-
let, et hortulanus, qn̄ floris alicuius l.
herbæ semen terræ com̄ittit. Tertiò
cum uirtutem alterius producit, ut cum
Sol, Cælumq; in putri ponit accidentia
necrīa ad ranam, l. in sectum aliud
generandum. Quartò cum uirtutis ali-
cuius subūm ē, ut caloris aqua. Quintò
etiam dici poēt caā applicatiua qn̄
qs maām admouet in qua producen-
dus ē ettus, sic simius ille dici potuit
caā applicatiua, qn̄ admouit pedem
felis igni, ut nuces inde raperet.

Dices, calor positus ab igni aliquo, uel Dices.
producit alium ignem, ut instrūm ignis
in coi. l. in indiuiduo, n̄ prīum, quia alias
ignis aliqs ēēt caā sui ipsius, et qdm principalis.

nam sub igni in cōi comprehendit oīs ignis in specie, ꝙ etiam ignis producendꝰ, n̄ sitm ut probatum supra ē R. produci à calore ignem, et instrum̄ ē ignis in cōi accepti, et ꝯnotantis calorem, ac siccitatem, quatenꝰ sunt instrumēta ipsiꝰ, quo ꝯnotato cum ignis producendꝰ careat, sic caā sui ipsiꝰ n̄ erit, licet caloram, siccitatemq; ꝯnotat, ueluti dispositiōs suas.

Responsio.

ARTICVLVS NONꝰ.

an idem effectꝰ numero possit à pluribus causis totalibus eiusdem ordinis simul produci

Nota ad eundem effū producendum concurrere posse plures caās totales diuersi generis.

Conclio prima, nullum ē dubium ad eundem effum producendum ꝯcurrere pōe plures caās totales diuersi generis ꝙ. caā maālem, fōalem finalem, et efficientē id, qd patet ex dictis supra, et apparet in ipso composito huāo, idem n. homo dependet ab efficiente, Deo, et hōīe, ab aīa rāonali, et maā, tum etiam, quia nulla

ex dictis caaīs alteri repugnat, neq; caāliem alterius impedit, cum ad se inuicem ordinentur.

Conclio sta, certum ē plures caās eiusdem ordinis partiales ad eundem numero estum concurrere posse, sic n. multi equi plaustrum uini trahere possunt, ad qd singuli n sufficerent, licet sufficiant singuli ad tractionem eiusdem speciei leuiorisq; oneris.

Nota plures caās eiusdē ordinis partiales ad eundem numero estum concurrere posse

Conclio tertia, nec duae caae fōales nec duae maales totales pount naālr ad eundem estum concurrere ug. duae fōae ignis n possunt ad eandem maam numero ligni eodem tempore infoandam guenire, licet point successiue, nec duae etiam maae pount concurrere ad eandem foam substialem l. accidentalem sustentandam, pount tn super naālr, qd patet ex supra dictis, rāo primae partis ē, qa si duae fōae totales naālr poent concurrere ad unam maam, tunc naālr duae fōae totales poent infoare simul eandem maam, et maa si

Nota nec duas caās fōales, nec duas maales totales posse naālr ad eundem numero estum concurrere.

mul recipere naãlr duas fõas totales è
q̃ si duae maãe poẽnt simul sustenta-
re naãlr unam fõam, tunc una fõa naãlr
poẽt ẽẽ in duabꝫ maãis divisis, q̃ sequr
etiam una numero maã, naãlr posset
ẽẽ simul sub diversis fõis totalibꝫ
cum n̄ videatr ẽẽ maior rão conceden-
di, qd fõa una poẽt infoarẽ simul
naãlr duas maãs, atqꝫ una maã susten-
tare simul duas fõas totales, quo-
rum utrumqꝫ falsum ẽẽ supra osten-
dimꝫ, qd a. supernaãlr hoc fieri poẽt
ibidem dicimꝫ, cum neqꝫ ex parte maãe
implicat, ut simul à duabꝫ fõis totalibꝫ
infoẽtr, neqꝫ repugnat, ut una fõa à dua-
bꝫ maãis dependeat, ac sustentetr.

Plures cãaꝫ totales n̄ subordinatas naturaliter eundem posse effectum producere n̄ posse rão ẽ, qa ẽẽt qd superfluum.

Conclio quarta, plures cãa totales
efficientes eiꝫdem ordinis n̄ subordinatae
naãlr n̄ poũnt simul effũm eundem pro-
ducere, l. ꝯseruare, in hac ꝯclĩa con-
ueniunt ferè oẽs phlĩ, ut videre ẽ ap-
ud Suar: d. 26. sec. 1. assert. 2. Mend.
d. 8. sec. 10. Murt. et alios, rão ẽ prĩo
qa naã horret, ac ꝯsequr n̄ inclinatr, aut

facit id, quod est superfluum, sed effectum
eundem pendere à duabus causis totalibus
cum sufficienter possit ab una est superfluum
multitudo n. causarum eo tendit, ut effectus ex-
istere possit, si u. per unam alteranue
causam potest existere, quod opus est pluribus.
Sed nulla causa potest producere effectum
ad quem non est determinata, sed una
causa totalis non est determinata ad ef-
fectus alterius causae totalis (quaelibet n.
causa habet certam seriem effectuum pro-
ducendorum, ut postea videbimus) ergo
una causa totalis non potest concurrere to-
taliter ad effectum alterius causae totalis.
Quaeres, quod ergo fiet, si duae causae to- Quaeres.
tales eodem simul tempore, loco aliis
intervallo eidem parti subiecti aequalis dis-
positae admoverentur ut duo, plures ipsi
ignes hac hora eidem pulveri tor-
mentario faciant ne aliquid an nihil, hoc
secundum dici non potest, quia positis omnibus ad agen-
dum requisitis, ut in proposito casu ponuntur

438. caa necria, qlis e ignis agit, si dices
fore, ut agant, q. l. eundem numero
estum, id e foam eandem ignis intro-
ducant, l. diuersos numero estus, seu
foas efficient, hoc sdm iterum dici n
potest. qa alterutra foa eat fructra.
deinde naalr duae foae totales in ean-
dem naam introduci n possunt, qo neqs
effici, n etiam eundem numero estum
producent, alias qd negatum e, duae
foae totales ad eundem numero estum
possunt ycurrere neqs etiam, nisi gratis,
et parum phlice dices alteram ex
his suum estum producturam, alteram
quieturam, sic nrm determinante
Deo. Sed a praedictis caais, siue igni-
bus producendum ignem, quem tn neu-
ter singulatim acceptus producere po-
tuisset, n qdm qd uirtus eius insuffici-
ens sit, si estus sdm se, et quoad speci-
em ysideret, sed qa determinata e,
ut partialr tm et una cum altera n se so-
la producat estum in indiuiduo, sicut pro-

ducit illos, ad quos simpliciter ueluti proprios
ignis ordinatus est, itaque ab utrisque simul
sumptis tanquam a causa totali a singulis
u. tanquam partialibus prodiuit ignis, quo ais,
essent causae determinatae ad talem es
sum. R. d. tanquam causae totales N.
partiales, et inadaequata principia, siue com
principia C.

Conclio quinta, per absolutam Dei potentiam
potest idem numero effectus a pluribus simul
causis totalibus efficientibus non subordina
tis produci aut conseruari, ita Suarez loco
cit. Mend. Mur. Alexand. de Ang.
Valentia tomo 4. d. 1. q. 3. punctos.
quo loco tamen recte aduertit quod dicitur unus
numero effectus potest totaliter a duabus causis
pendere, sensum non esse, ita unum depen
dere ab uno, ut non dependeat simul
ab altero, esset n. tunc implicatio contradic
tionis in adiecto, sed ita, ut consistat, scilicet
se totum, ex ui unius, et ex ui etiam
ac causalitate alterius, ratio conclusionis est communis,
quae non implicat contradictionem, ut appare
bit ex solutione argumentorum quibus aduersarii co.

per absolutam Dei potentiam potest idem numero effectus a pluribus simul causis totalibus efficientibus non subordinatis produci, aut conseruari.

nantur, sed frustra ostendere implicantiam.

Obiectio. **Dices** prio n̄ dant duae l. plures caā totales respu eiusdem effus quo n̄ possunt concurrere ad eundem effum numero, p. ans caā totalis ē, quae seorsim accepta habet sufficientem uirtutem totaliter effum producendi, sed duae caā seorsim acceptae n̄ habent uirtutem eundem effum producendi, ana n. n̄ potē producere effum caā alterius, et quasi seriem effuum illius mouerer. Rx d. n̄ dant duae caā totales respu eiusdem naālr C. supernaālr N. deinde licet ignis A ug. n̄ poīt producere ignem C. qui potē produci ab alio igne B ug. id tn̄ n̄ fit ex defu uirtutis sed determinalis, quare si Deus determineret ignem A ad producendum ignem C. tunc poēt oīo etiam illum seorsim acceptus producere.

Nota caām totalem ēē illam, quae seorsim accepta habet sufficientem uirtutem totaliter effum producendi.

Responsio. Non dant duae caā totales respu eiusdē. Naālr C. supernaālr N.

Obiectio. **Dices** sdo si aliqs effus produceret à duabus caāis totalibus eiusdem qs ordinis, tunc ille effus à nulla caā penderet q sequr ēēt effus, et n̄ ēēt effus, dependens, et n̄ de.

pendens qd implicat. p. s. qa si ettg pro-
ducit totg ug. ab A. tunc dependebit
totg ab A. go n à B. et rursg qa totg
producit à B. etiam totg dependebit
à B. go n ab A. go sdum priam gse,
qiam n pendebit à B. et iuxta sdam
n pendebit ab A. go à nulla caa pende-
bit. sed Rx. prio retorquendo argm. si Responsio.
ettg pendet totg ab A. et totg à B.
go ab utrisq pendebit totg go falsum e
à nulla dependere totum. Rx. sdo N. S. Responsio secunda.
probatur, ans C. et N. C. nam ex Valent.
supra diximg, qn ettg dr totaliter pende-
re ab una caa sensum n ee, qsi ita pen-
deat ab una, ut n etiam ab altera pendeat.

Nota, qn dr ettg totaliter pendere ab una caa sensum n ee qsi ita pendeat ab una, ut n possit etiam pendere ab altera.

Hices tertio, dicta caalies eet et n
eent caalies qd implicat, eent ex hyp.
pothesi n eent, qa caalitas e exigia
ettg quâ petit, ut Mend. loqtur à caa
produci, sed neutra caalitas eet exigia
ettg, go neutra eet caalitas Rx N. S.
primam, et nego etiam caaliem ee exigiam
et quasi postulaem ettg foalr, sed trnativa

442. ac sundam caalitatis, hoc e, caalitas e potius
Caalitas e id, qd essus exigit tanq medium implendi
qd essus exigit, tanq medium implendi suam indigentiam, e g rio dicta caalitas n exigunt ab essu, qui nisi necrium n petit, atq
neutra caalitas e necria, n prima, quia
sufficienr dependeret essus a sta, n etiam sta, qa sufficienr dependeret a pria
Rx. N. ans. d. m. neutra e necria in sensu composito C. in diviso N. haberet itaq
essus necessiam utriusq caalitis divisiva
id e huius, l. alterius, n a. utriusq simul
factaq supposie, qd habeat unam caaliam totalem, id e dependiam adaequatam
sive ocursum caae necrium ad essum ex
sua naa, et ex sua naa onotantem cariam
alterius ocursus, n indiget alia, bene tn
pote ei dare Deus id, quo n eget, sicut
corpus indiget ubicatione una, qua positu
n indiget alia, illam tn pote dare Deus
ut fieret, qn idem corpus poneret in diversis locis.

Obiectio. Hices quarto sequeret easdem caas ee totales, et n totales, eent ex hyppothesi n

a. ēent, qa nūtra, se sola produceret totum
estum. Rx N. S. ac C. qd neutra se sola Responsio.
produceret estum totum, hoc n. n̄ requirit.
ut aliqua caā totaliter estum dicat produ- Quando caā
cere sed totaliter producere dē caā estum, Dicat totalē estum producere.
qn̄ tantam vim, tantumqꝫ conatum adhi-
bet, quantū sufficit ad estum in eā per-
fecto ac rerum naā constituendum.

Hices quintò ex Suar. d. cit. sec 4. Obiectio.
sequeret eundem estum pendere et n̄ pen-
dere ab aliqua caā, qd implicat, p. s.
quoad primam partem, qa oīs estus de-
pendet à sua caā. Scda pars etiam
ē manifesta, qa estus n̄ pendet ab eo,
sine quo potē ēē estus, sed estus potē ēē
sine prīa. tum sufficiens sit altera
et potest ēē sine scda cum subijciat prīa,
q sequr sine utrisqꝫ qd n̄ penderet ne-
cessariò ab illis caāis totalibꝫ.

Hices sextò si aliqua caā simul cum Obiectio.
altera potē totaliter estum producere. tunc
posset etiam in posteriori tempore estum iam
existentem, atqꝫ ab alia caā productum

444. producere, q̄d ē falsum. qa producere ē rei alicui, quam n̄dum habet, existiam dare, sed res existens iam habet existiam, g̃o nulla illi poterit dare.

Nota producere ēē rei alicui, quam n̄dum habet existiam dare

Obiectio.

Dices septimo, si unaquaeq̄ totum ettum ac totaliter produceret, necrio una ex illis actum ageret, q̄d ē impoibile.

Responsio.

Respond: ad quintum N. S. eadico es, tum dependere ad probaem R. i. g. cadendo ettum ēē poē sine altera caā, et N. C. illam g̃o n̄ penderet ab illa, sine qua existere poīt, ad hoc n. ut quid ab aliquo dependeat, satis ē, q̄d ēē suum accipiat ab ipso.

Responsio.

Respond: ad sextum d. poīt ettum iam productum producere, id ē efficere C. producere id ē ettui existiam n̄dum habenti prio dare N. ubi bene advertendum ē producere saepe stricte accipi, ut g̃notat

Illa res etiam ex parte ettis quandam negaem prioris producti dr̄, cuius existiae existiae, quo sensu id tm̄ dr̄ produci q̄d ea, iam habitate nullam habuit existiam. Sctō sumit g̃ servat. pro efficere, quo sensu etiam illa res

dī produci. cuius existentiā iam habita conseruat.

Respond: ad septimum, N. S. quia neu-
tra ex illis produceret iam factum posito quod
eodem tempore concurrant quod est actum age-
re, deinde d. est impossibile actum agere id
est de nouo producere id quod de facto ex-
istit C. quod factum est conseruare N. a.
10. an ens ab una causa particulari pro-
ductus potuisset ab alia produci, l. mi-
nimum conseruari.

Responsio.

ARTICVLVS IOMus.

an effus ab una causa particulari productus potuisset ab alia produci, uel minimum conseruari

Conclio prima, idem numero ens ut ignis, qui hodie ab aliquo igni est productus, non potuisset neque ab alio numero igni heri, l. ante annum produci, nec Rex Hispaniae à Rege Galliae generari, sed hic numero homo ab hoc singulari homine, seu

Idem numero ens ut ignis, qui hodie ab aliquo igne est productus non potuisset neque ab alio numero igni heri l. ante annum produci.

446. parente produci debet, ac potē, et ā ab alio
et hoc ꝓprea, qd cāa sit per gdiones indiui
duantes intrinsecè determinata ad hunc ordinem
effuum, rāo ē priō, qa hoc requirit maximꝰ
ordo, quam tātopere nāa in oibꝰ rebꝰ curat
tamqꝫ sollicitè à primis qsi orbis incunabu
lis hactenꝰ obseruare conata ē, et adhuc
hodie uidera ē in eiꝰdem ursi oeconomia
mxꝫ, inquam, ordo rerum requirit, ut statu
at certa quaedam effuum series, quae ab
hac cāa peragat, et n ab alia, sin qui
libet effꝫ in singulari à qualibet cāa
fieri posset, quanta foret rerum con
fusio, ac perturbatio, sicut si in eadem
Repub. quilibet ciuis, et in senatu aut
familia quilibet senator, filiꝰ, aut filia
qdlibet ageret, snam ferret, nullꝰ al
teri cederet, sed temerè occuparet alter
altariꝰ officium, carnificis consul, et
carnifex Consulis, quantae turbae, inquam,
forent in tali rōitate. Idō agens ualde
perplexum in agendo, et sicut ostensum
ē iam, inordinatum ēēt, qd ē gᵒ Arlēm
8. phys. tex. 15. ubi ait, in his, quae nāa,
et sdm naam sunt nihil ē inordinatum,

eo qd naa ordinis oium sit caa. Tertio sicut
res se se hent quoad ee, sic se hent etiam
quoad operari proportionaliter, sed res quo
ad ee, determinatur ab intricis principijs
indiuiduantibus, qd etiam ut hunc et n ali-
um numero effectum producat, debet ab intri-
cis principijs indiuiduantibus definiri. Quarto
necrium e, ut hic ignis ug. habeat cer-
tam aliquam seriem effectuum p obo adaequato
poae suae, et n totam latidinem specifica
ignium, qd cum naa et Deus in necrijs n
destituant res, seriem certam ac deter-
minatam attribuit, pbr ans, si hic numero
ignis pro obo adaequato poae suae hret totam
latidinem specificam ignium, tum hic ig-
nis poet quemuis ignem sine alio concur-
su aut eleuae Dei extraordinaria sub
latidine specifica gtentum producere, qd
dici n pote, qa alias seipsum quoqs ef-
ficere, et quemuis iam olim destructu
reproducere poet, cum tam isti, qui ipse
sub latidine spei gtineant. Sò si idem effus à
diuersis numero caais poet produci, tunc
g Arlem 8. Met. tex. 8. non necessario

149.
Nota assert.
Arlis, ubi
ait, quae naa
et solum naam
sunt nihil ee
inordinatum,
ei, qd naa or-
dinis omnium
sit caa.

448. effectus erunt diversus, si materia, et efficiens erunt diversa. Sexto, ista determinatio clarè apparet in speciebus visibilibus, quae necessario à determinatis obiectis producuntur, ita, ab alijs ut produci nequeant, nam si una species visibilis, sive similitudo parietis albi v.g. in India existentis, aut Judaea potest à quolibet albo pariete, consequenter etiam ab huius auditorij muro produci, tunc etiam fieri potest, ut respiciendo hunc parietem aut moenia urbis Friburg. viderem moenia, aut parietes Hierosolymitanos, quia cuius speciem in oculis habeo, illud video, adeoque si quis putaret à se videri Friburgum, fieri posset, ut videret Calecutum, itaque splendidè deciperetur à speciebus, quod dici non potest quia color tam huius, quam alterius albi est ab intrinseco definitus, et ab auctore naturae sic institutus, non ad decipiendum oculum, sed ad ducendum illum, ut Baumannus in sui, et non alterius, licet in specie similimi cognitionem, quae definitio, seu determinatio non ab essentia

coloris, quæ in utroq; pariete eadem ē, sed ab hæcceitate coloris prouenit.

Conclio secūd; estq; idem numero ab uno agente productq; potē ab alio conseruari, et qdm. qd hoc poīt supernāalr certum ē, qa supernāalr poūnt eundem estūm diuersæ caā producere eo ipso, qa nulla dari potē implicantia, tum etiam, qa quem potē Deus se solo estūm producere, id potē etiam cum caā sta, atq Deus pē estūm eundem numero hodie producere quem heri creāa produxit, gō eundē potē etiam cum alia caā producere, gō potē etiam supernāalr per aliam caām, quam per illam, quā productq fuit estq conseruari. pbr etiam qd idem fieri poīt nāalr, si n. n potē estq ab uno productq ab alio gseruari, sequit toties nouum estūm produci, et priorem destrui, licet eiusdem oīo speciei et efficacitatis sit, cuius ē subsequns, quoties caā priō producens mutat, et alia de nouo gseruans substituit atq hoc ē incredibile. primò qs n. credat

Nota estūm eundem numero ab uno agente productum, ab alio posse gseruari.

calorem à prima parte flammæ productum
in manu continentissimè mutari, aliumq;
et alium produci de nouo, priorem q;
destrui, quod tamen necessariò sequitur, quia si non est
alius, et alius, sed manet ille, qui primò
a prima parte flammæ productus fuit tunc
hic conseruabitur à sequentibus partibus flam-
mæ, quæ utique sunt distinctæ à primis,
cum primæ existentibus adhuc istis iam
perierint, sed, inquis, calorem à primis
partibus ignis de perditis productum in
manu non conseruari à sequentibus, sed à so-
lo Deo, contra est, tum quia communis philosophorum
sententia aduersatur, tum quia ad præsentiam par-
tium subsequentium ignis talis calor ma-
net, et remotis his, l. extinctis destru-
itur, ergo signum est ab his conseruari, nisi
uelis etiam negare ab his calorem ali-
quem produci posse, tum deniq; si non
conseruaretur à partibus ignis, adhuc res-
tantibus, neq; ut suppono posset conseruari
à perditis, tunc necessariò conseruaretur à solo
Deo, si hoc, ergo idem effectus, siue calor

de nouo productus ab alio esset, et ab alio con-
seruaret, quia causa producens esset Deus una
cum creatura, conseruans u. solus Deus. atque Deus
et creatura sine dubio non sunt idem simpliciter
quod solus Deus, sicut materia, forma, et unio non
sunt idem quod sola unio, secundo est etiamque
rationem tot corruptiones admittere, tot de nouo
productiones, tum, quia nulla apparet ne-
cessitas multiplicandi tot corruptiones,
totque productiones, praesertim cum nulla
appareat causa corrumpens, praeter iam eti-
am prima illa sequela, quae dicebatur fore,
primo, ut toties nouus effectus producatur: hoc
est, forma aut compositum aliquod, quoties con-
seruans non esset idem, quod producens.
quia si maneret idem effectus, aut com-
positum, ergo idem ab alio productam
poterat ab alio conseruari. et secundo toties
nouus effectus producatur in manu ut quia est
aliquis calor in manu etiam destructo igne,
qui primo produxit, sed hic non potest esse
iuxta aduersarios, ille qui ante iam pro-
ductus fuit, ergo de nouo produci debuit

452. atq; hæc cõclio in eorum sñã, qui dicunt necrio habitum in oẽm actum influere in quem influit poã, evidens ẽ, qa sic habitus poẽt cõseruare actum à solo illẽctu productum, illum scilc: per quem ipse habitus prio fuit productus, qa habitus necrio influit in oẽm actum in quem poã, sed poã influit etiam in actum illum, quo habitus prio productus ẽ potestq; actum hunc cõseruare, ergo etiam habitus poterit in actum, dum modò cõtinuet à poã influere, ñ prio producendo, ergo cõseruando, ita Coninge de act: moral: d. 6. dub. 8.

Obiectio. **Dices** primò, contra primam cõclionem sicut se habet estus in specie ad caam sic se hẽt estus in indiuiduo, ad caam in indiuiduo, sed estus in spẽe potẽ à diuersa caã in specie produci, ut calor à sole, et qdm eius dem speciei, cuius ẽ calor productus ab igni, ergo potuisset etiam idem numero estus ut ea dem numero uua, quæ ẽ hic Friburgi à uite tua producta, à uite in Absa;

tia produci, si dicas N. M. eo, quod plurare quirant ad uniem numericam effectus, quo ad specificam, ideoque posse causas specie diuersas ad effectum eundem specie concurrere non a diuersas numero causas ad eundem numero effectum, quod est, quia etiam aduersarij concedunt plus requiri, et concurrere ad singularem, quam specificum effectum, nam ad effectum specificum non requirunt uniem specificam, et multo minus numericam, quam utramque tamen requirunt ad eundem effectum numero producendum.

Obiectio.

Dices secundo, sequeretur Deum non potuisse creare ullum hominem eorum, qui nunc sunt, si non potuisset, tunc idem numero effectus potuisset a diuersis causis prodire.

Obiectio.

Dices tertio, sequeretur alium numero pullum gallinaceum proditurum fuisse ex ouo, si nigrae, quam si albae gallinae fuisset suppositum, quod est ridiculum.

Obiectio.

Dices quarto, sicut se habet causa conseruans, ita habet se producens ad effectum

454. sed diuersa caa conseruans potest eundem effectum ab alia profectum conseruare, ergo etiam diuersa caa producens potest effectum ab alio producere, si prior non produxisset.

Obiectio. **Dices** quinto, si hic numero calor ab hoc numero calore profectus, non poterat ab alio produci, ratio esset, quia essialiter dependeret ab hoc singulari calore, atque istud dici non potest, quia alias nec per diuinam potentiam ab alio potuisset produci.

Dices sexto, quidquid conuenit rationi specificae, illud omne conuenit etiam in diuiduis omnibus contentis sub illa specie, sed calori ug. conuenit secundum rationem specificam esse productiuum omnis caloris, et non huius, l. illius tantum, seriei effectuum, ergo etiam conueniet omni calori in indiuiduo, ergo quam effectum potest unus numero calor, eundem poterit etiam alius quilibet producere.

Responsio. **Respondetur** ad primum, sicut se habet effectus in specie ad causam in specie, ita se habet effectus in indiuiduo ad causam in indiuiduo, d. proportione aequalitatis N. inaequalita.

tis C. sicut n. caa in specie extendit ad oes
ettg raa coitatis, n a. ad seipsum, ita eti
am caa singularis se se n extendit ad se
ipsam, et sicut illa ad oes in supposie tn
accomodâ, ita singularis ad plures, n tn ad
tot, quot illa. Sdo, sicut se habet ettg
specificg ad caam specificam uniuocam
ita se habet ettg in indiuiduo ad caam
uniuocam in indiuiduo proportionalr, et
sdm qd C. abslè et simplr ex parte caae
N. nam sicut caa uniuoca n potè alte
rig speciei ettum, quàm ipsa sit, produ
cere, ita neqs indiuiduum uniuocum
potè alterig rais, q ipsum sit ettum
efficere. differunt tn in hoc, qd caa
in specie oes, singularis u. caa certam
tm qsi lineam ettum attingere potest.
Tertiò sicut se habet ettg caae speci
ficg ad caam specificam, ita se ha
bet in indiuiduo ettg specificè acceptg
ad caam in indiuiduo specificè accepta
C. indiuidualiter acceptam N. neqs prae

Nota caam uniuocam n posse alterig speciei effectum producere, q ipsa sit

Nota caam in specie et caam in singulari in hoc distingui, quia illa oes, haec u. certam tm qsi lineam effectum attingere potest.

terea ē eadem rāo gcedendi effum. speci-
ficum produci posse, et ab eigdem, et à di-
uersæ speēi caā, et negandi effū ab indiuiduo
eigdem speciei, nam caā alterig speciei
ug. Sol respu ignis continet eminēr ignē
qd de indiuiduo eigd speēi dici n̄ pount,
cum sint eigdem perfectionis.

Responsio. **Respon**: ad sctm N. S. qa gclio tm
procedit de caāis creatis, n̄ de Deo, q
cum sit et caā uīlis, et in agendo pru-
dentissimg, ita, et necrio, et sine rerū
gfusione aget, secg ē in creatis.

Responsio. **Respon**: ad tertium N. S. qa gal-
lina aliena, quæ ouum n̄ exclusit udr
ēē caā præcisè applicans uirtutem ali-
enam, quæ in ouo gtinet, n̄ a. prin-
pālitar, aut instrumlr, nisi remotè tm
influens, de quali caā hic sermonē
nam sicut si Joan: admouendo ignem
puluari nitrato ignem produceret, n̄ ne-
go eundem numero ignem produci potuis-
se ab alio, si eodem tempore, loco, et
subō eidem admouisset.

Respond: ad quartum, negando pa-
ritatem, qa plura requirunt ad productionem,
q̃ ꝯseruaem rei, hinc uidemꝰ in corpo-
re egerrimo sæpe ꝯseruari aiam in
quali n̄ udr̄ naa prio introductura fuis-
se foam, qs n. credat aiandum corpꝰ
in utero materno, si pulmonibꝰ erosis
et simplr̄ putitis, si cerebro diffluen-
te, imo euanescente uacuum gra-
neum relinquat, ut in nobili quodam
et peregregio uiro explum sane mi-
serabile n̄ ante multos annos Bauariæ
præbuit, cuiꝰ graneum à medicis
prudentes id, qd̄ experti sunt pedea con-
iectantibꝰ apertum, et inane prorsꝰ in-
uentum ē, si præterea sanguis corrup-
tꝰ, si caro ut in morbo gallico compu-
trescat, uel ut in tabe, aut phtysi con-
tabescat, qs, inquam, in tali corpore
patet uniem aiæ ad corpus ꝓducendē ēē
dicat, at tn̄ sæpe unita retinet, ac con-

Responsio.

Plura requirunt ad conseruationem q̃ productionem rei.

Nota factum aliqd̄ notatu dignum.

458. seruatur, aīa, ꝯ plus ad productionem, q̄
ꝯseruaēm requiriꝫ, praeterq̄ qd ordini
ursi, caārumqꝫ eiꝰ parum, aut nihil
admodum officere uideaꝫ, licet ꝯseruāo
estꝰ à multis caāis existere poīt, secꝰ
se se res habet in prima productione.

Responsio. **Respond.** ad quintum N. estūm
hunc numero dependere ēēialr ab hac
numero caā, at sic, qd hic estꝰ ab
hac caā sola singulari producaꝫ, raō
n̄ ē, qd ēēialr ab hac dependeat, sed
qa quaelibet ad certam seriem ē de-
terminata. Dices hic numero estꝰ
dependet per se ab hac numero caā
Respondeꝫ. ꝯ essialr. R. ꝯcesso antu, N. C.
n̄ n. ut Suar: d. 26. sec. 5. ait, aeq-
ualentes sunt duo illi trni dependere
per se, l. dependere essialr, sed plꝰ
Plꝰ ē de-
pendere es-
sialr. q̄ per se. ē dependere essialr, q̄ per se, ut n.
estꝰ per se dependeat à caā, satis
ē, qd uerè, ac propriè ab illa ēē su-
um recipiat, at n. dependere essialr ad,

dit, qd effg ex intrīa naā, et essīa pos-
tulat influxum talis caā, ita, ut sine
illo simplr ēē n̄ pōit aut concipi. Ins- Instas.
tas, si n̄ ēēiatr dependet singularis effg
ab hac singulari caā, tunc potē ab alia
fieri, gō ēēt caā per accidens, quae
illum produxisset gō n̄ per se. Rx con- Respondet
cesso ante d. C. n̄ ēēt simplr necrīa
et unica caā talis effg C. ēēt per
accidens. id ē n̄ uerè rāatr influens
ac tribuens effectui esse N. C.

Respond: ad sextum, si M. sumat Responsio.
ursim sine vi restrictione, negandā ē,
qa apertè falsa, si n. qdqd guenit spe-
ciei guenirat indiuiduo, tunc sicut spe-
cies im̄ ediatè ponit sub genere ac di-
uidit in plura indiuidua et spēs, ita quoqz
indiuiduum deberet im̄ ediatè poni sub
genere ac diuidi in indiuidua plura sub
se, quae procul dubio falsa sunt. Rx
gō d. qdqd guenit rāi, siue naā speci-
ficae, guenit cuilibet sub illa reduplica.

uè accepto, contento in diuiduo, seu formali, hoc est sdm raem indiuidualem N. specificatiuè, seu materialiter, hoc est, sdm raem gradumque specificum in indiuiduo contentum C. deinde concessâ m. d. C. ergo productiuum esse omnis caloris generiet cuilibet calori in indiuiduo reduplicatiuè accepto N. specificatiuè C. quod non est ergo nos, C. n. libenter quamlibet indiuiduam caem aptam esse sdm raem specificam ad quemlibet effum indiuiduum specificatiuè acceptum producendum.

ARTICVLVS IIMVS an effum corruptum naturaliter possit agens creatum reproducere

An effus semel destructus possit reproduci.

Conclio prima, effus semel destructus materialiter loquendo nec potest reproduci ab agente quod est diuersum ab eo, à quo primò fuit

productum, neq; ab eodem, à quo accepit pri-
mò suum ee, ut Rex Salomon, qui è à
Dauide genitus neq; potè reproduci à Da-
uide primo suo parente, licet ad uitam
reuocaret Dauid, neq; ab alio ut Re-
ge Indico, aut Sinensi, posterior pars
è mani festa ex supra dictis rubi ostan-
dimus causas in indiuiduo sicut sunt
per gdiones indiuiduantes determi-
natae ad hoc l. illud certum ee, ita quoq;
per easdem indiuiduaones restringi ad
certum ordinem estuum producendorum
Licet quoad naam specificam ad quos,
libet estus suae raonis sint indifferen-
tes, et distinctum qdm à serie estuu
alterius caae, ita, ut in aliena esti-
cere nihil queat, qd u. idem agens
estum à se semel productum, si destruat
reproducere nequeat raam dari n poe
putat Alexand. de Anglis, cuius haec uerba
sunt, quare melius ingenuè fateri n poe
huius rei à nobis reddi rationem, sed ita

462. experientia docet, quod nullus non mortalium ex-
perit, alij quoque dicunt hanc esse earum
naturam, ut effectum tantum semel producant quod
ex usitata earum agendi ac suadine col-
ligunt, sicut rerum aliarum quarum-
cunque a constanti perpetuaque ratione opera-
di naturam indagantes definiunt phy-
sici, alij negant rem semel corruptam
ideo reproduci posse, quod eadem nume-
ro actio redire non queat, sed nunquid
haec est petitio principij, praeterea non
est opus eadem numero actione produc-
tiva, ad hoc, ut idem numero effectus re-
deat, alias neque Deus posset eundem
numero hominem ad extremum iudicij di-
em resuscitare Suar. d. 5. sec. 3. di-
cit agentia naturalia, quae vis ex se habeant
virtutem quasi generalem, et indifferen-
tem ad plura individua eiusdem speciei
postulare tamen ex sese certum modum et
ordinem in usu, et exercitio talis vir-
tutis, ita, ut natura sua determinata sit

ad agendum, hic et nunc in tali subo ta-
le indiuiduum, et post illud aliud et
post hoc alterum, et sic de reliquis.
Nam ipsamet naa, inquit, Suar: loco cit:
postulare udr hanc determinaem et or-
dinem, ne in se inuoluat quandam
perplexiem, et g fusiem, hinc go
prouenit, ut nunq" in agendo ad eun-
dem e stum caa redeat, sed semper
nouum producat, haec explicatio sirec-
te illigat, e problis, nra ratio e ista
sicut caa e determinata naalr, ita
pote agere, agitq; et n aliter,
sed e determinata naalr, ut iam hunc,
iam illum, inde alium, aliumq;
semp et nunq" eundem e stum pro-
ducat, go naalr nunq" eundem, sed
semper alium poterit estum producere.
p. m. si n eet determinata semp ad
alium, et alium. tunc l. eet indifferens
ad eundem, quem ante semel produxit

† 64. et ad alium, l. esset determinata ad eundem, et ad alium, indifferens non est, alias perplexa ex sese, ac confusa esset ad agendum, non determinata ad eundem dici potest alias eundem numero effectum una cum alio aliquando produxisset. Sed id dicitur naturaliter produci, quod fit iuxta rei naturalis exigentiam, sed duplex rei eiusdem productio est contra rei naturalis exigentiam saltem corruptibilis, ergo duplex rei productio consequenter eiusdem aliquando reproductio non est naturalis productio. M. uidetur clara, p. m. duplex eiusdem rei existentia, et contra rei corruptibilis exigentiam, ergo etiam duplex eiusdem rei productio, est contra rei corruptibilis exigentiam, probatur ans, quod est praeter aut supra totum esse rei, id est etiam contra exigentiam rei (quotiescunque, ut eruditè auctor citatus notauit supra res habuit totum esse illud, quod natura sua habere potuit, aliud non appetit, et si illud, quod

Nota id dici naturaliter produci, quod fit iuxta rei naturalis exigentiam.

naâ suâ hrē potuit, iuxta naā suae cor-
ruptionis scilicet obnoxiae semel amittat
n̄ postulat id ipsum recipere, habuit n.
totum illud ēē, qd naā suâ enti corrup-
tibili debitum fuit, hoc ē, semel extitit,
ac proinde, ut idem loqtur in hac per-
petua rerum alternis perimentium pe-
reuntiumqs ursitate, ceu theatro se-
mel comparuisse satis habet. sed
duplex existiā ē ultra totum ēē rei
tm̄ n. unam quaelibet existiam appe-
tit sicut res una ē, qd duplex ex-
istiā ē g" exigiam rei, probato ante
pbr etiam psequa prior, qn" finis ē
g" exigiam alicuius rei, tunc etiam
media sunt g" exigiam rei, sin. eg.
ex aliquis ug. nollet saniem, neqs
idem uellet etiam sine dubio medicinā
q ē amarulentum medium sanitatis
recuperandae. sed in proposito finis
hoc ē duplex existiā eiusdem rei, ē contra

exigiam illius rei, quo etiam medium hoc
quod est reproductio, non est naturalis.

Nota pulchram Baumanni eruditionem, quâ explicat, cur nunquam idem numero ordo semel corruptus nunquam amplius naturaliter reproducatur.

Cura rerum perpetua sit successio et nunquam earundem reditus, elegantur ut solet Baumannus partim ex suopte ingenio, partim ex S. Aug. eruditissimis confessionibus declarat, quod alias ordo et venustas mundi periret, ut in Deus inquit, rerum series, quam alio suo designavit absolvat, quasdam ita interire necesse est, ut sicut non orientur, nam sicut vocalis oratio teste S. Aug. nunquam peragerent nisi aliis fluentibus dictio alia semper succederet, ita partes rerum huius mundi, quae omnes non nisi decedendo, ac succedendo consumant ursum, cuius partes sunt nunquam multiplicem naturae fecundiem ostenderent, et divinam quandam panegyrim alternorum occasu, et ex orta, ceu quibusdam anthidodis contexerent, nisi ita corrumperentur, ut non reviviscerent, res igitur corruptibilis, quae talis non nisi unicam existiam depascit alioquin si alteram, tertiam, et alias, aliasque infinitum potius more caeterorum incorruptibilium, unam, eamque perpetuam postu-

laret, nec haberet uim sibi sile generandi
cum in seipsa semp existeret, nec indige-
ret estu, in quo superstes eet, atq adeo
sicut substiae, quae à Deo incorrupti-
biles sunt creatae ex naa suae condione
postulant à Deo perpetuitatem in gseruari
adeo, at si eas destrueret, gn illarum naa
ageret, ita gn exigiam rei corruptibilis
faceret Deus, si ad illam, ubi corrupta
e, reproducendam eam creatam determi-
naassat.

Hices primo, qn cunqs e idem agens
et eadem maa, tunc idem producit estu
testa Arle 8. Met: tex. ii, sed postqn
corruptus e estu aliqs manet adhuc
idem agens, et eadem maa, haec n. e
incorruptibilis, go eidem pote naalr re-
dire estu. Sdo idem agens pote con-
seruare effum p integram horam, go poterit
gseruare in primo quadrante et ultimo
et n in medio, at sic necrio debaret
eundem estum reproducere. Rx. d. e idem
estu specie esto, numero N. Sdo Arles
loco citi docet n ee eundem effectum, si n sit

Obiectio.

Obiectio.

Responsio. idem agens, et eadem maa po-
te eundem

idem agens, eademq; maa, n a. dicit si idem
maneat agens, ae maa, ppea eundem
effectum produci

effectum producere specie C. numero N.

Responsio.

Respond ad sctm concesso ante, N.C.
qa facilius e rem existentem in suo ee
tueri, q ex nihilo protrahere ad ee, de
inde agens e determinatu ad effectum se
mel tm producendum. a. 12. de caa pri
ma.

ARTICVLVS IIMus
DE
causa prima

Dubium e prio, an sit caa pria. scdo
qd sit. Tertio quot modis caa pria operet
ad extra.

Nota dari caam priam nimirum Deum.

Conclio prima, dat caa pria, rao e, qa
Deus e caa pria, sed Deus existit, go caa
pria existit. M. e extra qversiam, et cois
m., licet reperti sint, qui infelicissime
negarent, et adhuc forte sint n pauci
qvis n verbo, factis tn Deum ee negent,
firmissimis nihilominus rao nibus a Theolog.
pbr in primam partem S. Thom. e de fide
uti colligit ex c. 3. Exod. ubi Deus ipse adei

Deum existere pbr q illos, q infelicissime Deum negarunt Exodi c. 3.

se ēē assauerat, ut ab existendo noīari, ac
cognosci uelit, inquiens, ego sum, qui sū
et psalm 52. ubi pronuntiatur insipiens, pbr porrò psal. 52.
qui Deum n̄ ēē dicit, et certè uix ē,
ut notat Valent. aliqua scripturæ to-
tiꝰ pagina, quæ n̄ testatur Deum ex-
istere, rāo u. insignis Valent. in pr̄iam
partem tom. 1. d. 1. q. 2. punc. 4. sic ab eo
uerè proposita, ē in rerum nāa aliqd ens
necr̄ium simplr, qd fuit semper, qdqꝫ n̄
habet caām ullam suæ necessitatis, sed
tale ens necr̄ium oēs dicunt ēē Deū,
qd ē in rerum nāa Deꝰ, probaꝰ pri-
ma pars maioris, si nullum ens ēēt ne-
cr̄ium, tunc nulla dari poēnt ꝯtingīa
in rerum nāa, ꝯseqnr ēēnt impoībilia
oīa entia ꝯtingīa c. hoc ē entia quæ
possunt existere, et non existere, ut
probant infiniti mortalium interitꝰ
et ortus quotidianis, ergo datur quoqꝫ
ens simpliciter necessarium, probatur
Sequela Maioris, si omnia entia ēēnt

490. contingentia, tunc nulla possent dari entia contingentia, atqui si nullum esset ens necessarium, tunc omnia essent contingentia, ergo si nullum ens esset necessarium, nulla dari possent contingentia. p. s. m. si aliquando nullum simpliciter ens fuisset, tunc nulla entia contingentia dari potuissent, sed si omnia entia contingentia essent, aliquando nullum simpliciter ens fuisset, ergo si omnia entia contingentia essent, tunc nulla entia contingentia dari siue produci potuissent. m. uidetur extrinsecus nota, si n. nullum ens productiuum, siue causa fuisset aliquando, nullum ens produci potuisset, ergo nec entia contingentia, à quo n. producerent, an à se ipsis, at nil est causa sui ipsius efficiens, neque etiam ab alio potuissent produci, cum nullum aliud fuisset ergo simpliciter produci non potuissent contingentia, quod implicat, probatur etiam m. quod scilicet aliquando nullum ens fuisset, si omnia contingentia fuissent: quia omne ens contingens aliquando fuit nihil, ergo si nullum esset necessarium, sed omnia contingentia, aliquando nil omnino fuisset, at consequenter

Nota omne ens contingens aliquando fuisse nihil.

neq; modo aliqd eet. l. ee posset, cum, uti
dictum e, neq; à seipso ee potuerit, neq;
ab alio, si aliqn nihil oio fuit.
Dices, licet oia entia gtingia eent, n se. Obiectio
qui praeterea oe ens aliqn nil fuisse.
eo, qd n repugnat entia gtingia fuisse
ab aeterno, adeoq; semp extitisse, q. si
entia gtingia fuissent ab aeterno, l. illa
à seipsis fuissent, l. ab alio, n ab alio
sin. ab alio tunc l. eet processus in infi-
nitum, qd e impossibile. l. certe standu
eet in aliquo primo à quo oia illa tan-
dem provenirent, qdq; eet ex seipso, et
n ab aliquo alio, at si e ex se ipso, go
eet ens necrium, go haret ens necrium
qd probare voluimus, qd a. n sit ens con-
tingens pbr, id, qd n pote ee, posito qd
aliqn n sit, minime e ens gtingens, sed
oo necrium, atq illud qd ex seipso e.
n poet esse, posito, qd n eet aliqn, go
qd e ex seipso, n e ens gtingens, sed
necrium. pbr m. ens gtingens dicit id.

Nota ens contingens dici id, quod potest esse, et non esse.

quod potest esse, et non esse, ad eoque si non sit, aliquando potest ab esse per causam aliquam produci, et si habeat esse, potest illud amittere, sed praedictum ens non potest ab esse produci, si aliquando non fuisset, ergo ens contingens non esset si non produci posset ad esse, producaretur vel a seipso, vel ab alio, non a seipso, quia ipsum non existeret, ergo neque efficere potest non etiam ab alio aliquo, non enim habet aliud prius se, ponatur omnium primum non habens aliud prius a quo possit effici, quare ab ultimo ad primum, si omnia contingentia essent, et nullum necessarium, consequens esset, ut aliquando nil fuerit et nil esse potuerit, consequens omnia impossibilia fuerint, ergo etiam entia possibilia, fuissent impossibilia, quod implicat, ergo etiam implicat omnia entia esse contingentia, ergo simpliciter debet ens necessarium concedi, ergo Deus.

Nota causam primam tribus modis operari ad extra, creando, conservando, operando.

Conclusio 5da, causa prima tribus modis operatur ad extra, creando, conservando, operando, de primo inferius, de reliquis duobus modis hic disputabitur. et in hac conclusione quaeritur

an oēs cāe dependeant tam in ēēndo, q̄ in operando, siue in caāndo ab actuali ꝯcursu cāe primae, et R assertiuè, p̄br ꝯclio, oē ens qd n̄ ē Deꝰ pendet ab actuali ꝯcursu Dei, tam in ēēndo, q̄ in operando, sed cāe stae sunt uera distincta à Deo entia, tam in ēēndo, q̄ operando ac caāndo hoc ē, tam uirtꝰ operandi, q̄ ipsa operāo earum, ꝯ pendent ab actuali concursu cāe priae, tam in ēēndo, q̄ operando, ꝯseruāo n. ē ꝯtinuata rei productio l. rei in ēē ꝯtinuatio. p̄br M. oē ens pendet à ꝯseruāe Dei, ꝯ ab actuali ꝯcursu Dei, ans teste Suar: d. 21. sec. 1. sub his trāis ē certissima, et de fide traditur q̄ ab Ecclīae uarijs patribꝰ, ac potissimum à S. Aug. l. 4. Gen. ad lit. c. 12. et l. 5. c. 20. ubi, inquit, si credamꝰ, l. si possumꝰ etiam illigamꝰ usq̄ nunc operari Deum, ut si ꝯditis ab eo rebꝰ operatio eiꝰ subtrahat intereant, et loco

Omnes cāe tam in ēēndo q̄ operando, siue in caāndo ab actuali concursu Dei dependent.

Conseruatio ē ꝯtinuata rei productio.

494. etiam cit., ita inqt creatoris pōa, et oī potentis, atq; oī tenentis uirtus caā subsistendi ē oī creaē, quae uirtus ab eis, quae creata sunt regendis, si aliqn̄ cessaret, simul et illorū cessaret speēs, oīsq; naā gciderat, neq; n. sicut structuram aedium, cum fabricauerit, qs abscedit atq; illo cessante, atq; abscedente stat opus, ita l. in nictu oculi mundus stare potuerit, si Deus ei regimen sui subtraxerit, idem desumit ex multis locis SS. PP. et ex ipsa sacra script: ut ex act. 17. in ipso uiuimus, mouemur, et sumus, et ad Rom: 11 n. 36. quoniā ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt oīa. Pbr̄ etiam raē, qa qualibet res creata potē à Deo pro libitu destrui, ita, et nulla amplius totius uīse supersit, qō oēs res pendentē Deo positiuē hoc per influxum actualem gtinuum à Deo sdm ēē, qd ē gseruari, ans udr̄ ex trnis notū et gcessum ab oībus, tum qa hoc spectat ad oī poam Dei, eius qs perfectum absolu.

tum in creatas res dominium, ut possit res, si
uelit annihilare pbr etiam gsequa si n̄ de-
penderent à Deo per positiuum influxū
creaā in suo ēē, tunc Deus n̄ poēt, fa-
cere, ut praeter ipsum nil ēēt, adeoq̄ non
posset res oēs suo ēē priuare, gsequr n̄
ut plenus, ac directus Dn̄us de illis pro
arbitrio disponere, quomō n. priuaret
illas suā existiā an per actionem
g''riam rebus, atq̄ multae res n̄ hant g''riū
ut substiā Anglorum maā prīa. Sed
implicat anihilari oēs res creatas per
actionem g''riam, sic n. ex hypothesi
oēs res ēēnt anihilatae, et n̄ ēēnt, qa
una adhuc supereēt minimum, nrm̄ illa res
quae per actiōm oīa destruentem fuisset
producta, et hoc necrio, qa oīs actio rea-
lis trnāz ad aliquem trnūm, eumq̄ in-
fallibiliter producit.

Multae res n̄ habent contrarium, ut substantia Angelorum, materia prima.

Obiectio

Dices pnō, domus ab architecto semel
constructa n̄ opus habet semper ab illo sus-
tentari, gd neq̄ res à Deo productae opus hant

496. perpetuæ sustentaē, et uidetur pertinere ad
potentiam Dei, ut pōit tales effg producere
qui postq̄ facti sunt in suo ēē permaneant, et
Obiectio. siamsi agentis operaō cessat. Sdō superflua ē
ista gseruaō rerum, nam per illam nihil cōi-
cat rei, nisi idem ēē, qd ante habuit.
Obiectio. Tertiò, magis ēēt pro gloria Dei, eigq̄
poā, si res à Deo semel productæ pos-
sent subsistere per se, q̄ si sint tam in-
firmæ, ut egeant perpetuæ Dei susten-
taē, ne in nihilum recidant.
Responsio. **Respond.** ad prium concesso antē
N. C. qa dispar ē raō, res n. oēs pendent
ēēialr à Deo, n̄ a. à creaīs. R̄ ad
Responsio. sdm. N, aūs, ac licet idem esse rei
qd ante habuit cōicet per gseruaēm hæc
tn̄ n̄ ē superflua, nam gseruaō nisi es-
set res gtinuō oē suum ēē amitterent
nisi n. à Deo oēbg tam corruptibilibg
q̄ incorruptibilibg semp idem ēē, qd
ante habuerant haret statim illud oē
Responsio. ēē periret. R̄: ad tertium d. si talis

rerum existia eet possibilis C. alias N.

Conclio tertia Deus, siue causa prima concurrit ad effectum, non solum immediatione uirtutis, sed etiam immediatione suppositi hoc est, Deus per se ipsum concurrit, et non per uirtutem tamen aliquam a se quasi emissam sicut Sol per radios suos a se productos, metalla in sinu terrae producit, ratio est, quia Deus uerae conseruat per se ipsum tam uirtutes operandi in causis creatis, quam ipsas earum operationes, at hoc est concurrere ad effectum, tam uirtutis quam suppositi immediate. Sed si concurreret immediate tam uirtutis, tam haec uirtus l. esset creata, l. increata, si creata, ergo tam immediate uirtutis, quam suppositi concurrit ad omnes effectus Deus. p.C. immediate uirtutis, ac suppositi ad effectum concurrit a quo immediate ac per se dependet, tam ipsa uirtus immediate producens effectum, quam uirtutis talis operatio, atque supradicta uirtus

Deus tanquam causa prima concurrit ad effectus tam immediatione uirtutis, quam suppositi ratio est, quia uerae conseruat per se ipsum tam uirtutes operandi in causis creatis, quam ipsas earum operationes.

498. creata eiusq; productiua actio dependeret
immediate dependeret à Deo, ut ex superi-
ore conclusione constat, ergo, si u. dicas esse
increatam uirtutem per quam dicas agere
causa prima, iterum sequitur, quod Deus agat
immediate suppositi, quia n. agit per uirtutem
supposito intrinsecam, atq; identificatam, ille
utiq; agit immediate suppositi, atq; si Deus
ageret per uirtutem increatam, ageret
per uirtutem supposito diuino intrinsecam
eiusq; identificatam (cum in natura Dei
omnia identificentur) ergo agit immediate
uirtutis et suppositi. Tertio in rebus
creatis illa dicitur agere immediate uirtutis
tantum, et non suppositi, quia per uirtutem à se
distinctam contingunt passum, l. effectum
non tamen per suppositum suum, sed Deus
etiam per suum suppositum, tam passum, quam
effectionem, ipsumq; effectum contingit imme-
diate, tam locali, cum sit immensus, et omni-
praesens, quam immediate suppositi in agendo

Quaenam dicant agere immediatione uirtutis tantum.

cum actio n̄ procedat im̄ediate tm̄ à uirte diffusa à Deo, ut superiore rāe ostendimus, sed etiam ab increata, ipsiq; Deo inexistente.

Contra conclusionem solitæ isthæc sunt obiectiones. prima cāalitates cāæ maālis et fōalis n̄ sunt im̄ediatè à Deo. cum Deus n̄ possit cāæ alicuius intrinsecæ cāalitatem exercere, gō n̄ oīs est, nec res oīs im̄ediatè potē à Deo dependere. Sda ad maiorem Dei gloriam ēēt si diceret à Deo cāis sdis data talis uirtus ut per eam se solis agere poīnt. Tertia, sequeret Deum, et cāas oēs ēē tm̄ cāas partiales. Tertio cāas sdas oēs fore tm̄ instrum̄les, qa ad estum̄ producendum insufficientes. Quinto, si Deus concurreret ad oēs operaēs, tunc necrio concurreret etiam ad liberas, qd dici n̄ pt, tū qa sic tolleret libertas arbitrij nr̄i, n̄ n. ēēt in potestate nr̄a agere qn̄ placeret, sed tunc qn̄ Deus concurreret, tū, qa sic Deus etiam concurreret ad peccatum, consequenter etiam ēēt auctor peccati, gō peccaret, idem n.

Contra hanc 3. c. adferunt obiectiones aliquot, quarum prima ē

Obiectio.

Obiectio.

Obiectio.

Obiectio.

480. ageret, qd peccator, item ubi actus, et effectus sunt inseparabiles, ibi qsqs ē caā actus ē etiam caā effectus, sed in actu plasphemiae, ut actus et effectus sunt inseparabiles, plasphemia n. ē in tiē mala, gō si Deus ē caā actus, erit etiam et ipsius effectus, hoc ē peccati

Obiectio. Sextò denique nulla actio quatenus oriri à creaā, ē immediatè à Deo, sed oīs actio, quatenus à creaā oriri ē ens, gō ens quoddam n̄ ē immediatè à Deo.

Responsio. Caālitates caāe maālis et foālis n̄ sunt immediatè à Deo in genere caāe efficientis N. in genere caāe maālis, aut foālis C.

Resp: ad primum d. n̄ sunt immediatè à Deo in genere caāe efficientis N. in genere caāe foālis, aut maālis C. raō prioris, qa oīs entitas realis pendet à conseruāe actuali Dei, quaē actio Dei, raō posterioris ē, qa caālitem exercere in genere caāe maālis, aut foālis inuoluit imperfectionem, q n̄ cadit in Deum, nam deberet aliqd poē Deus in se recipere

Responsio. **Respon:** ad sctm, d. si poībile sit C.

sin N. impossibile a. patet ex dictis ee.

Respond ad tertium N S. qa utrumq; agens totaliter producit qd libet in suo ordine, in quo etiam sufficienter uirtute ac proportionatam hent, eamq; applicant sufficienter. Responsio.

Respon: ad quartum, N S. qa multis caais sdis effus l. uirtualr, l. etiam foalr assimilant. Responsio.

Respon: ad quintum Concessa S. negat tolli libertatem, neq etiam n. fore in potestate nra agere qncunq; placeret, semp n. e paratus Deus ycurrere cum caa sta, eamq; adiuuare, si tn negare uellet Deus suum ycursum, concedo libentissime, nos tunc agere n ualitures, imo nec crinem torquere, ad probaen, q una cum raibus, ac seqlis ysequntibus ad Theol. spectantem breuiter d. ycurreret immediate Deus ad peccatum maalr sumptum C. foalr, ac moralr N. cum C. Responsio.

Deus ycurreret immediate ad peccatum maalr sumptum C. foalr, ac moraliter N.

482. sic idem agerat Deus, quod peccator ma-
ãliter, et entitative C. formaliter ac moraliter
N. duo n. iuxta Theol: morales in
actu aliquo peccati inveniuntur, primo
ipsa entitas physica talis actus, quod dicitur
maãle peccati, et haec entitas Met:
bona est, ad eamque Deus tanquam causa universalis
concurrit, ac posita lege Dei promissione
et veluti pacto libere, ac liberalis-
sime à Deo facto tenetur etiam
concurrere, alterum, quod in actu pecca-
ti inveniatur, est malitia quaedam mo-
ralis, sive defectus rectitudinis moralis
quae huic actioni deberet inesse, at
hic defectus, non est ens quoddam phy-
sicum reale, sed privativum potius pro
indeque non habet sui causam proprie ef-
ficientem, sed deficientem, atque ad hunc
defectum, quod privatio esse dicitur rectitudinis
debitae Deus non concurrit, sed sola creatura
rationalis, eaque non quaelibet, sed quae

Nota duo in actu aliquo peccati inveniri, primo maãle peccati, secundo malitiam quandam moralem, sive defectum rectitudinis moralis, qui defectus non est ens reale physicum, sed privativum.

habet usum rationis non impeditum, unde potest
sepe contingere, ut tota entitas peccati
materialiter existat, et tamen ipsum peccatum
formaliter loquendo non existat, ut fit in amen-
tibus, insanis, maniacis, inuincibiliter
ignorantibus, dormientibus, plura uide
apud Theol. antecedentes probationis illius, quâ dicitur quod
est causa actus etc. transeat, sed N. m.
malitia n. actus peccaminosi potest
separari ab actu ut occisio hostis pro-
cedens à milite auctorato, cum nutu
ducis in pugna non est peccatum, eadem
ab alio ius non habente, est per se pecca-
tum mortale. R. sed N. iterum ma-
litiam ab actu inseparabilem esse, qua-
tenus n. hic à Deo procedit, caret ma-
litiâ, seu priuatione bonitatis debitae,
ratio est, quia priuatio rectitudinis debitae,
sicut et forma cuiusque solum attribuit
illi causae, per quam stat ne ponat formam
sic priuatio combustionis in fornace Babi

Saepe potest contingere, ut tota entitas peccati materialiter existat, et tamen ipsum peccatum formaliter loquendo non existat, ut fit in amentibus.

484. lonica n̄ poterat attribui igni, ut pote fa-
cienti ex se se officium suum, sed Deo
nolenti praestare gcursum, gō cum solus
homo sit caā vōlte sua peruersa, ne ponat
debita rectitudo, in actu Deus a. cupiat, et
ad hanc incidat, ad eamq̄ rectitudinem ex-
plendam liberum arbitrium dederit n̄ a.
ad peccandum, sic n̄ poterit Deo attribui
peccatum, sed soli creaā liberē abutenti
libero suo arbitrio, sed poēt, in quis Deus
negare gcursum, ad hanc actionem puersā
ne fieret peccatum. R. d. poēt absolè esto,
ut caā tn̄ vōlis n̄ poēt, sic n. lege nāali
gcursum debitum praestare debet, sed
hac de re gsule Theol. de actibus hu-
manis.

Responsio. **Respon**: ad sextum d. nulla actio qua-
tenus à creaā procedit, ē à Deo sctm rā
et raēm implicitam N. M. explicitā C. ac per-
missā m. D. C. aliqd ens n̄ erit à Deo, se-
cundum raēm implicitam, et māali N. sctm
explicitam C.

An concursus caāe primae, cum caā scta sit eadem numero actio.

Conclio quarta gcursus caāe prīae cum caā
scta ē eadem numero actio, ug. eadem frige-

factio, quæ procedit à frigore niuis, eadem ipsa
immediatè procedit etiam à Deo, adeoq; gcur-
runt eâdem indiuisibili actie, creaa, et Deus ad
eundē effectum numero, ē cois, ut uidere ē apud Suar:
pbr gclio, si gcursus, siue actio Dei, et cre-
aturæ, qbus idem effectus producit ēent di-
uersæ actiones, tunc actio creaturæ ēēt
l. à sola creaa, l. etiam à creatore
ac Deo, prius ē falsum, et g" dicta
posterius si d!, g° sequit Deum, et ho-
minem eâdem numero actione ad eundē
effectum gcurrere, ac gsequr frustra ēēt
altera actio à solo Deo dependens.
in quam n. finem ēēt, an ut per
illum actio creaæ gseruet, itaq; in suo
ēē permaneat, atq hoc necrium n
ē prio, qa actio solius Dei sufficienr
dependet à Deo immediatè, et n per
aliam actiem, ne det processus in in-
finitum, cur n. poit Deus suam imme-
diatè gseruare, et n etiam hanc, quam

Nota Deum et creaam ad eundem numero effectum indiuisibili actie gcurrere.

486. dicimus Deo, et causae sctae esse coiem, cum utraque sit
entitas de nouo producta. Sctò non dat
actio, ad actiem, quo nec actio solius Dei
ad actiem causae sctae, ut uidetur processus
in infinitum. Tertiò, actio, quae dicitur esse
solius Dei, l. est eiusdem rationis, l. diuersae
si eiusdem, quod opus est ista, si diuersae
cur non habet actum etiam diuersae speciei

Obiectio. **Dices**, actio creatae pendet à concursu
Dei, qui est natura prior, quam actio creatae
sed idem à seipso nec pendere, nec
prius esse potest, quo actio creatae non est ea-
dem cum concursu diuino. Sctò depen-
Obiectio. dentia est ab Deo, est actui essentialis,
sed dependentia est ab causa sctae non est
actui essentialis, quo sunt dependentiae diuer-
sae, est ab Deo, et causa sctae. Tertiò
Obiectio. si est eadem actio Dei, et creatae tunc
Deus etiam denominabitur ab illa, adeoque di-
cetur Deus ab ambulare ambulare proprie
ab aliis actionibus illi cum causa creata

cuibus comedere, crescere, ac pinguescere, quod est absurdum.

Respon: ad primum ex Lessio recte Forerus cum distinctione actio creatae pendet à concursu Dei interno, sive immanente C. externo N. concursus n. Dei dupliciter accipi potest, alter est immanens, et quasi in actu primo, est quoque ipsa voluntas divina parata cum homine concurrere, ab hac voluntate causa secunda, ut Mend. ait, d. 20. sec. 3. dicitur proxime potens, ut cum homo vult movere trabem, si solus non potest, et illi accedat socius, iam cum illo potest, licet nihil ei intrinsecum socius addat potens n. est ille, cui praeparata sunt omnia necessaria ad agendum, sive extrinseca, sive intrinseca, et hac quidem Dei voluntate uti possumus, pro ut libuerit non aliter, ac si ut citatus auctor loquitur habitus esset noster, aut species impressa, alter, et proprie dictus concursus est actio Dei transiens, quae res extra Deum fit, et tamen à Deo dependet cum ergo dicimus actionem causae secundae non esse dis

Responsio Lessij. actio creaturae dependet à concursu Dei interno, sive immanente C. externo N.

Quis dicat concursus immanens.

Quaesit actio Dei transiens

488. tinctam à gcursu, siue actiõe Dei, n̄ lo-
qmr de actiõe im̄anente, siue uolitiõe
Dei, hæc n. sine dubio differt et qdm
tm̄ ab actiõe creaãe, qm̄ increatum à
creato, et infinitum à finito), sed de
actiõe transeunte, quæ neq̄ priorẽ, neq̄
ab illa propriè actio creaãa dependet,
potẽ tm̄ prior dignitate dici, ut sensus sit eã
nobiliore modo à Deo procedere, q̄ à
creaã, eo qd Deus agat independẽr n̄ ita
creaã.

Responsio. **Respond:** ad sctm d. dependẽtia à Deo
solo detrnãtè ẽ essialis N. indeterminatè, hoc ẽ dependẽtia l. à solo Deo, l. à
Deo simul et à cãa sctã ẽ essialis ef-
fui C. sed dependẽtia effus à cãa sctã n̄
ẽ essialis detrnãtè acceptus C. indeter-
minatè N.

Responsio. **Respondet** ad tertium Vasq: 1. p. d. 46.
n. 4. in actionibus im̄anentibus solum deno-
minari illud sbm̄, in quo intrinsè recipiunt
illæ, in actionibus u. transeuntibus dicitqdm
Deum etiam agens, n̄ tm̄ eadem de noiãe

quâ creaã, hinc licet gcurrat ad generãe
Pauli, n̄ tñ dr̄ propriè pater Pauli ad
hoc n. requirit ut effg̃ producat ad sitidinẽ
naãe caãe efficientis, hinc licet à Sole,
et hoĩe dicat generari homo, tñ Sol
n̄ ẽ pater hoĩs, qa n̄ ẽ similis sdm
naãm.

Conclusio quinta, gcursg caãe primae
externg cum caãis sdis, n̄ ẽ quaedam
uis creaĩs, aut principium, siue gdĩo
impressa, ac superaddita actiẽm prae-
cedens, sed identificat cum actiẽ caãe
sdae. pbr gdĩo posito gcursu Dei n̄ po-
tẽ impediri actio caãe sdae, atq positâ
ui qualibet, quae se habet, l. ut prin-
cipium, l. ut gdĩo praerequisita ad actiẽm
caãe sdae, potẽ impediri actio caãe sdae
gõ nulla uis praerequisita ad actiẽm ẽ
gcursg Dei. Mo udr̄ ex trñis nota, si
n. posito gcursu Dei n̄ sequerer infalli-
bilr̄ actio caãe sdae, eaq̃ facto ipso ex

An concursg caãe primae externg identificet cum actiẽ caãe sdae.

490. isteret, tum gcursus Dei esset talis, et non
esset, ex hyppothesi n̄ esset qa gcursus Dei
Quis dicat gcursus Dei. ē, qui cum actiē caēe sdae simul qsi currit
ac giungit, at nisi actio creāe simul es-
set, n̄ poēt utiqz ipsi giungi, gō etiam
gcursus n̄ esset p. m. posito quocunqz reāl
distincto ab actiē caē sdae, potē impe-
diri actio caē sdae, sed positā ui tanq
principio, aut gdione praerequsita in caē
sda ad actionem ipsius caē. sdae ponit
distinctum aliqd reālr ab ipsa actiē caē
sdae, gō positā tali ui etc. potē impe-
diri actio, si dicas n̄ ēē reālr distinctū
qd ab actiē caē sdae, gō erit unum
reālr. qd nos gtendimus, gō neqz aliqd
praeuium ad actiēm. Sdō ex snā aduer-
sariorum asserente gcursum caē primae
ēē uim impressam caē sdae, eiusqz prae-
cedentem actionem ac determinantē
n̄ dat in caēis liberis, gō falsum ē gcur-
sum Dei ēē uim impressam, at qa in is-

lis dari n̄ potē, problē etiam ē, neq; in
caēis necr̄ijs, dari, n̄ a. dari in caēis li-
beris rāo ē, qa sanē udī tollere liber-
latem arbitrij nr̄i, q̄d haeretici affirmant
ac Cathlīs obganniunt, nam ut ex Les-
sio colligit lib. de gratia hāc ui, l.
sicut adversarij appellant praedeter-
minaē, docent primò eā praeuenire uoltem
nrām. Sdò, ut eam habeamus l. n̄ habe-
amus, n̄ pendere à nr̄a potestate. Ter-
tiò, si impressa nobis ē, tunc nos debe-
re operari, nec poē n̄ operari. Quartò
eodem, quo praedeterminaō ponit momen-
to etiam poni assensum uoltis. Quintò
eam priorem ēē naām in uolte qm̄ ipsa
gsentiat eo ipso, q̄d per hanc ad assen-
sum detrn̄et uoltas. Sextò requirit prae-
dictam praedetrnaēm pp eam, q inter
caām priām et sdam ē subordinaēm
idq; tam ad naāles, siue necr̄ios, q̄ li-
beros, tam bonos, q̄ malos actus, qbus po-

492.

Nota potam liberam positis ōibus ad agendum necessarijs agere posse, vel actionem omittere.

sitis, si argum. potā libera ē, q̄ positis ōibus ad agendū nēcrijs potē agere, vel actiēm omittere sed posito tali cursu Dei, sive prædeterminē vollās n̄ potē ā agere, ut ex tertia parte doctrinæ adversariorum colat, ḡo voltās nrā n̄ ēēt libera. ḡo tolleret p snām adversariam, libertas arbitrij nr̄i.

An concursus Dei sit idem cum caāis sctis, an u. diversus.

Conclusio sexta, cursus Dei cum caāis sctis ē diversus pro diversitate specifica aut numerica actionum in caāis sctis rāo evidens ē, qa actiones in caāis sctis sunt diversæ specie et numero, sed cursus Dei ē idem cum actionibus caārum sctarum, ḡo si actiones caārū sctarum sunt diversæ, et prout sunt diversæ, ita etiam erit cursus Dei distinctus.

An concursus Dei producat totum effectum.

Conclusio septima, cursus Dei n̄ producit ens in cōi tm̄ absq̄ singularitate, sed utrumq̄ simul, ad eiq̄ totum, effectum producit rāo ē, qa qd caā scta idem etiam producit caā prima, sed caā scta producit

totam entiam, omniaque praedicata tam supera quam inferiora essentiae ergo etiam. probr. M. quae causa prima et secunda habent eandem actionem productivam, p. etiam m. quae entitas in communi, et in singulari non dantur a parte rei a se mutuo divisae, et causa secunda producit entiam in singulari, ergo etiam producit simul entiam in communi consequentes totum effectum.

Quaeres, quae sit ratio cur Dei concursus nunc sit huius nunc alterius speciei, nunc productio graminis ut. nunc spinae alias lapidis. R. Determinare Deum, quod in gratia paratus est dare cuiuslibet speciei concursum a causa secunda exigente hic, et nunc talem et non aliam actionem adiuvantem determinatur ergo Deus obiectivae a causis secundis attendens seque accommodans earum quae petitionibus variis ad effectus suos producendos

Quaeres, quae nam sit ratio cur Dei concursus nunc sit huius nunc alterius speciei

Responsio.

Quaeres ultimo, quae conditiones requirantur

494. ut agens agat. Rp. d. assignari coitr prio ut passum sit debitè applicatū agenti et intra sphaerum activitatis ipsius. Sdo ut sit agenti aliquâ raē dissimilè passum, unde nihil agat simile in simile ug. calidum ut quinqs. in calidū ut s. Tertio ut agens sit à passo distinctum realiter. Quarto ut caēe urles, quales sunt Deus et Caelum unà ocurrant, veruntā an ocursus Caeli ita ad actiones rerum sublunarium necrius sit, ut absqs eo nil agere possit, alibi dicendum ē, sicut de reliquistribus in libris de generatione.

Quaeres, quae nam ocdio nes requirantur. ut agens agat.

Respondeo.

Nota nihil agere simile in simile.

QVAESTIO 9ma.

DE causa finali, ideali, causisque per accidens

ARTICVLVS IMus
DE
uarietate finis

Pro meliore cognitione finis notandum est primo finem pro ut hic de eo agitur non sumi pro quocunque extremo seu termino quantitatis alicuius temporis, durationis, aut motus localis, quâ ratione mors dicitur uitae, uespera diei, December finis anni etc. sed pro certo genere causae, quod per suam bonitatem inuitat ad agendum, atque ab Arist. 2. phys: dicitur id, cuius gratia aliquid fit, hoc est, à quo incipit mutatio, et cuius gratia agens mutat subm

Nota finis definitionem esse, cuius gratia aliquid fit.

Notandum secundo, finem ut causa est uariè diuidi, nam primo finis alius est producendus, quam scilicet quis cupit actione suâ efficere, ut aeger ambulare sanitatem, alius est obtinendus tantum, qui scilicet neque intenditur, ut efficiendus, sed solum, ut acquirendus ab eo, qui illum appetit. ita belli dux

Nota finem, ut est causa, uariè diuidi.

Alius finis est producendus actione propriâ.

Alius finis obtinendus.

intendit occupare urbem, n̄ a. ædificare. scdo

Scdo finis alius ē cuius, alius finis cui.

alius ē finis cuius, alius finis cui, hic est id, cui bonum aliqd, ut honorem dig-
nitatem, opes, sanitatem etc. optamus, sic qui
quæris recreationem, alio, aut voluptatem
corpori, aius tuus, l. corpus ē finis, cui,
sic parentes pro fine cui opes accumu-
lant, sunt filij, finis cuius sunt bona
l. nobis quæ ipsis, l. alijs euenire, aut
comparare cupimus, sic opes auaris, scientiæ
studiosis sunt finis cuius, opes n. auari
sibi appetunt, et sibi scientias studiosi.
Porrò finis cuius quatenus à fine cui
distinctus ē, duas ueluti partes habet
altera dr finis qui, et ē res illa cuius
possessionem alicui alteri, l. nobis deside-
ramus, altera dr finis quo, et ē ipse
usus, siue possessio rei desideratæ.

Nota finem, qui in beatis ē, ēē Deum.

sic finis, qui, in beatis ē Deus. finis
quo ē eius possessio, siue uisio. Tertio

Tertio finis alius ē motiuus, alius impulsiuus.

finis alius ē motiuus, alius impulsiuus, mo-
tiuus ē, qui simpliciter mouet, trahitque ad

agendum, impulsiuus est, qui non simpliciter mouet
neque est, quoad substantiam faciendi operis
sufficiens causa, sed tantum quoad modum
ac circumstantiam, ut nostrum opus fiat celerius
accuratius promptius etc. sic studiosi in quibus
dam ursitatibus ordinarie solent accede-
re dispaes quamlibet facultatum, si tamen
audierint futuras uesperias doctoratus Theol:
in quibus solet praeberi haustus; item donari
Chirothecae etc. promptius, maturius ac-
currunt, licet multi honestiores ob haus-
tum tamen accessuri non fuissent. Quarto
alius dicitur operatio alius res operata. sic sa-
nitas est respectu meditationis, vel ambulationis,
Quinto alius est operationis, siue operis, alius
operantis, illa est ad quam operatio quasi
ex sua natura tendit, operantis est, quem
operans intendit, sic eleemosynae fi-
nis, quam illa ex natura sua spectat, est
sublevatio paupertatis alienae, eadem
eleemosyna si a dante fiat ob uanam

Quarto alius operatio, alius res operata.

Quinto alius operationis, alius operantis;

Sexto finis alius est ultimus, alius in certo genere.

gloriam, erit uana gloria operantis. Sexto finis alius est ultimus simpliciter, ut Deus alius in certo genere, ut speculatio obiecti est finis ultimus scientiae, finis medius, siue non ultimus est, quia ordinatur ad alteriorem. Septimo denique

Septimo alius est universalis, alius particularis.

aliquis est universalis, siue totius universi, alius particularis, sic aquae amore finis particularis, quia est locus inferior aëre descendit, in gratiam tamen finis universi ascendit.

ARTICVLVS 2DUS DE uirtute causandi, ac causalitate finis

Nota uirtutem causandi causae finalis esse ipsam rei, seu ueram, seu fictam bonitatem aptam ad agens aliciendum.

Conclio prima, uirtus causandi causae finalis est ipsa rei, seu uera, seu ficta bonitas apta ad aliciendum agens ad agendum, ita Suar. d. 23. sec. 5. et ex communi sensu DD. ratio est, quia illud est uis causandi finis, per quod mouet, allicit, ac trahit in sui amorem, sed per solam bonitatem mouet etc. ergo, item, id est uirtus causae finalis

quam appetit, sed pp solam boniam, eamq̃ seu veram seu apparentem appetit, sicut n. caa efficientis virtus caandi e id, propter qd efficit suum effum, ita virtus caandi finis e id. per qd ad agendum movet, qd e bonitas, dixi bonitas vera seu ficta qa saepe contingit, ut appetamus aliqd. qd a parte rei, fere malum, nobisq̃ noxiu e, appareat tn nobis tanqu bonum, tegaturq̃ specie seu pallio bonitatis pp quam et nullo modo pp malitiam, quatenus tale amamus, hoc n. e impoibile, sicut impoibile e, ut illectus assentiat falso, ut tali cognito, ita neq̃ voltas malo quatenus malo assentit.

Conclusio 5a, caalitas finis e in creatis motio metaphorica, hoc e appetitio efficax naalis, l. elicita, pp boniam finis ita Suar. d. 23. sec. 9. Ruv. l. 2. hac. 5. q. 3. n. 30. et apud hos plurimi, rao e, caalitas finis debet ee aliqd reale actuale novum, distinctumq̃ tam ab appetitu, qu ab ipso fine, sed hoc n potē

Caalitas finis e in creatis motio metaphorica, hoc e appetitio efficax naalis l. elicita pp boniem finis.

500. ēē aliud, nisi actualis intio, amor, siue actio ipsa
pōæ appetitiuæ, gō actio, seu motio potiæ
motiuæ ē cāalitas finis, pbr ans parlātim
priò, qd debeat ēē reale actuale, qa
finis actu caāns ē caā realis actualis
ab sæpe actu caāns ē tm ens reale in
pōa, gsequr in se, n ē ens actuale, gō
per suam caāliam rēalem, gō hæc debe-
bit ens ēē reale actuale. Sto debet
ēē distinctum, qd tam à fine, q ab
appetitiua pōa, qa potē utraqs actu ea
istere sine caālie actuali finis. pbr eti-
am m. si n ēēt ipsa actio ipsius appe-
titus, ut. uōltis, tunc l. ēēt præcedens
l. comitans, l. subsequns actionem, si præ-
cedens, tunc ēēt l. excitatio, seu inui-
tatio uoluntatis l. appetitus facta à fine
repræsentato, l. impressum aliqd ipsi ap-
petitui, neutrum dici potē, n prium, qa
alias posset dari actu caā sine caāto, seu
effū, qd ē impōibile. pbr sequla, pōet
esse caālitas finis sine effū, gō caā sine

Nota finem actu caān tem, ēē tm ens reale actuale.

actu sine effectu. pbr ans inuitatio illa ee
potē sine actu, n gō necrio habet gnexu
sibi actum, sed inuitatio ē caalitas, ergo.
pbr m. inuitatio finis saltem in cognos-
centibus, aliud n ē sctm ad uersarios,
q̄ praesentatio, et qsi oblatio bonitatis
finalis facta appetitui, seu uoluntati,
atq ista potē ee, ita. ut interim nihil
à uolunte fiat, sed oem actum suum
suspendat. Non potē sctm etiam dici,
qd nrm caalitas finis sit qdam praecedens
actiem appetitio impressa tn appetitui.
l. n. impressum eet qd appetitui à se.
ipso. l. à fine, n ab appetitu, qa per
actiem necrio sibi imposui sset, gō eet
posterius actione appetitus, tanq̄ effectus
caalie suâ, gō n eet qd praecedens
ipsam actiem appetitus, n etiam à fine
imprimi potē, qa finis n ē caa efficiens
gō neqs imprimens, deinde finis, saepe n
existit, neqs in se, neqs per uirtem aliquā

502. suam, qn̄ impressio huiq̄mi fieri oporteret
qd̄ tn̄ ad caam̄ operantem requiriz, nec pt
etiam ēē comitans actiem̄ appetitus, aut si
nōiez, at ex iam dictis impugnabiz, n̄ de-
niq̄ subseqns actiem̄ appetitus, qa actio
appetitus pendet à fine caante actu
gō n̄ potē ēē prior caae finis, sed
l. simul cum ipsa, l. post ipsam, gō
caalitas n̄ potē sequi ipsam. pbr sdo
Nota caalem finis ēē id, quo posito finis caat, trahitq̄ actu ipso ad actiem̄ agens, quouē n̄ posito n̄ caat, sed po-
sita intentione, siue amore efficaci caat
finis, trahitq̄ actu ipso ad actiem̄, et non
posito n̄ trahit, sicut n. efficiens dr
agere qn̄ actu ab illo procedit actio, ita
finis finalizare, qn̄ obiuē mouet agens
ad agendum, et in illo cōcitat amorem
ac desiderium, ut actualr tendat in finē
Tertiò pbr auctoriè Arlis 1. de gener.
tex. 55. ubi ait caam̄ effiuam̄ ēē princi-
pium motus, finem u. n̄ ēē effiuam caa.

nisi per metaphoram, qb cum Arlēs finē
translatè tm̄ dicat ēē principium motus
tunc etiam illius principiatio, siue caālitas
erit translatè mutāo, dr̄ qb mutāo met-
aphorica, siue motio, tum qa n̄ estiuè
à fine procedit, tum etiam, qa sili-
dinem aliquam gerit cum motiē. seu
tractiē locali, cui potissimum noēn uidr
tanq̄ mxē sensibili impositum ēē, qd
n. mouet à fine, sequtur quodamō fi-
nem, sicut tractus ab hoīe, trahentē
sequit hoīem, sic properantem studiosū
ad lectionem amena dies sociorum con-
fabulāo, compotatio ceu feram uenator
sistit, ac retrahit quasi inuitum, qsi-
derando molestiam laboris in describen-
dis dictatis.

Quare finis dicat motio metaphorica.

Conclio tertia, finis caāt sdm ēē rea-
le et n̄ sdm ēē intentionale fōaliter
hoc ē, rāo finis pt quam agens agit, ac uo-
luntas, seu appetitus mouet, n̄ ē apprehensio,

Nota finem caāre sdm ēē reale, et n̄ sdm ēē intentionale formaliter.

504. seu cognitio finis, sed est ipsa bonitas realis
l. actualis, l. possibilis, l. quae apprehen-
dit quasi actu existeret, aut ad vere
existendum possibilis esset, ratio est in his,
quae vitae, et consequenter cognitione carent
manifesta, horum n. motiones causantur a
fine, eiusque ratione motiua, non tamen per cog-
nitionem finis, cum nulla in illis sit cognitio,
ergo cognitio in his non potest esse ratio causandi
finaliter, secundo probatur etiam de viuentibus
ratio motiua finis iuxta Arlem est id, cuius
gratia agens semper mouet, si mouet
ad operandum, quoque obtento appetitus
satiatur, et quiescit, sed agens non operatur
cognitionis, apprehensionisque gratia, neque
ista satiatur, neque quiescit, sed agit propter
nitiem, eamque aut veram aut apparentem
ergo bonitas est ratio causatiua finis, et non
ipsa cognitio. M. patet ex definitione finis
m. per se est manifesta, nam aegerus
non sumit medicamenta cognitionis tamen gratia

Nota rationem motiuam iuxta Arlem finis esse, cuius gratia agens semper mouet, si mouet ad operandum, quoue obtento appetitus satiatur, et quiescit.

siue ut apprehendat, quod sit sanitas, neque
satiat eius cognitione, sed ~~pp~~ apprehensa
bonitatem sanitatis haurit amarulentam po-
tionem.

Dices primo, finis saepe non habet esse rea- Obiectio
le, quia saepe l. est impossibilis, l. negatio
l. ens rationis, ergo non potest causare secundum esse
reale, secundo si finis causaret semper secundum Obiectio
esse reale, tunc deberet prius habere esse re-
ale, quam esset illius, omnis n. causa prior esse
debet realiter suo effectu, at finis saepe non
habet prius esse reale, cum finis in ex-
ecutione sit ultimum. Tertio, secundum Obiectio.
illud esse causat finis, quod habet tunc quando
actu causat, sed tunc quando actu causat prae-
ter esse intentionale nullum habet aliud.

Respond: ad primum, est saepe im- Responsio.
possibilis, l. negatio, l. ens rationis a parte rei Finis est saepe impossibilis a parte C. appa-
C. apparent N. dico apparenter, quia rentur N.
licet Angelus ut lucifer voluisse dicatur,

506. ēē similis Deo, ꝯsequr ēē Deꝰ, qd ē im-
poibile, item licet quidam hoies mortē
sibi optent, eamqꝫ sibi, l. alijs, uene-
no, aut ferro inferant, id tn faciunt
sub rāe boni, ac poibilis, licet a parte
rei, neqꝫ poibilia neqꝫ bona sint, ap-
prehendunt tn ut bona, ut unde bona
Aliae dicant apparentia. apparentia dicunt, bonitas n. apparens
dr, eo, qd illi, qd appetere dicimur pu-
tetur in ēē aliqua bonitas, eiqꝫ annec-
ti, tametsi a parte rei bonitas talis n
insit. Interim uerissima bonitas ē, et
talis qdm, qualis in rebꝰ ipsis reperit,
applicat tn his a cognīa, qbꝰ n con-
uenit, atqꝫ ita n negāo, sed afficta
negāi bonitas mouet uollem.
Responsio. Respondet ad sdm, saberet hrē
ēē reale in poā, l. certe sic apprehen-
di C. actuale N.

Respond: ad tertiu, concessa M. d. m. saepe n̄ hbt ēē reale actuale C. n̄ hbt ēē reale poibile, l. tale apparens N.

Responsio.

Dubium ē, an indifferia point ēē caā finalis, ac q sequr uoltēm mouere. Rx. indifferens a. dr, qd sdm se nec bonū, nec malum ē, at Rxdet Ruu: huiusmi n̄ poē finalizare, siue appetitum mouere, l. inclinare ad sui amorem, qa appetitus sequit n̄eam, ergo n̄ inclinat. aut mouet, nisi in illud, qd ē gueniens eidem naē, sed id, qd ē indifferens, neqs ē gueniens, neqs n̄ disconueniens, ergo nec in indifferens n̄ inclinat appetitus.

Dubitatur.

Respondet.

Nota indifferens dici id, qd sdm se, nec bonū nec malum ē.

ARTICVLVS 3TIus

De effectibus causae finalis, et his, quae agunt propter finem

508.

Nota, effectus finis duplici ter consideran latè, et strictè effectus strictè accepti dicunt illi, qui amore finis producunt latè, qui mediâ bonitate finis, et attrahente fiunt.

Notandum est, effectus finis dupliciter consideran posse, strictè, et latè, effectus strictè accepti sunt, ac dicuntur illi, qui mediante causalia, siue amore finis producunt, latè sumpti possunt uocari illi effectus, qui mediâ bonitate finis, et attrahente fiunt

Conclusio prima, omnes actus humani, tam eliciti, quam imperati sunt effectus finis, altera tro modo, id est l. strictè tales, l. latè accepti, de elicitis probatur, quia omne id est effectus finis, quod ab agente finis gratiâ producit, et accipit esse, sed actus eliciti sunt tales, hi n. omnes l. uersant expressè circa finem, ut amor, et absolutè complacentiâ boni, intentio, fruitio, gaudium delectatio, de possessione illius praeteritè praesenti, aut futura, l. expressè circa mediâ, ut complacentiâ mediorum, quae proponunt utiliâ fini consequendo electio unius ex illis usus, denique siue actus, quo perdi rectiem illi actus applicant posse famulantes ad exequenda praescripta media. Sed omnis actio

q̄ ē ꝑꝑ aliquem finem, ē ettꝫ finis, sed oēs
operaēs huāe tam elicitæ, q̄ imperatæ
sunt actiones ꝑꝑ finem, siue ad finē
relatæ, hoc ē, l. ex amore, l. inuitāe
et allectione profectæ bonitatis ipsius.

Conclio secundo: oīs actio cuiusq̄ creāe
potē dici ettꝫ finis, q̄ sequnr tam huāe
q̄ Angelicæ, tam brutorum, q̄ ināiato-
rum, rāo ē manifesta, q̄a oīs actio
q̄ fit ex amore, siue appetitu nāali
l. elicito, l. impellente bonīe, perfec-
tionaq̄ rei alicuius ē ettꝫ finis, sed
oīs simplr actio creāe fit l. ex amo-
re nāali bonitatis, ac perfectionis, hoc
ē ex inclināe in rem aliquam sibi
guenientem, l. ex amore elicito, l. certē
ex bonīe rei inuitante orit, suamq̄
existiām accipit, q̄ sunt ettꝫ cāe fina-
lis in genere q̄ agere ꝑꝑ finem n̄
ē tm̄ agere ꝑꝑ finem prius amatu
sed ā propria l. apparente bonīe finis no

Nota q̄ēm actiēm cuiuscunq̄ creāe posse dici ettm̄ finis.

510. ueri, allici, et ab ea motum, et allectum operari, ita ergo.

Collectio. **Colliges** primo, n̄ solum poam appetitiuam strictè sumptam agere pp finē sed quamuis etiam poam, cum quaelibet poa agat ex inclinaē et amore quodam naāli perfectionis inuentae in obo, sibiq; gueni entis.

Collectio. Non solum entia intelligentia, ut Angelos, hoīes, sed etiam bruta, imò ipsas quoq; res inanimatas, ut elementa, lapides etc. pp finem agere.

Colliges sdo, n̄ solum entia illigia ut Angelos hoīes, sed etiam bruta, imò ipsas quoq; res inaīatas, ut elementa, lapides, ferrum etc. Propter finem agere, qa agere propter finem ut dicat aliqd satis ē hrē actiem in gratiam finis exercitam, tales a. actiēs habent uiuia, et n̄ uiuia, nolo interim dicere, res inaīatas, et bruta tam perfectè agere pp finem, sicut agia libera, haec n. qa liberè se mouent ad finem, cognoscuntq; proportiem siue gueniam mediorum cum fine acquirendo dicunt prop

rijssimè agere pp finē, q̄ agentia nāalia
qlia sunt bruta, cæteræq̄ res exāies n̄
dicunt perfectè ita agere propter finē
sed potiq̄ agi et mouari ad fines suos à
Deo, q̄d n̄ ita ē illigendum, ut benè
explicat Mur: qsi per denoīaem extriam
tm̄ à directiē Dei, quâ in fines suos
ordinant, agia pp finem dicerent, nam
fere ab intrio ordinant ad certos deter,
minatosq̄ fines suos, sed dicunt dirigi
à Deo in fines, qa naām ab ipso acce,
perunt, quâ in certos necrio fines tra,
hunt, sicut sagita per impulsum re,
ceptum à iaculante dī dirigi in metā
tanq̄ m̄ finem suum, ad quem celer,
rimè ac necrio nullo modo liberè fert.

Quæres, an caā finalis, sit uera caā realis physica. R̸ affirmatiuè, rāo ē prio, qa Arlēs 2. phys. c. 3. item 2. Met. c. 3. et alibi passim numerat in

Quæres, an caā finalis sit uera caā realis physica. R̸ affirmatiuè.

§ 12. ter caas physicas finalē. Sdo finis ē caa entis
naalis physici, qd caa realis, pbr ans, nam
nec naale nec liberum agens quicq
ageret, nisi detrnaret à fine, unde
Nota caam à phlis dici caam caarum etiam à phlis dr caa caarum. Tertio
caa realis physica ē, q caaliem nere
physicam habet, talis ē finis, ut ex
supra dictis gstat.

An Deus etiam agit ad ppm finem, et quomodo

Conclusio tertia, Deus agit etiam pp
finem, ad eoqi eius operaes ad extra sunt
ettus finis, quoad acties tn imanen-
tes, qbus seipsum amat, ac cognoscit
tanqu infinitum bonum n agit prop-
rie pp finem, rao posterioris ē, qa
actiones imanentes in Deo n sunt di-
stincta realr ab eo, hoc ē substia
diuinae bonie, perfectie, quas amat,
cognoscit ergo n possunt ee ettus finis,
cum ettus semp debeant realr distingui
à caais, illisqi naa posteriores ee. sdae
partis rao ē, tum ex libro prouerbiorum 16.

uniuersa ꝑꝑ semetipsũ ꝯpatꝰ ẽ, tumq̃a modꝰ caãndi finãli ẽ inuoluit ullam imperfectiẽ tum deniq̃, q̃a actiones extra Deum sunt distinctæ à Deo infinitæ bono, q̃ ꝑount fieri ꝑꝑ boniẽm diuinam. a. 4. de idæa, siue caã exemplari

§ 13.

ARTICVLVS 4TVS
DE
idea, siue causa exemplari

Notandum ẽ, idæam in cõi definiri ex S. Aug. S. Thoma et alijs, sic idea ẽ foã, quam aliq̃d imitat ex intentione agentis determinantis sibi finem. Dr̃ prĩo foã loco generis, sed cum foã iuxta Con. l. 2. c. 7. q. 3. sit triplex, prĩa n. dr̃ foã ex qua, id ẽ, à qua res ꝯstat, ut ex aĩa raõnali et corpore fit homo. sdõ ẽ foã à qua, et dr̃ illa à qua tanq̃ à caã efficiente effꝰ oriꝰ, ut ex aĩa operaẽs. Tertiò ad

Nota de, fiẽm idææ. idæa ẽ foã quam aliq̃d imitatur, ex intentione agentis determinantis sibi finem.

Nota triuariã foã acceptiem, alia ẽ ex qua, alia à qua, alia ꝯ quam.

§ 14. quam, id est ad cuius silidinem aliquid fit.
cum igitur forma triplex sit, dubitari potuisset
quis forma esset idea, ideoque adiungitur.

Nota à forma excludi formam à qua, et formam ex qua.

quam aliquid imitatur, et sic excluduntur
formae in prima et secunda acceptione. por-
rò dicitur ex intentione agentis, unde si fortuitò
una res fiat alteri similis, et absque inten-
tione agentis, res illa altera non est exemplar, pictor
cupiens exprimere coloribus militarem, ac ge-
nerosum ducis equum, pingit animal referens
per omnia molitoris alicuius iniquae mentis
asellum, quod minimè tamen intenderat hic
asinus non esset idea propriè loquendo talis pic-
turae. Dicitur tertiò determinantis sibi finem
hoc est, liberè operantis, unde excluduntur
tam inanimata, quam bruta.

Nota ideam esse duplicem, internam, et externam, illa est sensibile aliquod obiectum, hac conceptus formalis alicuius obiecti repraesentativus.

Notandum secundò, ideam esse duplicem
externam, et internam, illa est sensibile
aliquod obiectum, atque imitari propositum, ut sta-
tua Herculis, quae depingenda artifici
proponitur, interna est conceptus, sive imago
formalis obiecti alicuius repraesentativa. quibus no-
tatis.

Dubitatur primo, interna an externa idea habeat raem caae explaris. Scto ad qd genus caae reuocat, caa idealis.

Conclusio prima, idea externa, siue ut alij uocant conceptus obiuus, e explaris caa, ita Conimb. hic. Vasq. 1. p. d. 92. n. 9. et plurium aliorum apud istos rao e, qa idea e id, qd artifex intuendo imitat, et cui effum assimilat, sed neqs intuet, neqs intendit imitari conceptum suum formalem, sed per conceptum formalem intuet rem ipsam, hoc e, rem conceptu repraesentatam. p. m. qa illud intendit imitari artifex, qd cognoscit C nihil n. intendit, nisi cognitum D. sed n cognoscit suammet cogniam, alias ut experiam semper reflexe operaret, sed per cogniam eamqs directam cognoscit rem significatam. go res et n conceptus formalis e idea. Scto artifex n uult exprimere suum conceptum formalem sed obiuum, eiqs

Nota ideam externam, siue ut alij uocant conceptum obiuum esse caam explarem.

Nota nihil intendi, nisi cognitum.

516. qd aliqn audiuit, uidit etc. sile faceret in de terras peregrinas, ac regna architectio ob, eunt. Tertio idea debet ee cognita, con ceptus formalis n e cognitus, sed ipsa cognitio

Obiectio. Dices primo, idea interna sufficit ad opus dirigendum, n. a. externa qd

Obiectio. interna, n externa e caa explaris. Sed si res formali conceptu repraesentata e id

Obiectio. ea, tunc idea erit caa sui ipsius. Qd ea in Deo sunt conceptus formales, qd eti

Obiectio. am in creatis. Quarto idea iuxta Ar. lem 2. Met. tex. 26. sunt forma in aia et domus sine maa, sed externae ideae n sunt forma in aia, nec sunt sine maa.

Obiectio Quinto idea debet ee expressiua, siue declarativa rei faciendae, ideae exter. nae tales n sunt.

Responsio. Respondeo ad prium recte Forerus N. ans, n n. dari pole idea interna si

Nota ideam internam n dari posse sine externa. ne externa, sicut nec signum formale absq signi ficato, neq sine re illecta illectio n igit illa sufficit sine externa, na idea

interna n̄ ē conceptus ipsius operis construendi in se, sed in suo exemplari, alterius scilicet operis conceptus ē, ad cuius imitationem deinde fit opus construendum, quod opus dum fit, alio concepto formaliter concipitur in individuo cum suis circumstantiis.

Respondet ad sctm negando & qa Responsio. idea externa n̄ ē ipsum opus construendum, sed aliud, quod aliquando artifex aut simul aut per partes sensu percepit et in praesenti aedificatione sculptura, aut pictura imitari vult, sic ad mu̅ columnae Romae, l. aediculae sacrae Btae Vis Lau. aut portae alicuius parisijs visae architectus in Germania visitat columnam sacellum, aut portam, etc.

Respond: ad tertium N. ans, ex Responsio. probl. sna Con. cy. Caietani, Ferrariensis, et aliorum, qui hic suppono, ac Theol. qui ea ex instituto tractant, relinquo dicoque iuxta hos auctores ideas in Deo n̄ esse

519. conceptus formales, sed obiectum, non quidem ipsa creata, aut creanda entia, sed ipsa Dei substantiam, quatenus ea imitabilis est à Deo in productione rerum, conveniunt quoque partim ideae divinae, et creatae inter se, et partim differunt, primum quidem, quia sicut in creatis sunt conceptus obiectivi, sive res ipsae, sive alijs conceptu repraesentatae atque imitabiles ab alijs, ita et divinae sunt conceptus obiectivi dicto modo differunt inter se, quia ideae creatae sunt ipsae creatae non item divinae,

Quarum ideae divinae cum creatis conveniant, et quarum differant.

Responsio. **Respondeo** ad 4um ideae sunt formae in anima subiective N. obiective C. sic etiam est idea domus sine materia, d. sine materia in se N. cognoscendo C.

Nota ideam domus esse sine materia in se N. cognoscendo C.

Conclusio sed, idea revocatur ab aliquibus recte ad causam formalem, ab alijs ad efficientem ab alijs ad utramque simul, id quod mihi quoque placet. Probatur prior revocari potest ad causam formalem tum quia in ipsa eius definitione dicitur forma, tum quia magnum cum forma similitudinem habet, sicut in forma

An idea revocari possit ad causam formalem.

intrinsecè materiam formant, et toti quiddiam, ac speciem tribuunt, ita idea passiua sui imitatiua, seu imitabilis obiectiua, dat rebus artefactis, quasi extrinsecè formam, quam efficiens dat imitatiuè actiua, et sicut forma determinat materiam ad hoc aut illud compositum, sic idea artificem, et opus eius determinat obiectiuè in suo genere. Probatur secunda pars, reuocari etiam posse ad causam efficientem, quae confert artifici cognitionem sui, ad quam effectiuè aliquomodo obiecta per suas species concurrunt, quia cognitio est necessaria illi, ut possit effectum similem producere, eumque dirigit in agendo saltem ut quo. a. s. de causis per accidens.

An idea reuocari possit ad causam efficientem.

ARTICVLVS SVTIS DE causis per accidens

Quaeritur in hoc articulo primò quid sit causa per accidens. Secundò, quae sint illius effectus, quid sint, et quomodo inter se differant.

Quaeritur.

Respondeo primò causam per accidens

Respondet.

§20.

Nota caam per accidens ee duplicem, unam ex parte caae, alteram ex parte effectus.

ee duplicem, una ex parte caae, haec ex parte effectus. caa per accidens ex parte caae e, de qua supra, ois illa res, cui ob coniunctiem eius cum caa per attribuit effectus, caa per accidens ex parte effectus e ois illa, cuius effectui per se intento alius quidam praeter intentiem, et accidentaliter tm effectus coniungit. Dicit prio ois, hoc e propter finem operans, eumque l. cognitu formaliter hoc e cognoscendo quaeniam mediorum cum fine, et quaeniam finis cum medijs l. operans pp finem cognitum maaliter id e, rem solam sine ordine unius ad alterum, l. operans pp finem nullo mo cognitum, qd ad finem tendit ex naali inclinae, quam hbt a conditore naae complectit itaque caa per accidens tam liberas caas, quales sunt hoies, quam naales, easque cognoscentes, ut bruta, et nihil cognoscentes, ut inaiata. Dicit sdo praeter intentiem, nam si qs per actiem suam, quam aliq varo talis effectus comitat

intenderet effum producere stricte loqndo, nec 521.
talis effg eet per accidens, neqz illa caa per
accidens, ut si quis per effossione terrae
quaereret thesaurum, et inueniret, in
uentio huiqmi n eet effg stricte loqndo
per accidens, neqz fossio caa per accns
reperti thesauri.

Respondeo sdo caa per accidens Respondet.
ex parte effg, diuidit in casum stricte ac-
ceptum, et in fortunam, dico casum stric-
te, nam casus late acceptus, a idem qd
caa per accidens ex parte effg, compre-
henditqz fortunam, casus igit stricte ac-
ceptus a caa, n n. loqmr de casu, q
inopinatum effum uulgo significat cp
accidens eorum, q raro eueniunt, in
his, q agunt pp finem, sine electie
tn, ex qbus uerbis illigit solas res raa
carentes caas ee casuales, hae n. solae
sine electie agunt, sic lapis e lecto
cadens, frangit praetereuntis ceruices et

Nota caam per accidens ex parte effectus diuidi in casu

Nota solas res raa carentes ee casuales caas.

§ 22. occidit, et equus ab hoste captus currit ad fluen̄ sitis extinguendæ caā incidit q̄ in Dnm̄ suum, ac liberat, sunt casus, sine caā casuales, lapis respu̅ necis huā q̄ per accidens giungit, cum effu eius per se à lapide intento, q̄ ē locus inferior, equus u. respu̅ suæ liberaīs quam n̄ intendit, sed expletionem potius sitis, cui tanq̄ effu̅ per se intento accidit liberaō.

Fortuna ē caā per accidens eorum, q̄ rarò accidunt in his, q̄ ff finem fōnlr cognitum, adeòq̄ ex consilio, atq̄ electione agunt. Dicit ex electiē, p hæc n. distinguit fortuna à casu.

Nota fortunam, solum ex electione distingui à casu.

Ex dictis colliges priò, dari quosdā effus casuales, quosdam fortuidos, illi sunt, q̄ à casu, isti à fortuna proficiscunt. in solis illectualibus inueniendi, q̄ si à fortuna bona oriunt, fortunati, si u. à mala infelices, atq̄ infortunati dicunt.

Nota duplicem effu̅ casualem, alium, alium casualem q̄ à casu, alium fortuidum, q̄ à fortuna uenit.

Colliges secundò, respu̅ Dei nullum dari

estum casualem, qa estq casuales, ac fortui-
di sunt, q temere fiunt, ac praeter in-
tentionem caae, atq nullus estq. ut à Deo
procedit, temere fit. hoc e sine pro-
uidia. Deus n. oia futura praeuidet
teste Apl. ad Hebr. oia nuda, ut
aperta sunt oculis eius, nihilqs accidit
praeter ipsius opionem. aut intentione
uolentis, si bona sint, l. si mala per-
mittentis, go nullus estq, ut à Deo pro-
cedens e aut fortuidus, aut casualis,
ac pbr etiam ex Arle 2. mag: mora-
lium asserente. ubi multum illectus, ibi pa-
rum fortunae e, go ubi infinitus illectus,
ibi nulla fortuna, q seqns neqs estq for-
tuidus, et qdm neqs ille ipse estq. q
ut procedit à caa sta fortuidus e, aut
casualis, tn ut à Deo pendet casualis
n e, sicut qd explum à Theol. dari
solet, si qdm Dominus mittat per diuersas
uias duos famulos, nescientes intentionem Dni

Nota estq casuales, et fortuidos, ee illos, q temere fiant, ac praeter caae intentionem.

Nullum dari estum casuale respu Dei, tum ex sacris litt: tum ex Arle pro. bat.

524. uolentis, ut ambo in oppido, l. arca aliqua gueniant, guentq talis respu famulorū, ē effq p accns, et ā fortuna profectq, qa praeter utriusq intentiam, ac sciam euenit, respu tn Dni n ē fortuidq, qa ex intentia ac uolte eiq accidit.

Colliges. **Colliges** tertiò, in aiata n dici propriè fortunata, posse tn impropriè, si nrm id illis eueniat, itaq usurpant, sicut ipsa si raem aliquam habuissent, electura fuisse censent, sic infortunatos lapides, qbq pauimentū sternit, fortunatos u. ex qbq Imperatorum, aut ss imagines fiunt, atq honorant, qs iam dixerit.

Colliges. **Colliges** quartò, effum casualem ac fortuidum semper praesuponere alium effum per se intentū, ex quo Arlés rectè hic q' ueteres argm: probauit, ursum hoc n à casu eē profectum, alias ante mundum, aut praeter ursum istud debuisset aliq effq fuisse prod actq.

ARTICVLVS 6TVS.
DE
monstro, et fato

Quaeritur prio qd sit monstrum. Sdo quotuplex. Tertio quae illius causae. Quarto fatum.

Respondet prio, si priam nois etymologiam spectes, monstrum dici id, qd ob variem mirabilitatemqs suam, qsi oium digitis monstrer, ac saepe futuri alicuius eventus prognosticum sit, eumqs portendat. Definit a. coiter ex Arle 4. de gener. aial: et hoc libro tex 88. monstru e effectus naalis a recta et solita sdm speem dispose enormiter degenerans. Dicit prio effus naalis, ut excludant arte facta, haec n. cum a reglis artis deflectunt, analogice tm n proprie dicunt monstra, tales fiunt ab aliquibus imagines divini infantes, in quibus caput

Nota nominis monstri etymologiam.

Nota de fiem monstri. Monstrum e effus naalis a recta, et solita sdm speciem disposie enormiter degenerans.

526. adæquat reliquum corpus, l. etiam supe-
rat. Dicit sctò à recta sctm speem
disposiá degenerans, id est deficiensà
perfectione in membrorũ proportiõe, collocãe,
transposiõe, numero, magnidiné, paruita-
te, qualitate, figurâ, sexu etc. quæ
sctm q suetas leges, quas in operibus su-
is naã obseruat, habiturus erat estq
ex ui suæ generãis. Dicit tertiò,
solida, id ẽ ordinario cursu naturæ, ut
illigat ad monstrosum estum requiri raritatem
si n. inquit Ruu:, in aliqua parte orbis
ob insignem terræ felicitatẽ gigantes
l. ob soli sterilitiam nani ordinariè ge-
nerarent, neq; hi, neq; illi dicendi essent
simplr monstra, sed solum sdm qd cum ta-
les n̄ fiant oio præter naã leges, cum
solum respu maioris partis, et cõioris cursus
naã exorbitent, n̄ a. oio simplr respu
totius naã, et cuiuslibet partis eius. Dicit
quartò enormiter, si n. parum estq deflec-
tat à q sueto cursu naã, ut si qs l. nasũ
l. os, aut caput solido paulò maius eet, n̄

propterea talis nasq monstrosq ēēt dicendq. 527.

Respondet sctō, cum perrerio l. 9. c. 10. Responsio.

quo recenset q genera monstrorū, q tñ per Nota q monstrorum genera à perrerio numerari.

pauciora reuocari poūnt, nam prīo quædā

à suis parentibq differunt speciē, sic tes:

tante plinio, mulier elephantē genuit,

agnum alia, quædam apud Heluet: Leonē, alia

canē, papiæ felem, August Vindel: an-

no 1531. quædam uno ordemq partu en-

ixa ē prīo caput humanū, membranis uelut

sacco inuolutū, mox serpentē bipedem,

tertiō porcū integrū, huc referri poūnt

Fauni, Satyri, etc. de qbq mira cernes

apud S. Hieron:. Sctō quædam habent

eandem quidm speciem ēēialē cū parentibq

quoad membra tñ, membrorumq figurā

situm, numerum, magnidinēm enormē

differunt, ut illi, q nascunt, l. pede

caprino, l. bicipides, l. unimani, l. scio-

pades, Arimasci, q oculum unicum in

fronte gerunt, item Gigantes, cuiq modi

cadauer ad Erycem montē anno 1342.

528. inuentum scribit, Delrio l. 2. disq: mag:
q. 15. in antro portentosæ magnitudinis cu
ius anterior granei pars aliqt sicil. modiorum
capax erat, et anno 1516 in Mazareno
agro cæmentarios effodisse cadauer hois
cubitorum staturæ circiter 20. caput hbns
dolij instar, aliud alibi repertum cubito
rum 22. aliud si rectè memini cubito
rum 30.

Responsio. **Respond:** tertio, monstrorũ caãs, et occasiones
uarias adferri, prima maã ẽ l. copia, l. ino
pia, seu defectus, l. ꝯ fusio permixtioq̃
sic ex maãe abundia gigantes, sic digiti
in una manu q. 8. 10. prodeunt, ex pe
nuria u. monoculi unipedes, et coactæ
breuitatis homunculi, seu pygmæi, l. cubitales
dixi ex redundia maãe fieri gigantes, dum
in matrice n̄ diuidat maã seminis perm
teriectas membranas, si n. perfectè per
has diuidat, oriunt gemelli, l. plures fœtus
si a. partim diuidat, partim ꝯtinuat, hoc
ẽ, si membrana interiecta non nihil

Primò monstri caã ẽ maãe l. copia, l. ino, pia, l. ꝯ fusio permixtioq̃.

rumpat, tunc ex parte foetus duo coalescunt. 629.
ex parte dividunt, hinc visi n̄ unq̄ hoīes
gemini, q̄ sc̄m partes inferiores umbilico
tenus coāluerunt, quoad superiora u. omnia
duplicia habuerunt, ut duo capita, quatuor
brachia etc. Sc̄ō monstra fiunt ob ru-
ditatem habedinem virtutis seminalis, q̄
fingendo foetui, eiusq̄ partibus exactē
foāndis saepe n̄ sufficit, itaq̄ illas non
unq̄ imperfectas, alias ꝯcretas, atq̄ in-
discretas relinquit, itaq̄ indecente figu-
rā induit, sic aliae q̄ltas praeuiae, si n̄ q̄m
satis est quaslibet partes maā, ut aequ-
liter attingunt, tametsi maā, visq̄ foā-
trix sufficiens per se ēēt, minus decenr
tā foānt, et si in una parte humiditas
ac frigus redundant, fit massa quaedā
sine distinctione membrorū, aut hoīes, ac uen-
tri potentes, si uero praedominet siccitas,
ac calor, nascunt hoīes ad maniam pro-
pensi, si calor nimius in corde, accidit, ut

Sc̄ō monstri
caā ē ruditas
hebetudoq̄ vir-
tutis seminalis
q̄ fingendo
foetui saepe
n̄ sufficit.

§ 30. nunq. l. dentati, l. etiam barbati pueri, l. puellæ nascunt. Tertio dat partui monstro-

Tertio monstri cam e confusio seminum diuersæ speciei permiscuæ.

so occasio, ex seminum diuersæ speciei permiscuæ confusione, quod cum fit, ipsæ quoque formatrices uirtutes multiplicitur sese impediunt, et sic oriuntur quoad externa lineamenta semi homines, et sicut ille semibouesque uiri, semi uiriq. boues. Quarto monstra

Quarto occasio loci

accidunt occasione loci, in quo continetur mater quæ si nimis angustus sit, pro materia sufficiente ad plures estus coarctat, facitque, ut duo fœtus inchoati ex parte coniungantur, l. certe unius membra, ut manus, pedes, l. istorum digiti multiplicentur. Quinto monstri

Quinto influentiæ cœlestes

cam esse possunt influentiæ cœlestes, item regionis, circumfusique aëris constitutio temperies, l. intemperies, hinc fit, ut in locis aliquibus plures edantur monstrosi estus.

Nota ex Africa semper noua, nouaque prodijsse monstra.

quæ in alijs, inde Africa dicebatur ab antiquis semper habere aliquid noui, quia semper noua, nouaque monstra ex illa prodibant. Sexto

phantasia inducit nunq̃ deformes, et insolidas
species, sic fœmina quædam peperit hirsu-
tum puerum, et veluti cameli corio vesti-
tum, eo, quod imaginem S. Joan: Bap: ca-
meli exuvijs indutam sæpiq̃ inspicere
soleret. Septimo denique monstrorum
causis addi potest singularis Dei voluntas.
fiunt n. nunq̃ monstra, l. in scelerum
vindictam, l. ob occulta ipsius iudicia, ac
consilia, sole ipsi cognita, quo referri
potest memorandum profecto illud, de
Marg: comitisse Hennenberg: quæ anno
Chri 12.66. vixisse scribitur ætatis suæ
42. die parasceves hora 9. ante me-
ridiem infantes vivos promiscui sanq̃
perperit trecentos sexaginta quatuor
unico partu, ob reprehensam, et contemptam, ut
ferunt pauperculam, quod gemellos edidis-
set, cui illa vicissim imprecata est, ut
pareret tot proles, quot essent in anno dies
Respondet quarto ex Ruv: hic fa-

§ 32.
Sexto monstri causa nunq̃ est phantasia, quæ inducit deformes, et insolidas species.

Septimo monstrorum causa est singularis Dei voluntas, l. in scelerum vindictam, l. ob occulta illius iudicia.

132.

Nota satis denominationem apud antiquos.

fatum à priscis, ēē pro fatali quadam. absolutaq; et quasi adamantina necessitate, quâ censuerunt fieri oīa in hoc mundo, nihil uoluntarie, ne ab ipsis qdm hoībus, cum ppsi-
derum influxū, tum ppt absolutam antemq; atq; imutabilem Dei uoltē, illiusq; ineuitabilem præsciam rerum oīum, et fatū hoc modo acceptū ueteribus remittimus, ac Chriani n̄ recipimus, qa tollit libertatem à caāis liberis, qd dici n̄ potē, nisi ab hæretico, licet n. fatum ita appellatum sit, quasi præ fatū prænuntiatumq; à Deo de rebus futuris, quas scit, ac uult Deus, hac tn̄ uoltē suâ n̄ detrahat intrīē caās liberas, neq; eis necessitatem infert. quin absolē g̃rium facere poēt si uellent, l. agere l. omittere actiōn de qua re fusè Theol: in 1. p. S. Thom: qd si fatū accipiat pro præscia, ordināe ac uoltē Dei, siue ꝯ se ꝯ te. siue ante circa res ettus q; in hoc mundo. quin dei